



**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA-RESTORASYON PROGRAMI**

**İSTANBUL’UN GELENEKSEL KONUTLARI İÇİN
BİR PROAKTİF BAKIM-ONARIM ÖNERİSİ: CİBALI,
SALİHPAŞA CADDESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İREM GÜZELAYDIN

İSTANBUL, 2022



**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ KORUMA-RESTORASYON PROGRAMI**

**İSTANBUL’UN GELENEKSEL KONUTLARI İÇİN
BİR PROAKTİF BAKIM-ONARIM ÖNERİSİ: CİBALİ,
SALİHPAŞA CADDESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İREM GÜZELAYDIN
(180211007)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Ruba Kasmı)**

DÜZELTİLMİŞ TEZ

İSTANBUL, 2022

22/04/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mimarlık Anabilim Dalı'nda 180211007 numaralı İrem GÜZELAYDIN 'nın hazırladığı "İstanbul'un Geleneksel Konutları için bir Proaktif Bakım-Onarım Önerisi: Cibali, Salihpaşa Caddesi" konulu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 22/04/2022 Cuma günü saat 15:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:... da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının şeklinde değiştirilmesi uygundur.

	Jüri Üyesi	Karar
1.	(Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Ruba KASMO	Kabul
2.	Doç. Dr. Mine ESMER	Kabul
3.	Dr. Öğr. Üyesi Hayriye Nisa SEMİZ	Kabul
4.		
5.		
6.	(İkinci Danışman)*:.....	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

İrem Güzelaydın

DÜZELTME METNİ:

- Üçüncü bölüm içeriği düzenlendi.
- Dördüncü bölüm içeriği genişletildi ve mevcut durum analizine saha fotoğrafları eklendi.
- Beşinci bölüm: Proaktif Korumaya Yönelik Öneriler başlığı altında mevcut durum ve öneri durum eklendi.

TEŐEKKÖR

Tez danışmanım olmayı kabul ederek, sabır ve özveriyle devam etmemi ve her zaman çalışmak istediğim alana bir katkı sunmamı sağlayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ruba KASMO'ya, bana her konuda sonsuz destek olan eşim Gurur GÜZELAYDIN'a, eğitime her şeyden çok önem veren ve devam etmem için her türlü katkıyı sunan sevgili anne ve babama, çalışmalarına destek olmak için bana kolaylıklar sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Onur ŞİMŞEK'e sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İrem Güzelaydın

İSTANBUL’UN GELENEKSEL KONUTLARI İÇİN BİR PROAKTİF BAKIM-ONARIM ÖNERİSİ: CİBALİ, SALİHPAŞA CADDESİ

İrem Güzelaydın

ÖZET

Kültür mirası yapılar, tüm canlılar gibi sürekli değişim halindedirler. Yapıların doğa ve insan kaynaklı etkileşimlerinin zaman parametresi ile birleşmesi sonucunda oluşan bozulma, bakım ve onarım ihtiyaçlarını gerekli kılmaktadır. Bu ihtiyacın ertelenmesi ise yapının bozulma-yok olma sürecini ya da gecikmeye bağlı bir zorunluluk haline gelen radikal müdahale sürecini başlatır. Radikal müdahale sıklıkla, yapının özgünlüğünün geri alınamaz bir biçimde yitirilmesi ile sonuçlanır. Burada karşılaşılan “müdahale-gerekliliğe rağmen eylemsizlik-müdahale” döngüsü en nihayetinde özgün kimliğin yitirilmesi ile sonuçlanır.

Geleneksel konutlar, taşınmaz kültür varlıkları arasında en çok müdahaleye uğrayan ve en az öncelik verilen yapı türlerindendir. Yapı sahipleri ya da kullanıcıları sıklıkla uzun, pahalı ve yorucu restorasyon süreçlerinden kaçınmak adına uygun olmayan müdahaleler yoluna gitmektedir. Her ne kadar bu müdahaleler bakım ve onarım niyetiyle yapılsa da bilinçli uygulamalar olmamaları nedeniyle yapıda fiziksel değişikliklere yol açmaktadır ve yapının özgün kimliği dolayısıyla da kültürel değerlerin sürdürülebilirliği zarar görmektedir. Bunun yanında, kamu kurumlarının yapı sorumlularına yönelik teknik ve maddi desteğinin yetersiz olması ve yapı kullanıcılarının kültür mirası yapıların önemi ve korunması konusundaki bilgi eksikliği geleneksel konutlar kapsamında yapılan yanlış müdahalelerin temel nedenleri arasında sayılabilir.

Bu tez çalışmasında; dünyada kültür mirası yapılarda proaktif koruma uygulamalarının nasıl geliştirildiği ve yapı sorumlularının rutin faaliyetleri arasında yer edindiği incelenmiş, bakım ve onarım çalışmaları odağında yerel deneyim araştırılmış, bunların uluslararası kılavuz dokümanlar ve örnek projeler ile karşılaştırılması yoluna gidilmiş ve yürütülen uygulamaları başarılı ve sürdürülebilir yapan nitelikler ele alınmıştır. Literatür araştırması kapsamında, mevcut durum yerel örnekler üzerinden incelenmiş, sorun ve ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Her ülkenin kültür mirasının farklı gereksinimleri olabileceği gözetilerek, geleneksel konut mimarisi odağında, yapıların fiziksel özgünlükleri ile birlikte yapıya has karakteri ve aidiyet duygusunu da korumaya yardımcı olacak, farklı kurumlar tarafından uyarlanabilir, Türkiye'ye özgü bir proaktif bakım ve onarım yöntem önerisi sunulmuştur. Bu önerinin, kültürel mirasının korunmasına katkı sunarken geleneksel konutların sorumluları için de yol gösterici olması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler; kültür, miras, koruma, proaktif, sürdürülebilir koruma

A PROACTIVE MAINTENANCE PROPOSAL FOR THE TRADITIONAL HOUSES OF ISTANBUL: CIBALI, SALIHPASA STREET

İrem Güzelaydın

ABSTRACT

Cultural heritage buildings, like all living things, are in a constant state of change. The deterioration, which occurs as a result of the combination of the nature and human-induced interactions of the structures with the time parameter, necessitates maintenance and repair needs. Postponing this need initiates the deterioration-destruction process of the structure or the radical intervention process that becomes a necessity due to delay. Radical intervention often results in the irreversible loss of the originality of the structure. The cycle of “intervention-inaction despite necessity-intervention” encountered here ultimately results in the loss of authentic identity.

Traditional houses are among the structures that are the most interfered with and the least prioritized among immovable cultural assets. House owners or users often resort to inappropriate interventions to avoid long, expensive and exhausting restoration processes. Although these interventions are made with the intention of maintenance and repair, since they are not conscious applications, they cause physical changes in the building and the sustainability of the original identity of the building and thus the cultural values are damaged. In addition, the insufficient technical and financial support of public institutions for building managers and the lack of knowledge of building users about the importance and protection of cultural heritage buildings can be counted among the main reasons for incorrect interventions within the scope of traditional houses.

In this thesis study; How proactive conservation practices are developed in cultural heritage buildings throughout the world and how they took part in the routine activities of building managers were examined, local experience on the focus of

proactive maintenance and repair works was researched, comparison of these with international guidelines and sample projects was made and the qualities that made the implementations successful and sustainable were discussed. Considering that each country's cultural heritage needs may differ, a proactive maintenance and repair proposal specific to Turkey, with the focus on traditional houses, which can be adapted by different institutions and which will help to preserve the physical authenticity of the buildings as well as the unique character and sense of belonging, has been presented by the help of literature research, examination of the current situation through local examples and identification of problems and needs. This proposal is intended to be a guide for the owners and users of traditional houses while contributing to the protection of cultural heritage.

Keywords; culture, heritage, conservation, proactive, sustainable conservation

ÖNSÖZ

Kültür mirası alanında proaktif koruma, günümüzün dünyasında önem kazanmaya başlayan bir olgudur. Fakat, bu süreçte miras kayıplarımız da artmaktadır. Bu nedenle, olabilecek en hızlı şekilde bu alanda üretilen bilimsel çalışmaların sayısının artırılması ve bunların koruma uygulamalarına yansımaları önem taşımaktadır. Bu tez çalışması kapsamında, proaktif koruma odağında bilginin yaygınlaşmasına katkıda bulunmak ve yeni çalışmalar için altlık oluşturmak amacıyla, Türkiye’de ve dünyada proaktif korumanın gelişim süreci ile konuyla ilgili örnek uygulamalar ele alınmıştır. Ne yazık ki, mevcut durumda Türkiye’de kültür mirası yapıların proaktif korumasına yönelik akademi ya da uygulama alanında neredeyse hiçbir çalışma yoktur. Dünyada ise, başta Avrupa olmak üzere farklı bölgelerde proaktif koruma çalışmaları yürütülmekle birlikte bu çalışmaların sayısı yeterli miktarda değildir. Yapılan araştırmalarda mevcut uygulamaların birkaç örnek haricinde genellikle yerel ve deneysel boyutta kaldığı gözlemlenmiştir. Süreç içinde, örneklem alanındaki konut sahipleri ile yaşanan iletişim güçlükleri ve erişilebilen yetersiz sayıdaki yazılı kaynağa rağmen farklı bakış açılarından yararlanarak bir fikir ortaya konulmasını sağlayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ruba KASMO’ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ.....	ix
HARİTA LİSTESİ	xii
TABLO LİSTESİ	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR	xxi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	9
1. ULUSLARARASI BAĞLAMDA PROAKTİF KORUMA KAVRAMI.....	9
1.1. KAVRAMIN GENEL TANIMLARI	9
1.2. KAVRAMIN TARİHSEL GELİŞİMİ	11
1.3. ULUSLARARASI DOKTRİNER KORUMA METİNLERİNDE PROAKTİF KORUMA KAVRAMI	16
İKİNCİ BÖLÜM	23
2. ULUSLARARASI PROAKTİF KORUMA UYGULAMALARI	23
2.1. UYGULAMA ÖRNEKLERİ	24
2.1.1. Monumentenwacht (Flaman Bölgesi).....	24
2.1.2. The Society for the Protection of Ancient Buildings - SPAB (Birleşik Krallık).....	26
2.1.3. Historic England (İngiltere)	28
2.1.4. Historic Environment Scotland (İskoçya).....	29
2.1.5. MAMÉG (Macaristan)	30
2.1.6. Center for Byggningsbevaring (Danimarka).....	30
2.1.7. Maintain Our Heritage (Birleşik Krallık).....	31
2.1.8. Pro Monumenta (Slovakya)	32
2.2. UYGULAMALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAKIŞ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
3. YEREL BAĞLAMDA PROAKTİF KORUMA KAVRAMI	46
3.1. TÜRKİYE’DE KÜLTÜR MİRASININ KORUNMASININ TARİHSEL GELİŞİMİ	46
3.2. YASAL VE İDARİ ÇERÇEVEDE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI 51	
3.3. YEREL PROAKTİF KORUMA UYGULAMALARI	56
3.3.1. Tarihi Evlerde Yaşam Projesi.....	56
3.3.2. İBB KUDEB ve Fatih Belediyesi KUDEB	57
3.4. TÜRKİYE’DE MEVCUT DURUMUN DEĞERLENDİRMESİ.....	61
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	75
4. BİR ÖRNEK ANALİZİ: CİBALİ, SALİHPAŞA CADDESİ	75
4.1. ALAN SEÇİM VE İNCELEME KRİTERLERİ.....	75
4.2. İSTANBUL’UN TARİHİ BİR SEMTİ: CİBALİ	77
4.3. SALİHPAŞA CADDESİ’NİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ.....	89
4.4. SALİHPAŞA CADDESİ ÜZERİNDEKİ GELENEKSEL KONUTLARIN MEVCUT DURUM ANALİZİ	106
4.4.1. Yapıların Genel Durumu.....	106
4.4.2. Cephe Analizi.....	119
4.4.3. Değerlendirme	130
BEŞİNCİ BÖLÜM	136
5. PROAKTİF KORUMAYA YÖNELİK ÖNERİLER.....	136
SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA	150
EKLER.....	162
EK.1	163
Salihpaşa Caddesi Üzerindeki Geleneksel Konutlara Ait Yapı Envanter Formları	163
EK.2	281
Geleneksel Konutlara Yönelik Proaktif Koruma Çalışmalarında Kullanılacak Kontrol Listesi Örneği	281

HARİTA LİSTESİ

Sayfa

Harita 4.1 Salihpaşa Caddesi üzerindeki incelenen geleneksel konutlar (Tez çalışması kapsamında Fatih Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinden alınan harita altlığı ile oluşturulmuştur.).....	76
Harita 4.2 Fatih İlçesi ve Cibali Semtî'nin konumu (Url-1).....	77
Harita 4.3 Mevcut mahalle sınırlarıyla Cibali (Url-1).....	78
Harita 4.4 2008 yılı eski mahalle sınırları kırmızı ile, günümüz mahalle sınırları ise gri ile gösterilmektedir (Fatih Belediyesi GIS).....	78
Harita 4.5 Ayverdi Haritası'nda Cibali, 1875-1882 (Url-1).....	82
Harita 4.6 Goad Haritası'nda Cibali, 1904 (Url-74).....	85
Harita 4.7 Alman Mavileri Haritası'nda Cibali, 1913-1914 (Url-1).....	86
Harita 4.8 Pervitich Haritası'nda Cibali, 1922-1945 (Url-1).....	87
Harita 4.9 1982 yılına ait ortofotoda Cibali (İBB Şehir Haritası).....	88
Harita 4.10 2013 yılına ait ortofotoda Cibali (İBB Şehir Haritası).....	88

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1 Proaktif koruma kavramına değinilen başlıca uluslararası doktriner koruma metinleri (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.).....	21
Tablo 2.1 Uluslararası örnekler karşılaştırma tablosu (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.).....	35
Tablo 3.1 Türkiye’deki 2. derece tescilli yapılar için onarım yöntemleri (Url-36)....	54
Tablo 3.2 Ulusal örnekler tablosu (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.).....	60
Tablo 3.3 Türkiye’de kültürel mirasın kamu birimlerindeki konumunun evrimi.....	62
Tablo 4.1 İstanbul ve Fatih ilçesi 2019 yılı nüfusuna göre eğitim durumu (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.45).....	83
Tablo 4.2 İncelenen 31 yapıya ait bilgilerin özet tablosu.....	108

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 Reaktiften proaktife koruma yaklaşımlarının evrimi (Url-41).....	10
Şekil 1.2. Japonya, Kyoto'daki bir Budist tapınağının Hiwadabuki tarzı çatı örtüsü (Url-20).....	12
Şekil 1.3 Kerpiç cephede sıva yenileme işlemi (Url-21).....	12
Şekil 2.1 Monumentenwacht denetim uygulaması (Url-54).....	25
Şekil 2.2 Monumentenwacht özel denetim aracı (Url-53).....	26
Şekil 2.3 SPAB koruma uygulaması (Url-52).....	27
Şekil 2.4 Bireylerin doğrudan koruma uygulamaları üzerinden eğitim gördükleri SPAB çalışma grupları (Url-51).....	27
Şekil 2.5 Historic England'ın yok olma tehlikesi altındaki zanaatleri yeniden canlandırmak için yürüttüğü çıraklık atölye çalışmaları (Url-50).....	28
Şekil 2.6 Historic Environment Scotland tarafından organize edilen ilkökul öğrencilerine yönelik bir kültürel miras gezisi (Url-49).....	29
Şekil 2.7 Ahşap doğramaların yağlanması (Url-40).....	31
Şekil 2.8 Çatıda mantar tespiti (Url-40).....	31
Şekil 2.9 Çatı oluk temizliği (Url-48).....	32
Şekil 2.10 Çatı kaplamasında bakım ve onarım çalışması (Url-47).....	33
Şekil 2.11 Pro Monumenta özel denetim aracı (Url-47).....	33
Şekil 2.12 Sürdürülebilir gelişmenin dört ayağı (Url-45).....	38
Şekil 2.13 Kültürel sürdürülebilirliğin girdi-çıkı yaklaşımı (Url-45) (Tez çalışması kapsamında çevirisi yapılmış ve düzenlenmiştir.).....	39

Şekil 2.14 Önleyici koruma, basit onarım ve kapsamlı onarım maliyetlerinin karşılaştırması (New South Wales Heritage Office, 2004, s.3).....	44
Şekil 3.1 1883 yılına ait fotoğrafta arkeoloji çalışmalarının öncülerinden Osman Hamdi Bey (Url-56).....	47
Şekil 3.2 Unkapanı ahşap evleri ve Süleymaniye Camii, 1954 (Url-33).....	49
Şekil 3.3 1950-1990 yılları arasında kentlerin izlediği başlıca kentsel yenileme politikaları (Doğrucan, 2016, s.11).....	50
Şekil 3.4 Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasındaki mevcut yapılanma şeması (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.).....	51
Şekil 3.5 Basit onarım izin başvurusunun süreci (Url-70).....	53
Şekil 3.6 Tarlabası Yenileme Projesi (Url-10).....	54
Şekil 3.7 Fatih Belediyesi tarafından Ayvansaray Caddesi'nde yürütülen cephe sağıklaştırma çalışmalarının aşamaları (Url-72).....	55
Şekil 3.8 Tarihi Evlerde Yaşam Projesi kapsamında hazırlanan videoların çekim süreci (Url-32).....	57
Şekil 3.9 İBB Miras Projesi kapsamında düzenlenen şantiye gezileri (Url-30).....	58
Şekil 3.10 Fatih Belediyesi tarafından Salihpaşa Caddesi üzerindeki seçilen yapılarda 2000 yılı itibariyle yürütülen cephe sağıklaştırma çalışmaları (Url-73).....	58
Şekil 3.11 Cephe sağıklaştırma çalışması yürütülen yapıların üzerindeki tabela (Güzelaydın, 2022).....	59
Şekil 3.12 Bozdoğan Kemer ve çevresinden Fatih evleri, 1914 (Url-33).....	61
Şekil 3.13 Kurşun malzeme görünümü verilerek şap karışımı ile kaplanmış 1510 tarihli Amasya Yıldız Hamamı (FSMVÜ KURAM Arşivi).....	67
Şekil 3.14 Saraçhane ve Unkapanı yol genişletme çalışması esnası yapılan yıkımlar, 1941 (Url-33).....	65
Şekil 3.15 KUDEB Taş Eğitim Atölyesi (Url-66).....	73

Şekil 4.1 1920’li yıllarda W. Sender tarafından fotoğraflanmış Cibali (Fatih Belediye Başkanlığı, 2013).....	75
Şekil 4.2 Nicholas V. Artamonoff Arşivi’nden 1938 yılında Cibali Kapısı (Url-76)	79
Şekil 4.3 Unkapanı köprüsünden Cibali, 1900’lü yılların başı (Url-33).....	79
Şekil 4.4 Bozdoğan Kemerı üzerinden 1907 Yangını sonrası Fatih (Url-33).....	80
Şekil 4.5 Mareşal Fevzi Çakmak’ın Kurtuluş Savaşı yıllarında kısa dönem ikamet ettiği yapı (Güzelaydın, 2021).....	81
Şekil 4.6 Nüfus yoğunluğu sorunu analizi (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.61).....	83
Şekil 4.7 Soyo-ekonomik statü analizi (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.51).....	84
Şekil 4.8 Cadde-Sokak-Çıkma Sokak analizi.....	89
Şekil 4.9 1952 tarihli Harita Genel Komutanlığı hava fotoğrafında Cibali ve Salihpaşa Caddesi (Ekinci, 2021, s.18).....	90
Şekil 4.10 1970’li yıllarda Wolf Schiele tarafından fotoğraflanmış Salihpaşa Camisi (Url-75).....	91
Şekil 4.11 Doluluk boşluk analizi.....	92
Şekil 4.12 Mülkiyet analizi.....	93
Şekil 4.13 İşlev analizi.....	94
Şekil 4.14 İncelenen geleneksel konutların işlev grafiği.....	94
Şekil 4.15 Kullanım durumu analizi.....	95
Şekil 4.16 Tescil durumu analizi.....	96
Şekil 4.17 2200 ada 2 parselde bulunan tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı.....	97
Şekil 4.18 2200 ada 2 parselde bulunan tarihi doku ile uyumsuz yeni yapı.....	97
Şekil 4.19 Yapım sistemi analizi.....	97

Şekil 4.20 Salihpaşa Caddesi üzerindeki konutların yapım sistemi grafiği.....	98
Şekil 4.21 2200 adada bulunan yapıların arasındaki tuğla yangın duvarı (Yapı No: 2 ve 3).....	99
Şekil 4.22 1019 adada 12 bulunan yapıların arasındaki tuğla yangın duvarı (Yapı No: 30 ve 31).....	99
Şekil 4.23 1021 ada 12 parselde bulunan kagir bodrum kat üzeri ahşap iskelet yapı (Yapı No: 7).....	99
Şekil 4.24 Kat adedi analizi.....	100
Şekil 4.25 İncelenen geleneksel konutların kat adedi grafiği.....	100
Şekil 4.26 İncelenen geleneksel konutlarda ekler grafiği.....	101
Şekil 4.27 İncelenen geleneksel konutların fiziksel özgünlük grafiği.....	101
Şekil 4.28 Ek kat (Yapı No: 23).....	102
Şekil 4.29 Ek yapı (Yapı No: 30).....	102
Şekil 4.30 İncelenen geleneksel konutların işlevsel özgünlüklerinin grafiği.....	102
Şekil 4.31 İncelenen geleneksel konutların cephelerinin korunma durumlarının grafiği.....	103
Şekil 4.32 İncelenen geleneksel konutların taşıyıcı sistemlerinin korunma durumlarının grafiği.....	104
Şekil 4.33 Korunma durumu analizi.....	104
Şekil 4.34 İncelenen geleneksel konutların genel korunma durumlarının grafiği....	105
Şekil 4.35 Eski eser korunma durumu (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.76).....	106
Şekil 4.36 İncelenen geleneksel konutların cephelerinde kullanılan malzemelerin grafiği.....	119
Şekil 4.37 1019 ada 17 parseldeki konutta terk edilme kaynaklı hasarlar, Yapı No: 27 (Güzelaydın, 2021).....	120

Şekil 4.38 2188 ada 59 parseldeki konutta terk edilme kaynaklı hasarlar, Yapı No: 8 (Güzelaydın, 2021).....	120
Şekil 4.39 1019 ada 17 parseldeki konutta terk edilme kaynaklı hasarlar, Yapı No: 27 (Güzelaydın, 2022).....	120
Şekil 4.40 1019 ada 16 parseldeki konutta vandalizm kaynaklı hasar oluşumu, Yapı No: 28 (Güzelaydın, 2021).....	120
Şekil 4.41 1019 ada 20 parseldeki konutun mermer merdiven basamaklarında ve ahşap kapısında aşınma, Yapı No: 26 (Güzelaydın, 2021).....	121
Şekil 4.42 1019 ada 20 parseldeki konutun ahşap cephe kaplamasında zamana bağlı eskime, Yapı No: 26 (Güzelaydın, 2022).....	121
Şekil 4.43 2198 ada 1 parseldeki konutun cephesinde bitki oluşumu, Yapı No: 06 (Güzelaydın, 2022).....	122
Şekil 4.44 2186 ada 26 parseldeki konutun çatı oluklarında bitki oluşumu, Yapı No: 19 (Güzelaydın, 2022).....	122
Şekil 4.45 2197 ada 17 parseldeki yapıda bakımsızlık nedeniyle cephe kaplamasında bozulma, Yapı No: 01 (Güzelaydın, 2021).....	123
Şekil 4.46 1019 ada 23 parseldeki yapıda bakımsızlık nedeniyle cephe kaplamasında bozulma, Yapı No: 22 (Güzelaydın, 2022).....	123
Şekil 4.47 Bakımsızlık nedeniyle yok olmaya yüz tutan ahşap pencere ve kafes detayı, Yapı No: 31 (Güzelaydın, 2022).....	123
Şekil 4.48 İncelenen geleneksel konutların cephelerinde yakın tarihli onarım grafiği.....	124
Şekil 4.49 Sokak sağlıklaştırma çalışmasında yenilenen cepheler, Yapı No: 13, 14, 15 (Güzelaydın, 2021).....	124
Şekil 4.50 Yakın zamanda restore edilen bir yapı, Yapı No: 10 (Güzelaydın, 2021).....	124
Şekil 4.51 1021 ada 10 parselde bulunan konutun sokak sağlıklaştırma çalışmasında yenilenen cephesinin günümüzdeki durumu, Yapı No: 11 (Güzelaydın, 2022).....	125

Şekil 4.52 1021 ada 9 parselde bulunan konutun sokak sağlıklılaştırma çalışmasında yenilenen cephesinin günümüzdeki durumu, Yapı No: 12 (Güzelaydın, 2022).....	125
Şekil 4.53 1019 ada 21 parseldeki konutun sıva ile ahşap görünümü verilmiş cephesi ve teras haline getirilen ek kat, Yapı No: 24 (Güzelaydın, 2022).....	125
Şekil 4.54 Bölümlenerek dükkan haline getirilmiş ve cephesi değiştirilmiş yarı bodrum kat, Yapı No: 06 (Güzelaydın, 2021).....	126
Şekil 4.55 Bölümlenerek dükkan haline getirilmiş ve cephesi değiştirilmiş yarı bodrum kat, Yapı No: 30 (Güzelaydın, 2021).....	126
Şekil 4.56 2198 ada 5 parseldeki konutun zemin kat cephesinde değiştirilen kapı ve pencere boşlukları (Güzelaydın, 2022).....	126
Şekil 4.57 1021 ada 4 parseldeki konutun 1. kat cephesinde değiştirilen pencere boşluğu (Güzelaydın, 2022).....	126
Şekil 4.58 2197 ada 17 parseldeki konutun güney cephesine bitişik ek yapı (Yapı No: 1).....	127
Şekil 4.59 1019 ada 14 parseldeki konutun batı cephesine bitişik ek yapı (Yapı No: 30).....	127
Şekil 4.60 1021 ada 12 parseldeki konutun değiştirilen zemin ve 1. kat doğramaları, Yapı No: 07) (Güzelaydın, 2022).....	127
Şekil 4.61 Muhdes çelik kapı ve PVC yağmur suyu iniş borusu (Yapı No: 02).....	128
Şekil 4.62 1019 ada 21 parseldeki konutun cephesinde niteliksiz müdahaleler (Yapı No: 24).....	128
Şekil 4.63 1019 ada 20 parseldeki konutun cephesinde niteliksiz müdahaleler (Yapı No: 26).....	128
Şekil 4.64 2186 ada 24 parseldeki konutun cephesinde tesisat kabloları ve klima ünitesi, Yapı No: 18 (Güzelaydın, 2022).....	129
Şekil 4.65 1019 ada 15 parseldeki konutun cephesinde tesisat kabloları ve yağmur suyu iniş boruları, Yapı No: 29 (Güzelaydın, 2022).....	129

Şekil 4.66 2197 ada 17 parseldeki konutun cephesinde çanak antenler, Yapı No: 1 (Güzelaydın, 2022).....	129
Şekil 4.67 2215 ada 4 parseldeki konutun cephesinde dükkan kepengi ve terasındaki sundurma, Yapı No: 15 (Güzelaydın, 2022).....	129
Şekil 4.68 Hane halkı anketine göre Fatih ilçesinin en önemli sorunları (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.91).....	131
Şekil 4.69 Göçmen sorunu analizi (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.57).....	132

KISALTMALAR

C.	Cilt
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
KMKD	Kültürel Mirası Koruma Derneği
KORU	Kültürel Mirasın Korunmasında Kapasite Geliştirilmesi
KUDEB	Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları
NSW	New South Wales
s.	Sayfa/sayfalar
SPAB	The Society for the Protection of Ancient Buildings
t.b.	Tarihi Belirsiz
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

GİRİŞ

Bir ülkenin geleceği için en kötü şey hafızasızlıktır. Kültür mirası yapılar toplumları geçmişlerine bağlayan somut öğelerin başında gelirler ve günlük hayatın bu yapıların çevresinde dönmesi ile toplumsal hafıza canlı kalır. Planlı ya da plansız şekilde, bugün kültür mirası olarak algıladığımız yapılardan uzaklaşmak, yapıların bütüncül sürdürülebilirliği kadar toplumun geçmişi ile bağlantısını ve dolayısıyla da bireyler arasındaki sıkı birliktelik duygusunu da etkiler. Kültür mirası yapıların insan kaynaklı nedenler neticesinde zarar görmesi ile toplum belleğinde yarattığı boşluk günümüzde en çok savaş bölgelerinde hissedilmektedir. Çatışmalardan etkilenen bölgelerde doğrudan kültür mirası yapılara yönelik düzenlenen saldırılar toplumları ve dolayısıyla da evrensel mirası uzun süreçte yok etmeyi amaçlayanların başlıca uygulamalarındandır. Sıklıkla dikkate alınmayan bir başka risk ise, kültür mirası yapıların şehir hayatı içinde önemsizleşmesi, kimliklerinin kaybolması ve bakımsızlık nedeniyle zamanla yok olmalarıdır.

Kültür mirası yapıların korunması konusunda günümüzdeki en temel eksikliklerden biri toplumda yeterli bilinç oluşturulamamasıdır. Son yıllarda özellikle Avrupa ülkelerinde, kültür mirasının geçmişin bir parçası olduğu, toplumsal ve evrensel kimliğin sürdürülebilirliğinin bu parçanın geleceğe taşınması ile mümkün olabileceği düşüncesi benimsenmeye başlamıştır. Toplumlarda bu düşüncenin benimsenmesi ile kültür mirası yapıların korunması hukuki zorunluluklar ya da yaptırımlar aracılığıyla değil bireysel gönüllülük ile günlük hayatın bir parçası olarak gerçekleştirilmektedir.

Kültür mirası yapılar doğru şekilde korundukları müddetçe olası tehlikelere karşı hazırlıklı olurlar. Eski yapılar, yapım sistemleri ve inşalarında kullanılan malzemeler nedeniyle doğal afetlere karşı modern yapılara kıyasla daha dayanıklıdırlar. Bunun yanında, günümüze ulaşmış yapılar, insan ve doğa kaynaklı sayısız badire atlatmış ve dirençli olduklarını kanıtlamışlardır. Fakat yapılar, zaman

içinde, bakımsızlık ya da terkedilme nedeniyle ortaya çıkan zayıflıklar neticesinde tehlikeler karşısında büyük hasarlara açık hale gelirler. Bu durumun aksine, yapıların aktif şekilde kullanımda olması, düzenli bakım ve izleme çalışmalarının yürütülmesi ile tarihi yapılar yüzyıllar boyunca varlıklarını sürdürebilirler.

Proaktif korumanın önemi ile de ilişkilendirilebilecek “Kırık cam teorisi” ilk olarak Philip Zimbardo tarafından 1969’da bir kriminoloji teorisi olarak ortaya çıkmıştır. 1982 yılında ise James Q. Wilson ve George L. Kelling tarafından hazırlanan bir makale (Harcourt ve Ludwig, 2006) ile geniş kitlelere yayılmıştır. “Kırık cam teorisi”ne göre yapıdaki camlardan birinin kırık olması halinde diğer camlar da kısa bir süre içinde vandalizme uğrayacak ve kırılacaktır. (Url-11) Günümüzde emniyet teşkilatı başta olmak üzere çeşitli uzmanlık alanlarının sıklıkla yararlandığı bir teori olan “kırık cam teorisi”, kültürel miras alanı için de olası davranış şekillerinin tahmin edilmesine yönelik kullanıldığı takdirde, kültür mirası yapıların bakımsız kaldıkları noktada insan kaynaklı daha fazla hasara açık olacağı öngörülebilir. Bu durum, yapının bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik yapısı ile bağlantılı olmakla birlikte hasarlı yapılar her koşulda uzun süreçte; hırsızlık, yangın, yapı elemanlarının kırılıp parçalanması gibi vandalizm olaylarına son derece açık hale gelirler.

İnsan müdahalesi ya da afetlerin yanında kültür mirası yapıların en sık karşı karşıya kaldıkları tehdit “zaman”dır. İçinde yaşadığımız fiziksel çevreyi oluşturan yapılar doğaları gereği zaman içinde eskimeye mahkumdurlar. Modern yapılardan farklı olarak tarihi yapıların kontrolsüz şekilde eskimeye maruz kalması özgünlüğün de kaybolması anlamına gelir. Kültür mirasına “miras” özelliği kazandıran; özgün malzeme ve yapım sistemi gibi yapının hafızasını günümüze taşıyan özellikler ile yapının özgün işlevinin mimari kurgudaki yansımaları gibi hem somut hem de soyut öğelerdir. Bunlardan herhangi birinin ya da birkaçının kaybı halinde kültür mirası geri alınamaz şekilde zarar görecektir.

Yapıların fiziksel özgünlüğünün; yapım sistemi, kullanılan malzeme ve mekanların birbirleri ile ilişkisinden kaynaklandığını düşünürsek bu üçü üzerinde yapılacak her türlü müdahalenin yapının bütünlüğüne ve dolayısıyla sürdürülebilirliğine zarar verdiğini söyleyebiliriz. Yapıların özgünlüklerini,

dolayısıyla korunmaya değer niteliklerini kaybetmeleri fiziksel bir kayıp olmanın ötesinde milli ve evrensel kültürel bellek kaybı olarak da kabul edilebilir.

Henüz yeni bir kavram olan proaktif korumanın aksine önleyici koruma kavramı ilk olarak karşımıza müze çalışmalarında çıkar. (Cebron Lipovec ve Van Balen, 2008, s.2) Bir nesneyi kültürel değerinden dolayı korumaya yönelik çalışmalar da geçmişe baktığımızda benzer şekilde taşınabilir objelerle başlamıştır. ICOMOS tarafından 2003 yılında hazırlanan Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu için İlkeler dokümanında yapı için en iyi tedavinin, önleyici koruma olduğu (ICOMOS, 2003) vurgulanır. Önleyici koruma; analiz, teşhis, terapi ve izleme süreçlerinden oluşan sonsuz bir döngü olarak tanımlanır. (Van Balen, 2017, s.715)

Geçmiş yıllara ait deneyimler göstermektedir ki alışık olduğumuz, geniş zaman aralıklarında yürütölen koruma çalışmaları; maliyet, işlevsellik ve en önemlisi de kültürel değer açısından büyük kayıplara neden olmaktadır. Koruma planlamasını hafif müdahaleler ve planlı bakım ile geniş sürece yaymak yerine 20-30 sene aralıklarla kapsamlı koruma ve restorasyon çalışmalarının yürütölmesi tercih edilmektedir. Düzenli bakım kültürünün ölkemizdeki algısı ise kültür mirası yapıların korunmasından sorumlu kitle arasında halen yeteri kadar gelişmemiştir. Doğru bakım yaklaşımları konusunda bilgi eksikliği vardır ve işin uzmanı olmayanlar tarafından yapılan müdahaleler bakım ve onarım olarak algılanmaktadır.

Amaç

Bu çalışmanın amacı; ölkemiz geleneksel konutlarının sürdürülebilir şekilde korunmasına yönelik proaktif bakım ve onarım yöntemlerinin tanınırlığının artırılması, mevcut uygulamaların eksikliklerinin vurgulanması, ulusal ve uluslararası proaktif koruma uygulamalarından yola çıkarak oluşturulmuş bir kılavuz hazırlamaktır.

Türkiye'nin zengin kültür mirasının da tüm özgünlüğü ile geleceğe aktarılmasındaki birincil koşul toplumun bilinçlenmesidir. Günümüze kadar yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak yerel halktan bağımsız şekilde, sadece yapı odaklı gerçekleştirilmiştir. Ölkemizde alışlagelmiş koruma yöntemleri, sürdürülebilirliği sağlayacak başlıca aktör olan halkın neyi, neden ve nasıl koruyacağını bilincinde

olmamasından dolayı tarihi yapıların bozulma sürecini hızlandırmıştır. Çalışma kapsamında, Cibali Senti'nde konumlanan Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların proaktif korumasına yönelik sunulan öneri ile de halkın sürdürülebilir koruma yöntemleri konusunda bilinçlendirilmesine katkı sunmak amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Yöntem

Proaktif koruma ile ilgili ilkeler ve kavramsal metinlerin kısıtlı olması nedeniyle ve çalışmalar günümüze kadar yoğunlukla uygulama örnekleri üzerinden ilerlediği için nitel araştırma metodolojisi kullanılmıştır. Çalışma, araştırma odağında ilerlemiş ve farklı uygulamalar incelenip bunların birbirleriyle karşılaştırılması yoluna gidilmiştir.

Vaka çalışmasına dayalı tez kapsamında proaktif korumaya yönelik dünyadan ve Türkiye'den örnekler ele alınmış ve İstanbul'un Cibali Senti'nde konumlanan Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutlarda gözlemlenen sorunlardan yola çıkarak Türkiye'ye yönelik bir proaktif bakım-onarım yöntemi önerisi hazırlanmıştır. Salihpaşa Caddesi, geleneksel konut dokusunu büyük oranda koruması, yapı kullanıcı kitlesinin dönemsel olarak değişim göstermesi ve kültürel anlamda İstanbul için büyük öneme sahip Tarihi Yarımada sınırlarında yer almasından dolayı kamu destekli koruma uygulamalarına ev sahipliği yapan bir caddedir ve geleneksel konutların yoğunlaştığı benzer alanları temsil eden niteliktedir. Saha çalışması; bölgenin, ülkenin doğusundan ve ülke dışından aldığı yoğun göç, geleneksel konutların yeni sakinlerinin çalışmaya katkı sunmak konusundaki çekingenlikleri, dil farklılıkları ve pandemi koşullarında ev içi ziyaretlerin riskleri nedeniyle yapıların dışarıdan incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Bölge sakinleriyle ilgili veriler ise güvenilir kaynakların kısıtlı olması nedeniyle kişisel gözlemler ve Fatih Belediyesi'nden alınan ilçeye ait genel verilerden yapılan çıkarımla üretilmiştir. Bu nedenle literatür taraması ve gözlem ile elde edilen verilere odaklanılmıştır. Bilimsel veriler; yerli ve yabancı literatür taraması, ilgili kamu kurumlarından alınan raporlar ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan anıt fişleri aracılığıyla bir araya getirilmiştir. Proaktif koruma alanında kavramsal araştırmaların ve örneklerin sınırlı olması ve uygulamalara yönelik kılavuzların eksikliği nedeniyle erişilebilen verilerin birbirleriyle karşılaştırılması yoluna

gidilmiştir. Mevcut kaynaklardan çıkarım yapılarak elde edilen proaktif koruma planlamasına yönelik başlıca kriterlerden; ulusal ve uluslararası örneklerin analizinde, Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların günümüzdeki durumlarının değerlendirilmesinde ve bölge için proaktif bakım-onarım önerisi hazırlanmasında yararlanılmıştır.

Birinci bölüm, proaktif bakım-onarım yaklaşımı ve ilgili kavramların tanımlanması ve kavramın tarihsel gelişiminin açıklanması ile tez çalışmasının literatür altyapısını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda, tez çalışması kapsamında ifade edilen kavramların tanımlamaları yapılmış ve proaktif korumanın bilinen en eski örneklerden başlayarak günümüze kadar süren tarihsel gelişimi ve toplum algısı incelenmiştir. Bölümde ayrıca, modern koruma anlayışı ile birlikte gelişen proaktif bakım-onarım algısının Atina Tüzüğü'nden başlayarak uluslararası belgelerde günümüze kadar nasıl geliştiği ele alınmıştır.

İkinci bölümde analizi yapılan uluslararası proaktif koruma örnekleri çalışma kapsamında yapılan yöntem önerisi için gerçek duruma yönelik veri elde edilmesini sağlamaktadır. Ele alınan uygulama örnekleri; organizasyonel amaç, yönetim yapısı, faaliyet alanları ve finansal kaynaklar başlıkları altında tanıtılmış ve Maintain Our Heritage organizasyonunun hazırladığı Maintaining Value Raporu (2004) doğrultusunda belirlenen; katılımcılığın teşvikinin sağlanması, farkındalık artırma çalışmaları yürütülmesi, mesleki kapasitenin geliştirilmesi, teknik bilgiye erişimin kolaylaştırılması, finansal desteklerin çeşitlendirilmesi ve yeni gelişen taleplerin karşılanması kriterlerinde 6 başlıkta değerlendirilmiştir. Bu kriterlerden ilerleyen bölümlerde yerel örneklerin ve Salihpaşa Caddesi'ndeki mevcut durumun değerlendirilmesinde ve proaktif bakım-onarım önerisi hazırlanmasında da yararlanılmıştır.

Üçüncü bölümde, mevcut durumun değerlendirmesine katkı sunmak üzere yerel koruma çalışmaları ele alınmıştır. Bölüm kapsamında Türkiye sınırları içinde kültürel mirasın korunmasına yönelik uygulamaların tarihsel gelişimi aktarılmış, sayıları sınırlı olsa dahi örnek teşkil eden yerel proaktif koruma uygulamalarına dair bilgi verilmiş ve mevcut durumun değerlendirmesi yapılmıştır. Proaktif koruma kavramı Türkiye için son derece yeni bir koruma yaklaşımıdır. Bu nedenle, proaktif

koruma yaklaşımı ile ilişkilendirilebilen az sayıda örneğin analizi detaylı şekilde yapılamamış yalnızca örneklerin ileride kapsamlı çalışmalara evrilebilecek nitelikleri tanımlanmıştır.

Ülkemizdeki tescilli kültür mirası yapılarının mimari programı, fonksiyonu vb. parametreler göz önüne alındığında sayıca fazla olmalarına rağmen bakım ve onarım sorumluluğu açısından en çeşitli yapıyı gösteren geleneksel konutlar çalışma kapsamında odak noktası seçilmiştir. Bu doğrultuda, dördüncü bölümde İstanbul'un tescilli sivil konut yoğunluğu en fazla bölgelerinden biri olan Cibali Senti'nde yer alan Salihpaşa Caddesi üzerindeki 31 tescilli konut cephe bazında ele alınmış, düzenli bakım-onarım eksikliğinden kaynaklanan hasarlar ve kullanıcı müdahaleleri incelenmiş ve yapıların envanter formları hazırlanarak mevcut durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Beşinci bölüm kapsamında; Maintaining Value Raporu (2004) doğrultusunda belirlenen 6 kriter altında, Türkiye'nin geleneksel konutları için farklı ihtiyaçlar doğrultusunda uyarlanabilecek bir proaktif bakım-onarım önerisi yapılmış ve Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların ihtiyaçlarından yola çıkarak belirli zaman aralıklarında yürütülebilecek bakım çalışmalarına ve dikkat edilmesi gereken hususlara dair kontrol listesi hazırlanmıştır.

Tez çalışması kapsamında İstanbul'un Fatih İlçesi'ndeki küçük bir bölge için sunulan proaktif bakım-onarım önerisinin Türkiye'nin farklı bölgelerinde, farklı aktörler tarafından uyarlanıp uygulanabilir olması amaçlanmıştır. Bu şekilde, tek bir uygulayıcıya bağlı kalmadan, yerel koşullara ve geleneksel konutların ihtiyaçlarına göre yapılabilecek ufak çaplı düzenlemelerle birlikte proaktif bakım-onarım uygulamalarının yaygınlaşması amaçlanmıştır.

Literatür Araştırması

Tez kapsamında ana başlıklar genelden özele doğru ele alınmış ve başlıkların altındaki teorik veriler; makaleler, bildiriler, kitaplar ve çeşitli internet sitelerinden yararlanılarak çalışma tamamlanmıştır. Bölgenin, ülkenin doğusundan ve ülke dışından aldığı yoğun göç, geleneksel konutların yeni sakinlerinin çalışmaya katkı sunmak konusundaki çekingenlikleri, dil farklılıkları ve pandemi koşullarında ev içi

ziyaretlerin riskleri nedeniyle kısıtlanan alan çalışması literatür çalışmasına odaklanılmasına imkân sağlamıştır. Çalışma süresince; proaktif koruma, önleyici koruma ve düzenli bakım-onarım konularına odaklanarak yerel ve uluslararası literatür araştırılmıştır. Araştırmalar sonucunda, ilgili alanlarda yürütülen bilimsel çalışmaların sayısının oldukça az olduğu ve bunların büyük bir bölümünün kamu ya da hibe kuruluşları tarafından fonlanan projelerin sonuçlarına dair olduğu tespit edilmiştir.

Erişilen kaynaklar 3 grupta incelenmiştir. Proaktif bakım-onarım ile ilgili kaynaklar birinci grup; çalışma metodolojisinin oluşturulmasına yönelik destek olan kaynaklar ikinci grup; Fatih, Cibali ve Salihpaşa Caddesi ile ilgili kaynaklar ise üçüncü grup altında ele alınmıştır.

Proaktif korumayla ilgili başlıca kaynaklar yasalar, tüzükler, ilgili sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve üniversitelerin raporları ve yararlı makaleler olmuştur. Bakım-onarım kavramlarının dünya tarihindeki gelişimine yönelik en sık Jukka Jokilehto'nun 1986 tarihli "*A History of Architectural Conservation*" başlıklı tezinden, Türkiye'de koruma kavramının gelişimine yönelik ise Emel Kayın'ın 2008 tarihli "*Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Türkiye Koruma Tarihindeki Kırılmalar*" makalesi ile Ercan Karakoç ve Hülya Utkuluer Yıldırım'ın 2020 tarihli "*Erken Cumhuriyet Döneminde Taşınmaz Kültür Varlıklarına Yönelik İzlenen Politika (1923-1938)*" makalesinden yararlanılmıştır. Geleneksel konutların korunması odağında, Çağla Parlak tarafından hazırlanan "*KMKD Preliminary Research Findings for Historic Home Residents Traing Project*" raporu ve Banu Pekol tarafından hazırlanan "*Tarihi Evlerde Yaşam-Tarihi Ev Kullanıcısının El Kitabı*"nda yer alan bilgilerden yararlanılmıştır. Araştırma kapsamındaki konularda; İngiltere, İskoçya, Belçika ve Danimarka yürüttükleri hibe programlarından aldıkları destekle bilimsel çalışma üretimi açısından en aktif ülkeler arasında yer almaktadır. İngiliz Maintain Our Heritage organizasyonunun, yürüttüğü araştırma projesi sonucunda 2004 yılında ortaya koyduğu "*Putting it Off: How Lack of Maintenance Fails Our Heritage*" ve University of West England'ın 2003 yılında organizasyon için hazırladığı "*Maintaining Value*" raporları uluslararası alanda yürütülen tüm proaktif koruma faaliyetlerinin bir değerlendirmesi olarak tez çalışması kapsamında detaylı şekilde incelenmiştir. Rapor içeriğindeki "*Tescilli Yapıların Bakım Yönetimi için En İyi*

Örnekler”in ele alındığı Modül 1’de elde edilen sonuçlar, Türkiye’nin geleneksel konutlarının proaktif koruması önerisi için altlık oluşturmuştur. (University of the West England, 2003, s.3-11)

Proaktif bakım-onarım alanındaki kaynakların kısıtlı olması nedeniyle erişilebilen kaynaklar analiz edilerek çalışma metodolojisi oluşturulmuştur. Bu süreçte; “*Maintaining Value*” raporu ve Kültürel Mirasın Korunması Derneği tarafından yürütülen Tarihi Evlerde Yaşam Projesi dokümanları metodolojinin şekillendirilmesine katkı sağlamıştır.

Örnekleme alanı olarak belirlenen Cibali, Salihpaşa Caddesi’ne yönelik genel bilgilere yoğunlukla Figen Taşkın’ın “*Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*”ndeki “*Cibali*” yazısından, İsmail Büyükseçgin’in 2021 tarihli “*İstanbul Tarihi Yarımada’da Osmanlı Dönemi Yerleşim*” makalesinden ve Tülay Çobancoğlu, Koray Güler ve Gülce Güleycan Okyay’ın 2018 tarihli “*İstanbul Tarihi Yarımada’da Ahşap Konut Mimarisinin Belgelenmesi: Geleneksel Haydar Mahallesi ve Koruma Sorunları*” makalesinden yararlanılarak erişilmiştir. Bölgedeki konutlarla ilgili bilgilere ise Sümeyra Ekinci’nin 2021 tarihli “*Fatih-Cibali(Haydar) Mahallesi Ahşap Konutlarının Koruma Sorunları ve Geçici Müdahale Önerilerinin Geliştirilmesi, 2188 Ada 35 Parsel Örneği*” ve Funda Kayan’ın 1999 tarihli “*Tarihi Konumu İçinde Cibali Semtindeki Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Konusunda Bir Araştırma*” tezlerinden erişilmiştir. Özellikle Funda Kayan’ın tezi bölgenin yaklaşık 20 yıl önceki durumuna dair kıymetli veriler barındırmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ULUSLARARASI BAĞLAMDA PROAKTİF KORUMA KAVRAMI

Proaktif koruma kavramı, günümüze yakın bir zamanda kültür mirasının korunmasına yönelik uygulamalar kapsamında değerlendirilmeye başlamıştır. Yapıda hasar oluşmadan ve kültür mirasının özgün değerleri tehlikeye girmeden yapının düzenli bakım ve onarım çalışmaları ile takip altında tutulmasına odaklanan proaktif koruma bakış açısı, modern anlayışla, risklerin oluşmadan önce tespit edilmesine yönelik risk yönetimi kavramıyla benzer özellikler sergilemektedir. Bölüm kapsamında; proaktif koruma kavramı ve diğer ilgili kavramların tez çalışmasında ele alındığı şekliyle tanımları yapılmış, kavramın geçmişten günümüze nasıl evrildiği incelenmiş ve uluslararası doktriner koruma metinlerinde Atina Tüzüğü'nden (1931) Ahşap Mimari Mimarın Korunması için İlkeler'e (2017) kadar nasıl tanımlandığı açıklanmıştır.

1.1. KAVRAMIN GENEL TANIMLARI

“Proaktif” sıfatı, ileriye dönük anlamındaki “pro” ve etkin, aktif anlamındaki “activus” sözcüklerinin birleşimi ile oluşmaktadır. (Url-12) Merriam-Webster Sözlüğü'ndeki tanımına göre ise proaktif, gelecekteki sorunlar, ihtiyaçlar ya da değişikliklerin öngörüsüyle hareket eden (Url-13) anlamına gelmektedir. Sıfatın psikoloji terimlerinde ilk kez tanımlandığı yıl 1933 (Url-15) olarak geçmekle birlikte yazılı kaynaklarda proaktif sıfatının ülkemizde ilk kullanımlarından biri 1993 tarihli Milliyet Gazetesi'nde (Url-16) yayınlanan bir haberin içeriğindeki “*Merkez Bankası reaktif değil proaktif olmalıdır.*” (Url-14) ifadesidir.

Kültür mirası yapılar için proaktif koruma; yapının karşı karşıya olabileceği tehlikeleri oluşmadan önce tespit edip, gelecekte zarar görmesine ya da yok olmasına yol açabilecek her türlü riskten kaçınılmasıdır. Bir diğer şekilde, kültürel mirasın geri

dönülemez şekilde zarar görmesine yol açabilecek ve ömrünü kısaltacak her türlü etmenin olumsuz durumlar gerçekleşmeden önce tespit edilmesi ve bunlara gerekli müdahalelerin yapılması süreci olarak da ifade edilebilir.

Önleyici koruma kavramı, proaktif koruma kavramıyla aynı kapsamı ifade etmese de sıklıkla proaktif koruma ile benzer anlamda kullanılır. İlk kullanımı sağlık alanında 1670'lere (Url-17) dayanan "önleyici" sıfatı "*baş gösteren ya da gösterecek tehlikeyi durduran, önüne geçen*" (Url-18) anlamına gelmektedir. Proaktif koruma ve önleyici koruma kavramlarının anlamlarından yapılacak çıkarımla; önleyici korumanın ağırlıklı olarak daha yakın gelecekteki bir soruna, proaktif korumanın ise tarihi belirlenemeyen gelecek için öngörülen sorunlara yönelik müdahale anlamına geldiği ifade edilebilir.



Şekil 1.1 Reaktiften proaktife koruma yaklaşımlarının evrimi (Url-41)

Geleneksel konutlar kapsamında proaktif korumayı ele aldığımızda bakım ve onarım kavramları ile karşılaşırız. Günümüzde, bakım ve onarım uygulamaları, kapsamlı restorasyon çalışmalarından önceki ve sonraki süreçlerde yürütülen faaliyetlerdir. Bakım kavramı; kültür mirası yapının ahşaplarına koruyucu madde sürülmesi ya da çatı oluklarının temizlenmesi gibi yapının ve malzemenin ömrünü uzatmak için yapılan, özgünlüğe zarar vermeyen ufak boyutlu müdahaleleri ifade ederken, önleyici koruma faaliyetleri kapsamındaki onarım çalışmaları ise kırılan camın yenilenmesi ya da yerinden çıkan bir basamağın yeniden montajı gibi bütünlüğü korumaya ve hasarın boyutlarının büyümesine engel olmaya yönelik işlemleri tanımlar.

Çalışma kapsamında ele alınan geleneksel konutlarda birincil sorumlu, yapıyı aktif şekilde kullanan kişi, yani yapı kullanıcısıdır. Yapıyı devamlı şekilde gözlemleme ve deneyimleme imkanı bulunan yapı kullanıcısı, kültür mirası yapının korunması konusunda yasalarda bu şekilde tanımlanmasa dahi en büyük sorumluluğa sahiptir. Buna rağmen, uzman olmayan kişiler tarafından kültür mirası yapılara yönelik yapılan müdahalenin geri alınamaz sonuçları olmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada proaktif koruma kapsamında ele alınan onarım çalışmaları; resmi makamlardan izin alınmasına gerek olmayan, yapının özgünlüğünü tehdit etmeyecek, bakım amaçlı çalışmalar kapsamında yürütülen ufak çaplı uygulamalardır.

Bakım ve onarım kavramları her koşulda aynı faaliyeti işaret etmez. NSW Heritage Office tarafından hazırlanan kılavuza göre kavram, işin kapsamı dahilinde alt başlıklara ayrılabilir:

Kapsamlı bakım ve onarım: Dünyada, yapının bulunduğu bölgede kültürel mirasın korunmasından sorumlu devlet otoriteleri tarafından, Türkiye’de ise ilgili İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyelerin KUDEB olarak anılan birimleri tarafından uzmanlar eşliğinde, planlı şekilde yürütülen çalışmalardır.

Düzenli bakım ve onarım: Yapı sahipleri ya da kullanıcılarının kendileri tarafından yürütülen ya da konuyla ilgili kişilerden hizmet aldıkları, yapının rutin kontrol ve uzmanlık gerektirmeyen ufak çaplı bakım ve onarım çalışmalarıdır.

Acil bakım ve onarım: Hem kullanıcı sağlığını hem de yapı bütünlüğünü tehdit eden ve hızlı ilerleyen bozulmalara yönelik yürütülen çalışmalardır. Sızıntı yapan bir su borusunun yapının taşıyıcı sistemine hasar vermeden önce onarılması ya da kırık bir pencere camının değiştirilmesi buna örnek olabilir. Müdahale merci hasarın bulunduğu yere ve büyüklüğe göre farklılık göstermektedir. (New South Wales Heritage Office, 2004, s.1)

1.2. KAVRAMIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bakım ve onarım, insan hayatının bir parçası olarak, kendiliğinden ortaya çıkmış olgulardır. Bireyler, yaşam alanlarının kesiştiği yapıların bakım ve onarımlarını, günlük ihtiyaçlar ve ekonomik kaygılar doğrultusunda yürütürken

yapıların da gelecek nesillere aktarılmasının önünü açmışlardır. Japonya’da geleneksel Hiwadabuki¹ tarzı çatılarda kullanılan kaplamanın düzenli olarak gözden geçirilip yer yer yenilenmesi (Şekil 1.2), Anadolu’da kerpiç konutların duvarlarının ve zemininin her sene hazırlanan harçla yeniden sıvanması (Şekil 1.3) ya da yalıtım amaçlı çatılara yerleştirilen otların değiştirilmesi gibi faaliyetler günlük hayatın bir parçası haline gelen düzenli bakım ve onarım uygulamalarıdır.



Şekil 1.2 Japonya, Kyoto’daki bir Budist tapınağının Hiwadabuki tarzı çatı örtüsü (Url-20)



Şekil 1.3 Kerpiç cephede sıva yenileme işlemi (Url-21)

Günümüzde kültür mirası olarak kabul edilen yapıların kullanım ömürlerini uzatmak ve kullanıcı konforunu sağlamak amacıyla geçmişte yürütülen; yağmur mevsimi öncesinde çatının gözden geçirilmesi, ahşap dış cephe kaplamasının cilalanması/verniklenmesi ya da böceklerle karşı ilaçlama yapılması gibi spontane

¹ Yoğunluklu olarak Japonya’da yetişen ve saray, tapınak, hamam vb. yapıların inşasında kullanılan küt yapraklı selvi ağacı olan Hinoki ile kaplanmış çatıdır. Hinoki, güçlü yapısı ve çürüme karşısında dayanımı nedeniyle anıtsal yapılarda kullanılmıştır. (Url: 20)

uygulamalar modern bakım ve onarım çalışmalarının temeli olarak kabul edilebilir. Yapıların tarihi kimlikleri nedeniyle korunmasına dair fikir ve uygulamaların geçmişi ise günümüze oldukça yakın bir döneme dayanmaktadır. Tarihsel süreçte, kültür varlıklarının korunmasına yönelik anlayışın genel motivasyonu politika, din, gelenekler ve günlük gereksinimler olmuştur. Bu noktada; hükümdarların varlıklarını ve güçlerini kanıtlama gereksinimleri ile inanç ve içgüdü odaklı uygulamaların modern koruma anlayışının ortaya çıkmasındaki katkıları dikkate alınmalıdır. Koruma anlayışı, erken dönemlerde tablo, heykel vb. taşınabilir eserler üzerinden oluşmaya başlamıştır. Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının bakım ve onarımlarına yönelik geçmişten günümüze birçok girişimde bulunulmuştur ve bu girişimlerden beslenerek, proaktif koruma anlayışı günümüzdeki haline evrilmiştir.

493-526 yılları arasında yaşamış, Ostrogot Kralı Büyük Theodoric (Theodoric the Great), bazı Roma yasalarını düzenlemiş ve tarihi eserlerin bakım, onarım ve restorasyonunun yeni yapıların inşa edilmesi kadar değerli olduğunu belirtmiştir. Dönemin eser anlayışının sanat eserleri üzerine yoğunlaşmasıyla Theodoric, heykel onarımlarıyla ilgili çalışması için bir kuratör görevlendirmiştir. (Jokilehto, 1986, s.25) Resim ve heykel gibi sanat eserlerinin düzenli bakım ve onarıma değer olarak görülmesi sonraki dönemlerde bu eserlerin içinde bulundukları ya da bir parçası oldukları yapıların da bakım ve onarıma değer görülmesine imkan sağlamıştır.

1400'lü yıllarda İtalya'da yaşamış Leon Battista Alberti yapıların onarımlarına dair önerilerde bulunmuş ve hasarların bazen kolaylıkla tespit edilebildiğini, bazen de; deprem, yıldırım ya da zemin hareketleri gibi olaylar sonrasında gözle görülebilecek hale geldiğini, fakat en nihayetinde, yapıların yıkılmasının temel nedeninin savsaklama ve umursamazlık olduğunu belirtmiştir. Alberti ayrıca, 15. yy için öncü sayılabilecek bir başka öneriyle devletin kamu yapıları için bakım hizmeti sağlaması gerekliliğini de dile getirmiştir. (Jokilehto, 1986, s.17)

1537'de Roma Şehir Yönetimi, anıtların bakım süreçlerinin takibinin önemini vurgulamış ve bu anıtların Romalılar tarafından tahrip edilmesinin önüne geçilmesine dair kararlar almıştır. Aynı dönemde, anıtların korunmasıyla ilgili Papalık düzeyinde de bazı emirler verilmiştir. (Jokilehto, 1986, s.42)

1800'lü yıllara geldiğimizde ise bakım ve onarım çalışmalarının günümüze benzer şekilde, yapı odaklı dönüşüm geçirdiğine ve alandaki faaliyetlerin arttığına dair net bilgilere erişebiliyoruz. Hatta, bakım ve onarım için özel fonlar ayrıldığı ve 1577 yılında ressam, heykeltıraş ve mimarlar tarafından Roma'da kurulan (Url-22) Accademia di San Luca'nın aldığı fonla birlikte yapıların korunmasında öncü bir rol oynadığını ve Colosseum gibi önemli yapıların bakım ve onarımlarının yapıldığını görüyoruz. (Jokilehto, 1986, s.139)

15. yy'dan 19. yy'a kadar olan süreçte özellikle dini yapıların onarımı ve restorasyonu uluslararası koruma uygulamalarının devamlılığını sağlamıştır. (Jokilehto, 1986, s.169) 19. yy'da; Kolezyum (Roma, İtalya), Athena Nike Tapınağı (Atina, Yunanistan), Durham Katedrali (Durham, Birleşik Krallık), Magdeburg Katedrali (Magdeburg, Almanya) ve Vézelay Manastırı (Vézelay, Fransa) gibi önemli yapıların restore edilmesi, koruma teorilerinin geliştirilmesi sürecinde önemli rol oynamıştır. (Jokilehto, 1986, s.6)

19. yy'da Fransa'da yaşamış mimar ve teorisyen Eugene Viollet-Le-Duc önceliğin restorasyondan çok bakım ve onarım çalışmalarına verilmesi gerektiğini vurgular. Viollet-Le-Duc'un yaşadığı dönemde Fransa'da bakım ve ufak restorasyon çalışmalarına da kaynak ayrılmaya başlanmıştır. (Mehr, 2019, s.923) Bu dönem, "restorasyon" ve "bakım ve onarım" kavramlarının net şekilde tanımlandığı ve günümüz modern proaktif koruma anlayışının temelini hazırlayan dönem olmuştur. 20. yy'ın başında yaşamış, İtalya'da modern, bakım ve onarım odaklı yaklaşımın savunucularından Gustavo Giovannoni de Viollet-Le-Duc'tan etkilenecek bakım, onarım ve konsolidasyona vurgu yapar. 1932 yılında hazırlanan Italian Norms for the Restoration of Monuments, Anıtların Restorasyonu için İtalyan Standartları'nın birinci maddesinde; devamlı bakıma ve konsolidasyona azami önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. (Jokilehto, 1986, s.465) Fransa'da ise 1905 yılında kiliseler devletten bağımsız hale geldiğinde tarihi yapıların korunmasından tek sorumlu da devlet haline gelir. Bu döneme kadar devlet, yapıların bakım ve onarımında yer almaktan kaçınırken ve sadece restorasyona odaklanırken düzenli bakım eksikliği sonucunda binaların aldığı hasarlar dikkate değer boyuta ulaşır ve önleyici korumaya dair harekete geçilmesi zorunlu hale gelir. (Jokilehto, 1986, 395)

19. yy'da Birleşik Krallık'ta yaşamış ve modern anlamda proaktif koruma fikrinin önderlerinden olmuş John Ruskin'in 1849'da yayınlanan kitabı Mimarının Yedi Lambası 'Seven Lamps of Architecture'da ifade edilen düşünceler, 1877 yılında, bakım, onarım ve korumacı müdahaleleri savunan The Society for the Protection of Ancient Buildings (SPAB), Eski Yapıları Koruma Derneği'nin kurulmasına ortam hazırlanmıştır. Mimarının Yedi Lambası kitabında geçen "Anıtlarınızın bakımını olması gerektiği gibi yapın. Böylece onları restore etmek zorunda kalmazsınız" (Ruskin, 2011, s.186) ifadesi, SPAB'ın kuruluş manifestolarında yer alan ifadelerle de doğrudan örtüşmektedir. Ruskin, restorasyonun yapıların kimliksizleştirilmesinin bahanesi olarak kullanılmasının önüne geçilmesi ve yapıların kullanıcıları ile birlikte olabildiğince iyi korunması gerekliliğini vurgular (Jokilehto, 1986, s.312) ve sert bir yaklaşımla, yapının restore edilmesinden önce yok olmaya terk edilmesinin daha doğru olacağını savunur. (Jokilehto, 1986, s.311) Bu yaklaşım dönemin restorasyon bakış açısı ile ele alındığında, kültürel belleğine dair iz kalmayan bir yapının korumaya da değer olmayacağı çıkarımı yapılabilir. SPAB'ın kurucularından tasarımcı William Morris ve mimar Philip Webb, Ruskin'in fikirlerini topluluğun manifestosu haline getirmiştir ve Morris, fikirlerin uygulamaya geçmesi için büyük çaba sarfetmiştir. Morris ve SPAB'ın diğer kurucu üyeleri tarafından yazılan manifesto, kültürel mirasın korunmasına yönelik modern bir yaklaşım sergilemekteydi. (Jokilehto, 1986, s.320) SPAB'ın manifestosu, Ruskin'in fikirlerinden farklı olarak, restorasyon girişimlerini tam anlamıyla reddetmemekle birlikte dönemin, yapıların kimliklerini değiştiren müdahalelerine karşı çıkmaktadır. (Mezzi, 2018, s.129) Morris ve Ruskin kültür mirası yapıların dokusunun korunmasında en az müdahalenin önemini ortaya çıkaran iki öncüydü. İkisi de düzenli bakımın ve hatta Morris'in önerisiyle günlük bakımın önemini vurgulamışlardır. (Dann ve Cantell, 2014, s.42)

İngiltere'deki önleyici koruma taraftarı düşüncelere paralel olarak İtalya'nın Roma kentinde 1883 yılında gerçekleştirilen 4. Mühendisler ve Mimarlar Kongresi'nde Camillo Boito, katılımcılara; güzel sanatların uygulamalı konuları, restorasyon, yarışmalar, mevzuat, meslek, öğretmenlik üzerine hazırladığı makaleyi sunmuştur. Boito, tarihi yapıların restorasyondan çok, mevcut durumlarında korunmasına yönelik öneriler de sunduğu bu makaleyi önce yedi maddede bir araya

getirmiş, daha sonrasında 1893 yılında, Prima Carta del Restauro olarak da anılan tüzüğü sekiz madde olarak revize edilerek yayınlamıştır. (Rouhi, 2016, s.4) Boito, Prima Carta del Restauro (Birincil Restorasyon Tüzüğü)'yu sunarak İtalya'da restorasyona yönelik modern yaklaşımın ilk adımını atmıştır. (Mezzi, 2018, s.10) Boito'nun tüzüğünden yola çıkarak, 1939 yılında Atina'da, I. Tarihi Yapılarla İlgilenen Mimarlar ve Teknikerler Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda Carta del Restauro Tüzüğü hazırlanmıştır. (*The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments*, 1931)

1.3. ULUSLARARASI DOKTRİNER KORUMA METİNLERİNDE PROAKTİF KORUMA KAVRAMI

II. Dünya Savaşı sonrasında yerle bir olan Avrupa'nın hem fiziksel hem de toplumsal olarak yeniden ayağa kalkması için "kültürel miras" bir motivasyon kaynağı olarak görülmüş ve toplumların geçmişleriyle bağlantısı yeniden kurularak savaşın izleri hafifletilmeye çalışılmıştır. Motivasyon kaynağı olmasının yanında mevcut yapıların korunması ve onarılması savaştan mali olarak da zarar görmüş milletler için karlı bir yaklaşımdı. Bu dönemde, aynı zamanda, zarar gören yapılara müdahalenin de belirli bir felsefe dahilinde yapılması sağlanarak özgünlüğe daha fazla zarar verilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Kültürel miras alanında faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerinin gelişmesi ile korumaya dair kavramlar da günümüzdeki anlamlarını kazanmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda düzenlenen toplantı, kongre gibi bilimsel etkinlikler sonrasında hazırlanan tüzüklerde koruma, bakım ve katılımcı topluma sıklıkla vurgu yapılmış, önleyici koruma faaliyetlerinin topluma verilen sorumluluğu artırırken kültürel miras ile ilişkiyi güçlendirdiği ve korumanın bu şekilde sürdürülebilir bir uygulamaya dönebileceğine dair fikirler yoğunlaşmıştır. Önleyici korumanın gerekliliğini vurgulayan ilk tüzük olan Atina Tüzüğü, basit onarımın da yapının ömrünü uzatmak için bir yöntem olabileceğine dair fikirler öne sürmüştür. Koruma ve restorasyona ait genel kavramların alanda tanınır olması ile yapıların daha fazla müdahaleye gerek kalmadan hangi yöntemlerle korunabileceğine dair düşünceler çoğalmıştır. Bu doğrultuda da 1964'te Venedik Tüzüğü ile başlayarak hazırlanan resmi dokümanlarda proaktif koruma kavramlarına sıklıkla yer verilmeye başlanmıştır.

a. Atina Tüzüğü - Carta Del Restauro (1931)

Koruma ve restorasyon çalışmalarının temel ilkelerine dair ilk tüzük 1931 yılında, I. Tarihi Yapılarla İlgilenen Mimarlar ve Teknikerler Kongresi sonrasında hazırlanmış Atina Tüzüğü - Carta Del Restauro'dur. Bu tüzük, yayımlandığı dönemde aciliyeti olan konuları gündeme almıştır.

Atina Tüzüğü'nün 1. Maddesi'nde *“Her şeyden önce, anıta, çökme ve aşınmalardan ötürü kaybettiği dayanıklılığı ve zamana karşı direnme gücünü yeniden kazandırmaya yönelik sürekli bakım ve sağlamlaştırma çabalarına önem verilmesi gerekir.”* ifadesi yer almaktadır. (*The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments*, 1931) Bu ifade, kapsamlı müdahalelere gerek duyulmadan, bakım ve sağlamlaştırma faaliyetleri ile yapının daha fazla zarar görmesinin önlenebileceğine yöneliktir.

b. Venedik Tüzüğü (1964)

Önleyici koruma kavramı, bugünkü anlamına çok yakın bir dönemde kavuşmuş olmasına rağmen 1964'te II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde hazırlanan Venedik Tüzüğü'nden itibaren farklı motivasyonlardan kaynaklı olarak gündeme gelmiştir. Venedik Tüzüğü, modern dünya için kültürel mirasın korunmasına dair kavramların ortaya çıkmaya başladığı dönem olan II. Dünya Savaşı sonrası süreçte uzmanlar tarafından oluşturulan ilk belgedir.

Önleyici korumaya yönelik çalışmaların başlıca bileşeni bakım ve onarımdır ve Venedik Tüzüğü günümüz düzenli bakım-onarım yaklaşımının temelini oluşturan önemli dokümanların ilki olarak kabul edilebilir. Tüzük'ün 4. Maddesi'nde *“Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.”* ifadesi yer almaktadır. Korumanın kalıcı olması ve sürekliliğinin sağlanmasına yönelik ifade (*“Venedik Tüzüğü,”* 1964) ile önleyici korumanın gerekliliği de vurgulanmaktadır.

c. Amsterdam Bildirgesi (1975)

Bildirge, kültürel mirasın korunmasında bütünleşik korumanın ve yerel aktörlerin öneminin vurgulandığı bir belge olarak önleyici koruma çalışmaları için

önem taşır. Amsterdam Bildirgesi, kültür mirasının, iç içe olduğu insanla birlikte yaşayabileceğini ve toplumun her kesiminin, farklı parametreler gözetilerek koruma çalışmalarına katılması gerektiğini savunur.

Amsterdam Bildirgesi'nde yer alan *“Mimarlık mirasının sürekli bakımının yapılması, uzun vadede masraflı iyileştirme işlemlerini önleyecektir.”* ifadesi proaktif bakım ve onarım çalışmalarının, yapının özgünlüğünü koruması yanında kapsamlı restorasyon çalışmalarının maliyetlerini de ortadan kaldırdığını destekler niteliktedir. *“Yeni yapılara sağlanan para ve vergi kolaylıkları, aynı oranda eski yapıların bakım ve korunumu için de sağlanmalıdır.”* ifadesi geleneksel yapıların korunmasında devlet desteğinin önemini vurgulamaktadır. (Avrupa Mimari Mirası Kongresi, 1975) Belirtildiği gibi, bu desteğin sadece dönemlik olmaması, uzun süreçli bakım çalışmalarını da kapsaması önceki ifadede belirtilen uzun vadeli, masraflı çalışmaların önüne geçilmesinin başlıca desteği olacaktır.

Önleyici koruma çalışmalarının başarılı olması durumunda karşılaşılmaz ihtimalinin yüksek olduğu bir sorun da soylulaşmadır. 1975 tarihli Amsterdam Bildirgesi'nde vurgulandığı gibi kamu kurumları, yaşam koşulları iyileşen bölgelerdeki fiyat artışları ve sosyal yapıda değişikliklerin önüne geçmek için eski ve yeni durum arasında denge sağlamayı hedeflemelidir. (Avrupa Mimari Mirası Kongresi, 1975) Halkın yaşam alanlarının korunduğuna dair kendini güvencede hissetmesi yeni önleyici koruma çalışmalarının sürdürülebilirliğinin sağlanması için de güvence oluşturacaktır. Bunun aksi olan, geçmiş deneyimler nedeniyle yerel halkın yaşam alanlarında yapılacak iyileştirmelere tepkili olduğu durumlarla günümüzde sıklıkla karşılaşmaktayız.

d. Appleton Tüzüğü (1983)

Yapılı Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi için ICOMOS Kanada tarafından hazırlanan Appleton Tüzüğü'nde “bakım” (maintenance); *“geri alınamayacak ya da zarar verici müdahaleler olmadan kaynakların devamlılığını garantileyen sürekli faaliyetler”* olarak ifade edilmektedir. Tüzük kapsamında “koruma” faaliyetlerinin *“devamlı bir bakım programını kapsamı”* gerekliliği vurgulanmıştır. (ICOMOS Canada, 1983)

e. Washington Tüzüğü (1987)

Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Koruması Tüzüğü olarak Türkçe'ye çevirisi yapılan Washington Tüzüğü 1987 yılında Washington'da gerçekleştirilen ICOMOS Genel Kurulu'nda alınan kararlar doğrultusunda oluşturulmuştur. (ICOMOS, 1987)

Washington Tüzüğü'nün 3. Maddesi'nde *“Koruma programının başarısı, kentlilerin katılımı ve görev almalarıyla mümkün olabilir; bu nedenle halkın katılımı desteklenmelidir. Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması öncelikle orada yaşayanları ilgilendirir.”* ifadesiyle toplumsal katılımcılığın önemi vurgulanmaktadır. (ICOMOS, 1987)

f. Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri (2001)

Valetta İlkeleri, 2011 yılında Paris'te gerçekleştirilen 17. ICOMOS Genel Kurulu'nda alınan kararlar doğrultusunda oluşturulmuştur. İlkeler, 1976 yılında hazırlanan Nairobi Tavsiyeleri (UNESCO, 1987) ve 1987 yılında hazırlanan Washington Tüzüğü'nün (ICOMOS, 1987) günümüz dünyasında kültürel mirasın ve ilgili tüm aktörlerin karşı karşıya kaldığı değişim doğrultusunda güncellenmiş halidir. Güncellenen doküman kapsamında Yöntem ve Bilimsel Disiplin başlığı altında *“Bir tarihi kenti veya kentsel alanı etkin bir biçimde korumak için sürekli izleme ve bakım zorunludur.”* ifadesine de yer verilmiştir. İlkelerde ayrıca toplumsal katılımcılığa yönelik de vurgular yer almaktadır. Koruma çalışmalarında her yaştan ve gruptan bireyin süreçlere dahil edilmesi, farkındalıklarının artırılması ve gerektiğinde maddi desteklere kolaylıkla erişebilmelerine imkan sağlanmasına dair de vurgular vardır. (The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas, 2011, s.9)

g. Burra Tüzüğü (2013)

“Kültürel Öneme Sahip Yerler”e dair ICOMOS Avustralya tarafından hazırlanan Burra Tüzüğü'nde “bakım” (maintenance); *“bir yerin ve onun içinde bulunduğu dokunun sürekli olarak korunması”* olarak ifade edilmekte ve “bakım”ın konservasyonun temeli olduğu vurgulanmaktadır. Tüzükte, bakım ve onarım

kavramlarının birbirinden ayrı olduğu vurgulanmaktadır ve “onarım” (repair); kapsamlı restorasyon ve rekonstrüksiyon faaliyetlerini içermektedir. (ICOMOS Australia, 2013, s.2) Burra Tüzüğü, yapıyı eşsiz hale getiren niteliklerin korunması sürecinde düzenli bakım çalışmalarını merkeze almaktadır. (Dann ve Cantell, 2014, s.42)

h. Ahşap Mimari Mirasın Korunması için İlkeler (2017)

İlkeler, ICOMOS tarafından Ekim 1999’da Meksika’da düzenlenen 12. ICOMOS Genel Kurulu’nda kabul edilen Ahşap Tarihi Yapıların Korunması için İlkeler dokümanının Aralık 2017’de Yeni Delhi’de düzenlenen 19. ICOMOS Genel Kurulu’nda güncellenmiş halidir. İlkeler dokümanının 29. Maddesi’nde “*Ahşap kültür mirasını güvenceye almak, kültürel önemini korumak ve büyük müdahalelere olan gereksinimini geciktirmek için, sürekli bakım ve izleme ile ilgili tutarlı bir strateji oluşturulmalıdır.*” vurgusu yapılmıştır. (ICOMOS, 2017, s.6)

Tablo 1.1, bölüm kapsamında tanımlanan içeriklerin daha kolay şekilde incelenebilmesi için proaktif koruma kavramına yönelik ilgili uluslararası doktriner koruma metinlerindeki maddeleri özetlemektedir.

Tablo 1.1 Proaktif koruma kavramına değinilen başlıca uluslararası doktriner koruma metinleri (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.)

Doküman Adı	Sene	İlgili İçerik
Atina Tüzüğü - Carta Del Restauro	1931	Madde 1 <i>“Her şeyden önce, anıta, çökme ve aşınmalardan ötürü kaybettiği dayanıklılığı ve zamana karşı direnme gücünü yeniden kazandırmaya yönelik sürekli bakım ve sağlamlaştırma çabalarına önem verilmesi gerekir.”</i>
Venedik Tüzüğü	1964	Madde 5 <i>“Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.”</i>
Amsterdam Bildirgesi	1975	<i>“Mimarlık mirasının sürekli bakımının yapılması, uzun vadede masraflı iyileştirme işlemlerini önleyecektir.”</i> <i>“Yeni yapılara sağlanan para ve vergi kolaylıkları, aynı oranda eski yapıların bakım ve korunumu için de sağlanmalıdır.”</i>
Appleton Tüzüğü	1983	Bakım (Maintenance) <i>“Geri alınamayacak ya da zarar verici müdahaleler olmadan kaynakların devamlılığını garantileyen sürekli faaliyetler”</i> Koruma (Preservation) <i>“Koruma, stabilizasyon çalışmalarını içerebilir; devamlı bir bakım programını kapsamı ise gerekliliktir.”</i>
Washington Tüzüğü	1987	Madde 3 <i>“Koruma programının başarısı, kentlilerin katılımı ve görev almalarıyla mümkün olabilir; bu nedenle halkın katılımı desteklenmelidir. Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması öncelikle orada yaşayanları ilgilendirir.”</i>

Burra Tüzüğü	2013	Madde 1.5 <i>“Bakım, bir yerin ve onun içinde bulunduğu dokunun sürekli olarak korunmasıdır.</i> <i>Bakım, restorasyon ve rekonstrüksiyon faaliyetleri içeren onarım ile ayrışmalıdır.”</i>
Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimiyle İlgili Valetta İlkeleri (2011)	2011	g. Yöntem ve Bilimsel Disiplin başlığı altında; <i>“Bir tarihi kenti veya kentsel alanı etkin bir biçimde korumak için sürekli izleme ve bakım zorunludur.”</i>
Ahşap Mimari Mirasın Korunması için İlkeler	2017	Madde 29 <i>“Ahşap kültür mirasını güvenceye almak, kültürel önemini korumak ve büyük müdahalelere olan gereksinimini geciktirmek için, sürekli bakım ve izleme ile ilgili tutarlı bir strateji oluşturulmalıdır.”</i>

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSLARARASI PROAKTİF KORUMA UYGULAMALARI

Bu bölümde uluslararası proaktif koruma uygulamaları incelenmiştir. Verilerine erişim sağlanabilen uygulamalar arasında sadece geleneksel konut yapılarının korunmasına odaklanan bir uygulama yoktur. Hem anıtsal hem de sivil yapılara odaklanan uygulamalar ise konut yapılarını ikinci plana almaktadır. Proaktif koruma yaklaşımı, uygulama alanı için henüz yeni bir fikir olarak ortaya sürüldüğü için toplumsal önemi daha fazla olan anıt yapıların korunması öncelikli olarak görülmektedir. Konut yapılarının ikinci planda ele alınmasının bir nedeni de yapı sorumlularının karmaşıklığı (çok mirasçılık, sıklıkla değişen kiracılar, değişen sosyal yapı, vb.) ve uygulamalar için harcanacak bütçenin doğrudan yapı sahiplerinin sorumluluğunda olan bir alana aktarılmasındaki güçlükler olarak görülebilir. Buna rağmen uygulama örneklerinden elde edilen veriler ve yapılan çıkarımlar anıt yapılar için olduğu kadar kültür mirası konut yapıları için de geçerlidir. Yapılan araştırmalar sonucunda kültür mirasının korunmasına yönelik davranışları değiştirmek amacıyla faaliyet gösteren, uzun soluklu 7 organizasyon ve 1 projeye erişilmiştir. Örneklerin tamamı Avrupa ve Birleşik Krallık'tandır.

İnceleme aşamasında, bir uygulamayı başarılı yapan katılımcılık, farkındalık artırma, kapasite geliştirme ve finansal kaynaklar gibi unsurlar ile uygulamaların yönetim yapıları ve faaliyet alanları da ele alınmıştır. Proaktif koruma uygulamaları yürüten organizasyonların bazıları yüz yıldan daha uzun geçmişe sahipken bazıları da 10 yıl kadar kısa bir süre önce faaliyete başlamıştır. Deneyim süresinin fazla olması her durum için uygulamanın da başarılı olduğunu göstermemektedir fakat proaktif koruma gibi sorumluların şüpheyi yaklaştıkları bir alanda başarısız uygulamaların kısa ömürlü olacağı tahmin edilebilmektedir. Bölüm sonunda, ele alınan uygulamalar sürdürülebilirlik bakış açısından olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirilmiştir.

Verilen örnekleri incelerken iyi uygulamaların her zaman için gerçek durumu yansıtmayacağı da göz önüne alınmalıdır. Mevcut durumda yürütülen küçük çaplı uygulamalar farklı kıtalara ve sosyal kitlelere yayılmadığı müddetçe uygulamaların gerçek sonuçlarına erişmek mümkün olmayacaktır. Fakat buna rağmen proaktif koruma alanında elde edilen tüm araştırma verileri genel durumun anlaşılmasına katkı sunduğu için önemlidir. Bu bölümde sunulan veriler ile uygulamalara ait başarılı ya da başarısız deneyimlerin yeni çalışmalar için kılavuz olması amaçlanmaktadır.

2.1. UYGULAMA ÖRNEKLERİ

2.1.1. Monumentenwacht (Flaman Bölgesi)

Başlıca amacı yapı kullanıcılarının düzenli bakım konusunda farkındalığını artırmaya ve büyük restorasyon çalışmalarının masraflarını azaltmaya yönelik periyodik denetim hizmeti sağlamak olan (Url-38) Monumentenwacht, altı sivil toplum örgütü ortaklığında yürütülen, Belçika ve Danimarka merkezli, 1973 yılında kurulmuş bir organizasyondur. Dünyadaki ilk Monumentenwacht organizasyonu, Venedik Tüzüğü (1964) ilkelerini temel alarak tescilli yapı sahiplerinin talebi ile kurulmuştur. (Url-37) Hollanda'da kurulan bu ilk organizasyon ortaklığın şemsiyesi rolünü üstlenmiştir. 1973 yılından 1992 yılına kadar farklı vilayetlerde beş Monumentenwacht organizasyonu daha kurulmuştur. (Monumentenwacht Vlaanderen vzw, 2016, s.1)

Organizasyonun denetim mekanizması; iç mekan ve mimari odaklı olarak ikiye ayrılmıştır. Organizasyon üyelerine, yapıların mimari denetiminin 2-3 yılda bir, iç mekan denetiminin ise 5 yılda bir yapılmasını önermektedir. (Şekil 2.1) Yapıların mevcut durum ve hasar analizi görsel olarak yapıp, yazılı ya da sesli belgeler, fotoğraflar ve kullanıcı deneyimi notlarıyla birlikte kayıt altına alınmaktadır. (Meul ve Stulens, 2010, s.3) Organizasyona bağlı denetmenlerle düzenli aralıklarla eğitim seminerleri düzenlenmektedir. (Monumentenwacht Vlaanderen vzw, 2020) İlk yıllarda denetimler; restorasyon uzmanı mimarlar ve yerel ustalar tarafından yürütülürken günümüzde sadece restorasyon uzmanı mimarlar tarafından yapılmaktadır. Belçika Monumentenwacht organizasyonu diğer ülkelerden farklı

şekilde yapı denetimlerini eski yöntemle, restorasyon uzmanı mimar ve usta ile beraber yürütmektedir. (Cebron Lipovec ve Van Balen, 2008, s.3)

Monumentenwacht, faaliyetlerini çok disiplinli şekilde yürütmektedir. Denetim, bakım ve onarım faaliyetleri kapsamına 1997 yılı itibariyle yapı iç mekan öğeleri, 2007 yılı itibariyle denizcilik mirası, 2009 yılı itibariyle de arkeoloji ve peyzaj da dahil edilmiştir. (Meul ve Stulens, 2010, s.3)



Şekil 2.1 Monumentenwacht denetim uygulaması (Url-54)

2020 yılı verilerine göre, Flaman Bölgesi'nde yaklaşık 3200 üyeye sahip organizasyon, 7500'den fazla yapının düzenli bakım ve onarım faaliyetlerini yürütmektedir. Organizasyon, yıllık 1000'den fazla onarım tavsiyesi raporu hazırlamaktadır. (Monumentenwacht Vlaanderen vzw, 2020, s.4) Organizasyonun sorumlu olduğu yapıların yalnızca %60'ı tescilli yapılardan oluşmaktadır. (Meul ve Stulens, 2010, s.2) Monumentenwacht organizasyonu üyelerine yapıyı temelden çatıya ele alarak, yapı sahiplerine denetim, raporlama ve bakım-onarım tavsiyesi hizmetleri sunmaktadır. (Şekil 2.2) Faaliyetlerine ilk başladığı zamanlarda Monumentenwacht, işlerini çaldıkları gerekçeyle müteahhitlerden tepki görmesine rağmen sonrasında durumun bunun tam tersi olduğu, Monumentenwacht'ın sadece denetim yaptığı ve gördüğü sorunlar neticesinde yapı sorumlularının müteahhitlerden ve yerel işçilerden daha sık hizmet satın almaya başladığı ve bir anlamda sektörü hareketlendirdiği anlaşılmıştır. (Cebron Lipovec ve Van Balen, 2008, s.2)



Şekil 2.2 Monumentenwacht özel denetim aracı (Url-53)

Yapı sorumlularından alınan üyelik ücreti organizasyon gelirinin yalnızca %10-15’lik bölümüne denk gelmektedir. Gelirin geri kalanı organizasyonu oluşturan beş bölge ve Flaman Hükümeti tarafından karşılanmaktadır. Organizasyona bu kadar yüksek bütçeli devlet yardımı yapılmasının başlıca nedenlerinden biri üyelik ücretlerini düşük tutarak halkın bakım ve onarım çalışmalarına katılımını artırmaktır. Bir diğeri ise organizasyonun yürüttüğü faaliyetlerin uzun süreçte devletin kapsamlı koruma çalışmalarına yönelik harcamalarını azalttığının kanıtlanmış olmasıdır. (Meul ve Stulens, 2010, s.2)

2.1.2. The Society for the Protection of Ancient Buildings - SPAB (Birleşik Krallık)

Kültür mirası yapıları kullanıcıları ile birlikte özgün dokularında yaşatmak için teknik hizmet sağlamak ve bu yapılarla ilgilenen bireyleri bir araya getirmek amacıyla (Slocombe, 2015, s.7) William Morris ve Philip Webb’in de aralarında bulunduğu bir grup tarafından 1877’de İngiltere’de kurulan The Society for the Protection of Ancient Buildings, Eski Yapıları Koruma Derneği günümüzdeki merkezi İngiltere olarak kabul edilse de İskoçya SPAB, Galler SPAB ve İrlanda SPAB merkez çatısı altında yerel faaliyetlerini yürütmektedir. (Url-39) SPAB Manifestosu’nda yer alan William Morris’e ait “*Günlük bakım ile eskimeyi önleyin*” ifadesi (Slocombe, 2015, s.7) SPAB Manifestosu’nun bir özeti olarak kabul edilebilir.



Şekil 2.3 SPAB koruma uygulaması (Url-52)

Proaktif koruma yöntemleri ile ilgili halkın bilgilendirilmesine yönelik faaliyetlerin yanında organizasyon, yoğun şekilde eğitim, hibe ve burs faaliyetleri de yürütmektedir. (Şekil 2.3 ve Şekil 2.4) SPAB kendi bünyesindeki uzmanlarla oluşturduğu teknik ekiple üyelerine bakım ve onarım konusunda danışmanlık hizmeti vermektedir. Bu hizmet; birebir görüşmeler, teknik danışmanlık hattı üzerinden telefon görüşmeleri ya da organizasyon tarafından hazırlanan kılavuzlar aracılığıyla verilmektedir. (The Society for the Protection of Ancient Buildings, 2018, s.6-7)



Şekil 2.4 Bireylerin doğrudan koruma uygulamaları üzerinden eğitim gördükleri SPAB çalışma grupları (Url-51)

2018 yılı verilerine göre SPAB'a kayıtlı 5515 üye bulunmaktadır. Miras gelirleri SPAB bütçesindeki en büyük payı oluşturmaktadır. Bunun haricinde organizasyonun; üyelik ücretleri, bağışlar, reklam gelirleri ya da hibe gibi gelir kaynakları bulunmaktadır. (The Society for the Protection of Ancient Buildings, 2018, s.7) Organizasyon bünyesinde Hardy, Newcombe ve Baber gibi farklı fon kaynaklarının yönetimi sağlanmaktadır. Bu fon kaynakları, öncelikli şekilde koruma ve onarıma ihtiyaç duyan kültür mirası yapılarına aktarılmaktadır. (Url-7)

2.1.3. Historic England (İngiltere)

Bugün English Heritage olarak bilinen İngiltere Tarihi Binalar ve Anıtlar Komisyonu 1983'te Ulusal Miras Yasası ile kamu himayesi altında kurulmuştur. 31 Mart 2015 tarihinden sonra English Heritage; Historic England ve The English Heritage Trust olarak ikiye ayrılmıştır. (Url-55) Komisyonun başlıca amacı İngiliz halkının kim olduğunu ve nereden geldiğini tanımlayan mekanların korunması ve onarılmasıdır. (Historic England, 2021, s.8) The English Heritage Trust, Stonehenge gibi anıtsal 400 adet yapının bakım ve koruma süreçlerini üstlenirken Historic England ise sivil yapılar dahil diğer kültür mirası yapıların bakım ve koruma süreçlerinden sorumlu organizasyon haline gelmiştir. İngiliz Hükümeti şemsiyesi altında faaliyet gösteren Historic England komisyonu; uygulama, planlama, danışmanlık, eğitim ve hibe sağlama gibi faaliyetler yürütmektedir. (Url-23) (Şekil 2.5)



Şekil 2.5 Historic England'ın yok olma tehlikesi altındaki zanaatleri yeniden canlandırmak için yürüttüğü çıraklık atölye çalışmaları (Url-50)

Hem kültür mirası yapıların sorumlusu bireylere, hem özel organizasyonlara hem de kamu birimlerine mali destek sağlayan English Heritage'ın bütçesinin büyük bir bölümü İngiliz Hükümeti'nden karşılanmakla birlikte araştırma projeleri ve Ulusal Piyango (National Lottery) gibi ek gelir kaynakları da bulunmaktadır. (Url-4)

2.1.4. Historic Environment Scotland (İskoçya)

Edinburgh merkezli, 1991² yılında kurulmuş Historic Environment Scotland, İskoçya'nın kültürel çevresinin korunmasında başlıca söz sahibi kurumudur. Yasal statüsü vakıf fonksiyonunda bakanlık dışı bağımsız kamu kurumudur ve yönetim kurulu İskoç bakanlar tarafından atanmış üyelerden oluşmaktadır. (Url-8) Kurumun başlıca amacı kültürel miras konusunda farkındalığı artırarak mirası hem bugün hem de gelecek nesiller için korumak ve İskoçya'nın değerlerini dünya ile paylaşmaktır. (Url-9)



Şekil 2.6 Historic Environment Scotland tarafından organize edilen ilkokul öğrencilerine yönelik bir kültürel miras gezisi (Url-49)

Historic Environment Scotland, Historic England gibi kamu desteğini arkasına aldığı birçok faaliyet yürütmektedir. Bu faaliyetler arasında; kültür mirası alanlara yönelik; danışmanlık, konservasyon, yapı sahiplerine destek amaçlı konsültasyonlar, hibe sağlama, eğitim, araştırma, vb. yer almaktadır. (Şekil 2.6) Bu faaliyetlerin haricinde Historic Environment Scotland, bir kamu birimi olarak da kültürel mirasa yönelik; tescil, proje kontrolü, izinler vb. faaliyetleri takip etmekte ve sorumluluğu altındaki 300'den fazla yapının bakım, onarım ve restorasyon faaliyetlerini yürütmektedir. Organizasyonun 200.000 üyesi ve ofis işleri, danışmanlık, bakım ve onarım, restorasyon ve eğitim gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren 1280 personeli bulunmaktadır. (Url-8) Devlet bütçesinden ayrılan payın yanında Historic Environment Scotland; Historic Scotland Vakfı'na yapılan bağışlar, ticari faaliyetler,

² 1991-2015 yılları arasında Historic Scotland, İskoçya Hükümeti'ne bağlı olarak faaliyet gösterdikten sonra feshedildi ve 2015 yılı itibarıyla yetkileri yeni kurulan Historic Environment Scotland'a aktarıldı.

hayır işleri, yapı sahibi üyelikleri ya da başvuru hibe projeleri gibi ek gelir kaynaklarına da sahiptir.

2.1.5. MAMÉG (Macaristan)

MAMÉG (Maintainer Network of Hungarian Monument and Building Foundation - Macar Anıt ve Bina Yöneticileri Ağı Vakfı), hem kamu yapılarına hem de özel mülklere hizmet veren Veszprém merkezli, 2006 yılında kurulmuş, Macaristan'ın kültürel mirasının uzun vadeli çözümlerle korunmasına yönelik faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşudur. MAMÉG, Orta Avrupa'da proaktif koruma hizmetini sağlayan ilk organizasyondur. Organizasyonun başlıca amacı düzenli bakım kültürünü yaygınlaştırarak kapsamlı koruma çalışmalarına yönelik uzun süreçte yapılacak harcamaları azaltmaktadır. Monumentenwacht örneğinden yola çıkarak kurulan MAMÉG'in faaliyet alanları arasında anıtların ve binaların korunması ve bakımının yanında doğal mirasın korunması ve kültür aktiviteleri de yer almaktadır. (Url-5)

MAMÉG uzmanları, uygulama sürecine dahil olmadan sadece denetim ve raporlama yapmaktadır. Uzmanlar, yerel sanat ve zanaat alanlarında deneyimli, anıt koruma teknisyeni geçmişine sahip kişiler arasından seçilmektedir. Organizasyon, yapı sorumlularının talebi olması halinde uygulama sürecinde destek olacak uzmanlar da önermektedir. (Cebron Lipovec ve Van Balen, 2008, s.6) MAMÉG, kültür mirası yapıların kötü durumlarına dikkat çekmek amacıyla farkındalık faaliyetleri düzenlemekte ve Macaristan eğitim kurumlarının katkılarıyla genç nesilleri kültür mirasının korunması sürecine dahil etmeye çalışmaktadır. (Url-5)

2.1.6. Center for Byggningsbevaring (Danimarka)

2004 yılında Kopenhag'da kurulan ve Danimarka'da faaliyet gösteren Center for Byggningsbevaring (Yapı Koruma Merkezi), hem tarihi yapılar hem de korunmaya değer yerel mimarlık örneklerinin bakım ve onarımlarına yönelik teknik destek veren bir organizasyondur. Center for Byggningsbevaring yetkilileri uygulama süreçlerini yerel mütehhitlere bırakmaktadır. Merkez, sadece bağımsız danışmanlık hizmeti vermektedir. (Cebron Lipovec ve Van Balen, 2008, s.5-6) Organizasyonun başlıca

amaçları arasında hem tescilli hem de korunmaya değer eski yapılar için bağımsız teknik destek sağlamak yer almaktadır. (Url-42)



Şekil 2.7 Ahşap doğramaların yağlanması (Url-40)



Şekil 2.8 Çatıda mantar tespiti (Url-40)

Monumentenwacht ile benzer amaçlarla kurulmuş organizasyonun tüm bütçesi üyeler tarafından karşılanmaktadır. (Kutasi ve Vidovszky, 2010, s.58) Center for Bygningsbevaring, üyelerinin sorumluluğundaki yapıların konservasyon ve onarım aşamalarında ihtiyaç duydukları danışmanlık hizmetini sağlamaktadır. (Şekil 2.7 ve Şekil 2.8) Bununla birlikte organizasyon, yapı sorumlularına uzun süreçte ihtiyaç duyabilecekleri teknik dökümanları sunmakta, eğitim programları düzenlemekte ve enerji verimliliği, küresel iklim değişikliği ve yangın konularında danışmanlık yapmaktadır. (Url-29)

2.1.7. Maintain Our Heritage (Birleşik Krallık)

Maintain Our Heritage, kültürel mirasa ancak ileri düzeyde hasar durumunda müdahale edilmesi gerektiğine inanan düşünce yapısına karşı, uygun ve zamanında bakımı savunan bir grup yapı korumacısı, akademisyen ve diğer uzmanın girişimi ile 1997 yılında Bath'da, kültür mirası yapıların eskime sürecine girmesini ve hasar görmesini beklemeden, düzenli bakım ile ömürlerinin uzatılabileceği fikrini yaygınlaştırmak amacıyla kurulmuş bir sivil toplum örgütüdür. (Url-2) Organizasyonun faaliyetleri arasında ulusal düzeyde daha iyi koruma çalışmaları yapılmasına yönelik kampanyalar yürütmek, kiliselerin bakım süreçlerinin

iyileştirilmesi için çalışmalar yapmak, yerel yetkililer ve bakım süreçlerinin sorumluları ile birlikte eğitim programları düzenlemek ve ziyaretler gerçekleştirmek yer almaktadır. (Url-3) (Şekil 2.9) Maintain Our Heritage organizasyonu, yürüttüğü faaliyetler için gereken bütçenin büyük bir bölümünü hibe fonlarından sağlamaktadır.



Şekil 2.9 Çatı oluk temizliği (Url-48)

Organizasyon tarafından 2001-2004 yılları arasında yürütülen Maintaining Value Programı'nda elde edilen verilere dair hazırlanan Maintain Our Heritage tarafından hazırlanan Putting it Off (2004) ve West England Üniversitesi tarafından organizasyon için hazırlanan Maintaining Value raporları (2003) tez çalışması kapsamında proaktif koruma yöntemlerine dair başlıca kaynak olarak değerlendirilmiştir. Maintain Our Heritage proaktif koruma kavramına dair yürüttüğü uygulamalarını ulusal politikalar kapsamına almak amacıyla bilimsel kaynaklarla belgeleyen tek organizasyondur.

2.1.8. Pro Monumenta (Slovakya)

Pro Monumenta, Pro Monumenta I (2009 - 2014) ve Pro Monumenta II (2019 - 2022) olarak Slovak Cumhuriyeti Anıtlar Kurulu tarafından 2 faz halinde sürdürülen bir projedir. Proje kapsamında, Felemenk örneğinden yola çıkarak Slovakya'nın taşınmaz kültür mirası için düzenli proaktif koruma sistemi oluşturulmasına yönelik faaliyetler kurgulanmıştır. Pro Monumenta I ve II Projeleri, kamu kurumlarının desteği ile proaktif koruma kapasitesinin geliştirilmesine yönelik başlatılmış uygulamalardır. Proje, proaktif koruma girişimlerinin nasıl başlatılabileceğine dair iyi bir örnektir. Uygulamalar her ne kadar bütçe çerçevesiyle sınırlı kalsa da proje ile toplumda ve

kamu kurumlarında proaktif koruma kültürünün benimsenmesi açısından önemli bir adım atılmıştır. (Url-43)



Şekil 2.10 Çatı kaplamasında bakım ve onarım çalışması (Url-47)

Pro Monumenta I kapsamında 3'er elemandan oluşan 3 ekip yapılarda izleme, raporlama, danışmanlık ve basit onarım işleri yürütmüştür. Ekipler, anıt sahipleri ve yöneticilerine eğitim vererek ufak çaplı onarım işleri ve temizleme çalışmalarına destek olmuştur. (Şekil 2.10 ve Şekil 2.11) Bunun yanında yapı sorumlularına yönelik proaktif koruma kılavuzları hazırlanmış ve bunlar çevrimiçi şekilde erişime açılmıştır. (Url-44) Pro Monumenta I, devlet korumasındaki anıtlar ve kiliselerde yürütülen bakım ve onarım çalışmaları ile başlamış, özel mülk korumasında olan tescilli anıt yapılarıyla devam etmiştir. Pro Monumenta II kapsamındaki "Let's Renew Our House" alt programı ile mevcut uygulamalara tescilli konut sahipleri de dahil edilmiştir. (Url-43)



Şekil 2.11 Pro Monumenta özel denetim aracı (Url-47)

Pro Monumenta I ve II Projeleri; “Avrupa Ekonomik Alanı ve Norveç Finansal Mekanizması Programı (EEA and the Norwegian Financial Mechanism, Programme) kapsamında alınan hibe ve eş finansman olarak Slovak Cumhuriyeti bütçesi kaynaklarıyla fonlanmıştır. (Url-43)

Tablo 2.1’de, bölüm kapsamında incelenen uluslararası örnekler özetlemektedir. Kolay karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla tabloda bölüm kapsamında ele alınan organizasyonların amaçları, yönetim yapıları, ana faaliyetleri ve finansal kaynakları tanımlamaktadır.

Tablo 2.1 Uluslararası örnekler karşılaştırma tablosu (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.)

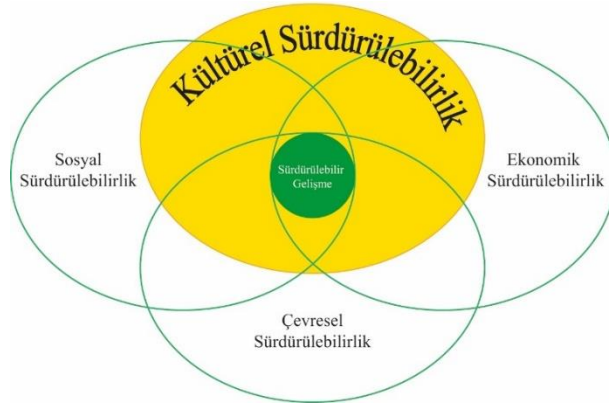
Organizasyon / Proje Adı	Kuruluş Yılı ve Merkezi	Amacı	Yönetim Yapısı	Ana Faaliyetler	Finans Kaynakları
Monumentenwacht	1973, Flaman Bölgesi	Farkındalık artırmak ve restorasyon maliyetlerini düşürmek için proaktif koruma çalışmalarını yaygınlaştırmak.	Çatı Monumentenwacht organizasyonu altında faaliyet yürüten 6 sivil toplum kuruluşundan oluşmaktadır.	Modern ve tarihi yapılarda iç ve dış mimari denetimleri üzerinden hasar tespiti yapılması ve onarım tavsiyesi raporu hazırlanması	Ücretli denetim, raporlama ile bakım ve onarım tavsiyesi hizmetleri, üyelik ücretleri ve devlet yardımları
The Society for the Protection of Ancient Buildings - SPAB	1877, Birleşik Krallık	Kültür mirası yapıları özgün dokularıyla yaşatmak ve bu yapılarla ilgilenen bireyleri bir araya getirmek	İngiltere çatısı altında İskoçya SPAB, Galler SPAB ve İrlanda SPAB sivil toplum faaliyetlerini sürdürmektedir.	Bakım ve onarım konusunda danışmanlık hizmeti, halkın bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler ile eğitim, hibe ve burs faaliyetleri	Miras gelirleri, üyelik ücretleri, bağışlar, reklam gelirleri ve hibeler
Historic England	1983, İngiltere	İngiliz halkının geçmişini oluşturan mekanları korumak ve onarmak	İngiltere'nin kültürel mirasını koruyan bir kamu kurumudur.	Uygulama, planlama, danışmanlık ve hibe sağlamaya yönelik faaliyetler	Devlet yardımları, araştırma projeleri ve ulusal piyango (National Lottery)

Historic Environment Scotland	1991, İskoçya	Kültürel miras konusunda farkındalığı artırarak mirası hem bugün hem de gelecek için korumak ve İskoçya'nın değerlerini dünya ile paylaşmak	Yasal statüsü, vakıf fonksiyonunda bakanlık dışı bağımsız kamu kurumudur ve yönetim kurulu İskoç bakanlar tarafından atanmış üyelerden oluşmaktadır.	Danışmanlık, konservasyon, denetim, hibe sağlama, eğitim ve araştırma faaliyetleri ile kamu kurumu olarak tescil, proje kontrolü, izinler vb. faaliyetleri takip etmek ve yapıların bakım, onarım ve restorasyon faaliyetlerini yürütmek	Devlet bütçesinden ayrılan payın yanında; Historic Scotland Vakfı'na yapılan bağışlar, ticari faaliyetler, hayır işleri, yapı sahibi üyelikleri ya da başvuru hibe projeleri gibi ek gelir kaynakları bulunmaktadır.
MAMÉG	Macaristan	Kültürel mirasın uzun vadeli çözümlerle korunması	Sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.	Anıtların, binaların ve doğal mirasın korunması ve bakımı ile kültür faaliyetlerini yürütmek	Organizasyonun finans gelirlerine dair veri yoktur.
Center for Byggningsbevaring	2004, Danimarka	Hem tescilli hem de korunmaya değer eski yapılar için bağımsız teknik destek sağlamak	Özel bir organizasyon olarak faaliyet göstermektedir.	Danışmanlık hizmetleri, yapı sorumlularının ihtiyaç duydukları kaynakları hazırlamak ve eğitim programları düzenlemek	Organizasyonun tüm geliri üyelik ücretlerinden karşılanmaktadır.
Maintain Our Heritage	1997, Birleşik Krallık	Yapıların düzenli bakım ile ömürlerinin uzatılabileceği fikrini yaygınlaştırmak	Sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet göstermektedir.	Kampanyalar yürütmek, yerel yetkililer ve bakım süreçlerinin sorumluları ile birlikte eğitim programları ve ziyaretler gerçekleştirmek	Organizasyonun gelirinin büyük bir bölümü hibe fonlarından sağlanmaktadır.

Pro Monumenta	2009, Slovakya	Taşınmaz kültür mirası için proaktif koruma sistemi oluşturulması	Slovak Cumhuriyeti Anıtlar Kurulu tarafından yürütülen bir projedir.	İzleme, raporlama, danışmanlık ve basit onarım işleri yürütmek	Proje geliri hibe fonlarından sağlanmaktadır.
----------------------	-------------------	---	---	---	---

2.2. UYGULAMALARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BAKIŞ AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ

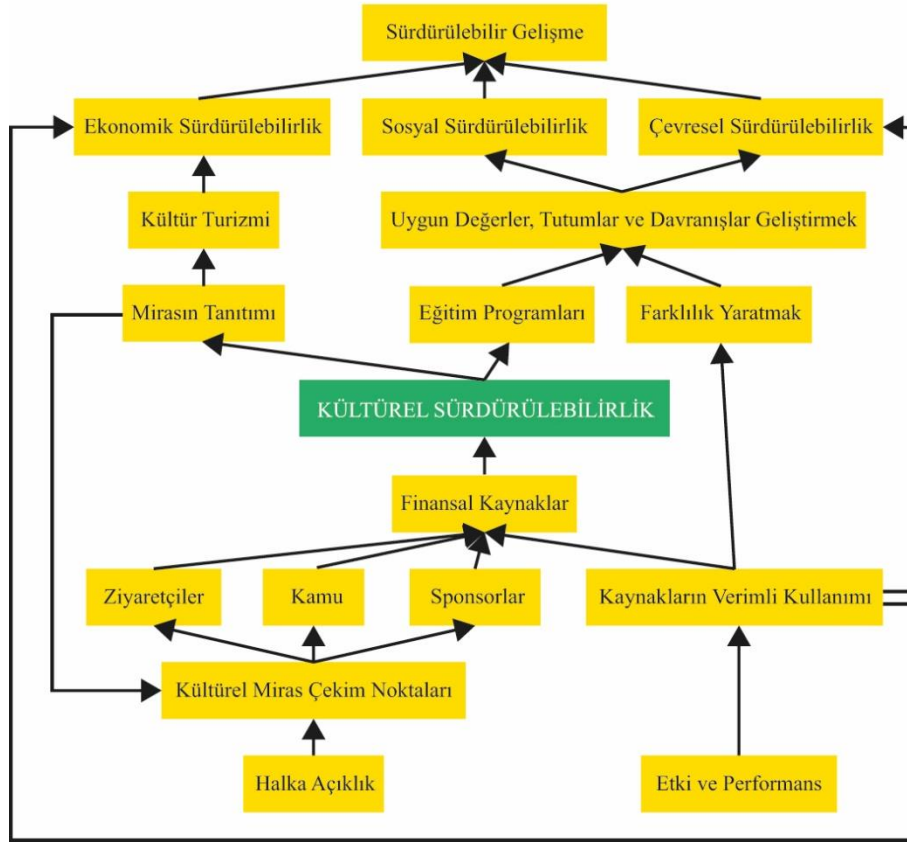
Sürdürülebilirlik, kültür mirası yapıların korunmasına yönelik faaliyetlerin temel bileşenlerinin başında yer alır. Avrupa Komisyonu tarafından 2019 yılında hazırlanan Kültürel Mirasa İlişkin Avrupa Eylem Çerçevesi'nde sürdürülebilirlik, beş temel bileşenden biri olarak vurgulanmıştır. (European Commission Directorate General for Education, 2019, s.7) Kültür mirası yapılar için sürdürülebilirlik ise yapıların özgünlüklerini bütüncül bir yaklaşımla korumak olarak tanımlanabilir. Bir koruma uygulamasını başarılı yapan unsur olumlu etkilerinin uzun vadede de azalmadan devam ediyor olmasıdır. Bu şekilde kültürel bağlamda hem maddi hem de manevi zararların önüne geçilebilir.



Şekil 2.12 Sürdürülebilir gelişmenin dört ayağı (Url-45)

Sürdürülebilirlik sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel bileşenlerin ortaklığı ile sağlanabilir. (Şekil 2.12) Sürdürülebilirliğin 4 ayağında yer alan bileşenler birbirlerine farklı noktalarda girdi-çıkıttı oluştururlar. Örneğin kültür varlıklarına yönelik yatırımlar bu varlıkların öne çıkmasını sağlar ve uygun değer, tutum ve davranışların oluşmasına yönelik eğitim faaliyetlerini besler. Kültür varlıklarının özgünlüklerinin korunması ile kültür turizmi canlanır ve ekonomik sürdürülebilirlik desteklenir. Toplumsal farkındalığın artırılması ile de kültür varlıklarının korunmasına yönelik davranış biçimi değişir, proaktif koruma uygulamaları gibi yapının sürekli olarak incelemeye tabi tutulduğu koruma yöntemleri öne çıkar ve dolayısıyla yapılarının kullanım ömrü artar, yeni yapı ve malzeme ihtiyacı azalır. Mevcut malzemenin korunması ile ortaya çıkacak atıkların, yeni malzeme üretiminin ve

bunların ulaşım süreçlerinin yol açacağı karbon ayak izinden de kaçınılmaktadır. (Maintain Our Heritage, 2004, s.4) Yapı ve yapı malzemesi üretimde talebin azalması ile çevresel sürdürülebilirlik, koruma bilincinin oluşması ile de sosyal sürdürülebilirlik sağlanır. Aynı zamanda, koruma bilincinin oluşması ile toplumların geçmişleriyle olan bağları güçlenir ve toplumsal birliktelik duygusunun devamlılığı güvence altına alınır. (Şekil 2.13)



Şekil 2.13 Kültürel sürdürülebilirliğin girdi-çıkışı yaklaşımı (Url-45) (Tez çalışması kapsamında çevirisi yapılmış ve düzenlenmiştir.)

Proaktif koruma uygulamalarını incelediğimizde bölgesel ve kültürel farklılıklar olsa dahi uygulamaları başarılı ve başarısız yapan unsurların çok benzer olduğunu görmekteyiz. Aşağıda, uygulamaların başarılı olmasında etkisi olan bazı ortak unsurların değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu unsurlar bağımsız şekilde değerlendirilse de bütüncül koruma kapsamında birbirleriyle birçok noktada kesişmektedirler.

İncelenen örnekleri başarılı yapan unsurlar ve Maintain Our Heritage organizasyonu tarafından hazırlanan Maintaining Value Raporu (2004) doğrultusunda değerlendirmeyi sistematik hale getirmek için proaktif koruma uygulamalarını sürdürülebilir yapan 6 kriter tanımlanmıştır. Katılımcılığın teşvikinin sağlanması uygulamaların sürdürülebilirliğini güvence altına almak için başlıca unsurlardan biridir. Katılımcı altyapıyı destekleyen farkındalık artırmaya yönelik faaliyetler ise aynı zamanda toplumda kültürel değerlerin algısını yerleştirmeyi de hedeflemektedir. Kültür mirası yapıların korunmasına yönelik bilginin devamlılığının güvence altına alınması ve alandaki mesleki kapasitesinin geliştirilmesi hem uygulamaların normal hayatın bir parçası olarak ilerlemesine hem de yeni iş alanlarının oluşturulmasına imkan sağlamaktadır. Yapı sorumlularının teknik bilgiye erişiminin kolaylaştırılması ve teknik bilginin çeşitlendirilmesi yanlış müdahalelerin önüne geçilmesi amacıyla yürütülebilecek en basit ama en etkili uygulamalardan biridir. Bakım ve onarım faaliyetlerine yönelik finansal kaynakların sağlanması her ne kadar üst yönetimlerin çekindikleri bir konu olsa da özellikle düşük gelirli bölgelerde proaktif koruma çalışmalarının devamlılığı için elzemdir. Son olarak, günümüz dünyasında karşılaşılan; küresel iklim değişikliği, şehirleşme, göç gibi sorunların aşılması sürecinde yapı sorumlularının ihtiyaç duydukları desteğin sağlanmasına yönelik uygulamaların da başlıca kriterler arasında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, uluslararası uygulama örnekleri tanımlanan 6 anahtar kriter altında değerlendirilmiştir.

a. Katılımcılığın Teşvikinin Sağlanması

Kültür mirasının korunmasına yönelik çalışmalar ilgili tüm paydaşların katılımını gerektirir. Ortak çalışmaların yürütülmediği durumlarda ortaya çıkan uygulamalar kısa ömürlü olmakta ve sürdürülememektedir. İncelenen örnekler arasında yer alan Monumentenwacht uygulamasını diğerlerinden ayıran ve örnek teşkil eden başlıca nitelik, uygulamanın bireysel yapı sorumlularını, yetkili makamları ve uygulamacıları denetim ve bakım işlerinin yürütülmesi aşamalarında bir araya getirebilmesi olmuştur. (Dann ve Cantell, 2014, s.46)

Felemenk örneğinden yola çıkarak başlatılan Center for Byggningsbevaring (Url-4) gibi uygulamalar da koruma çalışmalarının sürdürülebilirliğini sağlamak

amacıyla halka sorumluluk vererek, bakım ve onarım çalışmalarına doğrudan dahil etme yoluna gitmişlerdir. Halka; geleneksel yapı malzemeleri, bozulma mekanizması, denetim süreçleri gibi alanlarda ihtiyaç duyabilecekleri bilginin aktarılması ile yapıları birinci elden deneyimleyen ve hasarların hızlı şekilde tespitini yapabilecek yapı sorumluları koruma çalışmalarında rol alırken bu çalışmaları profesyonel anlamda yürüten organizasyonların da iş yükleri hafiflemektedir.

Yeterli teşvik sağlanmasına rağmen katılımcılık, her toplum için kendiliğinden oluşacak bir durum olmayabilir. Benzer durumlarda yasal yaptırımlarla bireyler koruma süreçlerine dahil edilebilmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde kültür mirası yapıların özgünlüklerine yönelik müdahalelere karşı uygulanan sıkı yaptırımlar, uzun süreçte rutin davranışlara evrilmiş, farkındalık artırma faaliyetleri ile beslenerek halkta neyi, neden koruduklarına dair bilinç oluşmuştur.

b. Farkındalık Artırma Çalışmaları Yürütülmesi

İncelenen koruma uygulamalarının, farkındalık artırmaya ve bilgilendirmeye yönelik seminerler ile uygulamaların çarpan değerini artırmaya yönelik eğitmen eğitimleri gibi faaliyetlerle beslendiği gözlemlenmiştir.

Bütüncül koruma odağında yapı sahipleri ve kullanıcılarının da önemli bir yere sahip olduğunu savunan Monumentenwacht organizasyonu, yürütülen bakım ve onarım faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için, farkındalık artırmaya yönelik seminerler gibi yüksek katılımlı etkinlikler ile birlikte denetim faaliyetleri yürüttükleri yapıların kullanıcıları ve bakımlarından sorumlu kişiler ile birebir görüşmeler aracılığıyla bilgi paylaşımı yapmaktadır. Monumentenwacht, yapı sahipleri ve kullanıcılarına yönelik metal ve taş işleme gibi konularda uygulamalı eğitim programları da düzenlenmektedir. Organizasyon, bilginin yayılması amacıyla eğitmen eğitimleri de düzenlemekte ve bu eğitmenlerin kendi bölgelerinde yeni eğitim programları düzenlemesini teşvik etmektedir. (Monumentenwacht Vlaanderen vzw, 2020, s.26-27)

Society for the Protection of Ancient Buildings (SPAB), sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik her yaşta bireyin katkısına önem vermekte ve farklı yaş

gruplarına yönelik halkı kültürel miras ile bir araya getirecek etkinlikler düzenlenmektedir. (Url-24)

English Heritage, toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik eğitim, vb. faaliyetler düzenleyerek bakım ve onarıma yönelik uygulamaların devamlılığını sağlamaktadır. Komisyon, kültürel mirasın toplumun genç kesimlerinde benimsenmesine yönelik okullarda faaliyetler düzenlemekte, çeşitli eğitim araçlarına erişimi kolaylaştırmakta, ihtiyaç duyulduğu takdirde saha ve çevrimiçi eğitimleri ile yerel yöneticilerin ve profesyonellerin teknik donanımlarını artırmaya yönelik programlar da düzenlenmektedir. (Url-25)

English Heritage gibi kamu şemsiyesi altında çalışmalarını sürdüren Historic Environment Scotland, halkı proaktif koruma süreçlerine katmak ve yürütülen çalışmaların sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla farklı hedef kitlelerine yönelik eğitim çalışmaları ile konferans gibi bilgilendirme faaliyetleri düzenlenmektedir. (Url-8) Historic Environment Scotland; Our Place in Time ve Heritage for All gibi projelerle insan ve kültürel miras arasındaki ilişkiyi güçlendirmeyi amaçlamaktadır. (Url-26)

Center for Bygningsbevaring organizasyonu, yapı sorumlularının aldıkları hizmet sonrasında da bakım ve onarım süreçleriyle baş etmelerine destek olmak açısından eğitim programları düzenlenmekte ve kılavuz dokümanlar sağlanmaktadır. (Url-29)

c. Mesleki Kapasitenin Geliştirilmesi

Mekanın ruhunun devamlılığı insan ve mekan arasında iletişimin kurulması ile sağlanır. Bu da hem yapı sorumlularının hem de yerel sanatkar ve zanaatkarların kültür mirası yapılar ile ilişkisini kapsar. Günümüz Avrupası'nda başarılı şekilde süregelen önleyici koruma odaklı çalışmaların tamamı yerel işçiliği de desteklemektedir. İncelenen örnekler arasında yer alan Monumentenwacht organizasyonunun günümüzde karşılaştığı başlıca engellerden biri, denetimler sonucu önerilen uygulamaların uzman personel eksikliği nedeniyle gerçekleştirilememesidir. Bunun yanında deneyimli ve istekli denetmen bulmak da Flanders Bölgesi'nde gün geçtikçe zorlaşmaktadır. (Meul ve Stulens, 2010, s.9) Bu sorunun çözümüne yönelik mesleki

kapasiteyi geliştirme faaliyetleri yürütülmekle birlikte istenen altyapının oluşması belirli bir süre gerektirmektedir. Society for the Protection of Ancient Buildings (SPAB), kültür mirası yapıların bakım ve onarımı konusunda uzman kişiler yetiştirmek için eğitimler düzenlemekte ve burs desteği sağlamaktadır. SPAB gibi köklü organizasyonlar geçmişten günümüze yürüttükleri eğitim ve mesleki danışmanlık faaliyetleri ile uzman havuzlarını korumaktadırlar. (Url-78)

Kapasite geliştirmeye yönelik profesyonel anlamda mesleki faaliyetler ile yapı sorumlularının farkındalıklarının artırılması amacıyla eğitimler düzenlenmesi gibi uygulamalar bireyler için yeni çalışma alanları açılmasına imkan tanımaktadır.

d. Teknik Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması

İncelenen organizasyonlar, kültür mirasının sürdürülebilir şekilde korunmasına yönelik kılavuz kitapçıkları çevrimiçi erişime açmak gibi uygulamalarla yapı kullanıcılarının doğru bilgiye ulaşmasını kolaylaştırmaktadır.

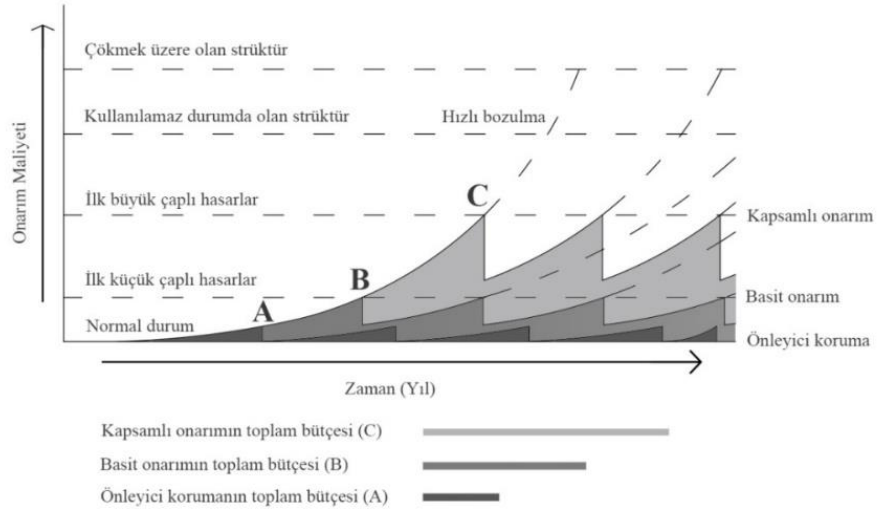
Hem farkındalık artırmak hem de yapı sorumlularının bilgilerinin yetersiz olduğu teknik konulara destek olmak amacıyla farklı başlıklarda hazırlanan kılavuz dökümanlara Historic Environment Scotland internet sitesinden erişilebilmektedir. Historic England da hem yapı sorumlularına hem de profesyonellere yönelik hazırlamış olduğu yazılı ve görsel kaynakları internet sitesinde yayınlamaktadır. (Url-27) Monumentenwacht organizasyonu üyelerine 2020 yılı itibariyle Flandre Bölgesi, Valon Bölgesi ve çevresi için malzeme tedarikçileri, ustalar ve organizasyonun önerdiği bakım ve onarım işlerinde kullanılacak malzemelere dair çevrimiçi bir liste sunmaya başlamıştır. (Monumentenwacht Vlaanderen vzw, 2020, s.15)

e. Finansal Desteklerin Çeşitlendirilmesi

Yapı sorumlularının bakım ve onarım süreçlerindeki çekinceleri genellikle maddi odaklı olmaktadır. Bu olumsuz durum kamu desteği, proje hibesi ya da vergi indirimi gibi araçlarla olumlu hale döndürülebildiği gibi yasal dayanaklarla sorumlulara yapılarının düzenli bakımlarıyla yükümlü olduklarına dair zorunluluklar da getirilebilir. Zorunluluk olması durumunda dahi yapı sorumlularının düzenli bakım ve onarım masraflarını karşılayamamaları durumunda uygulamalar sekteye uğrayacaktır. Bu nedenle koruma çalışmalarına yönelik finansal desteği sürekli kılmak

ve çeşitlendirmek çalışmaların devamlılığını sağlayan etmenlerden biri olarak kabul edilebilir. İncelenen organizasyonlar, ihtiyaç duydukları bütçeyi sıklıkla; üyelik sistemi, kamu desteği ya da proje hibesi gibi yollarla karşılamakta ve çalışmalarının sürdürülebilirliğini güvence altına almaktadır.

Hem Historic England tarafından 2019 yılında hazırlanan The Value of Maintenance Proje Raporu'nda hem de NSW Heritage Office tarafından bakım planlamasına yönelik hazırlanan kılavuzda vurgulandığı şekilde, kısa aralıklarla yürütülen bakım uygulamaları basit ve kapsamlı onarımlardan doğacak büyük maliyetlerin önüne geçmektedir. (Şekil 2.14)



Şekil 2.14 Önleyici koruma, basit onarım ve kapsamlı onarım maliyetlerinin karşılaştırması (New South Wales Heritage Office, 2004, s.3)

The Value of Maintenance Proje Raporu'nda belirtildiği şekilde, onarımı ertelemek hem yapıya zarar vermekte hem de hasar sonrası maliyetleri kayda değer oranda artırmaktadır. Hasarlar, yapının yaşından bağımsız şekilde meydana gelmektedir. Fakat milli değer olarak yaşlı yapılar daha fazla zarar görmektedir. Raporda çatı ve gider hasarları en sık rastlanan hasarlar olarak maliyet analizleri kapsamında değerlendirilmiştir. 2001-2004 yılları arasında yürütülmüş çalışmanın verilerine göre hasarlar ilk tespit edildiğinde düzenli bakım ve ufak çaplı onarım maliyetleri £6,950,000 iken erteleme, £1,200,000'lık ek bir maliyet olarak yansımaktadır. Bunun yanında yapının içinde oluşan dolaylı hasarlar da £1,800,000'a

mal olmaktadır. Yani hasarlar ilk tespit edildiğinde müdahale edilmediği takdirde ek olarak %15-25 masraf ortaya çıkmaktadır. (Phillips, 2019, s.4-5)

İngiltere'nin birçok kültür mirası yapısı kamu kurumları destekli, uzun soluklu denetim ve düzenli bakım çalışmaları ile varlığını devam ettirmektedir. English Heritage'ın kamunun bir parçası olarak, kamu desteğiyle faaliyetlerini sürdürmesi bu devamlılığın başlıca nedeni olarak kabul edilebilir. Çalışmaları uzun soluklu olamayan organizasyonların ise maddi kaynaklara erişimde sorun yaşadığı görülmektedir. Uzun soluklu organizasyonların bir bölümü de kamu desteği almamasına rağmen üyelikle çalışmalarını sürdürmektedir. Fakat, üyelik sisteminin başarılı olabilmesi için başta toplumun ekonomik altyapısının güçlü olması ile toplumsal farkındalığın oluşturulması ve yapı sorumlularının proaktif koruma danışmanlığı hizmeti almalarının uzun süreçte hem kendileri hem de yapıları için doğru olacağına inanmaları gerekmektedir.

f. Yeni Gelişen Taleplerin Karşılanması

Organizasyonlar, günümüz koşullarında, çalışmalarının sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla küresel iklim değişikliğini de dikkate alan faaliyetler yürütmektedir.

Historic Environment Scotland; kültürel miras ve iklim değişikliği ilişkisine dair farkındalığı artırmak amacıyla ödül ve sponsorluk faaliyetleri düzenlemektedir (Url-28). Center for Bygningsbevaring ise, küresel iklim değişikliği nedeniyle kısa ve uzun süreçte karşılaşılabilecek olumsuz etkilere hazırlıklı olmak amacıyla yapı sorumlularını bilgilendirmektedir. (Url-29)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YEREL BAĞLAMDA PROAKTİF KORUMA KAVRAMI

“Bakım, yapıların korunması için optimum strateji olarak kabul edilir. Buna rağmen, ihtiyaç duyulan proaktif teşvik ve destekler yerine şimdiye kadar sadece bakımın pasif olarak onaylandığı politikalar var olmuştur.” (Maintain Our Heritage, 2004, s.1)

Proaktif koruma uygulamaları konusundaki çekingenlik dünyadaki ülkelerin genelinde olduğu gibi Türkiye’de de yaşanmaktadır. Hem doğal hem de maddi kaynakların sınırlı, fakat kültür mirasının son derece zengin olduğu Türkiye yanlış politikalar yüzünden kültürel çeşitliliğini gün geçtikçe kaybetmektedir. 20-30 yıl ve hatta daha uzun aralıklarla yürütülen kapsamlı onarım çalışmaları davranış motifi haline gelmiştir. Kültür mirası yapıların sayıca fazla, denetim mekanizmasının ise yetersiz olması yapılar üzerindeki uygulamaların takibini güçleştirmektedir. Buna rağmen, zararın hangi noktasından dönülürse dönlün, sonuç kültür mirasımız için yararlı olacaktır.

Bölüm kapsamında; Türkiye sınırları içinde kültür mirasının korunmasına yönelik uygulamaların tarihsel gelişimi aktarılmış, sayıları sınırlı olsa da örnek teşkil eden yerel proaktif koruma uygulamalarına dair bilgi verilmiş ve mevcut durumun değerlendirmesi yapılmıştır.

3.1. TÜRKİYE’DE KÜLTÜR MİRASININ KORUNMASININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Kültür mirasının korunması, 19. yy’ın ikinci yarısı itibariyle birçok ülkenin kaygısı haline gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nda ise mirasın korunmasına yönelik ilk adımların eski eser yağması neticesinde tetiklendiği önerilebilir. Bu doğrultuda, Osmanlı’nın 19. yy kültür mirası faaliyetleri genellikle arkeolojik kazılar ve müzecilik faaliyetleri odaklı yürütülmüştür. (Çal, 1990, s.2) (Şekil 3.1) Yapı mirasının

korunmasına yönelik ise, çoğunlukla kamu yapılarında restorasyon çalışmalarının yürütüldüğü bilinmekle birlikte sivil yapıların restore edildiği örnekler de vardır. Bunlardan biri de, 1860'larda Viollet Le Duc'un öğrencilerinden Leon Parville'in restore ettiği Çinili Köşk'tür. (Ertuğrul, 2015, s.489) Dönemin kültür mirası yapılarının düzenli bakım ve onarımlarının yapıp yapılmadığına dair ise bir veriye ulaşılamamıştır.



Şekil 3.1 1883 yılına ait fotoğrafta arkeoloji çalışmalarının öncülerinden Osman Hamdi Bey (Url-56)

Osmanlı'nın son zamanlarında, Milli Mücadele döneminde düzenlenen ilk İcra Vekilleri Heyeti programında “*asarı atika-i milliyeyi tescil ve muhafaza eylemek*” maddesi gündeme alınmıştır. Bu madde, henüz Milli Mücadele devam ederken dahi milli kimliği güçlendirmek amacıyla kültür mirasının itici güç olarak değerlendirildiğinin bir kanıtıdır. Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süre içinde düzenlenen İcra Vekilleri Heyeti programlarında vakıf eserlerinin de ihya edilmesine dair içerik eklenmiştir. (Karakoç ve Utkuluer Yıldırım, 2020, s.125-126)

19. yy'ın ikinci yarısından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan süreçte koruma alanı “...örgütsel ve yasal yapılarıyla belirginleşse de, güçlü bir eylem alanına dönüşememiş ve tarihle olan ilişkilerin nasıl kurgulanacağı konusu, sağlam bir strüktüre oturtulamamıştır. Koruma, Batı merkezli çoğu yenilik gibi seçkin bir kesimin sınırlarında kalmış, elitist yapısı içinde halka ulaşamamış ve büyük oranda biçimci bir yaklaşımla uygulanmıştır.”. (Kayın, 2008) Osmanlı'da bilinç eksikliği ve bağnazlık olarak tanımlanacak davranışlar maddi kaynakların yetersizliğiyle birlikte kültür mirasının tahribine ve yok olmasına ortam hazırlamıştır. Buna rağmen Osmanlı, vakıf

kurumu gibi birçok anıtın korunmasını sağlayan, bakım ve onarım mekanizması gelişmiş bir sistemi de günümüze ulaştırmıştır. (Madran, 1996)

Cumhuriyet öncesi dönemde kültür mirasının korunmasına ve yaşatılmasına dair adımların atılması bir ileri görüşlülük göstergesidir. Bu adımların başlıca nedenlerinden biri de ulus-devletin önemsendiği Türk kimliğinin oluşturulmasında kültür mirasının yeridir. (Kayın, 2008) Buna rağmen, 1923 yılında düzenlenen döndüncü İcra Vekilleri Heyeti programından 1937 yılına kadar taşınmaz eserlerin korunmasına dair önemli bir adım atılmamıştır. Bunun başlıca nedeninin savaş sonrası dönemde yeterli bütçe yokken, okul, hastane gibi kamu binalarının yapımına öncelik verilmesi olduğu söylenebilir. (Karakoç ve Utkuluer Yıldırım, 2020, s.126-133)

Cumhuriyetin ilk yıllarında, toplumda kültür mirasının korunmasına dair bilincin yetersizliği birçok taşınmaz eserin terk edilmesine ya da yeni inşaatlar için kasıtlı şekilde yıkılmasına neden olmuştur. Benzer müdahalelerin önüne geçmek amacıyla Kültür Bakanlığı'nın 1935 yılında yayınladığı “*Antikiteler ve Tarihi Eserlerden Derslerde Nasıl İstifade Edileceği Hakkında Andıç*” kitapçığı Türkiye sınırları içinde bulunan farklı dönemlere ait eserlerin toplumsal hafızanın bir parçası olarak korunması ve yaşatılması gerekliliğine dair ilk toplumsal farkındalık artırma uygulaması olmuştur ve koruma, toplumsal görev olarak tanımlanmıştır. (Karakoç ve Utkuluer Yıldırım, 2020, s.136)

Türk kimliğinin bir parçası olarak oluşturulan yeni mimarlık akımında yararlanılan Selçuklu ve Osmanlı formları anıt yapılarına yönelik ilgiyi artırmıştır. Fakat, 1930'lu yıllardan sonra ortaya çıkmaya başlayan modern konutlar geleneksel konutların önemlerini kaybetmelerine yol açmış ve terk edilme süreçlerini hızlandırmıştır. (Kayın, 2008) Bununla birlikte, 1938'den II. Dünya Savaşı'nın bittiği 1945 yılına kadar tüm dünya gibi Türkiye'nin de önceliği savaş ortamından en az zarar ile çıkabilmek olmuştur.

1950-1960 yılları arasında koruma alanı, yeni yasal zeminler ve kurumsal desteklerle biçimlendirilmeye çalışılırken popülist kentleşme baskısıyla karşılaşmış (Kayın, 2008) ve Demokrat Parti Dönemi'nde, İstanbul'da imar faaliyetleri kapsamında birçok eser yıkılmıştır. 1960'lı yıllara gelindiğinde, taşınmaz kültür

mirasının korunması ve geleceğe aktarılmasına dair fikirler II. Dünya Savaşı esnasında yıkılan eserlerin yeniden ayağa kaldırılması düşüncesiyle başlayarak tüm dünyada öne çıkmaya başlamıştır. (Karakoç ve Utkuluer Yıldırım, 2020, s.125-126) Ülkeler, birliktelik ve toplumsal aidiyet ruhunu yeniden canlandırmak için kültür mirasını bir aracı olarak kullanmıştır.

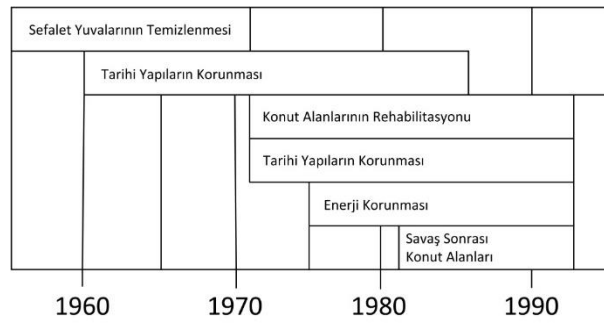
1961 Anayasası, 1960'lı yıllarda kültür mirasının korunmasına dair yasal düzeyde atılan başlıca adımlardan biri olmuştur. Anayasanın 50. maddesi altında belirtilen “Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar.” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1961) ifadesi kültür mirasının korunması sürecinde devletin rolünü tanımlamaktadır. Devletin kültür mirasını korumadaki rolü 1982 Anayasası'nda yeniden ele alınmış ve anayasanın 63. maddesi altında “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır.” ifadesi vurgulanmıştır. (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982)



Şekil 3.2 Unkapanı ahşap evleri ve Süleymaniye Camii, 1954 (Url-33)

1970'li yıllardan itibaren kültür mirası alanındaki uygulamalar yasal düzenlemeler çerçevesine girmeye başlamıştır. UNESCO tarafından 1972 yılında hazırlanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme'nin 1983 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmesi ise Türkiye için bir diğer dönüm noktası olmuştur ve kültür mirasının korunmasına yönelik Türkiye'nin uluslararası alandaki sorumlulukları belgelenmiştir. 1989 tarihli 3534 sayılı Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ile de Türkiye, “mimari mirasın, Avrupa kültür mirasının zenginliği ve

çeşitlerinin eşsiz bir ifadesi, geçmişimizin değer biçilmez bir tanığı olduğunu ve bütün Avrupalıların bir ortak mirasını oluşturduğunu” kabul etmiştir. Bu doğrultuda; kanunun 6. Maddesi doğrultusunda yapıların bakım ve restorasyonları için mali destek sağlamayı ve özel girişimleri teşvik etmeyi taahhüt etmiştir. (Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun, 1989)

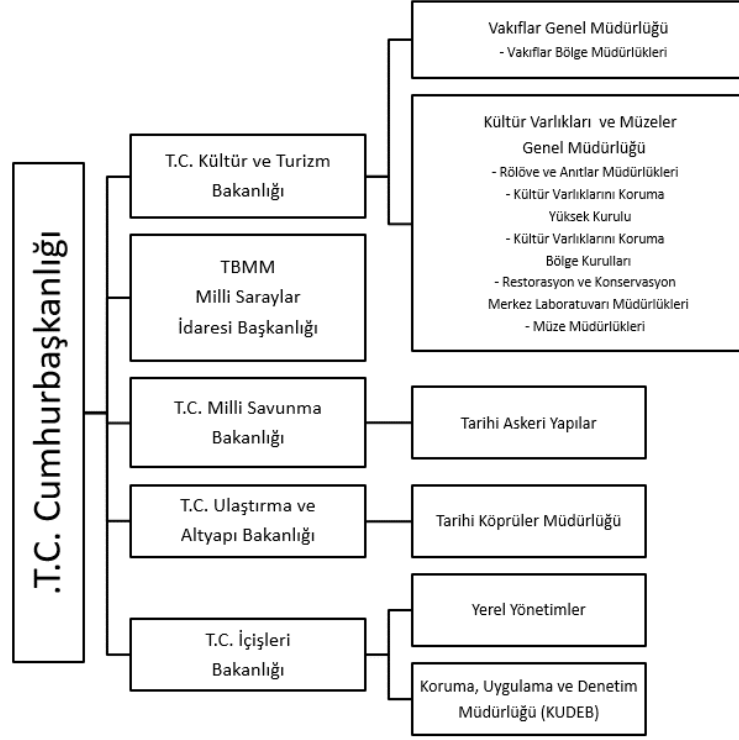


Şekil 3.3 1950-1990 yılları arasında kentlerin izlediği başlıca kentsel yenileme politikaları (Doğrucan, 2016, s.11)

Kültür mirasının korunmasıyla ilgili 1990’larda başlayan hareketlilik 2000’lerde belirgin hale gelmiştir. (Kayın, 2008) 2000’li yıllar Türkiye’nin kültürel miras alanında dünyadaki ilerlemeleri takip etmek için adımlar atmaya başladığı bir dönem olarak kabul edilebilir. 2000’li yıllardan itibaren doğal ve kültürel çevrenin korunması insan hakları ile birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır. (Dağıstan Özdemir, 2005, s.20) 1999 yılında kurulan Avrupa Kentler Birliği’nin bir üyesi olarak 2000 yılında 52 tarihi kent belediyesi tarafından kabul edilen bir tüzük ile Türkiye Tarihi Kentler Birliği kurulmuştur. Birliğin kurulması, yerel yönetimlerin kültür mirasının korunmasına dair rollerini ve sorumluluklarını kabul etmeleri açısından önemli bir adımı tanımlamaktadır. (Kayın, 2008)

2005 tarihli, 5302 ve 5391 sayılı Özel İdaresi Kanunu; 2004 tarihli, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu; 2005 tarihli, 5393 ve 5390 sayılı Belediyeler Kanunu ile merkezi idare bazı yetki ve sorumluluklarını yerele devrederken, ilçe belediyelerinin sorumlulukları artmıştır. 2004 tarihli, 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu ile Hazine, kamu idareleri ve yerel yönetimlere ait tescilli taşınmazların Bakanlıkça il özel idareleri ile belediyelere tahsisine izin vermiştir. Bu doğrultuda, 1983 tarihli, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’da

yapılan revizyon ile Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) kurulması öngörülmüş ve KUDEB’lerin kuruluş ve işleyiş esasları 11 Haziran 2005 tarihli yönetmelik ile tanımlanmıştır. Bu tarihten sonra geleneksel konutların basit onarım izinleri KUDEB’lere bırakılmıştır.



Şekil 3.4 Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasındaki mevcut yapılanma şeması (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.)

3.2. YASAL VE İDARİ ÇERÇEVEDE KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASI

Ülkemizdeki geleneksel konut yapıları ile ilgili başlıca dönüm noktalarından biri 1973 tarihli ve 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile özel mülklerin “eski eser” olarak tescillenmesidir. Yapı sahiplerinin tepkisini çeken bu kanun, kültür varlıklarının geri dönüşü olmayan şekilde değiştirilmesi hususunda az da olsa önleyici olmuştur. (Çal, 1990, s.4)

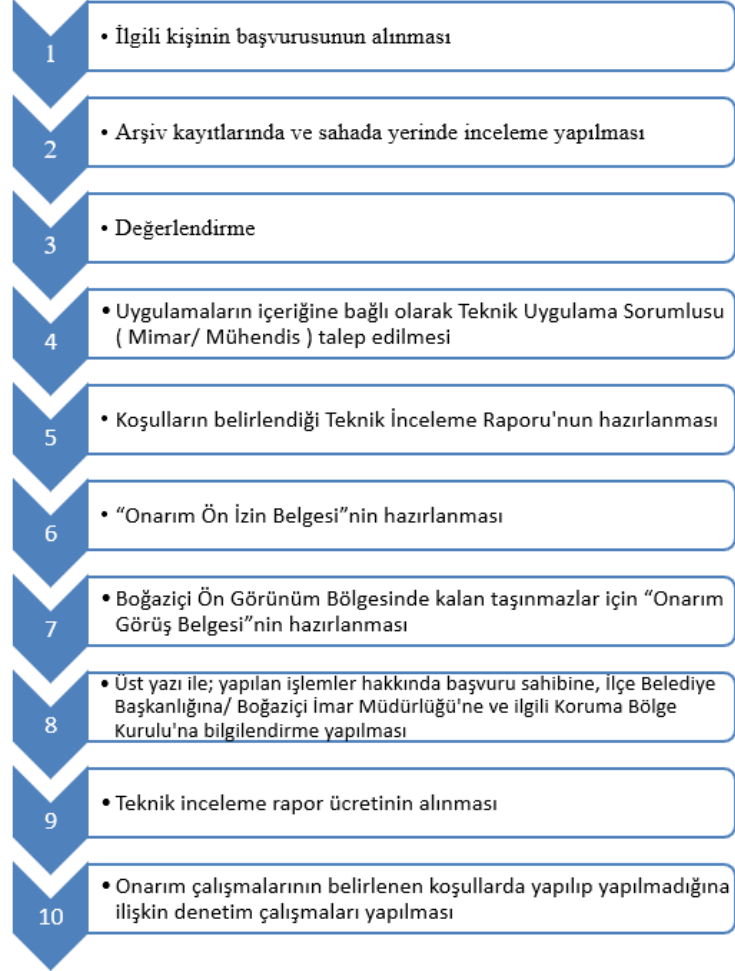
Kültür ve Turizm Bakanlığı 2020 yılı verilerine göre, Türkiye genelinde 116.217 adet taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır. (Url-58) Bu kültür varlıklarının 72.897 tanesi sivil mimarlık örneği yapılarıdır. (Url-59) Güncel verilere göre İstanbul’da 25.579 sivil mimarlık örneği yapı bulunmaktadır. (Url-60) Günümüzde,

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğü de Türkiye sınırları içindeki kültür mirasının korunması konusunda aktif role sahip kurumdur. Selçuklu Dönemi'nde tanınmaya başlayan ve Osmanlı Dönemi'nde kapsamını genişleterek günümüze kadar gelen vakıf sisteminin amaçlarından biri vakıf yapılarındaki bakım ve onarım çalışmalarının düzenli hale getirilmesi ve yapının ömrünün uzatılmasıdır. 2020 yılı Faaliyet Raporu'na göre Vakıflar Genel Müdürlüğü yaklaşık 9000 tescilli yapının korunmasından sorumludur. Müdürlük, yıllık bütçesinin yaklaşık yarısını sorumluluğu altındaki kültür mirası yapıların restorasyon ve onarımları için ayırmaktadır. (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2021) 2021 yılı verilerine göre, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün restorasyon, bakım ve onarım karşılığında kiraya verdiği 33 konut yapısı bulunmaktadır. (Url-6)

Kültür mirası yapılara yönelik müdahalelerin kapsamlarının belirlenmesi amacıyla 1999 yılında 660 sayılı Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımlarına İlişkin İlke Kararı tanımlanmıştır. Karar maddelerinde onarım, *“yapının yaşamını sürdürmeyi amaçlayan, tasarımda, malzemede, strüktürde ve mimari öğelerde değişiklik gerektiren müdahaleler”* olarak açıklanmıştır. İlke kararı kapsamında onarım; basit ve esaslı olarak ikiye ayrılmıştır. Basit onarım, yapının hasar gören öğelerinin özgün halleri ile uyumlu şekilde yenilenmesi; esaslı onarım ise rölöveye dayalı restitüsyon ve/veya restorasyon projeleri ile yapılan, *“restorasyon çalışması”* olarak tanımlanmıştır. (Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları, 1999)

Yasalar doğrultusunda, yapıların bakım ve onarım çalışmaları Türkiye'de ilgili İl Özel İdareleri, Büyükşehir Belediyeleri ve Bakanlıkça izin verilen belediyelerin Koruma, Uygulama ve Denetim Müdürlükleri (KUDEB) tarafından uzmanlar eşliğinde, planlı şekilde yürütülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki KUDEB'in yanında; Eyüpsultan, Beyoğlu, Beşiktaş, Fatih, Kadıköy ve Üsküdar ilçe belediyeleri bünyesinde de KUDEB'ler bulunmaktadır. (Url-69) 2007 yılında 3580 sayılı Başkanlık Oluru ile KUDEB bünyesinde kurulan Restorasyon ve Konservasyon Laboratuvarları'nda eski eser niteliği kazanmış anıtsal ve sivil mimari yapılardaki malzemelerin nitelik, içerik ve özgünlük tespiti ile hasar tespiti ve analizi çalışmaları yürütülmektedir. (Url-69) Bunun yanında, KUDEB bünyesindeki

atölyelerde taş ve ahşap gibi alanlarda eğitim faaliyetleri düzenlenmektedir. Belediyelerin yürüttükleri sokak sağlıklılaştırma gibi bakım ve onarım uygulamaları için atölyelerin altyapılarından yararlanılmaktadır.



Şekil 3.5 Basit onarım izin başvurusunun süreci (Url-70)

Geleneksel konut yapılarının bakımlarına dair resmi bir süreç tanımlı değildir. İlgili yönetmeliklerde sadece bakım ve onarım çalışmalarının hangi kurumlar tarafından yürütüleceği tanımlıdır. Basit onarım için ise yapı sorumlularına yönelik tanımlı bir süreç vardır. Şekil 3.5'te KUDEB'lere yapılan basit onarım izin başvurusunun on adımlık süreci aktarılmıştır. Kapsamlı onarım ise KUDEB tanımına göre "Tadilat ve tamirat dışında kalan ve bilimsel esaslara göre hazırlanmış rölöve, restitüsyon ve restorasyon projelerine dayalı uygulamalardır." (Url-71) Tablo 3.1'de 2. derece tescilli yapı olarak kabul edilen geleneksel konutlar için esaslı (kapsamlı) ve

basit onarımın amaçları, onarım süreci gereklilikleri ve izin başvuru mercileri belirtilmiştir.

2. Derece Tescilli Yapılar için Onarım Yöntemleri		
Amaç	Esaslı (Kapsamlı) Onarım	Basit Onarım
	- Yapıdaki plan değişiklikleri, - Taşıyıcı sistemde değişiklikler, - Rekonstrüksiyon, vb.	- Yapının iç ve dış mekan boyalarının yenilenmesi, - Pencere doğraması değişimi, - Tesisat değişimi, vb.
Gereklilikler	- Yapının; rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri ve diğer gerekli dokümanlar - Koruma Bölge Kurulu'ndan alınan proje onayı	- Yapının korunması gereken tarihi eser olduğuna dair Anıtlar Bölge Kurulu'ndan alınmış belge - Başvuru dilekçesi ve diğer gerekli dokümanlar
Başvuru Noktaları	- Koruma uzmanı mimar - İlgili Koruma Bölge Kurulu - İlgili belediye	- İlgili belediyedeki KUDEB - KUDEB (Koruma, Uygulama ve Denetim Müdürlükleri)

Tablo 3.1 Türkiye'deki 2. derece tescilli yapılar için onarım yöntemleri (Url-36)

2005 yılında hazırlanan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun kapsamında kentsel dönüşüm ve yenileme çalışmaları adı altında geleneksel konutların özgünlüğüne yönelik geri alınamayacak yanlış müdahalelerde bulunulmuştur. Onarılabilecek durumdaki yapıların yıkılarak taklitlerinin inşa edilmesi ile Tarlabası ve Süleymaniye gibi sivil mimarlık örneklerinin yoğunlukta olduğu bölgelerin kültürel belleği yok edilmiş ve bu alanlar ranta açık hale gelmiştir. (Şekil 3.6)



Şekil 3.6 Tarlabası Yenileme Projesi (Url-10)

“Yerel yönetimler, kente en yakın bir yönetim birimi olduğundan, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında, iyileştirilmesinde ve geliştirilmesinde ilk sorumluluk sahibidir şüphesiz. Çünkü yerel yönetimler halka en yakın, subsidiarite ilkesini destekleyen bir yönetim biçimidir.” (Basmacı, 2017, s.80) İstanbul’da, hem İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde hem de ilçe belediyeleri bünyesinde faaliyet gösteren KUDEB’ler bulunmaktadır. KUDEB’lerin proaktif koruma ile bağlantılı başlıca görevleri arasında tadilat ve tamirat uygulamalarına dair izinleri düzenlemek, bu uygulamaların özgün biçim ve malzemeye uygunluğunu denetlemek yer almaktadır. (Url-62) KUDEB, proaktif koruma ve alışlagelmiş kapsamlı koruma çalışmaları arasında bir noktada, “bakım ve onarım” kavramında onarıma ağırlık vererek hizmet sunmaktadır. Yerel yönetimler tarafından yürütülen bakım ve onarım çalışmaları kapsamında, 2011 yılında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile sokak sağlıklılaştırma çalışmaları gündeme gelmiştir ve belediyeler sınırları içindeki bölgelerde cephe odaklı onarım çalışmaları yürütmeye başlamışlardır. İstanbul’da kültür mirası niteliği taşıyan birçok sokakta sokak sağlıklılaştırma ya da cephe yenileme çalışması olarak adlandırılan uygulamalar yürütülmüştür. Bunlar temel olarak sokak ve cadde görünümünü iyileştirmek amacıyla yapının mevcut durumuna müdahale etmeden sokak ya da cadde üzerinden görünen cephelerde yüzeysel şekilde yürütülmüş, kaplama değişimi, boyama gibi onarımları kapsamaktadır. Fatih Belediyesi KUDEB tarafından Balat’ta yürütülmüş cephe sağlıklılaştırma çalışmalarının öncesi ve sonrası Şekil 3.7’de görülmektedir.



Şekil 3.7 Fatih Belediyesi tarafından Ayvansaray Caddesi’nde yürütülen cephe sağlıklılaştırma çalışmalarının aşamaları (Url-72)

3.3. YEREL PROAKTİF KORUMA UYGULAMALARI

Yapı bakımı, temelde kültürel bir alışkanlık olsa da kültür mirası söz konusu olduğunda, müdahaleler koruma bakış açısıyla yapılmadığı takdirde maddi ve manevi büyük kayıplar ortaya çıkabilmektedir. Türkiye’de tescilli sivil konutların bakım işleriyle ilgili süreçler yapı sorumlularının inisiyatifine bağlı olarak ilerlemektedir. Sıklıkla, yapılar eskime sürecine girdiğinde maddi durumu elveren yapı sahipleri evlerini kiraya verip bakım ve onarıma dair sorumluluklardan kaçma yoluna giderken kiracılar ise “günü kurtarma” amacı taşıyan niteliksiz müdahalelerle yapıların özgün dokularına geri alınamayacak hasarlar vermektedir. Sosyal ve ekonomik yapının daha gelişmiş olduğu bölgelerde de en büyük risklerden biri yapıların özgünlüklerine yönelik müdahalelerdir. Tarihi yapılarda bakım ve onarım süreçleriyle ilgili uzmanlarla çalışmak yerine yapı sorumluları, en ucuz ve en hızlı çözümü seçerek modern müdahale yöntemlerini tercih etmektedirler. Her ne kadar yasalar üzerinde bu müdahaleler onay görmese de ilgili kamu kurumları tarafından kültür mirası yapıların mevcut durum takibi yapılmadığı için herhangi bir “suç” ya da “suçlu”dan bahsedilememektedir.

Günümüz Türkiye’sinde olumsuz örnekler varlığını sürdürürken olumlu örneklerin de artması umut vericidir. Türkiye’de kültür mirası alanında proaktif koruma amaçlı yürütülen proje bazlı uygulamaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Kültürel Mirası Koruma Derneği sorumluluğunda yürütülmüş Tarihi Evlerde Yaşam Projesi ile İBB KUDEB ve Fatih Belediyesi KUDEB tarafından yürütülen bakım ve onarım faaliyetleri gelecek vadede yerel çalışmalara örnek olarak incelenmiştir. Fakat, mevcut durumda, bu çalışmalardan Türkiye için bir çıkarım yapılamayacak kadar az miktarda veri elde edilebilmektedir. Uygulama örneklerinin etkilerinin uzun vadede detaylı şekilde değerlendirilebileceği tahmin edilmektedir.

3.3.1. Tarihi Evlerde Yaşam Projesi

2014 yılında, risk altındaki kültür mirası yapıların belgelenmesi, araştırılması, sorunlarının tespit edilmesi ile toplumda farkındalık artırarak bu yapıların görünürlüğünün sağlanması amacıyla İstanbul’da kurulan Kültürel Mirası Koruma Derneği (KMKD), proaktif koruma uygulamaları bağlamında, Tarihi Evlerde Yaşam Projesi’ni yürütmüştür. (Url-31)



Şekil 3.8 Tarihi Evlerde Yaşam Projesi kapsamında hazırlanan videoların çekim süreci (Url-32)

Tarihi Evlerde Yaşam Projesi, Eylül 2020-Aralık 2020 tarihleri arasında yürütülmüştür. Kültür mirası yapıların bakımı konusundaki tavsiye eksikliğini gidermeyi ve yapı sorumlularının güncel sorunlarına çözüm bulmayı amaçlayan proje kapsamında (Url-63); yapı sorumlularına yapı bakımı konusunda tavsiyeler verilmesi, farkındalıklarının artırılması ve önleyici koruma çalışmalarında ihtiyaç duyabilecekleri görsel ve yazılı kaynakların hazırlanmasına dair faaliyetler yürütülmüştür. Proje sürecinde, yapı sorumluları ile yürütülen anketler ve yüz yüze görüşmeler aracılığıyla, bireylerin yapılarda düzenli bakım ve onarım süreçlerini yürütmelerine destek olacak konular tanımlanmış ve “pencere onarımı ve yalıtımı”, “enerji verimliliği”, “ahşap evlerde basit bakım ve onarımlar” vb. başlıklarda videolar hazırlanarak (Şekil 3.8) derneğin internet sitesinde erişime açılmıştır. Bunun yanında, hedef kitle için, yapılarının düzenli bakım ve onarım süreçlerinde ihtiyaç duyabilecekleri “Tarihi Ev Kullanıcısının El Kitabı” adında çevrimiçi bir kılavuz hazırlanmıştır. (Url-32)

3.3.2. İBB KUDEB ve Fatih Belediyesi KUDEB

İBB Miras, İstanbul Büyükşehir Belediyesi altında faaliyet gösteren Kültür Varlıkları Dairesi Başkanlığı’na ait, Aralık 2019’da başlatılan, önleyici korumaya yönelik bir projedir. Yürütülen faaliyetler arasında kültür mirası yapılarda temizlik, basit onarım ve konservasyon faaliyetleri yer almaktadır. Proje için İstanbul 3 bölgeye ayrılmıştır. Birinci bölge; Tarihi Yarımada, ikinci bölge; Beyoğlu, Beşiktaş, Balat ve Sarıyer, üçüncü bölge ise; Kadıköy, Üsküdar ve Beykoz olarak belirlenmiştir.

Temizlik işleri kapsamında, kültür mirası yapıların çevresindeki atıkların temizlenmesi, bitkilerin uzaklaştırılması gibi faaliyetler yer almaktadır. (Url-61) İBB Miras yoğunluklu olarak basit onarım ve cephe temizliği işleri yürütmektedir. İBB Miras aktiviteleri arasında farkındalığı artırmaya yönelik şantiye gezileri de yer almaktadır. (Şekil 3.9)



Şekil 3.9 İBB Miras Projesi kapsamında düzenlenen şantiye gezileri (Url-30)

İstanbul'un kültürel önemi yüksek bir ilçesi olan Fatih'in ilçe belediyesi bünyesinde faaliyet gösteren KUDEB, birçok sokak ve caddede sağlıklaştırma çalışması gerçekleştirmiştir. Her ne kadar uygulamalar sadece cadde ve sokak üzerinden görünen cephelerin onarımıyla kısıtlı kalsa da kültür mirası yapıların kısmi şekilde korunmasına katkı sunulmuştur. Fatih Belediyesi bünyesindeki KUDEB, 2000'li yıllarda çalışma örneklem alanı olan Salihpaşa Caddesi'nde de sağlıklaştırma çalışması yürütmüştür. (Şekil 3.10 ve Şekil 3.11)



Şekil 3.10 Fatih Belediyesi tarafından Salihpaşa Caddesi üzerindeki seçilen yapılarda 2000 yılı itibarıyla yürütülen cephe sağlıklaştırma çalışmaları (Url-73)

KUDEB faaliyetleri kapsamında yürütülen uygulamalar KUDEB atölyesi personeli tarafından gerçekleştirilmektedir. İBB bünyesindeki KUDEB atölyelerinde, aynı zamanda, taş ve ahşap alanlarında sertifikalı usta yetiştirme programları da düzenlenmektedir.



Şekil 3.11 Cephe sağlıklılaştırma çalışması yürütülen yapıların üzerindeki tabela (Güzelaydın, 2022)

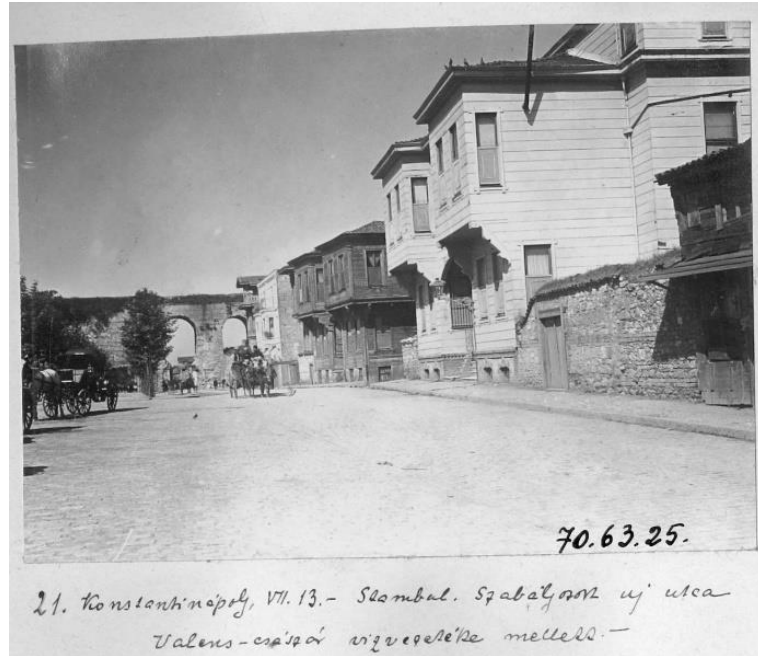
Tablo 3.2, incelenen ulusal örneklerle dair başlıca kriterlerin karşılaştırmasını sunmaktadır.

Tablo 3.2 Ulusal örnekler tablosu (Tez çalışması kapsamında oluşturulmuştur.)

Organizasyon / Proje Adı	Kuruluş Yılı ve Merkezi	Amacı	Yönetim Yapısı	Ana Faaliyetler	Finans Kaynakları
Tarihi Evlerde Yaşam Projesi	2014, İstanbul	Kültür mirası yapıların bakımı konusundaki tavsiye eksikliğini gidermek ve yapı sorumlularının güncel sorunlarına çözüm bulmak	Proje yürütücüsü Kültürel Mirası Koruma Derneği (KMKD), bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.	Analiz çalışmaları, yapı bakımı konusunda danışmanlık verilmesi, görsel ve yazılı kaynaklar hazırlanması	Bağışlar ve hibe fonları
İBB KUDEB ve Fatih Belediyesi KUDEB	2006, İstanbul	Bağlı oldukları belediyelerin kültür mirasının korunmasına yönelik faaliyetleri yürütmek	İBB KUDEB ve Fatih Belediyesi KUDEB İçişleri Bakanlığı altında faaliyet yürüten kamu kurumlarıdır.	Basit bakım ve onarım izinlerinin verilmesi, danışmanlık hizmeti sağlanması, konservasyon laboratuvarı analizleri yürütülmesi, atölyeler ile halkın bilgilendirilmesine yönelik seminer faaliyetleri düzenlenmesi	Devlet bütçesinden ayrılan payın yanında sponsorluk gelirleri

3.4. TÜRKİYE’DE MEVCUT DURUMUN DEĞERLENDİRMESİ

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının sorumluluğunun hangi kurumlarda olacağına dair bir dağınıklık süregelmektedir. (Çal, 1990, s.4) (Tablo 3.3) Bazı durumlarda kurumlar kapatılıp, yenileri açılırken, bazı durumlarda da kurumların birbirine bağlanıp, ayrıldığı gözlemlenmiştir. Bu süreçte, yapıların takibinin neredeyse imkansız hale gelmesiyle zarar gören kültürel miras olmaktadır. Ülkemiz taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının halen net bir envanteri olmamasının da nedenlerinden biri budur. Farklı kurumlar tarafından farklı zamanlarda hazırlanan envanterler birbirleriyle kesiştirilmemekte ve her seferinde çalışmalar sil baştan başlatılmaktadır. Bu süreçte kaydı tutulmayan yapılar ise gün geçtikçe özgünlüklerinden daha çok kayıp vermektedir. Yapıların bakım ve onarımlarından her ne kadar bağlı oldukları kamu kurumu sorumlu olsa da restorasyon gibi büyük müdahaleler gündeme gelmeden özgünlüklerinin korunmasına yönelik takip yapılmamakta ve resmi şekilde olmasa da bakım ve onarım işlemlerinin düzenli takibi ve uygulaması kullanıcıların takdirine bırakılmaktadır.



Şekil 3.12 Bozdoğan Kemer ve çevresinden Fatih evleri, 1914 (Url-33)

Tablo 3.3’te Türkiye’de kültür mirasının korunmasında rol alan başlıca kurumların yaklaşık 150 yıllık süre içinde değişen konumu özetlenmektedir. Yetkinin devamlı olarak el değiştirmesi ve Şekil 3.5’te belirtildiği gibi dağınık bir hiyerarşide kurgulanması kurumlar arası kopuk ilişkiler ve dolayısıyla da yetki karmaşasına yol açmaktadır. Geleneksel konutların sorumluları gibi bir kuruma ya da organizasyona bağlı olmadan bağımsız hareket eden bireyler sıklıkla ihtiyaçları olan hizmete hangi kurum aracılığıyla ulaşacaklarını bilemedikleri için yasal olmayan araçlarla yapılarının sorunlarını çözme yoluna gitmektedir.

Tablo 3.3 Türkiye’de kültürel mirasın kamu birimlerindeki konumunun evrimi

Yıl	Ne oldu?	Ne değişti?
1884	Müze-i Hümayun Teşkilatı kuruldu.	Osmanlı’da modern müzecilik için ilk adım atılmıştır. Müzecilik faaliyetlerinin yanında arkeolojik varlıkların da korunmasına yönelik çalışmalar kamu işleri kapsamına alınmıştır. (Begüm ve Ata, 2021, s.459)
1906	Asâr-ı Atika Nizamnamesi düzenlenmiştir.	Nizamname 1973 yılına kadar kullanılmıştır. (Çal, 1990, s.2)
1912	Muhâfaza-ı Âbidât Nizamnâmesi yayınlanmıştır.	Osmanlı Devleti’nde taşınmaz kültür varlıklarının korunmasını yasal hükümlere bağlanmıştır. (Cephanecigil, 2015, 489)
1920	Vakıflar Umum Müdürlüğü kuruldu.	Osmanlı Devleti’ndeki Evkaf-ı Hümayun Nezareti (aynı yıl içinde Şer’iyye ve Evkaf Vekaleti olarak yeniden düzenlenmiştir) kaldırılarak Başbakanlık’a bağlı Vakıflar Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Sınırlar içindeki vakıf yapılarının onarım dahil tüm faaliyetleri bu müdürlükten yönetilmeye başlanmıştır. (Çal, 1990, s.2)

1922	Âsâr-ı Atika ve Müzeler Teşkilatı kuruldu.	Müze-i Hümayun Teşkilatı yerine kurulmuştur. Âsâr-ı Atika, Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'si'nde tarihi ve sanatsal öneme sahip nesneleri tanımlamak için kullanılan ilk özgün terim olarak kullanılmıştır. Tanzimat Dönemi'nde ilk uygulamalar Avrupa ülkeleri tarafından yağmalanan kültür mirasını korumaya yönelik gereksinimlerden ortaya çıkmıştır. (Önge, 2018, s.8)
1924	Vakıflar Genel Müdürlüğü kuruldu.	Vakıflar Umum Müdürlüğü yerine kurulmuştur.
1933	Antikite ve Müzeler Direktörlüğü kuruldu.	"Maarif Vekâleti Merkez ve Taşra Teşkilatı Vazifelerine Ait Kanun" ile Âsâr-ı Atika ve Müzeler Teşkilatı, Antikite ve Müzeler Direktörlüğü altına alınmıştır. (Url-57)
1946	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü kuruldu.	Milli Eğitim Bakanlığı'nın kuruluşu ile Antikite ve Müzeler Direktörlüğü kapatıldı ve Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. (Url-57)
1971	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı'na bağlandı.	Kültür Bakanlığı kurulduktan sonra müdürlük, Bakanlık altına alınmıştır. (Url-57)
1973	1710 sayılı Eski Eserler Kanunu yürürlüğe girdi.	Şahıs mülkündeki konutlar eski eser olarak tescillenmeye başlamıştır. (Çal, 1990, s.4)
1977	Kültür Bakanlığı kaldırılarak Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı kuruldu.	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü de Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı bünyesinde bırakılmıştır. Aynı yıl içerisinde Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı kaldırılarak yeniden Kültür Bakanlığı kurulmuştur. (Url-57)

1982	Kültür ve Turizm Bakanlığı kuruldu.	Kültür Bakanlığı, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile birleştirildi. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bakanlık'ın kültür bünyesinde bırakıldı. (Url-57)
1982	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı kuruldu.	364 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün adı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı olarak değiştirilmiştir. (Url-57)
1989	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Başkanlığı iki müdürlüğe ayrıldı.	379 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ile Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü olarak ikiye ayrılmıştır. (Url-57)
2003	Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü olarak adını değiştirdi.	4848 sayılı yasa ile Kültür ve Turizm bakanlıkları birleştirilmiş ve ikiye ayrılan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü ile Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü yeniden birleştirilerek Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü adını almıştır. (Url-57)

Erken Cumhuriyet Dönemi’ni incelediğimizde kültür mirası yapılara en çok zarar veren eylemin imar faaliyetleri olduğunu görmekteyiz. Osmanlı’dan gelen plansız yerleşim alışkanlığı dönem dönem değiştirilmeye çalışılsa da seneler geçtikçe şehir planları kontrol edilemez hale gelmiştir. Türkiye’nin son 70 yıllık geçmişini incelediğimizde kentsel modernleşme adı altında kültürel mirasın yok edildiği birçok örnekle karşılaşmaktayız. Büyük şehirlerde ulaşım akslarının düzenlenmesi ve yeni toplu taşıma teknolojilerinin kullanılmaya başlanması gibi faaliyetler bahane edilerek birçok kültür mirası yapı yok edilmiştir. İstanbul için vahim müdahalelerin başlangıcı 1940 ve 1950’lerde yol genişletme ve yerleşim düzenlemesi adı altında birçok tarihi yapının yıkımı ile başlamıştır. (Şekil 3.12 ve 3.14) Bunun yanında ahşap yapıların yoğunlaştığı bölgelerde çıkan yangınlar ve büyük depremlerde de birçok geleneksel konut yok olmuştur. Günümüze ulaşan sivil yapılar, insan kaynaklı sorunlar ve doğal afetlerden korunabilmiş ufak bir grubu temsil etmektedir. Köyden kente göçün yoğunlaştığı 1960-1973 dönemleri arasında ise birçok sivil mimari örneği denetimsizliğin kurbanı olmuş ve yerlerini kırsaldan şehre göç eden yeni nüfusun barınabileceği apartmanlara bırakmıştır. (Ertuğrul, 2015, s.490-491) Göçmenlerin farklı sosyo-kültürel yapısı, aynı bölgelerden gelen ailelerin kentte de bir araya toplanmalarına ve kendi içlerinde kapalı toplulukların oluşmasına neden olmuş ve kente uyumu güçleştirmiştir. (Kart Aktaş ve Çınar, 2020, s.38) Bir bölgenin kültür mirası yapılarına dair alışkanlıklar yaşam kültürü içinde korunur. Bugün İstanbul’un birçok bölgesi için kent kültürünün devam ettirildiğinden bahsedemeyiz. Üstelik bu kültür defalarca silinip, en baştan yeniden oluşturulmuştur.



Şekil 3.14 Saraçhane ve Unkapanı yol genişletme çalışması esnası yapılan yıkımlar, 1941 (Url-33)

Türkiye’de, anıtların korunmasına yönelik en yaygın uygulama, 20-30 yıl aralıklarla gerçekleştirilen kapsamlı restorasyon çalışmalarıdır. Bu uygulamada, iki restorasyon çalışması arasındaki sürecin takibi yapılmamaktadır. Bu esnada yapının doğal olarak eskime sürecine girmesi ve kullanıcıların ihtiyaçlar doğrultusunda yapıda değişiklikler yapması sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. En nihayetinde yapının bütünlüğü ve özgünlüğü bu bekleme sürecinde geri alınamaz şekilde zarar görmektedir. Geleneksel konutlarda ise yapının korunması tamamen yapı sorumlusunun inisiyatifine bırakılmıştır. Günümüze ulaşan geleneksel konut yapılarının tamamına yakını 18. ve 19. yy’da inşa edilmiştir. Osmanlı Dönemi anıtsal yapılarının onarımı ve bakımına dair birçok veri olmasına rağmen daha yakın bir geçmişte inşa edilmiş geleneksel konutların onarım ve bakımına dair veriye erişmek güçtür. Buna rağmen, düzenli bakım-onarım odağında günlük hayatın bir parçası olarak yapılan bazı uygulamaların geleneksel konutlar için de geçerli olabileceği kabul edilebilir. Örneğin, günümüze ulaşan konutlar ele alındığında yapı malzemelerinde katmanlaşma sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bunun nedeni kamu yapılarındaki duruma benzer şekilde, onarım esnasında özgün malzeme yerine dönemin kolaylıkla erişilebilen yapı malzemelerinin tercih edilmesi ya da ekonomik kaygılar olabilmektedir. (Ertuğrul, 2015, s.488) Osmanlı Dönemi’nde inşa edilmiş, düzenli bakım-onarım uygulamalarından yoksun birçok konutta sıklıkla özgün malzemelerin niteliksiz malzemelerle örtüldüğü ya da mekanların yeni ihtiyaçlar doğrultusunda birleştirilip bölündüğü örneklerle karşılaşılmaktadır. 19. yy sonu-20. yy başlarında kırsal haricindeki kısmen kentleşmiş bölgelerde ahşap konut yapılarının kerpiç dolgularının kerpiç üretimi uğraştırıcı olduğu için tuğla ile doldurulması niteliksiz dönem onarımlarına örnek olarak gösterilebilir. Tuğla dolgunun yalıtım değeri kerpiçten düşük olduğu için bu konutların kullanıcıları sonraki dönemlerde tuğla dolgu malzemesini de taş yünü gibi malzemelerle değiştirme yoluna gitmiştir.³

³ Yüksek Mimar Nilgün Olgun ile Haziran 2021 tarihinde yapılan kişisel görüşme



Şekil 3.13 Kurşun malzeme görünümü verilmiş şap ile kaplanmış 1510 tarihli Amasya Yıldız Hamamı (FSMVÜ KURAM Arşivi)

Bakım ve onarım çalışmalarında farklı malzemelerin kullanımına kamu uygulamalarında da rastlanmaktadır. Cumhuriyet Dönemi’nde, ihtiyaçlar ve imkanlar doğrultusunda, kültür mirası yapılarda onarım esnasında malzemelerin sık sık değiştirildiği uygulamalara rastlanmaktadır. 1960’lı yıllarda küfeki taşının tedariği konusunda yaşanan güçlükler nedeniyle onarım çalışmalarında traverten taşı kullanılması, 1980’li yıllarda kurşun malzemenin pahalı olması nedeniyle kaplama işlerinde kurşun görünümü verilmiş şap karışımı kullanılması bu tip uygulamalara örnek olarak gösterilebilir.⁴ (Şekil 3.13)

1970’li yıllardan itibaren çıkarılan yasalar ile kültür mirası yapıların yıkımının bir nebze de olsa önüne geçilmiştir. Günümüzde ise bu yapıları yok etmek için pasif yöntemler kullanılmakta, yapılar çürümeye ve yıkılmaya terk edilmektedir. Özellikle, Tarlabası ve Süleymaniye gibi kentsel dönüşümün soylulaştırma uygulamasına dönüştüğü alanlarda toplumsal tepkiyi hafifletmek amacıyla kullanıcıları yapılardan uzaklaştırıp hasar mekanizmasını hızlandırılarak yapıların “kendi kendilerine” yıkılmaları ya da kundakçılığa maruz kalmaları beklenmektedir. Geleneksel konutlar tüm tarihi yapılar arasında sayıca fazla olmaları ve korunmaya en az değer görülmeleri nedeniyle yanlış şehirleşme politikalarından en çok zarar görenler olmuşlardır.

2000’li yıllarda, şahısların sorumluluğundaki taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına dair süreçlerin teşvik edilmesi amacıyla kamu destekleri sağlanmaya başlamıştır. 2004 tarihli, 5225 sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu, temel olarak kültür yatırımları ve girişimlerinin teşviğine yönelik hazırlanmış

⁴ Yüksek Mimar Nilgün Olgun ile Haziran 2021 tarihinde yapılan kişisel görüşme

bir kanundur. Kanun, sanatsal etkinliklere yönelik yer tahsisi ile yapıların restorasyon, bakım ve onarım işleri ile mirasın araştırılması, tanıtılması vb. faaliyetleri kapsamaktadır. Bunun yanında tescilli yapılar, 2004 tarihli 5228 sayılı Bazı Kanunlarda ve 178 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile alım ve satım vergisinden muaf hale getirilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015 tarihli Taşınmaz Kültür Varlıklarına Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik kapsamında bakım, onarım ve restorasyona yönelik ayni, nakdi ve teknik yardım sağlamaktadır. Proje ve uygulama yardım miktarları her yıl Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Yardım Komisyonu'na belirlenmektedir. Bakanlık, rölöve ve restorasyon projelerinin hazırlanmasına yönelik proje yardımı yapmaktadır. Fakat, restitüsyon projesinin hazırlanması için destek verilmemektedir. Proje desteği talepleri yılda bir kere Mayıs ayında alınmakta ve sonraki yılın Mart ayında bakanlık tarafından değerlendirilmektedir. Yönetmelik kapsamında, hazırlanacak projelere destek miktarının başvuru başına 75.000 TL'yi geçemeyeceği de vurgulanmıştır. (Pekol ve Kayasü, 2021, s.10) Kültür ve Turizm Bakanlığı ayrıca, kurul onaylı, projesi hazır uygulamaların keşif bedelinin %70 kadarını karşılamaktadır. Keşif bedeli için verilen destek miktarı 300.000 TL'yi geçmemektedir ve ödemeler proje sürecinde parça parça alınabilmektedir. (Pekol ve Kayasü, 2021, s.11) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) da, gerçek ve tüzel kişilerin sorumluluğunda bulunan tescilli taşınmaz kültür varlıklarının; bakım, onarım ve restorasyonu için kredi kolaylığı sağlamaktadır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda da vurgulandığı gibi Toplu Konut Kanunu uyarınca verilen kredilerin en az %10'unun taşınmaz kültür varlıklarına ayrılması maddesi düşülmüştür. TOKİ, kurul onaylı projesi hazır olan uygulamaların keşif bedelinin %70 kadarını karşılamaktadır. Keşif bedeli için verilen destek miktarı 170.000 TL'yi geçmemektedir ve kredi alındıktan 3 ay sonra TOKİ'ye taksitle ödemelerin yapılmaya başlanması beklenmektedir. (Url-67) Hem Kültür ve Turizm Bakanlığı hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı aynı proje için iki kurumdan da destek alınmasını onaylamamaktadır. (Pekol ve Kayasü, 2021, s.13) Kredi imkanları, geleneksel konut sahiplerinin maddi sorunlarına yönelik tam anlamıyla bir çözüm olmasa da koruma girişimlerinin başlatılması açısından cesaret verici olmuştur. TOKİ tarafından 2005-2018 yılları arasında yürütülmüş kredi uygulaması kapsamında 2018

yılına kadar 798 yapıya destek verildiği ve uygulamanın 2018 yılından sonra devam etmediği gözlemlenmiştir. (Url-67)

Sürdürülebilirliği hususunda sorunlar olsa da koruma ve restorasyon çalışmalarını teşvik edici olarak değerlendirilebilecek bir başka uygulama ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün restorasyon, bakım ve onarım karşılığında kiralama sistemidir. 2008 tarihli Vakıf Kültür Varlıklarının Restorasyon veya Onarım Karşılığı Kiraya Verilmesi İşlemlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te kiraya verilen taşınmazın eski eser olması durumunda 1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre hareket edilmesi ve yetkili kurumlardan izin alınmadan yapıya müdahale edilmemesi yönünde madde yer almaktadır. Fakat restorasyon, bakım ve onarım karşılığında kiralama durumlarında koruma uygulamaları sonrasında kira sözleşmesi süresince yapıların müdürlük tarafından takibi yapılmamaktadır ve bu süreç içinde yapılan yanlış müdahaleler ancak kiracı yapıyı terkettiğinde tespit edilebilmektedir. Müdürlüğün 2023 yılına kadar olan süreye ilişkin hazırladığı stratejik plan dahilinde proaktif bakım-onarım yöntemlerine ilişkin herhangi bir planlama yapılmamış, sadece onarım ve restorasyon çalışmaları gündeme alınmıştır.

Hem olumlu hem de olumsuz kabul edilebilecek bir başka uygulama ise sokak sağlıklılaştırma üzerine olmuştur. 1983 tarihli, 2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında 2011 yılında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile sokak sağlıklılaştırma proje ve uygulamaları; *“kentsel sit alanları ve koruma alanlarında, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıkları ile sokaktaki diğer yapıların özgün sokak dokusunu tanımlayan tüm öğelerle birlikte korunması ve belgelenmesine yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kentsel tasarım projeleri ile mühendislik dallarında yapılması gereken her türlü proje ve bunların uygulamaları”* olarak tanımlanmıştır. (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983) Kararname doğrultusunda, tarihi yapı yoğunluğunun fazla olduğu Cibali, Salihpaşa Caddesi gibi bölgelerdeki kültür mirası yapılarda sokak görünümünü güzelleştirmek ve bütünlüğü sağlamak amacıyla yalnızca sokak ya da cadde üzerinden görünen cephelerde onarım yapılmıştır. Sokak sağlıklılaştırma çalışmaları kapsamında her ne kadar yapılar kısmen korunsada dahi, cephe haricinde yapının diğer bölümlerine

herhangi bir müdahale olmamasının bütüncül koruma açısından ne kadar doğru bir yaklaşım olduğu sorgulanabilir niteliktedir. (Ertuğrul, 2015, s.495) Çalışma kapsamında çalışma alanı olarak belirlenen Salihpaşa Caddesi'nde 2000'li yıllarda gerçekleştirilmiş sokak sağlıklaştırma çalışması da Fatih Belediyesi bünyesindeki KUDEB ekibi tarafından yürütülmüş ve 8 tescilli yapının cephesi onarılmıştır.

Türkiye'de mevcut durumun değerlendirmesi kapsamında ele alınan koruma örnekleri uluslararası örneklerle benzer şekilde, proaktif koruma bakış açısıyla belirlenen 6 başlık altında incelenmiştir:

a. Katılımcılığın Teşvikinin Sağlanması

Modern koruma anlayışında mirasın sürdürülebilir şekilde korunması halk katılımının etkin şekilde sağlanması sonucu, süreçlerin kendinden işler hale gelmesi ile sağlanabilmektedir. Kültür mirasının korunması onu deneyimleyen tüm bireylerin görevi olmasına rağmen dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de koruma çalışmaları yalnızca kamu kurumlarının sorumluluğu olarak görülmektedir. Bunun başlıca nedenlerinden birinin kamu kurumlarının kolaylaştırıcı olmaktan çok engelleyici rolünde yer alması olarak görülebilir. Bunun yanında devletin halk ile hareket etmekten çok halkı yönlendiren kimliği bireylerin kendi kendilerine sorumluluk almasının önüne geçmektedir. Yapı sorumluları, deneyimledikleri mekanların kültür mirası kimliklerinin korunmasını kendi sorumlulukları olarak görmekten öte yalnızca devletin görevi olarak kabul etmektedir ve bu yönelim çoğu zaman harekete geçmeyi imkansız hale getirmektedir.

2000'li yıllardan itibaren belediyelerin sorumlu oldukları sınırlar içindeki kültürel ve doğal varlıkların korunması ve onarılması konusunda yetki sahibi olması ve koruma çalışmalarının belediyeler düzeyinde yaygınlaşması birtakım fırsatların önünü açarken birtakım tehlikeleri de gündeme getirmiştir. Devlet ile halk arasındaki mesafenin belediyeler aracılığıyla kısılması ile yerel halk ile de bağlantı güçlenmiştir. Bu noktada, dünyada oldukça yaygın bir bütüncül koruma uygulaması olan “kültürel mirasın korunmasında halk katılımı” kültürü tanınırlık kazanmıştır. Buna rağmen, 2005 yılında hazırlanan 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ile belediye

sınırları içindeki kültür mirası alanlarda afet riski gerekçesi altında geri alınamayacak yanlış müdahaleler de yapılmıştır.

İncelenen yerel örnekler hem sivil toplum örgütlerinin hem de kamu kurumlarının uygulamalarına örnek teşkil etmektedir. Kültürel Mirası Koruma Derneği tarafından yürütülen Tarihi Evlerde Yaşam Projesi kapsamında tescilli yapı sorumluları ile yapılan çevrimiçi ve yüzyüze görüşmeler ile yapılarının bakım süreçlerinde yaşadıkları sorunlara dair bilgi alınmış ve yapı sorumlularının bakım ve onarım sürecinde danışabilecekleri kaynaklar sağlanmıştır. (Url-64) İçerikler, uzmanların ve yapı sorumlularının deneyimleri doğrultusunda hazırlandığı için halkın koruma süreçlerine dahil edilmesi kolaylaşmıştır. Fakat, proje süresinin kısılalığı ve bütçe düşüklüğü nedeniyle konut sorumluları ile olan katılımıcılığı teşvik edecek iletişim kısıtlı kalmış ve proje tamamlandıktan sonraki süreçte az sayıda kullanıcıdan geri dönüş alınabilmiştir.⁵

İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki KUDEB sorumluluğunda, anıtsal yapılar odağında yürütülen İBB Miras Projesi'nde ise halk, farkındalık artırmaya yönelik faaliyetler ve teknik geziler aracılığıyla kültür mirasına yönelik koruma uygulamaları ile bir araya getirilmektedir.

b. Farkındalık Artırma Çalışmaları Yürütülmesi

Kültür mirasının korunmasına yönelik farkındalık artırmak amacıyla sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları tarafından düzenlenen etkinlikler nadir olarak geleneksel konutların korunması üzerinedir ve genellikle akademik düzeydeki çalışmalardır. Geleneksel konut yapılarının sorumlularına yönelik farkındalık artırma çalışmaları ise yok denecek kadar azdır.

Kültürel Mirası Koruma Derneği tarafından geleneksel konutların bakım ve onarım süreçlerine yönelik hem 2020 yılında yürütülmüş Tarihi Evlerde Yaşam Projesi kapsamında, hem de Kültürel Mirasın Korunmasında Kapasite Geliştirilmesi Projesi kapsamında 2018 yılında düzenlenen Tarihi Ev Malikleri Eğitimleri sürecinde bilgilendirme yapılmıştır.

⁵ Kültürel Mirası Koruma Derneği'nde proje koordinatörü görevinde faaliyet gösteren Mustafa Akçaöz ile Mart 2022 tarihinde yapılan görüşme

KUDEB'ler ile birlikte İstanbul'un geleneksel konut yapılarının sorumlularının yetkililere erişimi kısmen kolaylaşmıştır. Benzer şekilde kamu kurumlarının da sorumlular ile bir arada bulunma fırsatları artmış ve bireyleri kültür mirası koruma süreçlerine dahil edecek konferans, seminer, gezi, vb. etkinlikler düzenlemeye başlamışlardır. Fakat, günümüze dek, etkinlikler arasında yapı sorumlularına hitap eden, geleneksel konutların sürdürülebilir korunmasına yönelik bir içerik yer almamıştır.

c. Mesleki Kapasitenin Geliştirilmesi

Düzenli bakım ve onarım çalışmaları yerel işçiliğin de devamlılığı için bir fırsattır. Tarihi yapıların eşsiz olmasının nedenleri arasında yeni yapılarda rastlanmayan malzeme ve teknikleri barındırmaları yer almaktadır. Üstelik bu işçilikler, çoğunlukla yerel düzeyde sahip olunan malzemeler ve imkanlar dahilinde şekillenir. Bunun yanında tarihi yapılar, tamamen el işçiliğine dayalı sanat eserlerine de ev sahipliği yaparlar. Bu yapı üretim ve süsleme tekniklerini bilen ve uygulayan emektarların sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Bu durumun temel nedeni endüstriyel üretiminin çok daha düşük maliyetli ve hızlı olması olarak görülebilir. Fakat koruma ve restorasyon çalışmaları için halen bu teknikleri uygulayabilen sanatkar ve zanaatkarlara ihtiyaç duyulmaktadır. Proaktif koruma faaliyetleri bir döngü halinde sürdürüldüğü için bakım ve onarım çalışmaları devamlı hale geldiğinde tarihi yapı emektarları için de gelir kaynağı güvence altına alınabilecektir. Bunun yanında, işçiliğin devamlılığı geleneksel konutlarla ilgili bilginin de devamlılığını sağlayacaktır.

Kültürel Mirası Koruma Derneği, Kültürel Mirasın Korunmasında Kapasite Geliştirilmesi (KORU) Projesi kapsamında yetişkin eğitimleri düzenlemiştir. Eğitimler ile hedef kitle olan; ustalar, yerel yönetim yetkilileri, tescilli yapı sorumluları, öğretmenler ve anıt sorumluları vb. grupların kültür mirasıyla ilgili bilgilerinin artması, yeteneklerinin geliştirilmesi ve tutum değişikliği hedeflemiştir. (Url-65)

2005 tarihli Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'e göre KUDEB'lerin başlıca görevleri arasında sertifikalı yapı ustaları yetiştirmek yer

almaktadır. (Şekil 3.15) Eğitim çalışmalarında, KUDEB'in bulunduğu ilin özgün yapı sanatlarında programlar düzenlenmesi esas alınmaktadır. (Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik, 2005) İstanbul Büyükşehir Belediyesi altında faaliyet gösteren KUDEB, 2008 yılından beri kültür mirası yapılarla ilgili ustalıklarda sertifika programları düzenlemektedir. Bunun yanında Mimar-Mühendis Atölye Çalışması ile koruma alanında çalışan uzmanlara uygulamalı olarak kapasite geliştirme imkanı sunmaktadır. (Url-66)



Şekil 3.15 KUDEB Taş Eğitim Atölyesi (Url-66)

d. Teknik Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması

Tescilli konutlarda yürütülen bakım ve onarım süreçlerine yönelik kullanıcıların ihtiyaç duyabilecekleri dokümanları hazırlayıp çevrimiçi erişime açan tek organizasyon Kültürel Mirası Koruma Derneği'dir. Dernek, internet sitesinde "Tarihi Ev Kullanıcısının El Kitabı" gibi koruma alanında uzman olmayanların da yararlanabilecekleri; tescilli konutların bakımı, sıklıkla rastlanan sorunları ve bunların çözümleri, potansiyel fon kaynakları, temizlik yöntemleri gibi pratik konuları içeren kaynakları paylaşmıştır. Bunun yanında Tarihi Evlerde Yaşam Projesi kapsamında farklı disiplinlerden uzmanlar tarafından oluşturulan eğitim içerikleri internet sitesinde kamu erişimine açılmıştır. (Url-63)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri bünyesinde faaliyet gösteren KUDEB'ler, talep olduğu takdirde yapı kullanıcılarına; cepheyi hangi renkte boyayacakları ya da yapmayı planladıkları uygulamaların resmi onaya tabi olup olmadığı gibi konularda destek vermektedir. Kültür mirası yapı sorumlularının bakım

ve onarım süreçleriyle ilgili danışmanlık alabileceği KUDEB haricinde resmi bir merci yoktur.

e. Finansal Desteklerin Çeşitlendirilmesi

Kültürel Mirası Koruma Derneği faaliyetlerini yerli ve yabancı hibe destekleriyle sürdürmektedir. Tarihi Evlerde Yaşam Projesi de bir hibe projesi olarak ortaya çıkmıştır. Projenin tamamlanmasıyla düzenli bakım ve onarıma yönelik faaliyetler de sona ermiştir. Dernek faaliyetlerinin aksine, KUDEB bünyesinde yürütülen faaliyetlerin kamu güvencesi olduğu için finansal sürdürülebilirliği yüksektir.

f. Yeni Gelişen Taleplerin Karşılanması

Kültürel Mirası Koruma Derneği, kültür mirası yapılarda enerji verimliliği üzerine Kültürel Mirasın Korunmasında Kapasite Geliştirilmesi (KORU) Projesi kapsamında Mardin’de enerji verimli mimari koruma modeli örneği olarak Tamirevi’ni kurmuştur. Bunun yanında geleneksel yapı kullanıcılarına yönelik Tarihi Evler Enerji Verimliliği El Kitabı’nı hazırlayıp internet sitesinde kamu erişimine açılmıştır.

Küresel iklim değişikliği, yanlış kentleşme, sosyal yapının değişimi gibi olaylardan etkilenme ihtimali olan kültür mirası yapılara yönelik herhangi bir yasal planlama bulunmamaktadır. Ayrıca yapı kullanıcılarına da bu konuda destek olmak üzere kamu tarafından bilgilendirme yapılmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BİR ÖRNEK ANALİZİ: CİBALİ, SALİHPAŞA CADDESİ

4.1. ALAN SEÇİM VE İNCELEME KRİTERLERİ



Şekil 4.1 1920’li yıllarda W. Sender tarafından fotoğraflanmış Cibali (Fatih Belediye Başkanlığı, 2013)

Salihpaşa Caddesi; günümüze ulaşan geleneksel konutların yoğunluğunun fazla olması, kullanıcı kimliğinin çeşitlilik göstermesi, konaklama ve ticaret kadar turistik amaçlara da hizmet eden bir bölgede bulunması ve cadde üzerindeki yapılarda yerel belediye tarafından bakım ve onarım çalışmaları yürütülmüş olması nedeniyle örneklem alanı seçilmiştir. Saha çalışması, bölgenin, ülkenin doğusundan ve ülke dışından aldığı yoğun göç, geleneksel konutların yeni sakinlerinin çalışmaya katkı sunmak konusundaki çekingenlikleri, dil farklılıkları ve pandemi koşullarında ev içi ziyaretlerin riskleri nedeniyle yapıların dışarıdan incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.

Bölgenin tarihine ait verilerin elde edilmesi sürecinde Fatih İlçesi ve Cibali Semti’yle ilgili makaleler, kitaplar ve internet sitelerindeki bilgilerden yararlanılmıştır. Bölgedeki geleneksel konutların niteliklerine dair verilere 2021 yılında tamamlanan “Fatih-Cibali(Haydar) Mahallesi Ahşap Konutlarının Koruma Sorunları ve Geçici Müdahale Önerilerinin Geliştirilmesi, 2188 Ada 35 Parsel Örneği” adlı yüksek lisans

tezinden (Ekinci, 2021) ve İstanbul'un ahşap konutlarına dair makalelerden erişilmiştir.



Harita 4.1 Salihpaşa Caddesi üzerindeki incelenen geleneksel konutlar (Tez çalışması kapsamında Fatih Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemi üzerinden alınan harita altlığı ile oluşturulmuştur.)

Cadde üzerindeki 31 adet tescilli sivil mimarlık yapısı fiziksel olarak incelenmiş ve yapılara ait envanter formları hazırlanmıştır. (Ek.1) (Şekil 4.1) Formlar, kısmen alanda yapılan gözlem ile kısmen de İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan, 2016 yılında hazırlanmış anıt fişlerinden elde edilen bilgilerle doldurulmuştur. Yapılarla ilgili teknik bilgiler; gözlem, açıklama ve 2000'li yıllara ait farklı tarihlerde çekilmiş fotoğraflarla desteklenmiştir. Tescilli sivil mimarlık yapılarına ait; 2016 yılı öncesine tarihlenen fotoğraflar Fatih Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemi'nden (Tarihler belirsiz olmakla birlikte yapıların kondisyonu ve sokak sağlıklılaştırma çalışması kapsamında yapılan müdahalelerin henüz var olmaması nedeniyle fotoğrafların 2016 yılı öncesinde

çekildiği anlaşılmaktadır.), 2016 yılına ait fotoğraflar İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü’nden alınan anıt fişlerinden, 2018 ve 2019 yıllarına ait fotoğraflar Google Earth veritabanından elde edilmiştir. Yapılara ait güncel fotoğraflar Ağustos 2021 ve Mart 2022 tarihinde çekilmiştir. Erişim sağlanan fotoğraflar, yapıların yaklaşık 10 sene içinde geçirdiği dönüşümleri belgeler niteliktedir. Fotoğraflar aynı zamanda bakım eksikliği nedeniyle oluşan bozulmaları ve insan kaynaklı müdahaleleri de dönemler halinde ortaya koymaktadır.

Bölüm kapsamında; Cibali Senti ve Salihpaşa Caddesi analizleri yapılmış, 31 geleneksel konut yapısının genel durumları incelenmiş, cephe analizleri yapılmış ve yapıların mevcut korunma durumları değerlendirilmiştir.

4.2. İSTANBUL’UN TARİHİ BİR SEMTİ: CİBALİ



Harita 4.2 Fatih İlçesi ve Cibali Senti’nin konumu (Url-1)

a. Semt Tarihi

Bizans Dönemi’nde Haliç’i çevreleyen surların bugün Cibali’de bulunan kapısına geçmişte “Porta Puteae”, “Porta del Pozzo” ya da “Porta Jubalica” denildiği söylenmektedir. Gene bir söylentiye göre, İstanbul’un fethi esnasında Bursa Subaşı Cebe Ali Bey’in semte bu sur kapısından girişiyle halk arasında semtin adı zaman içinde Cebe Ali’nin söylenme şeklinin değişmesi ile Cibali olmuştur. (Taşkın, 1994, s.428-429) (Şekil 4.2)



Şekil 4.2 Nicholas V. Artamonoff Arşivi’nden 1938 yılında Cibali Kapısı (Url-76)

Hem Bizans hem de Osmanlı’da Haliç limanları ticari açıdan büyük önem arz etmekteydi. Cibali de Unkapanı gibi önemli limanlara yakınlığı nedeniyle hareketlilikten nasibini almaktaydı. *“Büyük ölçekli gemilerin yanaşabileceği bir derinliğe sahip olması, odun depoları gibi bir merkezin olması yanında tütün idaresi ve deposu binasının burada inşa edilmesi bir tesadüfi değildir.”* Osmanlı Dönemi’nde Cibali kıyılarında bulunan emtia depoları ve kalafathaneler bölgenin çevre limanlara yönelik faaliyet gösterdiğinin işaretidir. (Fatih Belediye Başkanlığı, 2013, 514) (Şekil 4.3)



Şekil 4.3 Unkapanı köprüsünden Cibali, 1900’lü yılların başı (Url-33)

Osmanlı Dönemi'nde, dar sokakları ve ahşap evleri yoğunlukta olan Cibali'de yangın sık karşılaşılan bir felaketti. (Şekil 4.4) Osmanlı'nın İstanbul'u fethinden 1853 yılına kadar geçen 400 yıl içinde Cibali 8 kez yanmıştır. (Büyükseçgin, 2021, s.69) Bir ticaret merkezi olan ve teknelerin kalafatlamak için kullanılan yanıcı maddelerin depolandığı Cibali sık sık yangınların çıkış noktasını oluştururdu. Bölgede çıkan büyük yangınlar Cibali'nin 19. yy öncesi mimarisinin büyük bir bölümünü yok etmiştir. (Taşkın, 1994, s.428-429) Yaşanan yangınlardan sonra eski sokaklar ve parsel sınırları sık sık değiştiği için camiler haricindeki yapıları korumaya yönelik bir yaklaşım olmamıştır. (Büyükseçgin, 2021, s.69)



Şekil 4.4 Bozdoğan Kemerinden 1907 Yangını sonrası Fatih (Url-33)

Yangınların hızlı yayılması ve kısa sürede büyük alanlarda yıkıcı etkiler bırakmasının başlıca nedeni bölgedeki yapıların tamamına yakınının bitişik nizamda ve ahşap malzemeden inşa edilmiş olmasıdır. Bunun yanında sokak ve caddelerin darlığı, bazı sokakların çıkmaz olması da yangınların söndürülmesini zorlaştırmaktaydı. (Köse, 2019, s.206-207) Bölgede çıkan yangınlara çözüm olarak yeni yapıların kagir sistemde inşa edilmesi ve kagir bina yapmak için ekonomik gücü olmayanların ise bitişik nizamdaki ahşap yapılar arasına tuğla yangın duvarı eklemesi zorunlu tutulmuştur. (Yörünten ve Hamamcıoğlu, 2018, s.14)

b. Sosyo-Ekonomik Yapı

Tarihi Yarımada genelindeki konut semtlerinde kagir ve ahşap malzeme kullanılarak inşa edilen konutların nitelikleri gelir durumuna göre farklılık göstermekteydi. (Çobancaoğlu, Güler ve Okyay, 2018, s.29) İstanbul'un fethinden 18.

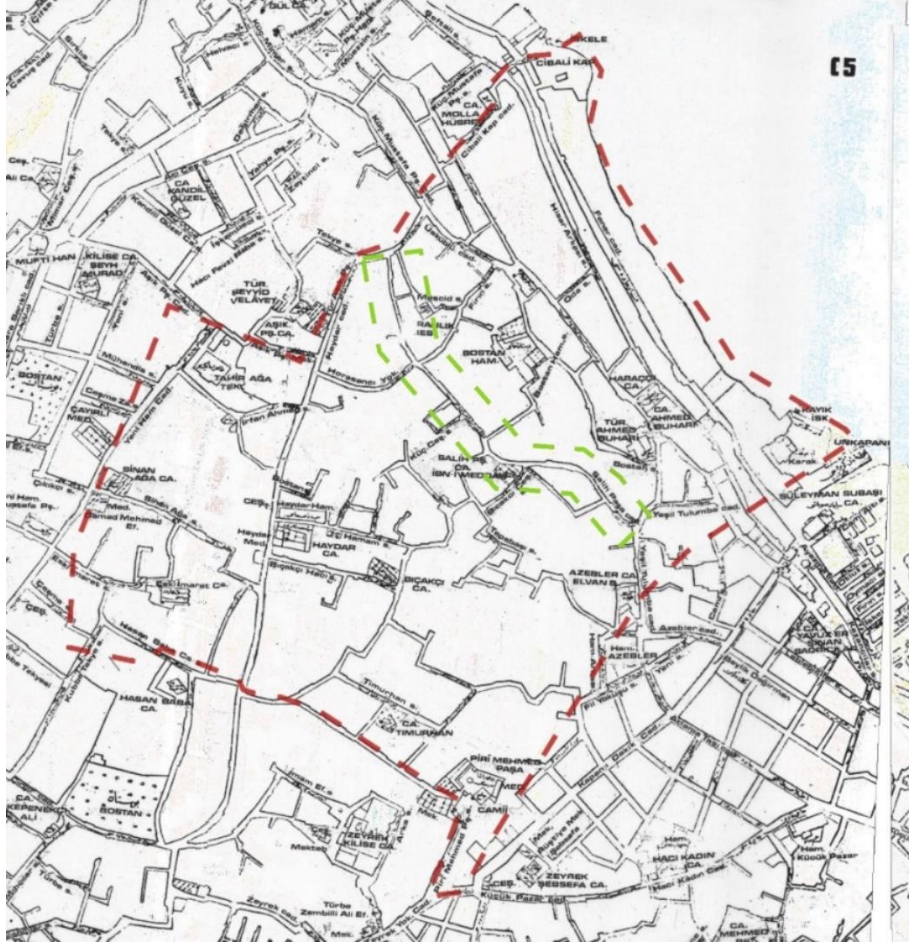
yy'a kadar Cibali ve yakın çevresinde Rum ve Yahudi nüfus çoğunlukta idi. 18. yy'ın ortalarından itibaren ise Müslüman halkın bölgeye yerleşmeye başlaması ile cami ve tekkeler inşa edilmeye başlanmıştır. (Koçu, 1965, s.428) Salihpaşa Caddesi üzerindeki Salihpaşa ya da İbn Meddas Camii olarak bilinen yapının 15.yy'da inşa edilmiş olması cami çevresinde yaşayanların daha çok Müslüman halk olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. (Taşkın, 1994, s.428-429) 19. yy'ın ortalarından itibaren Cibali'nin genelinde Yahudi nüfusu azalmaya başlamış ve 20. yy başından itibaren ticari alanlarla sınırlı kalmıştır. (Fatih Belediye Başkanlığı, 2013, 515) 1884'te üretime başlayan ve 20. yy'a kadar bölgede faaliyetlerini sürdüren Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası bölgenin sakinlerini de belirlemiştir. (Elif, 2019) Salihpaşa Caddesi üzerindeki yapılar fabrika çalışanlarının konakladığı, yoğunlukla orta gelir düzeyine sahip farklı büyüklüklerde ahşap sıra evlerden oluşmaktadır. 1900'lü yılların ortalarından itibaren kırsaldan kente göçün artışı ile Cibali'nin Rizeli nüfusu artmıştır. (Taşkın, 1994, s.428-429) Bugün ise bölgeye Türkiye'nin doğusundan gelen nüfus ile Ortadoğu'da devam eden savaş ve baskılardan kaçan göçmenler yerleşmiştir.



Şekil 4.5 Mareşal Fevzi Çakmak'ın Kurtuluş Savaşı yıllarında kısa dönem ikamet ettiği yapı
(Güzelaydın, 2021)

Cibali, 1970'li yıllara kadar, Aksaray'dan sonra en fazla sayıda köklü İstanbullu ailenin oturduğu semtti. Türkiye'nin Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra ikinci ve son mareşali olan Mareşal Fevzi Çakmak'ın da, Çanakkale Savaşı sonrasında, 1918 yılından önce bir süre Cibali'de ikamet ettiği bilinmektedir. Mareşal Fevzi Çakmak'ın, Salihpaşa Caddesi ve Yazar Orhan Kemal Sokağı kesişiminde bulunan, çalışma kapsamında incelenen geleneksel konutlardan biri olan yapıda (Şekil 4.5, Yapı

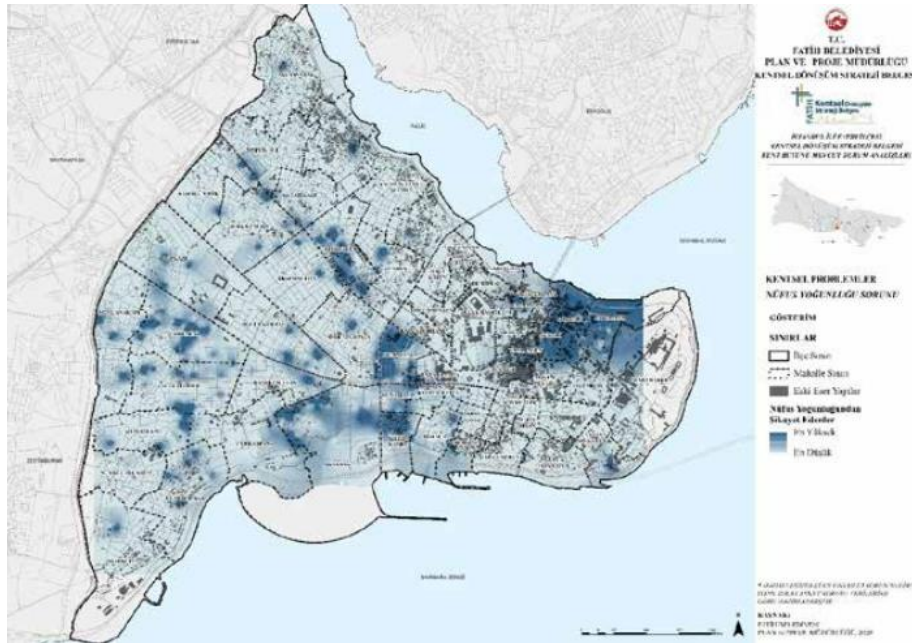
No: 6) kaldığı 1964 yılında yapıyı satın alan Abdullah Sokul tarafından teyit edilmektedir. (Fatih Belediye Başkanlığı, 2013, s.523)



Harita 4.5 Ayverdi Haritası'nda Cibali, 1875-1882 (Url-1)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında başkentin İstanbul'dan Ankara'ya taşınmasıyla birlikte İstanbul bir süre daha geri planda kalmış ve 1950'li yıllardan itibaren kırsaldan kente artan göç ile birlikte bölgenin sosyolojik yapısı da değişime uğramaya başlamıştır. Ahşap ve kagir yapılarda yaşayan halk modern yapıları tercih etmeye başlamış, geleneksel konutlar bakımsızlaşmış ve Fatih, düşük gelirliilerin yerleştiği bir bölge halini almıştır. (Çobancaoğlu ve diğerleri, 2018, s.29-30) Zaman içinde bölgeye yerleşen yeni kitle yapılara ihtiyaçları olan bakımı sağlamadığından dolayı, ki bunun başlıca nedeninin bu kitlenin İstanbul'un geleneksel konutlarının yaşatılmasıyla ilgili bilgi birikiminden yoksun olması olduğu söylenebilir, yapılar zaman içinde birer birer yok olmuştur. Günümüze ulaşan yapılar ise büyük oranda özgünlüklerinden

uzaklaşmıştır. Aile yapısının değişmesi ile birlikte yapıların çok kullanıcıli hale gelmesi de bölgedeki geleneksel konut tahribatı sürecini hızlandırmıştır. (Çobancaoğlu ve diğerleri, 2018, s.33)



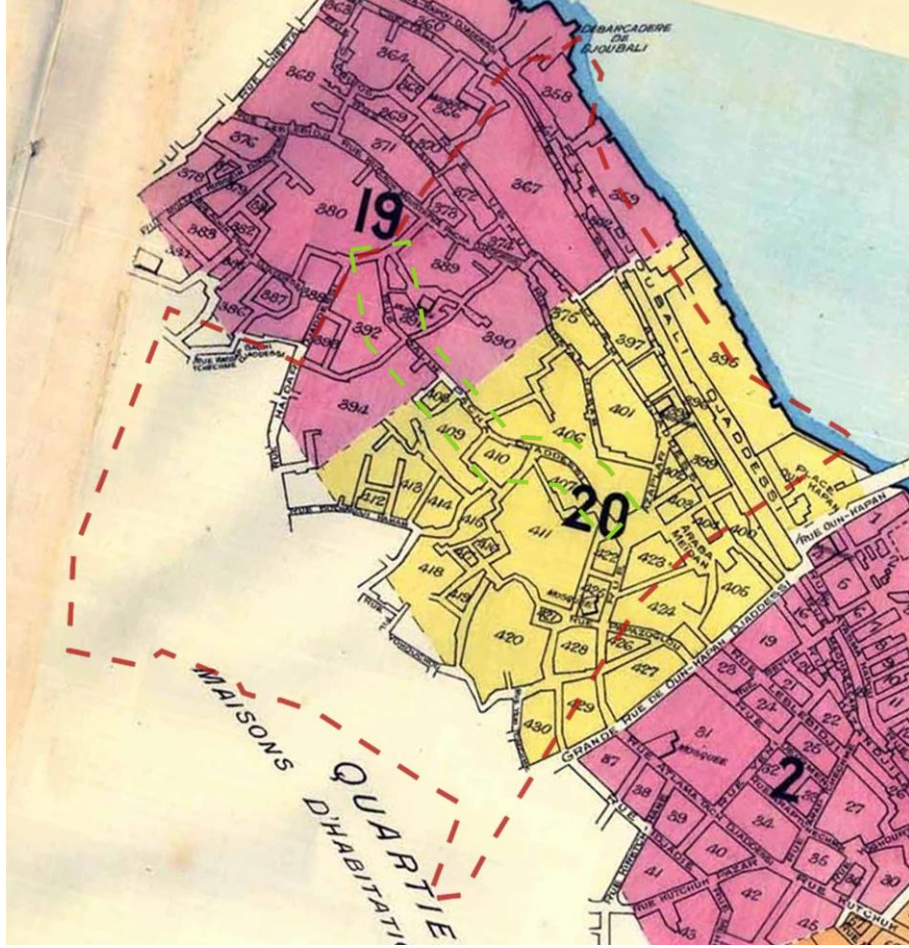
Şekil 4.6. Nüfus yoğunluğu sorunu analizi (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.61)

Cibali semtinin az katlı yapıları nüfus yoğunluğunu da belirli bir düzeyde tutmaya yardımcı olmuştur. Fatih Belediyesi tarafından yapılan analizlerde anket yapılan hane halkları Cibali'nin nüfus yoğunluğu orta düzeyde derecelendirilmiştir. (Şekil 4.6)

Eğitim Durumu	İstanbul	Fatih	İstanbul Genelindeki Oranı	Fatih'teki Oran
Okuryazar Olmayan	244.848	7.716	% 2,09	%2,01
İlkokul/ilköğretim Ortaokul Mezunu	5.306.277	138.340	% 37,28	%43,65
Lise ve Dengi Mezunu	2.989.401	79.239	% 21,35	%24,59
Yükseköğretim ve Üstü Mezunu	2.664.648	59.627	%16,07	%21,92

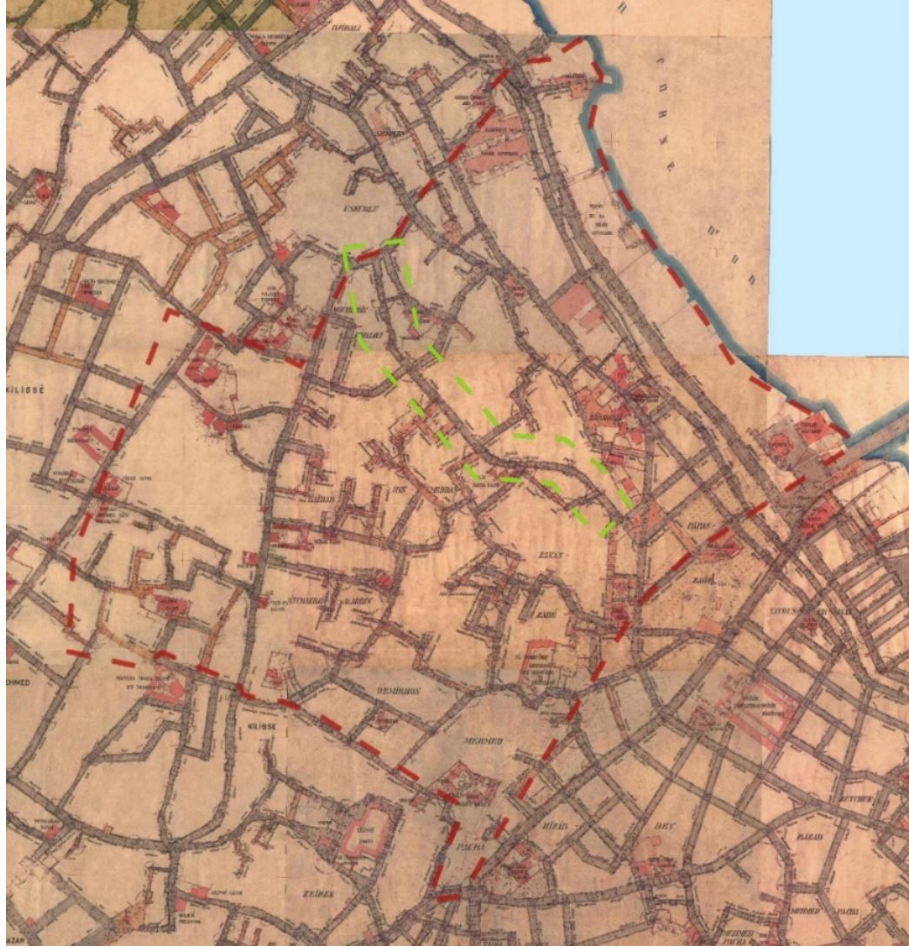
Tablo 4.1. İstanbul ve Fatih ilçesi 2019 yılı nüfusuna göre eğitim durumu (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.45)

c. Fiziksel Yapı



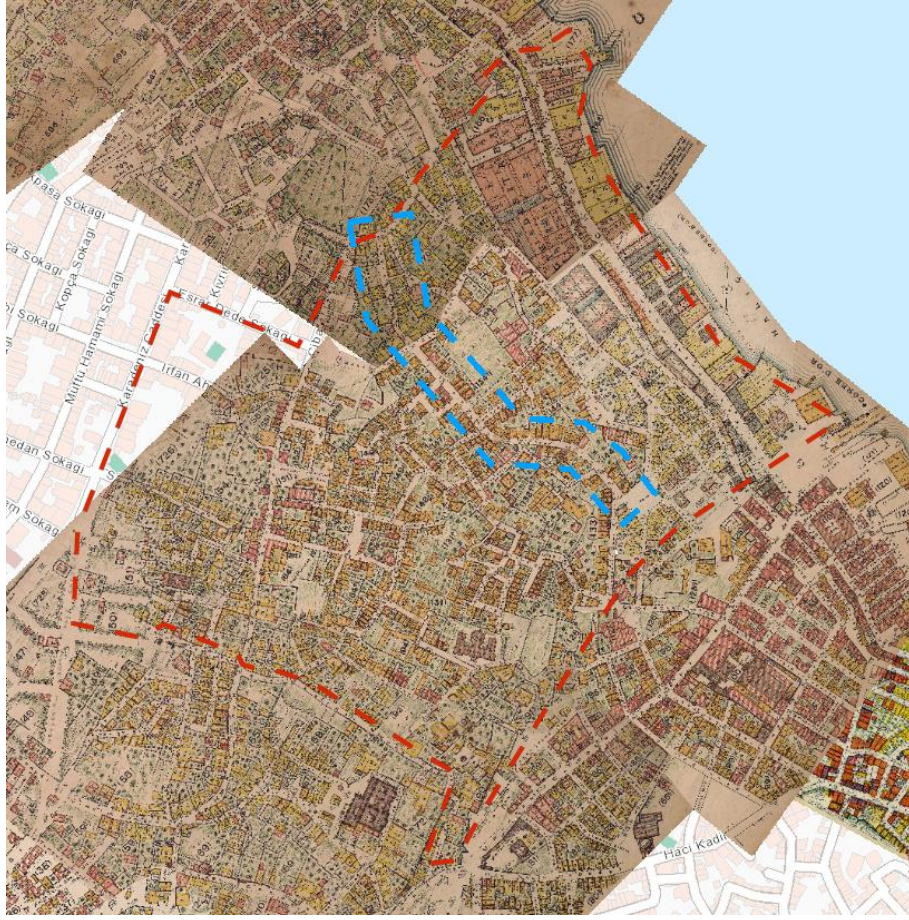
Harita 4.6 Goad Haritası'nda Cibali, 1904 (Url-74)

1875-1882 dönemine ait Ayverdi Haritası (Harita 4.5), 1904 Goad Haritası (Harita 4.6), 1913-1914 dönemine ait Alman Mavileri Haritası (Harita 4.7), 1922-1945 dönemine ait Pervitch Haritası (Harita 4.8), 1982 tarihli Ortofoto (Harita 4.9) ve 2013 tarihli Ortofoto (Harita 4.10) Cibali'nin ulaşım ağı ve parselasyonundaki değişikliklerle ilgili fikir vermektedir. Haritalar incelendiğinde semtin cadde ve sokak ağında yaklaşık 150 yıllık süre içinde büyük bir değişim olmadığı görülmektedir. Başlıca değişim semtin güneydoğusunda Atatürk Bulvarı'nın inşa edilmesi sürecinde, 1940'lı yıllarda yaşanmıştır. Bu süreçte ada ve parsel boyutları değişmiş, tescilli ve tescilsiz birçok bina yıkılmıştır.



Harita 4.7 Alman Mavileri Haritası'nda Cibali, 1913-1914 (Url-1)

1922-1945 dönemine ait Pervitich Haritası (Harita 4.8) ile 1982 yılı (Harita 4.9) ve sonrasına tarihli ortofotolar karşılaştırıldığında Cibali'nin yapı stoğundaki değişimler görülmektedir. Sokak ve caddelerde büyük bir değişiklik yaşanmadığı için parselasyon ve yapı izlerinin de yaklaşık 100 yıldır benzer özellik gösterdiği söylenebilir. Günümüzde ise, 20. yy'ın ilk yarısında Pervitich Haritası'nda (Harita 4.8) bahçe ve arsa olarak değerlendirilen alanların apartmanlaştığı görülmektedir.



Harita 4.8 Pervitich Haritası'nda Cibali, 1922-1945 (Url-1)

Erişilen diğer haritalara kıyasla, Pervitich Haritası (Harita 4.8) Cibali'deki yapıların kat yüksekliklerini, yapım sistemlerini ve işlevlerini de göstermesi açısından önem taşımaktadır. Cibali geleneksel konutları genellikle sıra ev yerleşiminde bir avlu etrafında toplanır. Salihpaşa Caddesi üzerindeki evler Cibali'nin en uzun sıra evlerindendir. Pervitich Haritası'nda bölgedeki konutların yoğunlukla cumbalı, kagir bodrum katlı ahşap yapılar olduğu görülmektedir. (Kayan, 1999, s.79) 1930'lu yıllardan sonra ahşap malzemeye erişimin güçleşmesi ile kagir sistemde yapılar artış göstermiştir. (Çobancaoglu ve diğerleri, 2018, s.29) Buna rağmen cadde üzerinde kagir sistemde az sayıda konut bulunmaktadır. Kagir sistemde inşa edilen yapıların arasında yer alan yangın duvarlarının bir çoğunun günümüzde bütünlüğünü koruduğu görülmüştür.



Harita 4.9 1982 yılına ait ortofotoda Cibali (İBB Şehir Haritası)



Harita 4.10 2013 yılına ait ortofotoda Cibali (İBB Şehir Haritası)



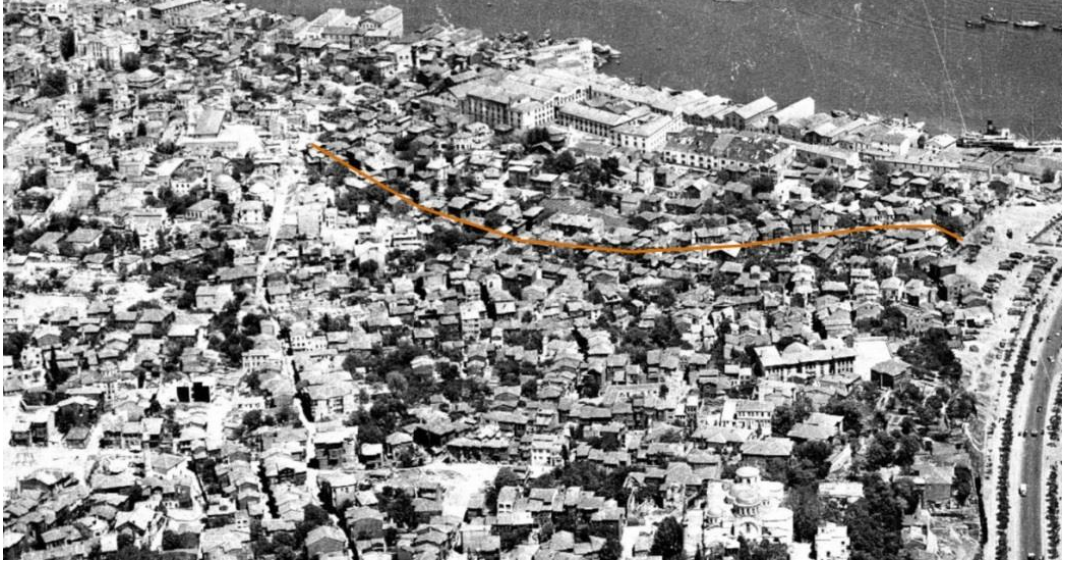
Şekil 4.8 Cadde-Sokak-Çıkma Sokak analizi

Cıbalı, Tarihi Yarımada'nın genelinde gözlemlenen şekilde, düzensiz yerleşim ve dolayısıyla da düzensiz ulaşım ağına sahip bir semttir. Bunun başlıca nedeni, bölgenin tarihi kimliği ve zaman içinde organik şekilde gelişen yerleşim planıdır. 20. yy'ın ikinci yarısından sonra yapı stoğu açısından büyük ölçüde yeniden planlanan semtin kuzeybatısı, görece daha düzenli bir ulaşım ağına sahiptir. (Şekil 4.8) Semtin güneydoğusunda yer alan, Haliç'in iki yakasını birbirine bağlayan Atatürk Bulvarı, 1940'lı yıllarda inşa edilirken bölgenin hem yerleşim hem de ulaşım planlarında başlıca değişimlere yol açmıştır.

4.3. SALİHPAŞA CADDESİ'NİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Salihpaşa Caddesi'ne adını veren, Bosna, Nevesin'li bir aileden gelen Osmanlı veziriazamı Salih Paşa genç yaşında; baş muhasebe, cizye, defter emaneti, matbah emaneti, tersane emaneti gibi malî açıdan önemli görevlerde bulunmuştur ve 1645'te

sadrazam olmuştur. Salih Paşa, döneminin kaynaklarında; şahsi çıkarlarla hareket eden, para gücüyle çevresine insan toplamaya çalışan bir devlet adamı olarak tanıtılır. Paşa, Sultan İbrahim'in bir emrini yerine getirmediği gerekçesiyle 1647 yılında idam edilmiştir. (Emecen, 2019)



Şekil 4.9 1952 tarihli Harita Genel Komutanlığı hava fotoğrafında Cibali ve Salihpaşa Caddesi (Ekinci, 2021, s.18)

Salih Paşa, Cıbalı'de bulunan İbn Meddas Camii köşesine kendi adına bir çeşme yaptırmıştır. Zaman içinde İbn Meddas Camii, Salihpaşa Camii (Şekil 4.10) adı ile anılır olmuştur. Caminin ve çeşmenin bulunduğu cadde zaman içinde Salihpaşa Sokağı olarak anılmaya başlanmıştır. (Emecen, 2019) (Şekil 4.9) Bugün, Salihpaşa olarak adlandırılan caddenin Avyerdi haritasında (1875-1882) cadde olarak, Alman Mavileri haritasında (1913-1914) ise sokak olarak tanımlandığı görülmektedir.



Şekil 4.10 1970’li yıllarda Wolf Schiele tarafından fotoğraflanmış Salihpaşa Camisi (Url-75)

Salihpaşa Caddesi 18. yy sonu, 19. yy başı İstanbul sivil mimarisi için özgünlüğünü büyük ölçüde koruyabilmiş bir caddedir. Bunun yanında, İstanbul için turist çekim merkezi haline gelen Tarihi Yarımada sınırlarında yer alması nedeniyle cadde, kamu destekli koruma uygulamalarına da ev sahipliği yapmıştır. Geçmişte bölgede Fatih Belediyesi KUDEB tarafından yürütülmüş sokak sağlıklılaştırma çalışmaları kapsamında geleneksel konut yapılarının cephelerinde sıva onarımı, boyama, ahşap kaplamaların onarımı ve bakımı, vb. uygulamaları yürütülmüş, çatı olukları ve yağmur suyu iniş boruları yenilenmiştir. Cephelerde ayrıca pencere söveleri, saçak ve kat silmeleri ile kapı ve pencere doğramaları onarılmış ve yenilenmiş, saçak ve çatılar restore edilmiştir. Çalışmaların yalnızca cephe ile sınırlı kalmasının başlıca nedeni, bir devlet kurumunun toplum yararına olduğu takdirde özel mülke ait yapıların sadece dış cephesine müdahale edebilmesidir. Yürütülen çalışmaların masrafları belediye bütçesinden karşılanmıştır.⁶ Sağlıklılaştırma çalışmalarından sonra Salihpaşa Caddesi 2000’li yılların başlarında bir süreliğine dönem filmleri için plato olarak kullanılmıştır. (Url-46) Cadde üzerindeki geleneksel konutlarda geçmişte yürütülmüş uygulamalar ve yapıların günümüzdeki korunmuşluk durumu arasındaki değişimler benzer uygulamaların sürdürülebilirliğine dair de fikir vermektedir.

⁶ Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü ile Temmuz 2021 tarihinde yapılan görüşmede edinilen bilgilerdir.

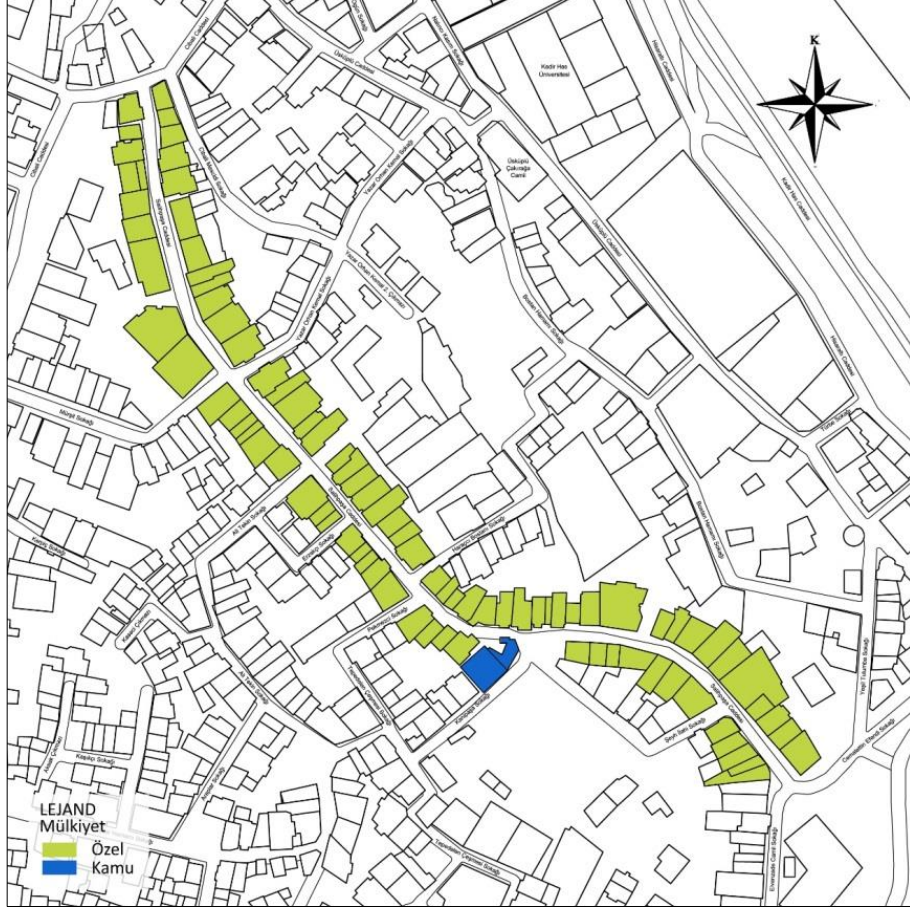
a. Doluluk-Boşluk Analizi



Şekil 4.11 Doluluk boşluk analizi

Cibali Senti'nin geleneksel konut dokusu; yapı adalarını çevreleyen az katlı bitişik nizam yapılar ve yapı adalarının ortasındaki ortak bahçe ve bostan alanlarından oluşmaktadır. Günümüzde ise bahçe ve bostan alanlarının büyük bölümü az katlı depo ve müstemilat işlevli yapılarla ya da otopark olarak kapatılmıştır. Şekil 4.11'de de görülen boş arazilerin bir bölümünde tescilli yapı yıkıntıları yer alırken, sınırlı bir bölümü de yeşil alan olarak korunmaktadır.

b. Mülkiyet Analizi

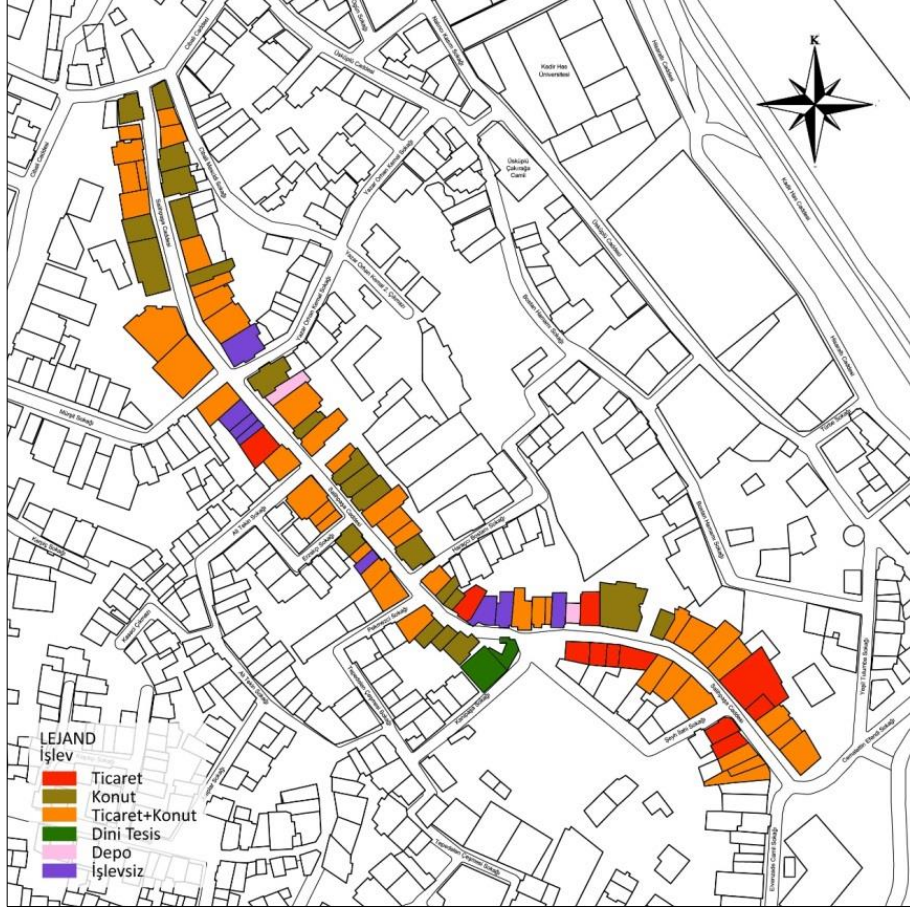


Şekil 4.12 Mülkiyet analizi

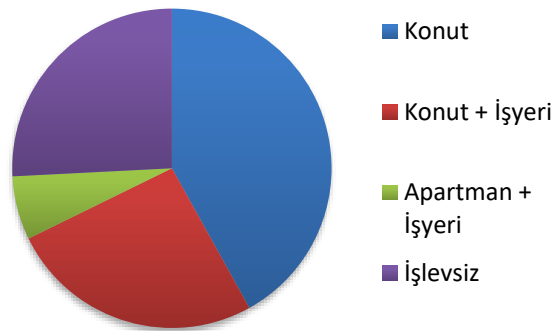
İncelenen konutların tamamı özel mülkiyettir. Cadde üzerindeki tek anıt yapı olan Salihpaşa Camisi ise kamu mülkiyetinde bir dini yapıdır. Mevcut kullanıcıların yapıların asıl sahipleri olup olmadığı konusunda bilgiye erişilememiştir.⁷ (Şekil 4.12)

⁷ Yapıların mülkiyetlerine dair bilgiye İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan anıt fişlerinden erişilmiştir. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü (TKGM)'nden ada ve parsel numaraları ile sorgulama yapılamamıştır.

c. İşlev Analizi



Şekil 4.13 İşlev analizi

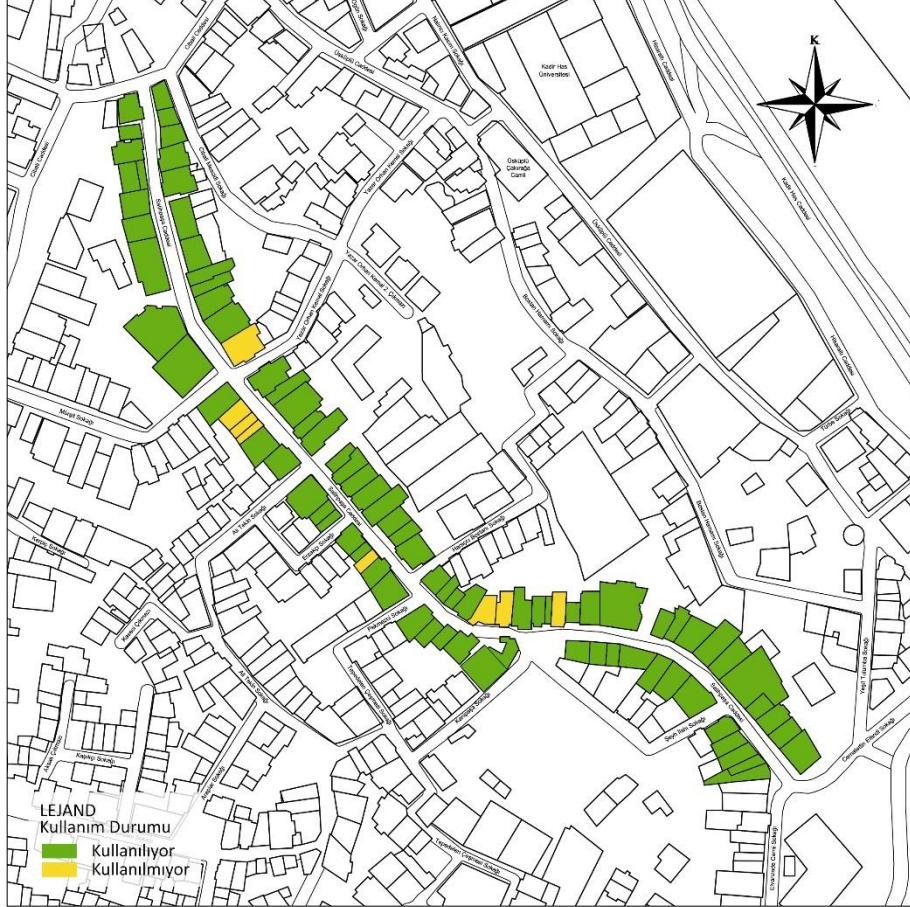


Şekil 4.14 İncelenen geleneksel konutların işlev grafiği

Yapılar sıklıkla yalnızca konut işlevinde kullanılmaktadır. (Şekil 4.13 ve Şekil 4.14) Yapıların bir kısmında, zemin kat cephesinde özgün dükkan boşluklarına dair izler görülmektedir. Bazı yapılarda da yapı inşa edildikten sonraki dönemlerde yarı

bodrum ile zemin katlardaki mekanların bölümlenerek dükkan haline getirildiği ve cephe boşluklarının değiştirildiği, sıklıkla iç mekanlarda bölümlenmeye gidildiği ve yapıların yasal olmayan şekilde çok kullanıcıli hale getirildiği tespit edilmiştir.⁸

d. Kullanım Durumu Analizi



Şekil 4.15 Kullanım durumu analizi

Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların yaklaşık dörtte biri işlevsizdir. (Şekil 4.15) Bu yapılardan 1 adedinin korunma durumu orta seviyede olmasına rağmen yapı kullanılmamaktadır. Kullanılmayan yapıların 2 adedi onarılamayacak seviyede hasar görmüş ve kısmen yıkılmıştır, 4 adedi ise farklı ölçeklerde onarıma ihtiyaç duymaktadır.

⁸ Yapı sorumlularının araştırma çalışmasına yönelik çekingenliği nedeniyle yapılarla ilgili analizler cephe ile sınırlandırılmıştır. Cephelerden anlaşılabileceği gibi yapılar kat ya da oda bazında farklı kullanıcılar için bölünmüştür.



Şekil 4.17 2200 ada 2 parselde bulunan tarihi

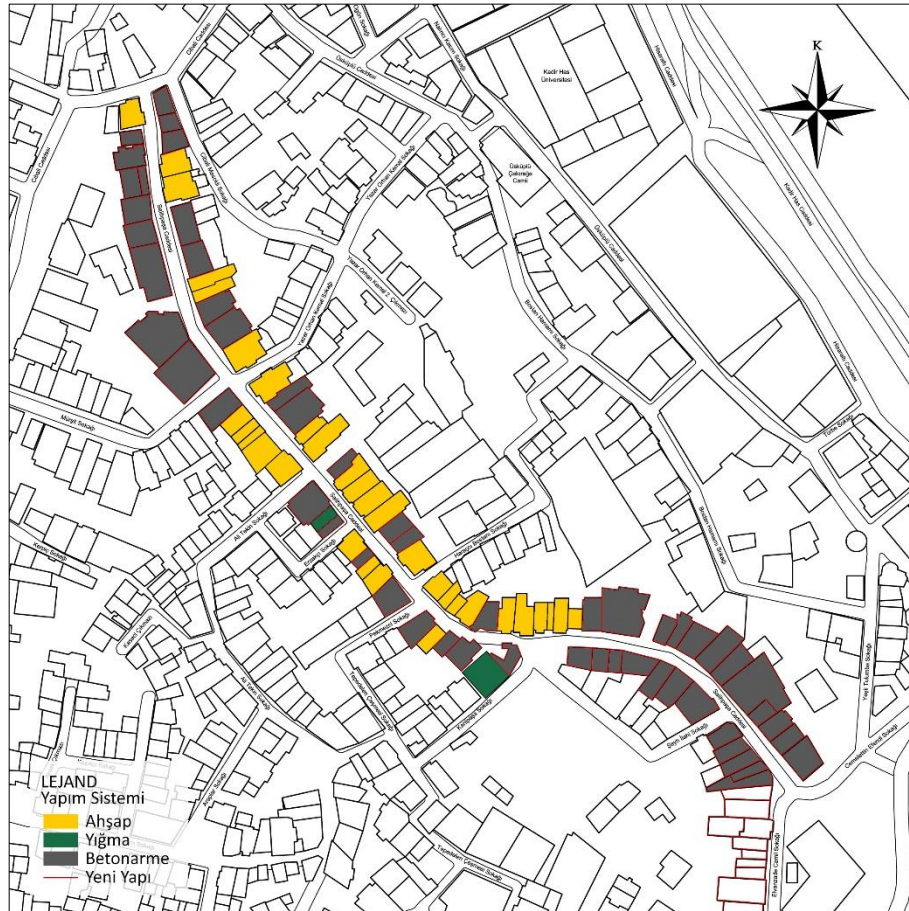
doku ile uyumsuz yeni yapı



Şekil 4.18 2200 ada 2 parselde bulunan tarihi

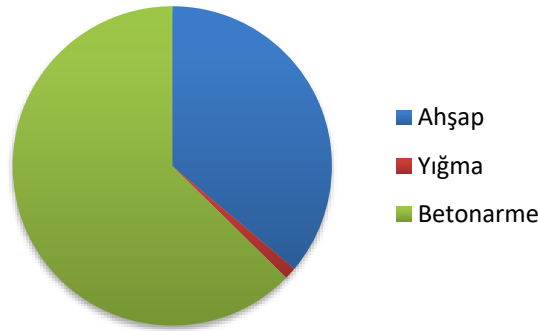
doku ile uyumsuz yeni yapı

f. Yapım Sistemi Analizi



Şekil 4.19 Yapım sistemi analizi

Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi'nde (Koçu, 1965, s.3550) Salihpaşa Caddesi'ne bağlanan, bugün adı Yazar Orhan Kemal Sokak olan Cibali Fırını Sokağı, “*paket taşı döşeli, kavisli, üzerinde ikişer katlı ahşap ve kagir evler bulunan*” bir sokak olarak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda, yakın zamana kadar Salihpaşa Caddesi'nin de zeminin paket taşı olduğu ve cadde üzerindeki yapıların az katlı, ahşap ve kagir malzemedan yapılar olduğu önerilebilir. Günümüzde ise cadde üzerindeki konutlardan sadece 31 tanesi geleneksel ahşap ya da yığma yapıım sisteminde inşa edilmiştir. Cadde üzerindeki tek anıt yapı olan Salihpaşa Camisi ise yığma sistemde inşa edilmiştir. Caminin caddeye bakan cephesine bitişik, yakın geçmişte betonarme ek yapı inşa edilmiştir. Cadde üzerindeki 52 yapı ise 20. yy'ın ikinci yarısı itibariyle inşa edilmiş betonarme sistemde yapılarıdır.



Şekil 4.20 Salihpaşa Caddesi üzerindeki konutların yapıım sistemi grafiği

Çalışma kapsamında incelenen geleneksel yapıların tamamı 19. yy sonu-20. yy başında inşa edilmiş çoğunlukla zemin kat üzeri bir ya da iki katlı yapılardır. Yapılara dair anıt fişlerindeki bilgiler Pervitich Haritası'ndaki (Harita 4.8) yapıım sistemine dair bilgiler ile karşılaştırılmıştır. İncelenen yapılardan 1 tanesi tuğla malzemedan yığma sistemde inşa edilmiştir. Diğer yapılar ise, geleneksel sistemde, dönemin klasik yapılarına benzer şekilde tuğla ya da taş malzemedan kagir bodrum ya da zemin kat üzerine ahşap yapıım sisteminde inşa edilmiştir. (Şekil 4.23)



Şekil 4.21 2200 adada bulunan yapıların



Şekil 4.22 1019 adada bulunan yapıların

arasındaki tuğla yangın duvarı (Yapı No: 2 ve 3) arasındaki tuğla yangın duvarı (Yapı No: 30 ve 31)

İstanbul, geçmişinde geleneksel dokusunu yok eden birçok yangın atlattmış bir şehirdir. Cibali de İstanbul'un geleneksel konut dokusunu değiştiren yangınların çıkış noktalarından biri olmuştur. 1848 yılında İstanbul'da yapılaşma hususlarına dair çıkarılan Ebniye Nizamnameleri ile yangın riskini ortadan kaldırmaya yönelik kullanılacak yapı malzemeleri ve teknikleri, yapılar arası mesafe, sokak ve cadde genişlikleri vb. tanımlanmıştır. Salihpaşa Caddesi üzerindeki birçok bitişik nizam ahşap yapıda tuğla yangın duvarları hala özgünlüklerini ve bütünlüklerini korumaktadır. (Şekil 4.21 ve Şekil 4.22)

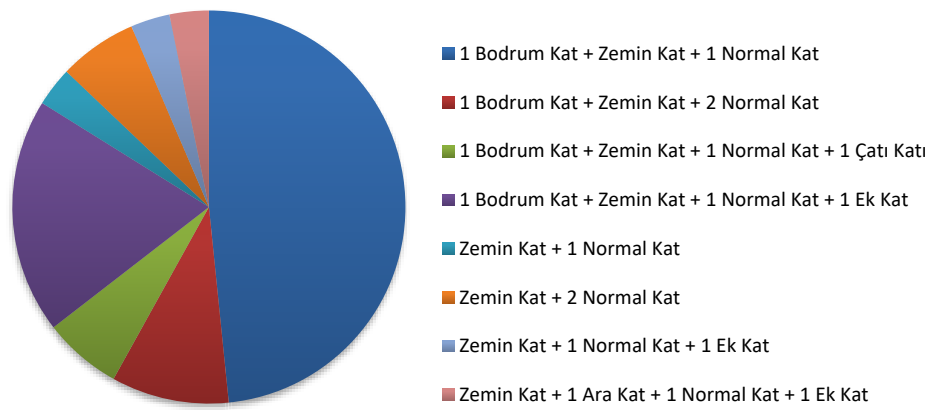


Şekil 4.23 1021 ada 12 parselde bulunan kagir bodrum kat üzeri ahşap iskelet yapı (Yapı No: 7)

g. Kat Adedi Analizi

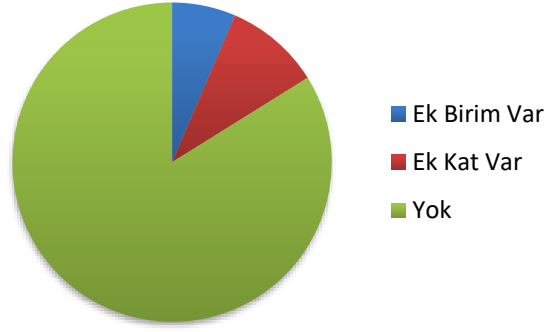


Şekil 4.24 Kat adedi analizi



Şekil 4.25 İncelenen geleneksel konutların kat adedi grafiği

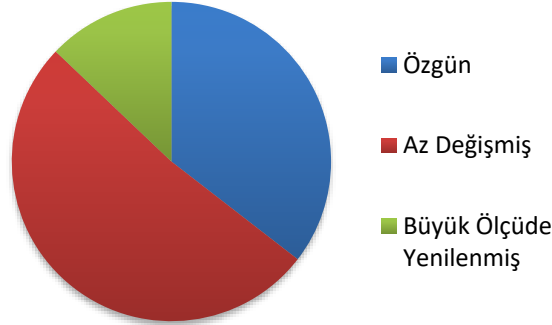
İncelenen yapılar, inşa edildikleri dönemin yapılarına benzer şekilde sıklıkla bodrum ve zemin kat üzeri 1 ya da 2 normal kattan oluşmaktadır. Yapıların %68'i bodrum katlı inşa edilmiştir. (Şekil 4.24 ve Şekil 4.25)



Şekil 4.26 İncelenen geleneksel konutlarda ekler grafiği

31 geleneksel konut arasında yer alan 3 konutta ek kat inşa edildiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, yapıların inşa edildiği dönemden sonraki dönemlerde, 2 yapının cephesine bitişik şekilde ek yapı inşa edilmiştir. (Şekil 4.26)

h. Fiziksel ve İşlevsel Özgünlük Analizi



Şekil 4.27 İncelenen geleneksel konutların fiziksel özgünlük grafiği

İncelenen yapıların fiziksel özgünlükleri değişkenlik göstermektedir. (Şekil 4.27) Fatih Belediyesi tarafından 2000'li yıllarda yürütülen sokak sağlıklaştırma çalışmasında 8 yapının cephesi onarılmıştır (Yapı No: 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18 ve 21). Cadde üzerinde yakın zamanda restore edilmiş, fiziksel özgünlüğünü koruyan 2 yapı bulunmaktadır (Yapı No: 3 ve 10). Bu yapılardan bir tanesi (Yapı No: 10) satılığa çıkarılmıştır. Yapının tahminen ilk restore edildiği 2014 yılında çekilen fotoğrafı ile 2021 yılında çekilen fotoğraf karşılaştırıldığında yapıda optimum düzeyde bakım

alışmalarının sürdürüldüğü fakat bodrum kat cephesinde imento bazlı sıva kullanımı gibi niteliksiz müdahaleler yapıldığı gözlemlenmiştir. Yakın zamanda restore edilen bir diğer yapı olan Yapı No: 3 ise aktif şekilde kullanılmaktadır ve yapının düzenli bakımının yapıldığı görülmektedir.

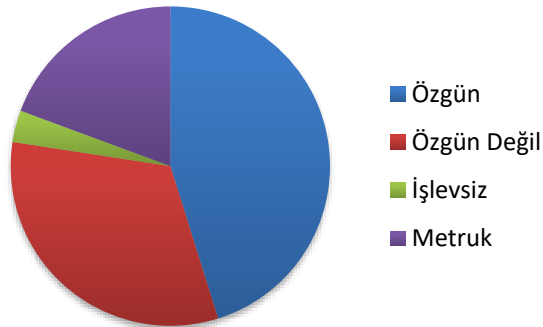


Şekil 4.28 Ek kat (Yapı No: 23)



Şekil 4.29 Ek yapı (Yapı No: 30)

Salihpaşa Caddesi üzerinde fiziksel özgünlüğünü büyük oranda kaybetmiş geleneksel konutlar bulunmaktadır. Yapıların bazılarında ek kat (Yapı No: 10, 15, 19, 23 ve 24) (Şekil 4.28) ya da cepheye bitişik ek yapı (Yapı No: 1 ve 30) (Şekil 4.29) inşa edildiği gözlemlenmiştir. zgnlğn koruyamayan diğer yapılarda ise bakımsızlık nedeniyle hasarlar gözlemlenmiştir.



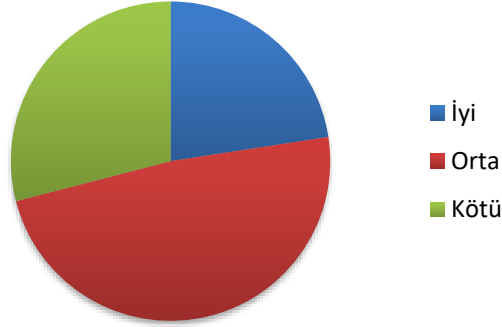
Şekil 4.30 İncelenen geleneksel konutların işlevsel özgünlüklerinin grafiği

İncelenen yapıların yarısı işlevsel özgünlüklerini korumaktadırlar. (Şekil 4.30) Konut işlevi, kullanımda olan yapıların tamamında, tekil kullanıcıdan çoklu kullanıcıya geçse dahi devam etmektedir. Buna rağmen, cadde üzerindeki yapıların

%30'unun işlevleri değiştirilmiş, bodrum ve zemin katlara dükkan eklemeleri yapılmıştır. Herhangi bir işlevde kullanılmayan yapılar ile metruk yapılar tüm yapıların yaklaşık dörtte birlik bölümünü oluşturmaktadır.

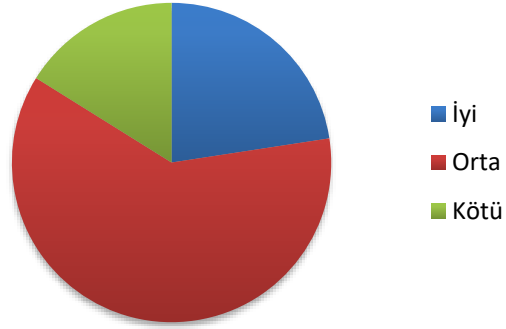
i. Korunma Durumu Analizi

Salihpaşa Caddesi üzerindeki 31 geleneksel konutun genel korunma durumu, cephe ve taşıyıcı sistem korunma durumları incelenerek tanımlanmıştır. Cephelerin korunma durumu değerlendirilirken hem özgünlük hem de cephede kullanılan malzemelerin mevcut durumları dikkate alınmıştır. Taşıyıcı sistem korunma durumu ise; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan, 2016 yılında hazırlanmış anıt fişlerinden elde edilen bilgilerle birlikte, yapı cephesinde açılan boşluklar ve iç mekanın çok kullanıcıya hale getirilmesi gibi müdahaleler dikkate alınarak tanımlanmıştır.



Şekil 4.31 İncelenen geleneksel konutların cephelerinin korunma durumlarının grafiği

Cephelerin korunma durumlarına dair değerlendirmeler malzemelerin özgün olması ve korunmuşluk durumları ile cephe üzerinde yapılan müdahaleler dikkate alınarak yapılmıştır. (Şekil 4.31) İncelenen geleneksel yapıların cephelerinin %23'ünün korunma durumu iyidir. Bu yapıların bir bölümünün cepheleri sokak sağlıklılaştırma çalışmaları esnasında onarılırken bir bölümünün de cephe bakımı yapı sorumluları tarafından düzenli şekilde yürütülmektedir. Cephelerin %48'inin korunma durumu orta düzeydedir. Bu oran içinde aktif kullanımda olup cephesinde nitelsiz müdahaleler yapılmış yapılar ile düzenli bakımdan mahrum kalmış yapılar yer almaktadır. Cephe korunma durumu kötü yapıların yalnızca 3'ü aktif olarak kullanılmaktadır. Geri kalan yapılar metruk durumdadır.

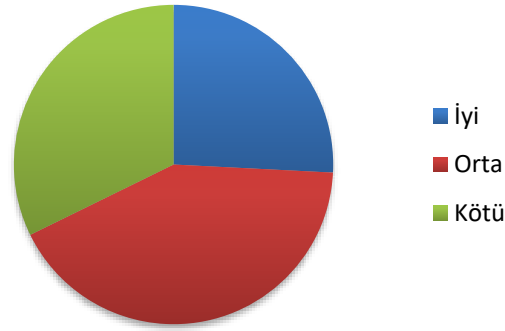


Şekil 4.32 İncelenen geleneksel konutların taşıyıcı sistemlerinin korunma durumlarının grafiği

Pandemi nedeniyle iç mekanları incelenemeyen yapıların taşıyıcı sistem korunma durumu; İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan anıt fişlerinden elde edilen bilgiler ve dışarıdan yapılan gözlemle değerlendirilmiştir. (Şekil 4.32) Yapıların %23'ünün taşıyıcı sistemleri iyi durumdadır. Taşıyıcı sistem korunma durumu kötü olan 5 yapı ise metruk durumdadır.



Şekil 4.33. Korunma durumu analizi



Şekil 4.34 İncelenen geleneksel konutların genel korunma durumlarının grafiği

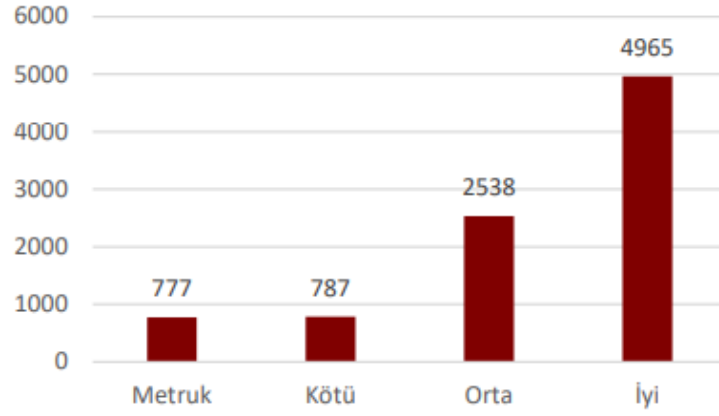
İncelenen geleneksel yapıların %26'sının korunma durumu iyidir. Genel korunma durumu kötü olan yapılar çoğunlukla işlevsiz ya da metruk haldedir. Geri kalan yapıların ise sıklıkla çok kullanıcı olarak yeniden işlevlendirildiği görülmüştür. (Şekil 4.33 ve Şekil 4.34)

2021 yılında Fatih Belediyesi tarafından hazırlanan raporda yer alan, Fatih ilçesine yönelik başlıca beş temel sorun;

- Eskimiş yapı stoğu ve afet riski
- Yaşayan nüfustaki değişim ve göç
- Kentsel güvenlik⁹
- Kültürel miras ve turizm ve
- Kentsel ulaşım sorunları olarak tanımlanmıştır. (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.71) Fatih ilçesindeki yaklaşık 9400 kültür mirasının %10'u metruk haldedir. (Şekil 4.35) Belediye tarafından hazırlanan raporda da belirtildiği gibi kültür mirası yapılara gereken

⁹ Cibali Mahallesi muhtarı ile yapılan yüz yüze görüşmede Burhan Bayraktar, geçmişte muhtarların görevleri arasında olan seçmen, dolayısıyla da nüfus takibinin artık kendileri tarafından yapılmadığını, bu nedenle de mahalle halkıyla ilgili demografik bilgilerin elinde olmadığını belirtti. Bununla birlikte, son 10 sene içinde yerli halkın Cibali'yi terk etmesi ve konutlarda yaşayan nüfusun devamlı olarak değişmesi nedeniyle muhtarlık biriminin semt ile bağlantısı kopma noktasına gelmiştir. Bayraktar, günümüzde semt halkının geçmişteki komşuluk ruhunu kaybettiğini belirtti. Yaklaşık 10 sene öncesine kadar bölgede terör başlıca sorunken günümüzde semte komşu üniversitelerin uyuşturucu trafiğini tetiklediğini ve sıklıkla uyuşturucu satıcıları ve bağımlı gençlerle uğraşmak zorunda olduklarını ifade etmiştir.

önemin verilmemesinin başlıca nedeni; yapılarda müdahalenin sınırlı olması, izin ve proje sürecinin uzun sürmesinden dolayı yapıların bakım ve onarımının gerektiği gibi yapılamamasıdır. (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.76) Cibali, kültür mirası yapı stoğunun yoğun şekilde köhneleştiği alan olarak tanımlanmış ve Fatih Belediyesi 2021 yılı “Kültürel Miras Stratejisi” doğrultusunda basit bakım-onarımla “fiziki bozulmanın yeni başladığı, özgün niteliğini kaybetmemiş eski eser yapı stoğunun” aslına uygun şekilde canlandırılması öngörülmektedir. (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.218)



Şekil 4.35. Eski eser korunma durumu (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.76)

4.4. SALİHPAŞA CADDESİ ÜZERİNDEKİ GELENEKSEL KONUTLARIN MEVCUT DURUM ANALİZİ

Bölüm kapsamında, Salihpaşa Caddesi üzerindeki 31 geleneksel konutun mevcut durum analizleri; yapıların genel durumuna yönelik özet ile hasarlar ve müdahalelerin incelendiği cephe analizleri aracılığıyla yapılmıştır.

4.4.1. Yapıların Genel Durumu

Salihpaşa Caddesi üzerinde 31 adet tescilli geleneksel konut yapısı bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan anıt fişlerindeki bilgiler doğrultusunda geleneksel konut yapılarının tamamının özel mülkiyette olduğu tespit edilmiştir.

Cadde üzerindeki 7 yapı kullanılmamaktadır. Kullanımdaki 24 geleneksel konutun 13 adedi yalnızca konut, 9 adedi ise konut ve işyeri olarak karma işlevde

kullanılmaktadır. 2 konutun ise yakın dönemde fiziksel müdahale ile apartman haline getirildiği gözlemlenmiştir. Cadde üzerindeki 15 geleneksel konut özgün işlevindedir. 1 konut, yapısal bir sorun olmamasına rağmen herhangi bir amaçla kullanılmamaktadır. 6 konut ise metruk durumdadır.

Kat adetleri farklılık göstermekle birlikte geleneksel konutların sıklıkla bodrum ve zemin kat üzeri 1 ya da 2 kattan oluştuğu görülmektedir. Günümüze ulaşan konutların yalnızca 1 adedi yığma sistemde inşa edilmiştir. Geri kalan konutlar ise inşa edildikleri dönemde sıklıkla kullanılan ahşap yapım sisteminde inşa edilmiştir. Cadde üzerindeki 52 tescilsiz, betonarme yapı, 20. yy'ın ikinci yarısı itibariyle inşa edilmiştir. 31 geleneksel konut arasında 3 konuta ek kat, 2 konutun cephesine bitişik ek yapı inşa edilmiştir.

Salihpaşa Caddesi üzerindeki 8 konutun cephesi sokak sağlıklaştırma çalışmaları esnasında yenilenmiştir. 2 yapı ise yakın bir zamanda kapsamlı şekilde restore edilmiştir ve fiziksel özgünlükleri iyi durumdadır. Cadde üzerinde, yapılan müdahaleler ve bakımsızlık nedeniyle fiziksel özgünlükleri orta ve kötü düzeyde değerlendirilebilecek 20 adet yapı bulunmaktadır. Konutların işlevsel özgünlüğü incelendiğinde incelenen yapıların yarıya yakını özgün işlevlerini korumaktadır. 10 adet konutun işlevi değiştirilmiş, yapılarda ticaret amaçlı yeni alanlar oluşturulmuş ya da yapılar çok kullanıcı hale getirilmiştir. İncelenen konutların 1 adedi kullanılmamaktadır. 6 adet konut ise metruk durumdadır.

Yapıların genel korunma durumu; cephe ve taşıyıcı sistem korunma durumlarına göre değerlendirilmiştir. Metruk konutlar haricinde, cadde üzerindeki konutların büyük bir bölümünün cephesi iyi ya da orta seviyededir. Konutların taşıyıcı sistemleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları Daire Başkanlığı Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan anıt fişlerinden elde edilen bilgiler ve cephe üzerinden yapılan gözlemlerle değerlendirilmiştir ve yapıların taşıyıcı sistemlerinin büyük oranda iyi ve orta kondisyonda olduğu belirlenmiştir. Bu doğrultuda; cadde üzerindeki geleneksel konutların %26'sının genel korunma durumu iyi seviyededir. İşlevsiz ve metruk konutlar, genel korunma durumu kötü olan yapılardır. Diğer konutların ise genel korunma durumlarının orta seviyede olduğu belirtilebilir.

Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların mevcut durumlarına dair veriler Yapı Envanter Formları'nda (Ek.1) detaylı şekilde yer almaktadır. Bölüm kapsamında incelenecek Yapı Envanter Formu verileri Tablo 4.2.'de özetlenmiştir.

Tablo 4.2. İncelenen 31 yapıya ait bilgilerin özet tablosu

Yapı No	Yapı Fotoğrafları Ada ve Parsel	Kullanım	İşlev	İşlevsel Özgünlük	Kat Adedi	Yapım Sistemi	Cephe Malzemesi	Niteliksiz Ek	Fiziksel Durum					Yakın Tarihli Onarım	Korunma Durumu
									Genel	Taşıyıcı Sistem	Cephe	Üst Örtü	İç Yapı		
1	 2197 Ada 17 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + 1 Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva	Var	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	İyi
2	 2200 Ada 2 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + 1 Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta

3	 2200 Ada 1 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + 1 Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi
4	 2198 Ada 5 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 2 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva	Yok	Orta	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta
5	 2198 Ada 4 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 2 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva	Yok	Orta	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta

6	 2198 Ada 1 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	İşlevsiz	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat + 1 Çatı Katı	Yığma + Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva + Seramik + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	İyi
7	 1021 Ada 12 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta
8	 2188 Ada 59 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Yok	Kötü	Kötü	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü
9	 2188 Ada 60, 61 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	Özgün	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap	Yok	Kötü	Kötü	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü

10	 2188 Ada 62 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat + 1 Çatı Katı	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva + Boya	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi
11	 1021 Ada 10 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Yok	Orta	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	İyi
12	 1021 Ada 9 Parsel	Kullanılıyor	İşyeri + Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva + Boya	Yok	İyi	İyi	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi

13	 1021 Ada 7 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi
14	 1021 Ada 6 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi
15	 2215 Ada 4 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün	Zemin + 1 Normal Kat + 1 Çatı Katı	Yığma	Boya + Sıva	Var	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	Orta

16	 1021 Ada 5 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Boya	Yok	İyi	Orta	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	Orta
17	 1021 Ada 4 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat + 1 Çatı Katı	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Var	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	Orta
18	 2186 Ada 24 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	İyi

19	 2186 Ada 26 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	İşlevsiz	1 Bodrum + Zemin + 2 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Boya	Yok	Kötü	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta
20	 2186 Ada 27 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	Orta
21	 1021 Ada 1 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi

22	 1019 Ada 23 Parsel	Kullanılıyor	Apartman + İşyeri	Özgün Değil	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Sıva + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta
23	 1019 Ada 22 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	Zemin + 1 Normal Kat + 1 Ek Kat	Ahşap	Ahşap + Boya	Yok	Kötü	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü
24	 1019 Ada 21 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	Zemin + 1 Ara kat + 1 Normal Kat + 1 Ek Kat	Ahşap	Tuğla + Sıva + Boya	Yok	Kötü	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü

25	 1017 Ada 12 Parsel	Kullanılıyor	Apartman + İşyeri	Özgün Değil	Zemin + 2 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta
26	 1019 Ada 20 Parsel	Kullanılıyor	Konut	Özgün	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Sıva + Boya	Yok	İyi	İyi	İyi	İncelenemedi	İncelenemedi	Var	İyi
27	 1019 Ada 17 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	Metruk	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap	Yok	Kötü	Kötü	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü

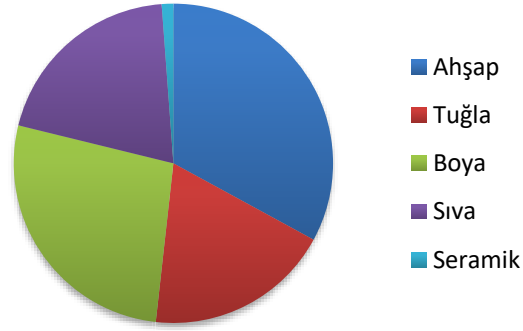
28	 1019 Ada 16 Parsel	Kullanılmıyor	İşlevsiz	Metruk	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap	Yok	Kötü	Kötü	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü
29	 1019 Ada 15 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Sıva + Boya	Yok	Orta	Orta	Orta	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü
30	 1019 Ada 14 Parsel	Kullanılıyor	Konut + İşyeri	Özgün Değil	1 Bodrum + Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Var	Kötü	Orta	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Orta

31		Kullanılmıyor	İşlevsiz	Metruk	Zemin + 1 Normal Kat	Ahşap	Ahşap + Tuğla + Boya	Yok	Kötü	Kötü	Kötü	İncelenemedi	İncelenemedi	Yok	Kötü
----	---	---------------	----------	--------	----------------------	-------	----------------------	-----	------	------	------	--------------	--------------	-----	------

1019 Ada 13 Parsel

4.4.2. Cephe Analizi

31 geleneksel konutun Salihpaşa Caddesi üzerindeki cepheleri incelenmiş ve cephelerde sıklıkla kullanılan malzemeler listelenmiştir.



Şekil 4.36 İncelenen geleneksel konutların cephelerinde kullanılan malzemelerin grafiği

İncelenen geleneksel konutların cephe malzemeleri değişkenlik göstermektedir. Özgünlüğünü koruyan cephelerde sıklıkla ahşap kaplama ve sıva kullanımı görülmektedir. Özgün halinde, bodrum kat cephesi haricinde taş ya da tuğla malzeme kullanılan cephe yoktur. (Şekil 4.36)

a. Hasarlar

Düzenli bakım ve onarım eksikliği durumunda geleneksel konutlarda gözlemlenen hasarlar ve bu hasarların nedenleri İstanbul gibi büyükşehirler için benzerlik göstermektedir. Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutlarda sıklıkla gözlemlenen cephe hasarları ve bu hasarların nedenlerinin de yapıların tamamında benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Yapısal Hasarlar: Salihpaşa Caddesi üzerinde incelenen geleneksel konut yapılarından; 2 adedinin neredeyse tamamen yıkıldığı (Yapı No: 8 ve 9) (Şekil 4.38), 3 adedinin kısmi şekilde çatısının ve 1. kat döşemesinin çöktüğü (Yapı No: 27, 28 ve 31) (Şekil 4.37 ve Şekil 4.39), 2 adedinin ise hasarlı olduğu gerekçesiyle Fatih Belediyesi tarafından boşaltıldığı ve girişlerinin kapatıldığı (Yapı No: 6 ve 19) gözlemlenmiştir.



Şekil 4.37 1019 ada 17 parseldeki konutta

terk edilme kaynaklı hasarlar,

Yapı No: 27 (Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.38 2188 ada 59 parseldeki konutta

terk edilme kaynaklı hasarlar,

Yapı No: 8 (Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.39 1019 ada 17 parseldeki konutta terk edilme kaynaklı hasarlar, Yapı No: 31
(Güzelaydın, 2022)

Mimari Hasarlar:



Şekil 4.40 1019 ada 16 parseldeki konutta vandalizm kaynaklı hasar oluşumu, Yapı No: 28
(Güzelaydın, 2021)

Kültürel mirasa yönelik başlıca risklerden biri olan vandalizm özgün yapı öğelerinin sonsuza kadar kaybolmasına neden olmaktadır. (Şekil 4.40) Salihpaşa Caddesi üzerindeki terkedilmiş tescilli yapılara izinsiz şekilde girebilmek için kişilerin kapı ve pencerelere zarar verdiği, bazı durumlarda yapının camlarını kırdığı ya da özgün yapı öğelerini satmak amacıyla çaldığı gözlemlenmiştir. Kapı ve pencerelerin hasar gördüğü konutlarda (Yapı No: 27, 28 ve 31) iç mekan öğelerinin de hava koşulları kaynaklı zaman içinde bozulmaya başladığı tespit edilmiştir.

Malzeme Hasarları: Kültür mirası yapıların inşasında kullanılan doğal malzemeler düzenli bakımları yapılmadığı takdirde zamanın etkisiyle kendiliğinden oluşan yorulmalar karşısında dayanıksız hale gelirler. Salihpaşa Caddesi üzerindeki yapıların büyük bir kısmının cephe kaplamaları ile kapı ve pencere doğramaları ahşap malzemedendir. Aktif kullanılmasına rağmen, bakım eksikliği nedeniyle konutlardan bazılarının cephelerindeki ahşap malzemenin atmosferik etkilerin de katkısıyla bozulduğu gözlemlenmiştir. (Yapı No: 1, 2, 4, 5, 7, 15, 20, 22 ve 29) (Şekil 4.42) Bununla birlikte mermer malzemedен merdiven basamakları gibi devamlı insan sirkülasyonuna maruz kalan yapı elemanlarında deformasyon tespit edilmiştir. (Şekil 4.41)



Şekil 4.41 1019 ada 20 parseldeki konutun mermer merdiven basamaklarında ve ahşap kapısında aşınma, Yapı No: 26 (Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.42 1019 ada 20 parseldeki konutun ahşap cephe kaplamasında zamana bağlı eskime, Yapı No: 26 (Güzelaydın, 2022)

Düzenli bakımları yapılmayan geleneksel konutlarda gözlemlenen; bitkilenme ile neme bağlı mantar ve bakteri oluşumu, hayvan atıkları ve böceklenme yapı

malzemelerinin zaman içinde hasar görmesine ve taşıyıcı sistemin zayıflamasına yol açan biyolojik etmenlerdir. (Şekil 4.43 ve Şekil 4.44)



Şekil 4.43 2198 ada 1 parseldeki konutun cephesinde bitki oluşumu, Yapı No: 06 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.44 2186 ada 26 parseldeki konutun çatı oluklarında bitki oluşumu, Yapı No: 19 (Güzelaydın, 2022)

Mantar ve bakteri, su yalıtımları uygun şekilde yapılmayan yapılarda sıklıkla gözlemlenen bir hasar nedenidir. Ahşap cephe kaplaması düzenli aralıklarla ve uygun malzeme ile sıvı iletilimsiz hale getirilmediği takdirde malzemede zaman içinde mantar ve bakteri artışı görülür ve bunlar uzun süreçte çürümeye yol açarlar. Bunun yanında cephe üzerindeki suyun doğru şekilde tahliye edilmemesinden kaynaklı bitki oluşumları da gözlemlenmektedir. Bitkilenme sıklıkla yapının zemin ile birleştiği kotta ya da hayvanlar aracılığıyla taşınan tohumların kolaylıkla köklenebilecekleri derz araları ya da çatı olukları gibi noktalarda oluşur. Bitkinlenme ilk tespit edildiğinde önüne geçilmediği takdirde yapıda çatlaklara ve parça kopmalarına yol açabilir. Salihpaşa Caddesi üzerindeki 6 numaralı yapıda bitki oluşumunun kagir cephe duvarında çatlağa yol açtığı ve 19 numaralı yapıda da çatı oluklarının tıkalı olması nedeniyle suyun tahliye edilememesinden kaynaklı bitki oluşumları görülmektedir.

Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konut yapılarının bir kısmı düzenli bakım ve restorasyon çalışmaları ile bütünlüğünü korumaktadır. Koruma durumu orta ve zayıf olan yapılarda genellikle üst örtü ve cephe üzerinde bakımsızlık kaynaklı hasarlar gözlemlenmektedir. İncelenen geleneksel konut yapılarından 9 adedinin (Yapı

No: 1, 2, 4, 5, 7, 15, 20, 22 ve 23) bakımsızlık nedeniyle orta ya da kötü durumda olduğu gözlemlenmiştir. (Şekil 4.45, Şekil 4.46 ve Şekil 4.47) Konutların cephelerinde çok sayıda “yama” niteliğinde müdahale bulunmaktadır. Fakat, aktif kullanımda olan konutlarda ciddi bir cephe hasarı görülmemiştir. Su ve nem kaynaklı hasarlardan kaçınılması için gerekli olan yağmur suyu iniş boruları ve çatı oluklarının muhdes dahi olsa çoğunlukla işlevlerini yerine getirdiği gözlemlenmiştir. Fatih Belediyesi tarafından sağlıklılaştırma çalışması kapsamında seçilen yapıların cephelerinde yürütülmüş onarım çalışmalarından sonra yapı sorumlularının cephenin bakımı ile ilgili süreçlere özen gösterdiği ve cephelerin hala iyi durumda olduğu tespit edilmiştir.



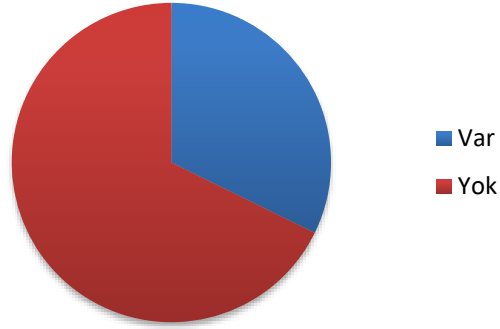
Şekil 4.45 2197 ada 17 parseldeki yapıda bakımsızlık nedeniyle cephe kaplamasında bozulma, Yapı No: 01 (Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.46 1019 ada 23 parseldeki yapıda bakımsızlık nedeniyle cephe kaplamasında bozulma, Yapı No: 22 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.47 Bakımsızlık nedeniyle yok olmaya yüz tutan ahşap pencere ve kafes detayı, Yapı No: 31 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.48 İncelenen geleneksel konutların cephelerinde yakın tarihli onarım grafiği

Konutların %32'sinin cephesinde yakın tarihte onarım çalışması yürütülmüştür. Bu yapılardan 2 tanesi kapsamlı şekilde restore edilmiştir. Geri kalan yapılar ise sokak sağlıklaştırma çalışmaları ya da yapı kullanıcılarının düzenli bakım ve onarım faaliyeti sayesinde özgünlüklerini büyük oranda korumaktadır. (Şekil 4.48)



Şekil 4.49 Sokak sağlıklaştırma çalışmasında yenilenen cepheler, Yapı No: 13, 14, 15
(Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.50 Yakın zamanda restore edilen bir yapı, Yapı No: 10
(Güzelaydın, 2021)

Fatih Belediyesi tarafından 2000'li yıllarda yürütülmüş sokak sağlıklaştırma çalışmalarının ilk etabında yürütülen cephe sağlıklaştırma çalışmalarının yapılarda etkisini yitirmeye başladığı görülmektedir. 1021 ada, 10 parselde bulunan geleneksel konutun (Yapı No: 11) cephesinde düzenli bakım ve onarım eksikliğinden dolayı bozulmalar başlamıştır. (Şekil 4.49, Şekil 4.50, Şekil 4.51 ve Şekil 4.52)



Şekil 4.51 1021 ada 10 parselde bulunan konutun sokak sağlıklaştırma çalışmasında yenilenen cephesinin günümüzdeki durumu, Yapı No: 11 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.52 1021 ada 9 parselde bulunan konutun sokak sağlıklaştırma çalışmasında yenilenen cephesinin günümüzdeki durumu, Yapı No: 12 (Güzelaydın, 2022)

b. Müdahaleler

Yapıların tamamında özgünlüğe yönelik farklı ölçeklerde müdahaleler gözlemlenmiştir. İncelenen geleneksel konutlardan 3 adedinin cephesinde (Yapı No: 15, 23 ve 24) yapılan niteliksiz onarımlar sonucu yapıların, özgünlüklerini büyük oranda kaybetmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Yapısal Müdahaleler:



Şekil 4.53 1019 ada 21 parseldeki konutun sıva ile ahşap görünümü verilmiş cephesi ve teras haline getirilen ek kat, Yapı No: 24 (Güzelaydın, 2022)

İncelenen 4 yapının (Yapı No: 15, 17, 23 ve 24) özgün çatılarının sökülerek yerine ek kat ve/veya teras yapıldığı gözlemlenmiştir. (Şekil 4.53) Cephe üzerinde açılan ya da genişletilen boşluklardan yapıların iç mekanlarında da değişiklikler yapıldığı anlaşılmaktadır. Bazı yapılar çok kullanıcı olacak şekilde bölümlenmiş ve yapı, apartman işlevinde kullanılır hale gelmiştir. Özgün halinde zemin katı ticaret işlevinde kullanılan yapıların 7 adedinin (Yapı No: 15, 17, 22, 23, 24, 25 ve 31) cephesi değiştirilerek vitrin alanı genişletilmiştir. Yapılardan 6 adedinin de (Yapı No: 6, 10, 12, 19, 20 ve 30) cepheleri değiştirilerek bodrum katlarının ticarethane olarak yeniden işlevlendirildiği görülmektedir. (Şekil 4.54 ve Şekil 4.55)



Şekil 4.54 Bölümlenerek dükkan haline getirilmiş ve cephesi değiştirilmiş yarı bodrum kat,
Yapı No: 06 (Güzelaydın, 2021)



Şekil 4.55 Bölümlenerek dükkan haline getirilmiş ve cephesi değiştirilmiş yarı bodrum kat,
Yapı No: 30 (Güzelaydın, 2021)

Mimari Müdahaleler:

Yapıların bazılarında kapı ve pencere boşluklarının muhdes doğramalar boyutunda daraltıldığı ya da genişletildiği gözlemlenmiştir. (Şekil 4.56 ve Şekil 4.57)



Şekil 4.56 2198 ada 5 parseldeki konutun zemin kat cephesinde değiştirilen kapı ve pencere boşlukları
(Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.57 1021 ada 4 parseldeki konutun 1. kat cephesinde değiştirilen pencere boşluğu
(Güzelaydın, 2022)

Cadde üzerindeki 2 yapıya bitişik ek yapı inşa edilmiştir ve özgün cepheler kısmen ya da tamamen kapatılmıştır. (Yapı No: 1 ve 30) (Şekil 4.58 ve Şekil 4.59)



Şekil 4.58 2197 ada 17 parseldeki konutun güney cephesine bitişik ek yapı, Yapı No: 1
(Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.59 1019 ada 14 parseldeki konutun batı cephesine bitişik ek yapı, Yapı No: 30
(Güzelaydın, 2022)

Malzeme Müdahaleleri:



Şekil 4.60 1021 ada 12 parseldeki konutun değiştirilen zemin ve 1. kat doğramaları, Yapı No: 07
(Güzelaydın, 2022)

Cephe üzerindeki yapılardaki bezemeler; ahşap payandalar, kat ve çatı silmeleri ile sınırlıdır ve yapıların %26'sında özgün bezemeler korunmaktadır.



Şekil 4.61 Muhdes çelik kapı ve PVC yağmur suyu iniş borusu, Yapı No: 02 (Güzelaydın, 2022)

Niteliksiz malzeme müdahalelerine yönelik en sık karşılaşılan örneklerden biri konut sorumlularının özgün doğramalarını, modern doğramalar ile değiştirmeleridir. Düzenli bakım yapılmadığı takdirde kullanımda güçlük yaratan ve yalıtım sorunlarına yol açabilen ahşap malzeme, PVC ya da alüminyum gibi modern malzemeler ile değiştirildiğinde de yapıdaki hava sirkülasyonu engellenerek iç mekanda nem artışı yaşanmakta ve kullanılan doğal malzemede yeni hasarlar oluşmaktadır. İncelenen geleneksel konut yapılarında da sıklıkla kapı ve pencere doğramalarının PVC ya da metal malzemeden yeni doğramalar ile, özgün çatı oluklarının ve yağmur suyu iniş borularının PVC malzeme ile değiştirildiği gözlemlenmiştir. (Şekil 4.60 ve Şekil 4.61) Bunun yanında cephe kaplamaları ve çatı örtülerinde de onarım için sıklıkla niteliksiz malzeme kullanılmıştır. (Şekil 4.62 ve Şekil 4.63)



Şekil 4.62 1019 ada 21 parseldeki konutun cephesinde niteliksiz müdahaleler, Yapı No: 24 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.63 1019 ada 20 parseldeki konutun cephesinde niteliksiz müdahaleler, Yapı No: 26 (Güzelaydın, 2022)

Ekler: Çoğunlukla yapının özgünlüğüne zarar vermese de görsel bütünlüğünü bozan klima ünitesi, çanak anten, dükkan kepengi gibi öğelerdir. (Şekil 4.64, Şekil 4.65, Şekil 4.66 ve Şekil 4.67) Salihpaşa Caddesi üzerindeki yapıların tamamına yakınında benzer eklere rastlanmaktadır. Bununla birlikte yapıların tesisat altyapılarının uygun şekilde çözülememesinden kaynaklı cephe üzerinde yer alan kablolar hem görsel kirlilik ve hem de yangın tehlikesi oluşturmaktadır.



Şekil 4.64 2186 ada 24 parseldeki konutun cephesinde tesisat kabloları ve klima ünitesi, Yapı No: 18 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.65 1019 ada 15 parseldeki konutun cephesinde tesisat kabloları ve yağmur suyu iniş boruları, Yapı No: 29 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.66 2197 ada 17 parseldeki konutun cephesinde çanak antenler, Yapı No: 1 (Güzelaydın, 2022)



Şekil 4.67 2215 ada 4 parseldeki konutun cephesinde dükkan kepengi ve terasındaki sundurma, Yapı No: 15 (Güzelaydın, 2022)

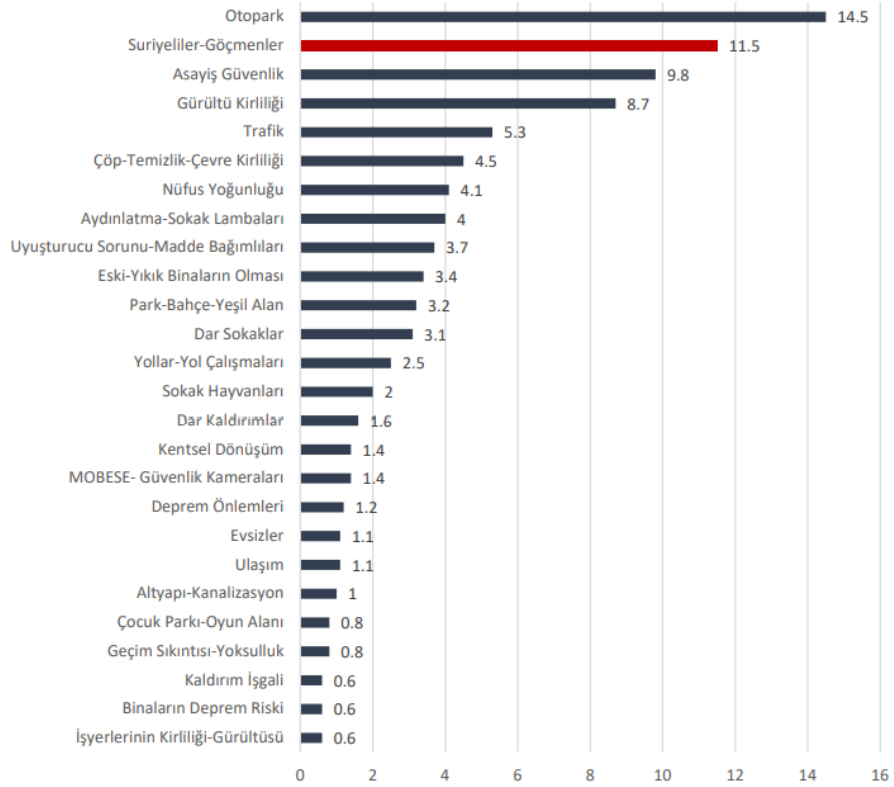
4.4.3. Değerlendirme

Geleneksel konutlarda gözlemlenen hasarlar, yapı sorumlularının ve yapıyı deneyimleyen bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz şekilde yol açtığı tahribatlardır. Özgün kullanıcılarının bölgeyi terk etmesi ve sosyolojik yapının değişmesi ile birlikte geleneksel konutların korunmasına dair bilgi birikimi de yok olmaya yüz tutmuştur ve yapılarda insan kaynaklı hasarlar artış göstermiştir. Bununla birlikte, doğrudan fiziksel bir etkisi olmasa da, yanlış kentleşmenin getirdiği sorunlar da kültür mirası yapıları dolaylı şekilde etkilemektedir.

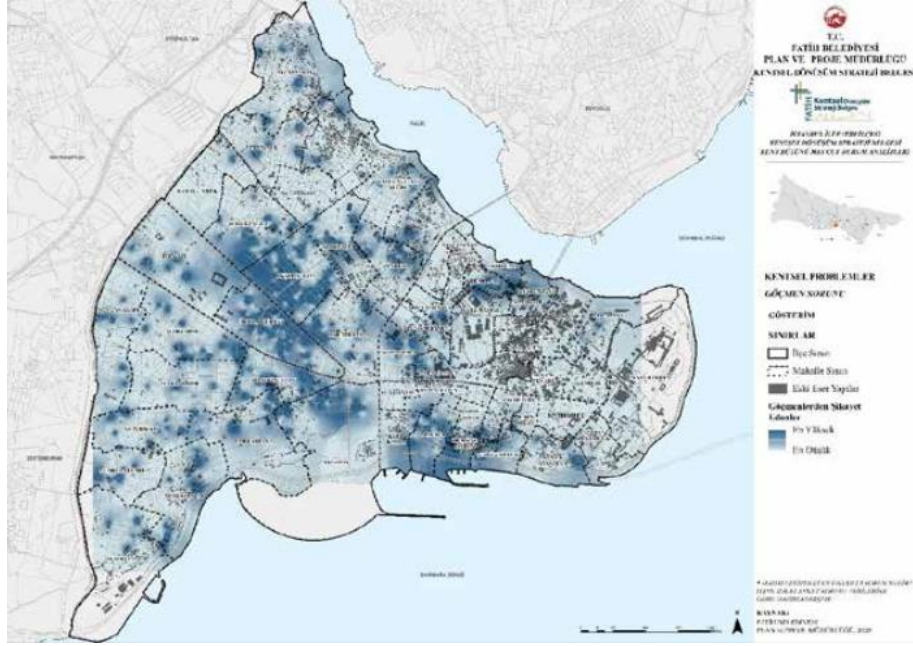
Yapının terk edilmesi, İstanbul'un geleneksel konutlarının büyük bir kısmının karşı karşıya olduğu bir risktir. Yapı sahipleri, konutlarının bakımına yönelik ihtiyaçları ekonomik ya da başka nedenlerden dolayı karşılayamadıkları durumlarda sıklıkla yapıları çürümeye terk etme yoluna gitmektedir. Yapılar, bazı durumlarda da, ticari kaygılarla, yıkıldıkları takdirde yerlerine yeni betonarme yapılar inşa edilebileceği düşüncesiyle terk edilebilmektedir. Salihpaşa Caddesi üzerindeki yapılarda da terkedilme kaynaklı büyük çaplı hasarlar gözlemlenmiştir. Söz konusu yapıların farklı tarihlerde çekilen fotoğrafları aracılığıyla kültürel miras ve insan bağlantısının koptuğu noktada yok olmanın ne denli hızlı gerçekleştiği görülmektedir.

İstanbul söz konusu olduğunda sosyal yapının değişkenliği düzenli müdahalelere ihtiyaç duyan geleneksel konutlar için büyük bir sorundur. Günümüzde kültür mirası yapıların yoğunlukta olduğu bölgeler ya soylulaşma ya da terkedilme riskli altındadırlar. Fatih gibi yoğun göç alan bir bölgede geleneksel konutların kullanıcıları da genellikle düşük gelirli göçmenler olmaktadır. Cibali bölgesi 20. yy başında çoğunlukla Cibali Tütün Fabrikası çalışanlarına ev sahipliği yapmaktaydı. Fabrikanın kapanması ve kırsaldan şehre göçün başlaması ile birlikte bölgenin demografik yapısı da değişime uğramıştır. Cibali semtinin sınırları içinde bulunduğu Fatih ilçesi İstanbul'daki uluslararası göçmen nüfusunun %10'una ev sahipliği yapmaktadır. (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.85) 2021 yılında 1932 hane halkı ile yapılan anket sonucunda göçmenler en önemli ilk üç sorun arasında vurgulanmıştır. (Şekil 4.68) Fatih Belediyesi tarafından yapılan analizler kapsamında Cibali semti göçmen sorunu orta düzeyde derecelendirilmiştir. (Şekil 4.69)

Yapıların kullanıcıları değiştikçe geleneksel konutların bakımı ile ilgili bilgiler de kaybolmaya başlamıştır. Bunun yanında aile yapılarının değişmesiyle konutların bölümlenerek farklı kullanıcılara kiraya verilmesi uygulaması başlamıştır. (Çobancaoğlu, 1998, s.275) Çok kullanıcıli uygulamalar geleneksel konut yapılarının bütüncül korumasını zorlaştırmıştır. Salihpaşa Caddesi bugün, Fatih ilçesinin genelinde olduğu gibi ülkenin doğusundan ve yurtdışından gelen göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bir bölge haline gelmiştir. Sosyal yapının değişmesi ile birlikte konutlar farklı kültürden gelen bireylerin sorumluluğu haline gelmiştir. Bölgenin yerli halkı dahi geleneksel konut kültürünü sürdürebilecek bilginin devamlılığını sağlamakta zorlanırken sosyal yapının tamamen değişmesi bu yapıların bilgisinin tamamen yok olması riskini doğurmaktadır.



Şekil 4.68. Hane halkı anketine göre Fatih ilçesinin en önemli sorunları (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.91)



Şekil 4.69. Göçmen sorunu analizi (Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü, 2021, s.57)

Sosyal yapının ve dolayısıyla da ekonomik yapının değişimi ile geleneksel konutların düzenli bakım yoksunluğundan dolayı hasar görmesi bir döngü halinde ilerlemektedir. İstanbul’da geleneksel konutlar söz konusu olduğunda sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biri mülkiyet paylaşımıdır. 19. yy sonu-20. yy başında inşa edilen İstanbul’un geleneksel konutlarının sürdürülebilirliğinin sağlanamamasının başlıca nedenlerinden biri miras yoluyla aktarılan yapıların vârisleri arasındaki çatışmalardır. Daha yüksek kira geliri elde etmek amacıyla yapıların farklı kullanıcılar için bölümlenmesi, satışa çıkarılması ya da terk edilmesinin geleneksel konutlarda sıklıkla karşılaşılan yapının ilk sahibinin vefat etmesi sonucu çok sayıda mirasçının anlaşmazlığa düşmesinin bir sonucu olduğu öngörülebilir. Bu fikir ayrılıkları esnasında geleneksel konutlar kaderlerine terk edilmektedir. Bazı örneklerde maddi durumları iyi olan konut sahiplerinin geleneksel yapıların uğraştırıcı süreçlerinden kaçıp yapılarını kiraya verdikleri gözlemlenmiştir. Nihayetinde, korunmuşluk durumu iyi olmayan yapılar düşük ve orta gelirli, yapıların bakım süreçleri ile ilgili bilgiye sahip olmayan ve imkanları kısıtlı grupların sorumluluğu haline gelmektedir.

Goethe Enstitüsü tarafından fonlanan, Kültürel Mirası Koruma Derneği tarafından Ekim 2020’de Tarihi Ev Kullanıcıları Eğitimi Projesi kapsamında yürütülen “Tarihi Evlerin Kullanımı (The Historic House Use)” araştırmasında elde edilen

veriler, kısıtlı olmakla birlikte sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bölgelerden beklenenden farklı sonuçlar göstermesi açısından önemlidir. Araştırma kapsamında; Balat, Şişli, Kadıköy ve Adalar gibi ilçelerde yaşayan 50 geleneksel konut sorumlusu ile çevrimiçi anket çalışması yürütülmüştür. Anket; demografik bilgiler, konut kullanımı, mimari özellikler, yapı malzemeleri, karşılaşılan sorunlar ve tarihi yapıların korunmasıyla ilgili yasal süreçler konusunda bilgilerle ilgili ana başlıkları içermektedir. Araştırma çalışmasını beklenmedik yapan cevapların başında; katılımcıların %68'inin yapı sahibi olması, %68'inin aylık gelirinin 4.000 TL'den yüksek olması ve büyük bir bölümünün akademisyen, doktor, mimar ya da STK uzmanı gibi meslek dallarından olmasına rağmen kişilerin yalnızca %44'lik bölümünün restorasyon süreçleriyle ya da sadece %28'lik bölümünün finansal desteklerle ilgili bilgi sahibi olması gelmektedir. (Parlak, 2020) Genel beklentiye göre sosyo-ekonomik yapı iyileştikçe geleneksel konutlarla ilgili bilginin de artacağı beklenir fakat yürütülen anket bunun aksini vurgular niteliktedir.

Geleneksel konutların kullanıcıları ile bir arada yaşatılması sadece ilkesel anlamda gerekli bir uygulama değil aynı zamanda da pratik şekilde yapıların ömürlerinin uzatılması için de bir fırsattır. Modern ya da geleneksel olsun tüm yapıların düzenli bakıma ihtiyaçları vardır. Geleneksel yapıların bakımı modern yapılardan farklı olarak daha zor ulaşılan uzmanlıkları gerektirebilir. Bu nedenle geleneksel konutların sorumluları sıklıkla bakım uygulamalarına kültürel miras çerçevesinden bakmaktan kaçınırlar ve modern yapılardakilere benzer bakım uygulamalarını tercih ederler. Eskime süreci bakımsızlık ile birleştiğinde malzeme hasarları çok daha hızlı gerçekleşmektedir. Kullanım halindeki yapılarda malzeme aşınmalarının her zaman önüne geçilemese de hasarlar sıklıkla, düzenli denetim ve ufak müdahaleler ile önlenabilir niteliktedir. Çalışma alanında yer alan geleneksel konutların ağırlıklı olarak işçi sınıfının kullanımına yönelik inşa edildiği dikkate alınırsa ekonomik kaygılar nedeniyle malzeme seçiminde imkanlar çerçevesinde hareket edildiği ve seçilen malzemelerin bakıma ihtiyaç duymadan, uzun yıllar, sağlam şekilde ömrünü sürdürmesinin mümkün olmadığı düşünülebilir. Örneğin, ahşap; hem maddi hem de fiziksel açıdan erişim şartları değişiklik gösteren başlıca yapı malzemelerinden biridir. Erişim kolaylığı ve düşük maliyetinden dolayı yapının

inşasında tercih edilecek bir ahşap cinsi yapının bulunduğu lokasyonun hava koşullarına dayanım gösteremeyebilir ve düzenli bakımı yapılmadığı takdirde kolaylıkla hasar görebilir.

İstanbul'un geleneksel konutları dikkate alındığında yapıların karşı karşıya olduğu en büyük tehlikelerden biri niteliksiz müdahaleler olarak değerlendirilebilir. Sorumlular sıklıkla yapılarındaki hasarları modern yöntemlerle çözmeye çalışırlar. Bu uygulamalar ya yapıda geri alınamaz hasarlara yol açmakta ya da sorunlar için doğru çözümün bulunamamasından kaynaklı sadece günü kurtaracak uygulamalar olmaktan ileri gitmemektedir. Malzeme değişiklikleri ile birlikte İstanbul'un geleneksel konutlarında en sık rastlanan müdahaleler; kat eklenmesi, plan şemasının değiştirilmesi ya da taşıyıcı elemanların kaldırılmasıdır. Salihpaşa Caddesi üzerindeki yapılarda da kullanıcıların bilinçsiz müdahaleleri birçok özgün ögenin kaybına yol açmıştır. Yapıların sıklıkla, yasal olmayan şekilde bölümlendiği, konut ya da dükkan işlevinde farklı kullanıcılara kiraya verildiği ve özgün yapı elemanlarının ve malzemelerinin değiştirildiği gözlemlenmiştir. İncelenen örnekler arasında ek kat ya da bitişik ek yapı inşa edilen konutlar vardır. Bu müdahaleler konutların özgünlüğünü bozmanın yanında yapısal hasarlara da yol açabilmektedir. Yapı cephelerinde hasar gören özgün malzeme yerine seramik ya da sıva üzeri boya ile niteliksiz onarımlar yapılmış ya da hasarlar boya ile kapatılmaya çalışılmış ve nedenler üzerinde durulmamıştır. Cephelerin görsel bütünlüğünü bozan tabela, kepenk, uydu anteni ya da tesisat kablosu gibi elemanların kullanımına dair bir yönlendirme olmaması sokak dokusunun da bozulmasına yol açmaktadır. Buna rağmen konut kullanıcılarının kendi konforlarını da gözeterek yaptığı bazı müdahalelerin yapıların ömrünü de uzattığını belirtebiliriz. Örneğin, kullandığı yapıların neredeyse tamamında yağmur suyu oluklarının ve borularının işler durumda olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, yapıların bakımının kişilerin bütçesi izin verdiği çerçevede yapıldığı ve su yalıtımı gibi temel sorunların birinci sıraya alındığı anlamına gelebilir.

Kamu desteğinin eksikliği, yapıların ömürlerini belirleyen önemli bir etkidir. Yapı sorumlularına yönelik, kamu kurumlarının yönlendirici etkisinin yok denebilecek kadar az olması ve denetimsizlik yanlış uygulamaları artırmaktadır. Bunun yanında, korumaya yönelik yasal süreçlerin uzun, pahalı ve yorucu olması da birçok yapının

terk edilmesine ve dolayısıyla yok olmasına ortam hazırlamaktadır. (Perker ve Akıncıtürk, 2006, s.50) Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü ile yapılan görüşmede KUDEB'e bakım ve onarım izni için başvuran konut sorumlularının çoğunlukla uygun şekilde bakım ve onarım için bütçelerinin yeterli olmadığı bilgisi alınmıştır. Bununla birlikte KUDEB, yapıda muhdes malzeme kullanımı ya da ek olduğu sürece bakım ve onarıma izin vermemektedir. Kullanıcılara muhdesler ve ekler kaldırıldıktan sonra yeniden başvuruları önerilmekte, fakat kişilerden dönüş alınamamaktadır.¹⁰

Salihpaşa Caddesi üzerindeki korunma durumu iyi seviyede olan yapıların çoğunlukla tek kullanıcı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, birden çok bağımsız kullanıcının bir konutu paylaşması nedeniyle çıkan anlaşmazlıkların konutun bakım süreçlerini de etkileyebileceğini göstermektedir. İlçe belediyesi tarafından yürütülen sokak sağlıklaştırma çalışmaları esnasında KUDEB'in yanlış uygulamalara onay vermeme presibinin aksine bu müdahaleleri kaldırmak yerine görmezden gelmek yoluna gittiği görülmüştür.

¹⁰ Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü ile Temmuz 2021 tarihinde yapılan görüşmede edinilen bilgilerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. PROAKTİF KORUMAYA YÖNELİK ÖNERİLER

İstanbul'un geleneksel konutlarının hala varlıklarını sürdürdüğü başlıca bölgelerinden biri olan Cibali, yakın zamanda müdahale olmadığı takdirde tarihi özelliklerinin büyük bir kısmını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Semtin başlıca sorunlarından biri 19. yy ortaları itibariyle özgün nüfusunun yapıları terketmesi ile başlayan göçmen sorunudur. Son 10 yıl içinde uluslararası göçün yoğunlaşması ile birlikte alandaki geleneksel konut kültürü yok olmaya yaklaşmıştır. Özellikle İstanbul'un küçük yerleşim birimlerinde varolan "semt ve mahalle kültürü"nün Cibali'de artık var olmadığı söylenebilir. Bölgede halen yaşamaya devam eden özgün kullanıcıların bir kısmı konutlarını bölümleyerek yeni kullanıcılara kiraya vermiştir. Yapıların genel korunma durumları ve bölgedeki kiracı sayısının çok yüksek olduğu dikkate alındığında konutların bakım-onarımlarına dair uygulamaların başta maddi nedenlerden kaynaklı sürdürülemediği öngörülebilir. Yerel yönetimlerin bakım-onarım çalışmalarına yönelik yeterli teknik ve maddi desteği sağlamaması kullanıcıları yapıların ömrünü uzatmak için isteksiz hale getirmektedir. Bununla birlikte köhneleşen yapı stoğu daha düşük fiyatlara kiralanmakta, yapılar sadece kişilerin "başlarını sokabilecekleri dört duvar" haline gelmekte ve konutların korunma kültürünü sürdürecektir kullanıcıların bölgeye yerleşmesi güçleşmektedir. Salihpaşa Caddesi üzerindeki konutlarda olduğu gibi, sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde gözlemlenen teknik destek ihtiyacı aynı zamanda sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bölgeler için de başlıca gereksinimlerden biridir. Yapı sorumlularının; bakım-onarım, restorasyon, vergi kolaylıkları ya da hibeler gibi başlıca konularda yeterli bilgisi yoktur. Bu nedenden de kişiler yapılarının koruma süreçlerine çekimser yaklaşmakta ve uygulamaları teşvik edecek maddi ve teknik unsurlara ihtiyaç duymaktadır.

Çalışma alanında bulunan geleneksel konutlarda yakın gelecekte uzman yönetiminde koruma çalışması yürütülmesinin mümkün olmadığı durumlar da göz önüne alınarak koruma planlaması kapsamında uygulamaların iki aşamada yürütülmesi önerilmektedir:

Birinci aşama; kısa dönemde, bölgedeki geleneksel konutların mevcut durumlarının korunması ve özgünlüklerini tehdit eden hasarların ilerleyişinin durdurulmasıdır. Bu uygulama sonraki dönemde, konutlar kapsamlı koruma çalışmalarıyla yenilense dahi oluşabilecek yeni hasarların önüne geçilmesi ve gelecekteki koruma maliyetlerinin düşürülmesi açısından önemlidir. Mevcut durumun korunduğu bu öneride sorumluların konutların özgün niteliklerini korumaları için ilerleyen süreçlerde ihtiyaç duyabilecekleri bakım ve onarım yöntemlerine dair kapsamlı bilgi verilmesi ve uzman desteği sağlanması önerilmektedir.

İkinci aşama; uzun dönemde, hasarların ilerlemesine yönelik önlem alınan konutların yerel yönetimlerin planlamaları kapsamına alınması ve detaylı restorasyon çalışmalarının yürütülmesidir. Bu süreçte konutlar, korunmuşluk durumlarına göre önceliklendirilebilir. Geleneksel konutlar özgünlüklerine kavuştuktan sonra sorumluların ve yerel yönetimlerin katılımı ile proaktif bakım-onarım süreci başlatılabilir. Bu aşamada konut sahiplerine yönelik bilgilendirme seminerleri, uygulamalı atölyeler ve uzman desteği ile denetim ve bakım süreçlerinde yardım edilmesi ve onarım gerektiği takdirde Koruma Kurulları'ndan ilgili izinlerin alınması ve finansal kaynak sağlanması hususlarında destek verilmesi önerilmektedir.

Önerilen koruma yöntemi kapsamında, ikinci aşamanın sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla, Salihpaşa Caddesi'nin mevcut durumuna ait veriler katılımcılığın teşvikinin sağlanması, farkındalık artırma çalışmalarının yürütülmesi, mesleki kapasitenin geliştirilmesi, teknik bilgiye erişimin kolaylaştırılması, finansal desteklerin çeşitlendirilmesi ve yeni gelişen taleplerin karşılanmasına dair altı alt başlıkta incelenmiş ve çalışma kapsamında yürütülen literatür araştırmaları ile incelenen ulusal ve uluslararası örnek uygulamalardan yola çıkarak cadde üzerindeki 31 geleneksel konuta yönelik koruma planlaması için yöntem önerisi hazırlanmıştır.

a. Katılımcılığın Teşvikinin Sağlanması

Düzenli ve etkileri ölçülebilir uygulamalar olmamakla birlikte Fatih Belediyesi bünyesindeki KUDEB tarafından yürütülen sokak sağlıklaştırma çalışmaları esnasında yapı sorumlularına sözlü olarak uygulamaların amacı hakkında bilgi verilerek çalışmalara katkı sunmaları amaçlanmıştır. (Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü, 2021) Fakat bölgenin sosyal yapısı ve kullanıcıları devamlı olarak değişmektedir ve bölgeye yeni yerleşen kesime erişim güçleşmektedir. Sokak sağlıklaştırma çalışmalarının etkisiyle, cephe onarımı yapılmayan bazı geleneksel konutlarda da caddenin yenilenen dokusuna ayak uydurma davranışları görülmüştür. Bu durum, yerel yönetimler tarafından yapılan çalışmaların, konut kullanıcılarının yapı bakım ve onarım alışkanlıklarında olumlu yönde bir değişime yol açtığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar ancak mirası deneyimleyen bireylerin süreçlerin içinde yer alması ile mümkün olmaktadır. İncelenen yerel ve uluslararası örneklerde uygulama sürdürülebilirliğinin “neyi neden koruduğunu bilen bireyler” aracılığıyla sağlandığı görülmüştür. Kültür mirasının korunmasına yönelik çalışmalar sadece yasal zorunluluk olarak algılandığı müddetçe, mümkün olduğunda gözardı edilen davranışlar olarak sürdürülecektir. Finansal destekler ve farkındalık artırma çalışmalarıyla beslenerek, geleneksel yapı kullanıcılarının proaktif koruma süreçlerine dahil edilmesi aracılığıyla yürütülen uygulamaların sadece yasal zorunluluktan ibaret olmadığı, günlük rutin faaliyetler olarak bireylerin yaşam kalitesini yükseltecek davranış değişiklikleri olarak algılatılması en doğal ve eforsuz yoldan yapıların sürdürülebilir korunmasına katkı sunacaktır.

Kullanıcı kitlesinin devamlı olarak değiştiği Tarihi Yarımada gibi bölgelerde katılımcı koruma çalışmalarının sürekliliğini sağlamak önem taşımaktadır. Yapı kullanıcıları ile sürekli ve planlı bir etkileşim olmadığı takdirde aktarılan bilgilerin kısa zamanda yok olması günümüzde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Devamlılık ile birlikte yetişkinler kadar geleceğin konut kullanıcıları olacak çocukları da hedef kitle kapsamına alarak Historic Environment Scotland tarafından yürütülen faaliyetlere benzer saha gezileri ve atölye aktiviteleri ile proaktif korumanın önemi aktarılmalıdır.

b. Farkındalık Artırma Çalışmaları Yürütülmesi

Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü'nden alınan bilgiler doğrultusunda Salihpaşa Caddesi üzerinde yürütülen çalışmalar esnasında kısa görüşmeler yapılan bölge sakinlerinin uygulamalara genel yaklaşımlarının olumlu olduğu öğrenilmiştir. (Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü, 2021) Sokak sağlıklılaştırma çalışmalarının da başlıca amacı olan turizm çekim noktası oluşturma görevi kısmen başarılmıştır. Fakat yerel halkın kültür mirası yapıları sadece turizm ögesi olarak ya da eskilik payı üzerinden değerlendirmesi sürdürülebilir bir yaklaşım değildir. Halkın mirası, sadece maddi getirisi nedeniyle değil sahip olduğu eşsiz nitelikleriyle hem tekil yapı ölçeğinde hem de bütün olarak algılaması gereklidir. Mevcut durumda bunun başarılmasına yönelik herhangi bir uygulama yoktur. Bunun yanında turizm getirisi motivasyonuyla yürütülen uygulamalar yerel halk üzerinde yanlış izlenimlere yol açabilmektedir.

Kültür mirası yapıların önemleri doğrultusunda, mümkün olduğu kadar toplumdan uzak tutulduğu ve yabancılaştırıldığı birçok örnek vardır. Bu davranışın, günümüze kadar herhangi bir getirisinin olmadığı, tam tersine yapıların sıklıkla yıkılmaya terk edildiği ya da halkın, koruması gereken yapıya karşı herhangi bir sorumluluk hissedemediği, yani aidiyet duymadığı gözlemlenmiştir. Aidiyet duygusu oluşturma en uzun soluklu yöntemi toplum bilinçlendirmesidir. Topluma, kültür mirasının korunmasına yönelik sürecin maddi ve manevi yük oluşturacak bir zorunluluktan öte toplumsal belleğin oluşumuna bir katkı olduğu ve her bireyin bu süreçte bir role sahip olmasının ayrıcalık olduğu aktarılmalıdır.

Yanlış uygulamaların önüne geçebilmek amacıyla kullanıcılara, uzman görüşü alınmadan yapı üzerinde yapacakları her türlü müdahalenin sonuçlarının doğru şekilde aktarılması gereklidir. Yapıdaki hangi detaylara uzman gözetimi olmadan müdahale edilmemesi gerektiği, hangi müdahalelerin gerektiğinde yapının özgünlüğüne zarar vermeden geri alınabileceği gibi konularda yapı sahipleri ve kullanıcıları bilgilendirildiği müddetçe özgünlüğü riske atabilecek her türlü hasardan kaçınılmış olacaktır. Bu farkındalık artırma sürecinin en etkili yöntemi seminer ve eğitim gibi toplu faaliyetlerdir.

c. Mesleki Kapasitenin Geliştirilmesi

2000’li yıllarda Salihpaşa Caddesi üzerinde yürütülen sokak sağlıklaştırma çalışmaları, Fatih Belediyesi bünyesindeki KUDEB Atölyesi ustaları tarafından gerçekleştirilmiştir. KUDEB, mevcut durumda, yeni geleneksel yapı ustalarının yetiştirilmesine yönelik sertifika programları düzenlemektedir. Fakat çalışma alanındaki mevcut ustaların geleneksel yapı bilgilerinin artırılmasına ya da alanda faaliyet gösterecek yeni ustaların geliştirilmesine yönelik ayrıca bir çalışma yürütülmemiştir.

Proaktif korumanın da temelini oluşturan temel insan davranışları, geleneksel konut kültürünün sürdürüldüğü bölgelerde günümüzde de devam etmektedir. Yerel halk, içinde yaşadıkları yapıların düzenli aralıklarla bakım ve onarımlarını geçmişten gelen bilgilerle devam ettirmektedir. Konut kullanıcılarının çoğunlukla düşük gelirli olduğu Cibali gibi bölgelerde ise maliyet düşüklüğü nedeniyle geleneksel yapılara modern çözümler tercih edilmektedir. Oysa ki, bu bölgelerde geleneksel konutların onarımı ile ilgili deneyime sahip ustaların artması maliyetleri düşürerek hizmete erişimi kolaylaştıracaktır. Konutların yapım tekniği, hasarları ve onarım yöntemlerine hakim yeni ustaların yetişmesi, yapıların onarımında kullanılan malzemelerin kolaylıkla ulaşılabilir olması ve kamu kurumları desteğiyle bakım ve onarım süreçlerinde yer alacak ustalara iş imkanlarının sağlanması ile yeni yetiyecek ustalar teşvik edilecek ve bilginin sürdürülebilirliği sağlanacaktır. Her ne kadar ülkemizde geleneksel sanat ve zanaatlerin yaşatılmasına dair birçok proje yürütülse de bunların büyük bir bölümü geleneksel yapı odağından uzaktadır. Bununla birlikte bu uygulamalar genellikle sürdürülebilir olmamakta ve proje tamamlandıktan sonra faaliyetler devam ettirilmemektedir. Yapı bakım ve onarım sürecinin sonsuz bir döngü olması bu konudaki uzmanlıklara devamlı olarak ihtiyaç duyulmasını sağlar. İncelenen örnekler arasında yer alan Historic England tarafından yürütülen risk altındaki zanaatlerin canlandırılmasına yönelik mesleki atölyeler gibi girişimler yeni istihdam alanları oluştururken konut kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu uzmanlığı da erişilebilir hale getirecektir.

d. Teknik Bilgiye Erişimin Kolaylaştırılması

Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutlarda yürütülecek bakım çalışmalarına yönelik teknik bilgiye sadece Fatih Belediyesi bünyesindeki KUDEB'den sözlü olarak ulaşılmaktadır. Kamu kurumlarına erişimde yaşanan güçlükler düşünüldüğünde, sorumluların bilgiye ihtiyaç duydukları takdirde bu yöntemi tercih etmeyecekleri öngörülebilir. Sorumluların bakım ve onarım çalışmalarına yönelik faaliyetlerinde destek olacak herhangi bir kılavuz da bulunmamaktadır. Teknik bilgiye erişimin güçlüğü nedeniyle Salihpaşa Caddesi'nde yapı sorumlularının hasarların onarımı için sıklıkla yasal olmayan, niteliksiz müdahaleler yoluna gittiği gözlemlenmiştir.

Kültürel miras alanında faaliyet gösteren yerel kamu kurumları ve organizasyonlar güncel durumda proaktif koruma süreçleriyle ilgili ihtiyaç duyulan desteği aktif olarak sağlamamaktadır. KUDEB, yapı sorumlularının talepleri doğrultusunda basit öneriler vermektedir fakat bununla ilgili sistematik bir yaklaşım ve takip yapılmamaktadır. Bunun yanında birçok yapı sorumlusu, bakım ve onarım süreçleriyle ilgili yapabileceklerinin kapsamını ve ihtiyaç duydukları takdirde hangi kurumlara danışabileceklerini bilmemektedir. Geleneksel konut sorumlularının proaktif koruma süreçlerinde yararlanacakları teknik kaynak dokümanların sayısı da yok denebilecek kadar azdır. Kültürel Mirasın Korunması Derneği'nin çevrimiçi erişime açtığı bilgilendirme kılavuzları ve videolar haricinde düzenli bakım ve onarıma yönelik bir teknik içeriğe erişilememiştir. Benzer kılavuzların kamu kurumları ya da koruma alanında faaliyet gösteren organizasyonlar aracılığıyla hazırlanıp doğrudan yapı sorumlularına ulaştırılması gibi basit uygulamalar dahi yanlış müdahalelerin önüne geçilmesinde etkili olacaktır. Belirli aralıklarla yapı sorumlularının bir araya getirilerek uygulamalı atölye çalışmalarına dahil edilmesine yönelik faaliyetler bilgi eksikliğini ortadan kaldıracaktır. Bunun yanında, teknik uzmanlığa erişimin kolaylaştırılması, yapıların onarım süreçlerinde destek alınabilecek nitelikli ustaların devamlı olarak güncellenen veri tabanının hazırlanması ve çevrimiçi erişime açılması bilgi eksikliği kaynaklı niteliksiz müdahalelerin önüne geçilmesini sağlayacaktır.

Uluslararası örnekler kapsamında yapıların bakım ve onarım süreçlerini abonelik sistemi ile yürüten özel ve kamu destekli organizasyonlarla karşılaşılmıştır. Yapı sorumlularının hem danışmanlık, hem denetim hem de bakım hizmeti alabilecekleri ticari organizasyonlar proaktif koruma sürecini kolaylaştırmakta ve sürdürülebilir hale getirmektedir. Bazı örneklerde kamu destekli organizasyonların toplumda alışkanlık oluşturmak amacıyla cüzi bir ücret karşılığında hizmetlerini gerçekleştirdikleri görülmektedir. Organizasyonların ihtiyaç duydukları bütçelerin büyük bir bölümü kamu kurumlarından sağlanmaktadır. Proaktif koruma uygulamalarının uzun süreçte kamunun kapsamlı restorasyon çalışmalarına yönelik harcamalarını azalttığı ve kültürel değeri artan bölgelerin aynı zamanda turizm çekim alanları haline de geleceği düşünüldüğünde bu alana aktarılan bütçenin uzun süreçte ek bir maliyet oluşturmayacağı öngörülebilir. İncelenen uluslararası örneklerin tamamında sorumluların ihtiyaç duyabilecekleri yazılı ve görsel teknik içerikler sağlanmaktadır. Birçok örnekte, verilen danışmanlık hizmeti kapsamında yapı sorumluları ile yapılar denetlenmekte ve bireylere uygulamalı teknik bilgi verilmektedir.

Proaktif korumaya yönelik prensipler ile birlikte tekniklerin de tanımlanması süreçte yaşanabilecek yanlış anlaşılmanın önüne geçecektir. Proaktif korumanın temeli denetim ve bakım ile ihtiyaç duyulduğu takdirde onarım uygulamalarından oluşmaktadır. Yapı sorumluları tarafından yürütülebilecek ölçekteki denetim ve bakım planlamaları iki şekilde yapılabilir:

Periyodik denetim ve bakım planlaması: Kültür mirası yapının ihtiyaçlarına bağlı olarak 3 ay, 6 ay ya da 1 yıl gibi belirlenen aralıklarla yapılan denetim ve bakım planlamasıdır. İki denetim ve bakım uygulaması arasındaki zaman aralıkları, yapı elemanlarının ve malzemelerinin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenmektedir.

İhtiyaca göre denetim ve bakım planlaması: Yoğun kar yağışı ya da sismik hareketler gibi olağandışı olaylar sonrası yapılan denetim ve bakım planlamasıdır.

Tüm denetim işlemlerinin görsel ve yazılı şekilde kayıt altına alınması gelecekte yürütülecek yeni uygulamalar için yol gösterici olduğu kadar geçmiş uygulamaların verimliliğinin değerlendirmesi açısından da yararlıdır.

Yapı sorumlularının geleneksel konutların denetim ve bakım faaliyetlerinde ihtiyaç duyabilecekleri teknik konulara dair başlıklar Ek.2'deki kontrol listesinde tanımlanmıştır. Kültür mirası yapılar söz konusu olduğunda, oluşturulan Yapı Kontrol Listesi'nin her yapıya uygun olduğuna dair bir öneri yapmak doğru olmayacaktır. Her kültür mirası yapının sorunları ve ihtiyaçları o yapıya özgüdür. Oluşturulan liste, sıklıkla karşılaşılan sorunları ve dikkat edilmesi önem arz eden noktaları  ne çıkarmaktadır. Listede yer alan denetim ve bakım kalemleri; Historic England denetim listesi  nerileri (Url-77) ile Kültürel Mirası Koruma Derneği tarafından Ekim 2020'de Tarihi Ev Kullanıcıları Eğitimi Projesi kapsamında yürütülen “Tarihi Evlerin Kullanımı (The Historic House Use)” araştırması raporu sonucunda belirtilen, yapı kullanıcılarının bakım ve onarım süreçleriyle ilgili karşılaştıkları zorluklara dair içerikler (Parlak, 2020) ve proje kapsamında hazırlanan Tarihi Ev Kullanıcısının El Kitabı'nda yer alan kontrol listesi (Pekol ve Kayas , 2021, s.104-106)  rnek alınarak hazırlanmıştır.

e. Finansal Desteklerin  eşitlendirilmesi

“Fiziksel yapıdaki bu olumsuzlukların yanısıra, Cibali'de yaşayan halkın ekonomik potansiyeli, binaların bakım ve restorasyonu için gerekli olan finansı sağlayacak g  te değildir. Dolayısıyla evlerin bakımı gerçek sahiplerince, aldıkları kira bedeli oranında yapılmaya çalışılırken, bu bedelin ise komik denecek kadar düşük olması, yapılan veya yapılacak m dahaleninde ihtiyaçlar göz önüne alındığında son derece yetersiz olduğu görülmektedir. Bazı evlerin taşıyıcılarının yıpranması nedeniyle de bu durumdan doğrudan etkilenen kullanıcılar, evlerini terketmek zorunda kalmaktadırlar. Cibali'de kültürel miras olarak gözden çıkarılmış olan bu yapılar, yeni yapılaşma için sırada bekleyen rant bekçilerine ise yeni hedefler vermektedir.” (Kayan, 1999, s.98) Neredeyse 25 yıl evvel bölgeyle ilgili yapılan bu değerlendirme ne yazık ki mevcut durum için de geçerlidir. Semt halkının gelir düzeyi hala yapıların bakım-onarım süreçlerini kültürel miras bakış açısıyla yürütebilecekleri düzeyde değildir. 2007 yılında B MTAş tarafından hazırlanan rapor kapsamında görüşülen aħřap konut sorumlularının birçoğu yapı sahipleri olsalar dahi konutlarının büyük bir bölümünü kiralayarak gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir. (B MTAş, 2007, s.1372)

Salihpaşa Caddesi için özel bir finansal kaynak bulunmamaktadır. Ülke çapında yürütülen tüm koruma uygulamalarında yararlanılabilecek finansal kaynaklar bölge sakinleri için de geçerlidir. Fakat, bu kaynaklar sıklıkla kapsamlı restorasyon çalışmalarına özel olarak ayrılmaktadır. Proaktif koruma faaliyetlerine yönelik finansal destek ya da hibe programı ise bulunmamaktadır. Cadde üzerinde yürütülen sokak sağlıklılaştırma çalışması halkın talebi doğrultusunda değil Fatih Belediyesi'nin kurumsal yıllık planlamaları doğrultusunda yürütülmüştür. Sadece 8 yapıda cephe onarımı yapılması bu konuda ayrılan bütçenin yetersizliğini göstermektedir.

Yerel koruma çalışmaları için finansal destekler mevcut durumda yalnızca kapsamlı onarım çalışmalarına yönelik kredi ve vergi indirimi gibi uygulamalarla kısıtlıdır. Uluslararası örnekler incelendiğinde de bu durumun benzer olduğu görülmektedir. Buna rağmen, Felemenk örneğinde olduğu gibi, devlet desteğini de arkalarına alarak denetim ve bakım çalışmaları için hibe niteliğinde finansal ve teknik destek sağlanabileceği gözlemlenmiştir. Türkiye için kültür mirasının özgünlüğünü tehdit eden başlıca unsurlardan biri sıklıkla ekonomik yetersizliklerden kaynaklı niteliksiz müdahalelerin yürütülmesidir. Koruma uygulamalarının sürdürülebilirliğinin sağlanması yolunda kamunun öncü rolü üstlenmesi ve bakım uygulamalarını kolaylaştıracak karşılıksız maddi destekleri sağlaması ile halkın ilgisi ve dolayısıyla örnek uygulamaların sayısı artacak ve toplumda proaktif koruma alışkanlığının yer edinmesine ortam sağlanacaktır.

f. Yeni Gelişen Taleplerin Karşılanması

Göç, kişinin ana yurdundan başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve böylece ikamet yerinin değişmesi anlamına gelmektedir. Buradan yola çıkarak göçün, kültürel değişimlere yol açan bir süreç olduğu da söylenebilir. (Kart Aktaş ve Çınar, 2020, s.37) Fatih ilçesinin hem ülkenin doğusundan hem de ülke dışından aldığı yoğun göç bölgenin kültürel yapısının farklılaşmasına ve dolayısıyla da geleneksel konutların sürekliliğini sağlayan alışkanlıkların yok olmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, göç eden toplulukların gruplar halinde bir bölgede yaşama talepleri, bazı durumlarda yerel halkın bölgeden uzaklaşmasına neden olmakta, hafıza kaybı ve kimliksizleşme çok daha hızlı şekilde gerçekleşmektedir.

Göçmenler sıklıkla temel ihtiyaçlarını karşılamak için imkanları daha fazla olan büyük şehirlere yerleşirler. Göç, ülke içinden de olsa, ülke dışından da, hızlı ve yanlış kentleşmeyi tetikleyen bir olgudur. (Kart Aktaş ve Çınar, 2020, s.37) Hızlı nüfus artışı ile ani konut ihtiyacı da ortaya çıkar. Böyle bir durumda sıklıkla danışılan, en uygun maliyetli ve hızlı çözümlerden biri tek bir konutun bölümlenerek çok kullanıcı hala getirilmesidir. Salihpaşa Caddesi üzerindeki geleneksel konutların da birçoğunun çok kullanıcı hale getirildiği gözlemlenmiştir. 2010 yılında BİMTAŞ tarafından hazırlanan Fatih & Eminönü Bölgesi Kalitatif Araştırma Zeyrek-Cibali Bölgesi Raporu’nda Cibali bölgesinde ahşap evlerde yaşayan ailelerin, evin sahibi dahi olsalar, kendi yaşam alanlarını küçülterek kullanılmayan mekanları ek gelir elde etmek amacıyla kiraya verdikleri belirtilmiştir. (BİMTAŞ, 2007, s.1372)

Küresel iklim değişikliği, yoğun kentleşme, sosyal yapının dönüşümü gibi Salihpaşa Caddesi’ndeki geleneksel konutları ilgilendiren konularda herhangi bir destek sağlanmamaktadır. Özellikle bölgede değişen sosyal yapı, geleneksel konutların bakımlarıyla ilgili bilginin devamlılığını da tehdit etmektedir. Historic England ve Center for Bygningsbevaring uygulama örnekleri üyelerine küresel iklim değişikliği karşısında yapılarını nasıl koruyacaklarına dair bilgi vermekte ve çevrimiçi ortamda teknik dokümanlar sunmaktadır.

Proaktif korumanın çok disiplinli yapısı; restoratör, mimar, mühendis, şehir plancısı, bilim insanı, sosyolog, vb. uzmanların birlikte hareket edilmesini gerektirmektedir. Modern bakış açısıyla, kültürel miras alanındaki sorunların tek bir sebepten değil birçok farklı sebebin birbirini etkilemesi sonucu oluştuğunu söyleyebiliriz. Örneğin, küresel iklim değişikliğinin yapılarda kullanılan doğal malzemelere etkisi düşünüldüğünde bu alanda çalışan bilim insanlarının fikirlerine danışılması gerekecektir. Kamu kurumlarının desteğiyle üniversiteler bünyesinde oluşturulacak danışmanlık merkezleri proaktif koruma sürecinde ihtiyaç duyulan uzman bilgisinin bir araya getirildiği noktalar olarak faaliyet gösterebilir ve yapıların korunmasında günümüz koşullarında ihtiyaç duyulan iklim değişikliği, yanlış şehirleşme, vb. başlıklarda çözüm üretilmesine katkı sağlayabilir. Bu merkezler aynı zamanda halkın proaktif koruma alanında farkındalığının artırılmasına yönelik eğitim

ve atölye çalışmaları düzenleyebilir, yeni uzmanların yetişmesine de ev sahipliği yapabilir.

SONUÇ

Kültür mirası yapıların korunmasına yönelik farklı stratejiler günümüze kadar en basit, en ekonomik ve en etkili yönetime ulaşma çabasıyla defalarca evrilmiştir. Proaktif koruma uygulamaları dünyada, sadece kültürel miras alanında değil inşaat, endüstri, vb. farklı alanlarda da etkinliği kanıtlanmış, geçerli bir yöntem olarak tanınmaktadır. Fiziksel ve maddi kaynaklara erişimin güçleştiği günümüz koşullarında kültürel belleğin devamlılığı için en iyi yöntemlerden biri olarak tanımlanan proaktif koruma, yapıların eskime sürecine girmeden devamlı bakım ve onarım uygulamaları ile bütünlüğünün korunmasını amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan İstanbul'un geleneksel konut yapıları ağırlıklı olarak 19. yy sonu ve 20. yy başında inşa edilmiş yapılardır. Yapıların özel mülk sorumluluğunda olması koruma çalışmalarının günümüze kadar göz ardı edilmesinin nedenlerinden biridir. Kamu kurumları anıt yapıların korunmasına odaklanırken, geleneksel konut yapılarının sorumluları da uğraştırıcı yasal süreçlerden kaçınarak ya yapıları yıkıma terk etmekte ya da kendi ihtiyaçları doğrultusunda niteliksiz yaşam alanlarına dönüştürmektedir. Çalışma kapsamında yapılan öneriler doğrultusunda, kamu kurumları ve kültürel miras alanında faaliyet gösteren organizasyonlar seviyesinde geleneksel konutlar için stratejinin tanımlanmasına yönelik; katılımcılığın teşvikinin sağlanması, farkındalık artırma çalışmaları yürütülmesi, mesleki kapasitenin geliştirilmesi, teknik bilgiye erişimin kolaylaştırılması, finansal desteklerin çeşitlendirilmesi ve yeni gelişen taleplerin karşılanmasını kapsayan 6 ana başlıkta mevcut durum değerlendirilmiş ve öneriler tanımlanmıştır. Stratejiler doğrultusunda hazırlanan proaktif bakım-onarım yöntemi ile birlikte geleneksel konutların durum tespitleri için yapı sorumlularının denetim esnasında kullanabilecekleri Yapı Kontrol Listesi oluşturulmuştur. Proaktif bakım-onarım yöntemi için, yerel koruma yaklaşımları gözetilerek yapıların mevcut durumlarının stabil hale getirildiği ve hasarların ilerlemesinin önüne geçildiği kısa dönemli bir öneri

ile uzun dönemde yürütülecek kapsamlı restorasyon çalışmalarından sonra uygulanacak proaktif koruma çalışmalarına yönelik öneri sunulmuştur. Kısa dönemde, yapılarının mevcut halleriyle korunması önerisi, sayıca oldukça fazla olan geleneksel konutların müdahalelerini de kontrollü hale getirecek ve yapıların daha fazla hasar almasını engelleyecektir.

Yerel düzeyde, mevcut durumda, proaktif korumaya yönelik herhangi bir yasal düzenleme ya da uygulamadan söz edilememektedir. Proaktif bakım-onarım uygulamalarına en yakın örnek olarak yerel yönetimlerin yönetmeliklerinde yer alan bakım ve onarım çalışmalarından bahsedilebilir fakat bu çalışmalar da kapsamlı Koruma Kurulu süreçlerinin deneyimlendiği detaylı kabul edilebilecek, uzman gözetiminde ilerlemesi gereken bakım ve onarım uygulamalarıdır. Çalışma kapsamında önerilen uygulamaların sürdürülebilir hale gelmesi için ilgili tüm paydaşlarla ortak bir çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Özellikle, koruma konusunda birçok farklı aktörün birbirlerinden bağımsız uygulamalar yürüttüğü ülkemizde kullanıcı ölçekli proaktif bakım-onarıma yönelik çalışmaların tek bir sorumlunun çatısı altında toplanması birçok açıdan verimlilik sağlayacaktır. Ana sorumlunun bir kamu kurumu olması mevcut durumdaki yasal karmaşayı önlemek için en uygun çözümdür. Fakat, mevcut durumda bu öneri gerçekçi olmayacaktır. Dolayısıyla alternatif bir çözüm olarak; kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve yapı sorumluları arasındaki köprüyü kuracak, ilişkileri yönetecek ve paydaş ağının aktif katılımını sağlayacak, üniversiteler bünyesinde kurulacak bağımsız bir koordinasyon merkezi, kültür mirasının sürdürülebilir korunmasına yönelik yapı sorumlularının ihtiyaç duydukları danışma mercii olarak hizmet görebilir. Koordinasyon merkezi, aynı zamanda geleneksel yapı sistemlerine ve malzemelerine hâkim ustaların takibini yapabilir, yeni ustalar yetiştirebilir, yapı sorumlularına yönelik eğitim programları ve teknik kaynaklar hazırlayabilir. Ara kesit ne kadar iyi kurgulansa da proaktif korumaya yönelik yeni yasal düzenlemelerin yapılması gereklidir. Proaktif koruma gibi kısa süre içinde karar verilip harekete geçilmesi gereken uygulamalar mevcut yönetmelikler çerçevesinde mümkün değildir. Fakat, geleneksel konutlar için sınırları belirli bir proaktif koruma planlamasının yasal düzeyde tanımlanması ve sorumluların belirlenmesi ile süreç kolaylıkla yerel koruma uygulamaları kapsamına

alınabilecektir. Bunun yanında, yapı sorumlularının yaşam alanlarındaki ihtiyaçları doğrultusunda yapı üzerinde uyguladıkları değişikliklerin tanınması ve geleneksel konutların diğer tarihi yapılardan bağımsız şekilde ele alınıp, yapı üzerindeki müdahalelere belli bir sınır dahilinde izin verilmesi önerilmektedir. Bu noktada, kötü niyetli ve yanlış uygulamaların önüne geçilebilmesi için süreçlerin yerel kamu kurumları başta olmak üzere kültürel miras alanında faaliyet gösteren tüm kamu kurumlarının denetimi altında yürütülmesi önem taşımaktadır. Süreç içinde kamu kurumlarının bir başka önemli rolü olacak, bakım-onarım çalışmalarına yönelik finansal kolaylıklar ve desteklerin yasa ve yönetmelikler çerçevesinde tanımlanması ve güvence altına alınması yapı sorumlularının başlatılan koruma çalışmalarını devam ettirmesini de teşvik edecektir.

KAYNAKÇA

Avrupa Mimari Mirası Kongresi. (1975). Amsterdam Bildirgesi.

Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun. Kanun No. 3534 (1989). https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?54_7124B81D6F93966538C2AEF9528605 adresinden erişildi.

Basmacı, D. (2017). Kültürel Mirasın Korunmasında Yerel Yönetimlerin Rolü: Beyoğlu Belediyesi Örneği. *Journal of Engineering Systems and Architecture*, 1(2), 77–90.

Begüm, M. ve Ata, S. (2021). Müze-İ Hümayun Müdürü Dr. Philipp Anton Dethier'in Osmanlı Maarif Nazırları Dönemindeki (1872-1881) Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Belgi Dergisi*, (21), 459–482. doi:10.33431/BELGI.812826

BİMTAŞ. (2007). *Fatih & Eminönü Bölgesi Kalitatif Araştırma Zeyrek-Cibali Bölgesi Raporu*.

Büyükseçgin, İ. (2021). İstanbul Tarihi Yarımada'da Osmanlı Dönemi Yerleşim. *Art-Sanat*, 0(15), 61–92. doi:10.26650/ARTSANAT.2021.15.0003

Cebon Lipovec, N. ve Van Balen, K. (2008). Preventive Conservation and Maintenance of Architectural Preservation as Means of Preservation Spirit of the Place. Quebec. http://www.international.icomos.org/quebec2008/cd/toindex/77_pdf/77-oKQk-292.pdf adresinden erişildi.

Cephanecigil, G. (2015). *Osmanlı Dönemi İstanbul Müzeleri*. (Coşkun Yılmaz, Ed.) (C. 7). TDV İSAM & İBB Kültür AŞ. Yayınları.

Çal, H. (1990). Eski Eserlerimizin İdari Yapısı Hakkında Bir Teklif. *Sanat Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3(9), 2–8. https://www.academia.edu/35708292/ESK%C4%B0_ESERLER%C4%B0M%C4%B0Z%C4%B0N_%C4%B0DAR%C4%B0_YAPISI_HAKKINDA_B%C4%B0R_TEKL%C4%B0F_1990 adresinden erişildi.

Çobancaoğlu, T. (1998). *Türkiye'de Ahşap Ev'in Bölgelere Göre Yapısal Olarak İncelenmesi ve Restorasyonlarında Yöntem Önerileri*. İstanbul.

- Çobancaoğlu, T., Güler, K. ve Okyay, G. G. (2018). İstanbul Tarihi Yarımada’da Ahşap Konut Mimarisinin Belgelenmesi: Geleneksel Haydar Mahallesi ve Koruma Sorunları. *Metu Journal of the Faculty of Architecture*, 35(1), 27–49. doi:10.4305/METU.JFA.2018.1.2
- Dağıstan Özdemir, M. Z. (2005). Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış. *Planlama*, (1), 20–25. https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/f468c873a32bb06_ek.pdf adresinden erişildi.
- Dann, N. ve Cantell, T. (2014). Maintenance: From Philosophy to Practice. <http://dx.doi.org/10.1080/13556207.2005.10784934>, 11(1), 42–54. doi:10.1080/13556207.2005.10784934
- Doğrucan, P. (2016, 13 Ocak). *Tarlabaşı Kentsel Dönüşüm Projesi’nin Sanatçı Çalışmaları Üzerinden Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://polen.itu.edu.tr/handle/11527/15956> adresinden erişildi.
- Ekinci, S. (2021). *Fatih-Cibali(Haydar) Mahallesi Ahşap Konutlarının Koruma Sorunları ve Geçici Müdahale Önerilerinin Geliştirilmesi, 2188 Ada 35 Parsel Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Elif, K. (2019). *Yeniden İşlevlendirilen Endüstri Mirası Yapılarında Heyecan ve Memnuniyet Faktörleri: Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası Örneği*. <https://avesis.gazi.edu.tr/yonetilen-tez/32866068-01a5-4436-8f0e9f099d744e85/yeniden-islevlendirilen-endustri-mirasi-yapilarinda-heyecan-vememnuniyet-faktorleri-cibali-tutun-ve-sigara-fabrikasi-ornegi> adresinden erişildi.
- Emecen, F. (2019). Salihpaşa. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara.
- Ertuğrul, A. (2015). *İstanbul Tamirat ve Restorasyon Tarihi /History of Repairs and Restoration in Istanbul*. (Coşkun Yılmaz, Ed.) (C. 8). İstanbul: TDV İSAM & İBB Kültür AŞ. Yay. https://www.academia.edu/36034425/%C4%B0stanbul_Tamirat_ve_Restorasyon_Tarihi_History_of_Repairs_and_Restoration_in_Istanbul adresinden erişildi.
- European Commission Directorate General for Education. (2019). *European Framework for Action on Cultural Heritage*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en> adresinden erişildi.
- Fatih Belediye Başkanlığı. (2013). *İstanbul’un Kitabı Fatih* (C. 1).

- Fatih Belediyesi Plan ve Proje Müdürlüğü. (2021). *Fatih İlçesi Belediye Projeleri Odaklı Mekansal Strateji Planı 2021*.
- Harcourt, B. E. ve Ludwig, J. (2006). Broken Windows: New Evidence from New York City and a Five-City Social Experiment. *The University of Chicago Law Review*, 73(1), 271–320. <http://www.jstor.org/stable/4495553> adresinden erişildi.
- Historic England. (2021). *Annual Report and Accounts 2020-2021*. <https://historicengland.org.uk/images-books/publications/he-ann-rep-accounts-20-21/he-ann-rep-accounts-2020-21/> adresinden erişildi.
- ICOMOS. (1987). Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Tüzüğü.
- ICOMOS. (2003). Principles for the Analysis, Conservation And Structural Restoration of Architectural Heritage.
- ICOMOS. (2017). Ahşap Mimari Mirasın Korunması için İlkeler. <http://iiwc.icomos.org/assets/iiwc-2017-principles-turkish.pdf> adresinden erişildi.
- ICOMOS Australia. (2013). Burra Tüzüğü. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0795934001587381516.pdf adresinden erişildi.
- ICOMOS Canada. (1983). Appleton Charter for the Protection and Enhancement of the Built Environment.
- Jokilehto, J. (1986). *A History of Architectural Conservation | ICCROM*. (Doktora Tezi). <https://www.iccom.org/publication/history-architectural-conservation> adresinden erişildi.
- Karakoç, E. ve Utkuluer Yıldırım, H. (2020). Erken Cumhuriyet Döneminde Taşınmaz Kültür Varlıklarına Yönelik İzlenen Politika (1923-1938). *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (4), 122–143.
- Kart Aktaş, N. ve Çınar, H. (2020). Savaş, Göç ve Dönüşen Mahalleler: İstanbul-Fatih (Akşemsettin Mahallesi) Örneği. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 3(2), 35–46.
- Kayan, F. (1999). *Tarihi Konumu İçinde Cibali Semtindeki Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması Konusunda Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Üniversitesi.
- Kayın, E. (2008). Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı, Türkiye Koruma Tarihindeki Kırılmalar. *Mimarlık Dergisi*, (343), 98–105. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=354&RecID=1970> adresinden erişildi.

Koçu, R. E. (1965). *İstanbul Ansiklopedisi* (C. 7).

Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları, Proje Büroları ile Eğitim Birimlerinin Kuruluş, İzin, Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik. Resmi Gazete (2005). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8323&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.

Köse, F. (2019). 1756 İstanbul Yangını. *Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 191–213. doi:10.5281/zenodo.3463853

Kutasi, D. ve Vidovszky, I. (2010). The Cost Effectiveness of Continuous Maintenance For Monuments And Historic Buildings. *Periodica Polytechnica Architecture*, 41(2), 57. doi:10.3311/PP.AR.2010-2.03

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. Kanun No. 2863 (1983). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2863&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden erişildi.

Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi. *ODTÜ MFD*, 16(1–2), 50–97. <https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/51075/59-97.pdf> adresinden erişildi.

Maintain Our Heritage. (2004). *Putting it Off: How Lack of Maintenance Fails Our Heritage*. www.maintainourheritage.co.uk adresinden erişildi.

Mehr, S. Y. (2019). Analysis of 19th and 20th Century Conservation Key Theories in Relation to Contemporary Adaptive Reuse of Heritage Buildings. *Heritage*, 2(1), 920–937. doi:10.3390/HERITAGE2010061

Meul, V. ve Stulens, A. (2010). The Integral Approach of Monumentenwacht Vlaanderen: A Model for Implementing Participatory Preventive Conservation for Historic Interiors.

Mezzi, G. (2018). *Camillo Boito: Restoration of Monuments and Cultural Heritage Conservation in Post-Unification Italy*. Reading.

Monumentenwacht Vlaanderen vzw. (2016). Beknopt Overzicht Van De Historiek Van Monumentenwacht. https://www.monumentenwacht.be/files/mowa_historiek_2016.pdf adresinden erişildi.

Monumentenwacht Vlaanderen vzw. (2020). *Jaarverslag 2020*.

New South Wales Heritage Office. (2004). Preparing a Maintenance Plan. The Maintenance Series, Information Sheet: 1.1.

- Önge, M. (2018). Kültür Mirasını Tanımlamak için Türkiye’de Kullanılan İlk Özgün Terim: Âsâr-ı Atika. *Avrasya Terim Dergisi*, 6(1), 8–14. <https://www.nisanyansozluk.com/?k=antika&x=0&y=0> adresinden erişildi.
- Parlak, Ç. (2020). *KMKD Preliminary Research Findings for Historic Home Residents Traing Project*.
- Pekol, B. ve Kayasü, S. (2021). *Tarihi Evlerde Yaşam - Tarihi Ev Kullanıcısının El Kitabı*. https://drive.google.com/file/d/1B_ua8dbzpiUTaSK0EuKYf40s6SagzMXZ/view adresinden erişildi.
- Perker, Z. S. ve Akıncıtürk, N. (2006). Cumalıkızık’da Ahşap Yapı Elemanı Bozulmaları. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 11(2), 43–51.
- Phillips, J. B. (2019). *The Value of Maintenance? Project Report*.
- Rouhi, J. (2016). Development of the Theories of Cultural Heritage Conservation in Europe: A Survey of 19th and 20th Century Theories. *The 4th International Congress on Civil Engineering, Architecture & Urban Development* içinde (ss. 27–29). Tehran. https://www.researchgate.net/publication/315729727_Development_of_the_Theories_of_Cultural_Heritage_Conservation_in_Europe_A_Survey_of_19th_And_20th_Century_Theories adresinden erişildi.
- Ruskin, J. (2011). *The Seven Lamps of Architecture*. <https://www.gutenberg.org/files/35898/35898-h/35898-h.htm> adresinden erişildi.
- Slocombe, M. (2015). *The SPAB Approach to the Conservation & Care of Old Buildings*. <https://www.spab.org.uk/sites/default/files/documents/MainSociety/Campaigning/SPAB%20Approach.pdf> adresinden erişildi.
- Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları. (1999). <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263743/660-nolu-ilke-karari-tasinmaz-kulturvarliklarinin-grup-.html> adresinden erişildi.
- Taşkın, F. (1994). Cibali. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.
- The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments*. (1931).
- The Society for the Protection of Ancient Buildings. (2018). *SPAB Annual Review*.
- The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas. (2011).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kanun No. 334 (1961). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> adresinden erişildi.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kanun No. 2709 (1982).

UNESCO. (1987). UNESCO- Recommendation Concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas. <https://www.icomos.org/publications/93towns7o.pdf> adresinden erişildi.

University of the West England. (2003). Maintaining Value.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. (2021). 2020 Faaliyet Raporu. https://cdn.vgm.gov.tr/genelicerik/genelicerik_216_260519/vgm-2020-yili-faaliyet-raporu.pdf adresinden erişildi.

Van Balen, K. (2017). Challenges that Preventive Conservation Poses to the Cultural Heritage Documentation Field. *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 62W5(2W5), 713–717. doi:10.5194/ISPRS-ARCHIVES-XLII-2-W5-713-2017

Venedik Tüzüğü. (1964). http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr02_43603001536681730.pdf adresinden erişildi.

Yörüntün, G. ve Hamamcıoğlu, C. (2018). Yüzyılda Düzenlenen İstanbul Tarihi Yarımada'daki Ayvansaray ve Samatya Yangın Alanlarında Günümüzdeki Kentsel Dokuların İncelenmesi ve Karşılaştırılması. *Kent Akademisi - Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, 11(1), 11–28. www.kentakademisi.com adresinden erişildi.

Url-1 <<https://kentrehberi.fatih.bel.tr/webgis/>>, erişim tarihi 20.12.2021.

Url-2 <<https://www.maintainourheritage.co.uk/about/>>, erişim tarihi 10.05.2021.

Url-3 <<https://www.maintainourheritage.co.uk/what-we-do/>>, erişim tarihi 10.05.2021.

Url-4 <<https://historicengland.org.uk/about/who-we-are/how-we-are-funded/>>, erişim tarihi 12.12.2021.

Url-5 <<http://www.mameg.hu/>>, erişim tarihi 22.05.2021.

Url-6 <<https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/yatirimlar/restorasyon-veya-onarim-karsiligi-kiralama>>, erişim tarihi 27.06.2021.

- Url-7** <<https://www.spab.org.uk/about-us/grants>>, erişim tarihi 02.07.2021.
- Url-8** <<https://www.historicenvironment.scot/about-us/who-we-are/about-historic-environment-scotland/>>, erişim tarihi 02.07.2021.
- Url-9** <<https://www.historicenvironment.scot/about-us/who-we-are/our-vision-mission-and-values/>>, erişim tarihi 02.07.2021.
- Url-10** <<http://mimdap.org/2008/06/tarlabathy-yenileme-projesi/>>, erişim tarihi 02.07.2021.
- Url-11** <https://en.wikipedia.org/wiki/Broken_windows_theory>, erişim tarihi 30.08.2021.
- Url-12** <<https://thothdanismanlik.com/2020/10/13/proaktif-yaklasim-nedir/>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-13** <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/proactive#note-1>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-14** <<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/proaktif>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-15** <<https://www.etymonline.com/word/proactive>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-16** <<https://www.nisanyansozluk.com/?k=proaktif>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-17** <<https://www.etymonline.com/search?q=preventive>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-18** <<https://www.nisanyansozluk.com/?k=%C3%B6nleyici>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-19** <<http://gorunmez-mimarlar.blogspot.com/p/cibali.html>>, erişim tarihi 20.09.2021.
- Url-20** <https://en.wikipedia.org/wiki/Chamaecyparis_obtusa#/media/File:Kyoto_Toji_Hiwadabuki_C0990.jpg>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-21** <<http://www.olay53.com/haber/son-kerpic-ustasi-529242.htm>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-22** <https://en.wikipedia.org/wiki/Accademia_di_San_Luca>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-23** <<https://historicengland.org.uk/about/what-we-do/>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-24** <<https://www.spab.org.uk/learning>>, erişim tarihi 11.10.2021.

- Url-25** <<https://www.english-heritage.org.uk/learn/>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-26** <<https://www.historicenvironment.scot/about-us/who-we-are/>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-27** <<https://www.historicenvironment.scot/archives-and-research/publications/>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-28** <<https://www.historicenvironment.scot/about-us/what-we-do/climate-change/>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-29** <<https://www.bygningsbevaring.dk/baredygtighed-og-verdensmal>>, erişim tarihi 11.10.2021.
- Url-30** <<https://twitter.com/ibbmiras>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-31** <<http://kmkd.org/calisma-alanlarimiz/>>, erişim tarihi 17.11.2021.
- Url-32** <<http://kmkd.org/tarihi-evlerde-yasam/>>, erişim tarihi 17.11.2021.
- Url-33** <<http://www.eskiistanbul.net/tag/fatih/>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-34** <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Fatih>>, erişim tarihi 21.11.2021.
- Url-35** <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cibali,_Fatih>, erişim tarihi 21.11.2021.
- Url-36** <<https://www.youtube.com/watch?v=tgzi1RqHuMc>>, erişim tarihi 21.11.2021.
- Url-37** <<https://www.monumentenwacht.be/over-ons/geschiedenis>>, erişim tarihi 21.11.2021.
- Url-38** <<https://www.monumentenwacht.be/over-ons>>, erişim tarihi 21.11.2021.
- Url-39** <<https://register-of-charities.charitycommission.gov.uk/sector-data/top-10-charities/-/charity-details/4022687/full-print>>, erişim tarihi 03.09.2021.
- Url-40** <<https://www.instagram.com/explore/tags/bevaringsv%C3%A6rdig/>>, erişim tarihi 03.09.2021.
- Url-41** <<https://www.maintworld.com/Asset-Management/7-Effective-Strategies-to-initiate-Proactive-Maintenance-Culture-for-Companies-that-use-Spreadsheets/>>, erişim tarihi 22.11.2021.

- Url-42** <<https://www.bygningsbevaring.dk/om-center-for-bygningsbevaring>>, erişim tarihi 22.11.2021.
- Url-43** <<http://www.promonumenta.sk/index.php?l=en>>, erişim tarihi 22.11.2021.
- Url-44** <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/-/pro-monumenta?utm_source=pocket_mylist>, erişim tarihi 22.11.2021.
- Url-45** <Pop, I. L., Borza, A., Buiga, A., Ighian, D., Toader, R. (2019). *Achieving Cultural Sustainability in Museums: A Step Toward Sustainable Development. Sustainability. 2019; 11(4):970.* <https://doi.org/10.3390/su11040970>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-46** <<https://www.fatihhaber.com/fatih-te-2014-ten-sonraki-ibb-ve-fatih-projeleri/256/>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-47** <<http://www.promonumenta.sk/index.php?id=6>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-48** <<https://www.facebook.com/maintainourheritage/photos/340466303006587>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-49** <<https://www.rutherfordcross.com/2019/01/09/rutherford-cross-is-delighted-to-be-retained-by-historic-environment-scotland-to-appoint-a-financial-system-implementation-lead/>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-50** <<https://www.yorkshirepost.co.uk/heritage-and-retro/heritage/historic-england-to-recruit-40-heritage-construction-apprentices-in-yorks-hire-to-prevent-traditional-skills-from-dying-out-3294029>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-51** <<https://www.spab.org.uk/learning/working-parties>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-52** <<https://www.spab.org.uk/news/women-engineering-day-0>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-53** <<https://www.erfgoedalliantie.nl/projecten/eigenaren/1354796.aspx?>

- t=40-jaar-Monumentenwacht-Gelderland>*, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-54** <<https://monumentenwacht.nl/>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-55** <<https://historicengland.org.uk/about/what-we-do/historic-england-and-english-heritage/>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-56** <<https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/tahribat/osman-hamdi-bey-ve-osmanli-arkeolojisinin-baslangici>>, erişim tarihi 12.12.2021.
- Url-57** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43034/tarihce.html>>, erişim tarihi 18.12.2021.
- Url-58** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-104412/turkiye-genelinde-yillara-gore-tasinmaz-kultur-varlikla-.html>>, erişim tarihi 18.12.2021.
- Url-59** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44798/turkiye-geneli-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-.html>>, erişim tarihi 18.12.2021.
- Url-60** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44799/illere-gore-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-i-.html>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-61** <<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=GkZYQbzdbEc>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-62** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-63** <<http://kmkd.org/tarihi-evlerde-yasam/>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-64** <<https://acikradyo.com.tr/podcast/227595>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-65** <<http://www.koruprojesi.org/?p=yetiskin-egitimi>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-66** <<https://kudeb.ibb.istanbul/tas-egitim-atolyesi/>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-67** <<https://www.toki.gov.tr/restorasyon-kredileri>>, erişim tarihi 20.12.2021.

- Url-68** <<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44425/istanbulun-tarihi-alanlari.html>>, erişim tarihi 20.12.2021.
- Url-69** <<https://kudeb.ibb.istanbul/ilce-bolge-semasi/>>, erişim tarihi 16.01.2022.
- Url-70** <<https://kudeb.ibb.istanbul/basit-bakim-onarim-izinleri/#lem-suereci>>, erişim tarihi 16.01.2022.
- Url-71** <<https://kudeb.ibb.istanbul/tanimlar/>>, erişim tarihi 16.01.2022.
- Url-72** <<https://www.fatih.bel.tr/tr-TR/balat%E2%80%99ta-cephe-yenileme-calismalarimiz-devam-ediyor-31619>>, erişim tarihi 16.01.2022.
- Url-73** <<https://www.fatih.bel.tr/tr-TR/116-cephenin-yenilemesinitamamladik--56680#gallery-1>>, erişim tarihi 16.01.2022.
- Url-74** <<https://www.istanbulium.net/2016/03/goad-haritalari.html>>, erişim tarihi 18.03.2022.
- Url-75** <[https://arachne.unikoeln.de/arachne/index.php?view\[page\]=4&view\[category\]=overview&view\[section\]=uebersicht&view\[layout\]=marbilderbestand_item&search\[data\]=ALL&search\[mode\]=meta&search\[match\]=similar&view\[active_tab\]=overview&search\[constraints\]=cibali&view\[active_tab\]=overview](https://arachne.unikoeln.de/arachne/index.php?view[page]=4&view[category]=overview&view[section]=uebersicht&view[layout]=marbilderbestand_item&search[data]=ALL&search[mode]=meta&search[match]=similar&view[active_tab]=overview&search[constraints]=cibali&view[active_tab]=overview)>, erişim tarihi 18.03.2022.
- Url-76** <<http://www.eskiistanbul.net/tag/cibali/>>, erişim tarihi 18.03.2022.
- Url-77** <<https://historicengland.org.uk/advice/your-home/looking-after-your-home/maintenance/maintenance-checklist/>>, erişim tarihi 18.03.2022.
- Url-78** <<https://www.spab.org.uk/learning/careers-advice/specialists>>, erişim tarihi 18.03.2022.

Fotografik Kaynaklar

Fatih Belediyesi Coğrafi Bilgi Sistemi. (Tarihi Belirsiz). Erişim: <https://kentrehberi.fatih.bel.tr/webgis/>

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi KURAM Arşivi. (Tarihi Belirsiz)

Google Earth. (Tarihi Belirsiz). Erişim: <https://www.google.com/maps/>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Haritası. (Tarihi Belirsiz). Erişim: <https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>

Kişisel Görüşmeler

Akçaöz, M. (2022). Kişisel görüşme. Mart, İstanbul.

Bayraktar, B. (2022). Kişisel görüşme. Mart, İstanbul.

Fatih Belediyesi Kültürel Miras Koruma Müdürlüğü (2021). Kişisel görüşme. Temmuz, İstanbul.

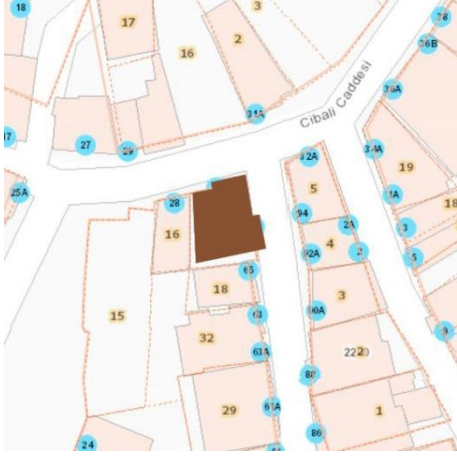
Olgun, N. (2021). Kişisel görüşme. Haziran, İstanbul.

EKLER

EK.1

Salihpaşa Caddesi Üzerindeki Geleneksel Konutlara Ait Yapı Envanter Formları

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	01								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	30, 67		Ada	2197	Parsel	17
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Cibali Caddesi ve Salihpaşa Caddesi kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya Güney'den 1 ve Kuzey'den 2 giriş bulunmaktadır. Yapının Güney cephesinde 2 katlı niteliksiz ek yer almaktadır ve bu ek özgün cepheyi büyük oranda kapatmıştır. Güney cephesine erişim niteliksiz beton bir duvar üzerindeki metal kapı ile sınırlandırılmıştır. Yapının Kuzey cephesinde, cephenin solunda payandalı tek yönde, Güney ve Doğu cephelerinde payandalı, dört yönde çıkma bulunmaktadır. Kuzey ve Doğu Cephesi'ndeki bazı metal pencere korkulukları ve ahşap pencere söveleri özgünlüğünü korumaktadır. Çatı saçağı altında süslemeli ahşap silme tüm cepheleri dönmektedir. Yapının Kuzeybatı komşusu ile arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
Karkas	☒ Ahşap	☐ Çinko		☐ Cam					
	☐ Betonarme	☐ Ahşap		☐ Seramik					
	☐ Çelik	☐ Bakır		☒ Sıva					
	☐ Hıms	☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme		☐ Boya					
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer		☐ Diğer					
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, özgün haline dair izleri taşısa da cephe üzerinde birçok öğenin muhdesleri ile değiştirildiği gözlemlenmiştir. Yapının iç mekanda bölünerek çok kullanıcıli hale getirilmiş olma ihtimali yüksektir. Cephe üzerindeki pencerelerin tamamı PVC doğramalar ile değiştirilmiştir. Kuzey Cephesi üzerindeki kapı boşluğu muhdes metal bir kapı ile örtülüdür ve kapının solunda yeni bir kapı boşluğu açılmıştır. Bu uygulama yapının iç mekanda da bölündüğü fikrini oluşturmaktadır. Doğu Cephesi'nde sonradan açılmış olması muhtemel, bodrum katına erişim için kullanılan bir kapı bulunmaktadır. Özgün cephe kaplamasının yer yer yeni malzeme ile değiştirildiği ya da muhdes parçalarla özgün malzemenin onarıldığı gözlemlenmiştir. Ahşap cephe kaplaması çürüme ve mantar belirtileri göstermektedir. Doğu Cephesi'nde, çıkma altında yer alan payandaların bazıları muhdes metal parçalar ile değiştirilmiştir. Subasman hizasındaki yığma cephe duvarlarında niteliksiz sıva işçiliği ve derz boşalmaları görülmektedir.						

Fotoğraflar



Şekil 1. Yapı No:01
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 2. Yapı No:01
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 3. Yapı No:01
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 4. Yapı No:01
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 5. Yapı No:01
(Google Earth, Ekim 2019)

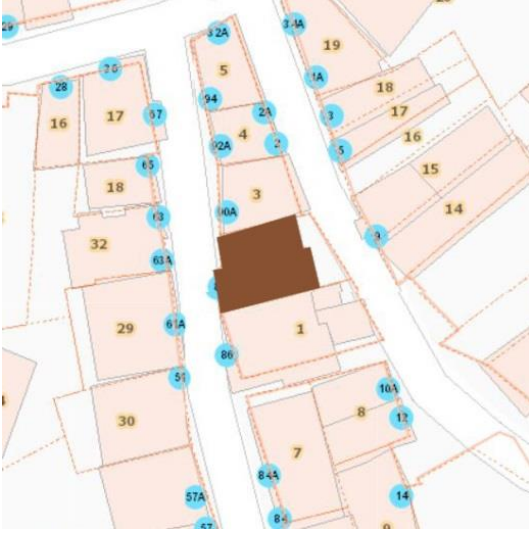


Şekil 6. Yapı No:01
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 7. Yapı No:01
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	02								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	88	Ada	2200	Parsel	2	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapının Batı cephesinin 1. katında 2 adet gönye çıkma yer almaktadır. Gönye çıkma altındaki payandalardan bazıları kayıptır. Batı cephesi üzerinde çatı saçağı altında süslemeli ahşap silme yer almaktadır. Batı cephesi üzerindeki zemin kat metal pencere korkuluklarının tamamı özgündür. Zemin ve 1. kattaki 1 pencere haricinde tüm ahşap pencere doğramaları ve ahşap söveleri özgünlüklerini korumaktadır. Zemin katın ortasında muhdes çelik kapı yer almaktadır. Pencere ve basamak izlerinden yola çıkarak kapı girintisinin değiştirildiği anlaşılmaktadır. Batı cephesinin sağ tarafında zemin kat hizasında döşeme oluşturulmuş ve bodrum kat genişletilmiştir. Batı cephesinin solunda ise bodrum kat pencere boşlukları ve söveleri özgünlüğünü korumaktadır. Yapının Güney komşusu ile arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hımmış		☐ Toprak		☐ Metal			
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☐ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				

	☐ Yeni Yapı					
Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme	
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Salihpaşa Caddesi üzerindeki Batı cephesi büyük oranda özgünlüğünü korumakla birlikte bakımsızlık kaynaklı cephe malzemelerinde bozulmalar görülmektedir. Cephe kaplamasında kayıplar ve niteliksiz onarımlar mevcuttur. Yapının özgün giriş kapısı kayıptır. Bodrum katın da daire olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yapıda iç mekan planlarında değişikliğe gidildiği ve çok kullanıcılı hale getirildiği öngörülmektedir.						

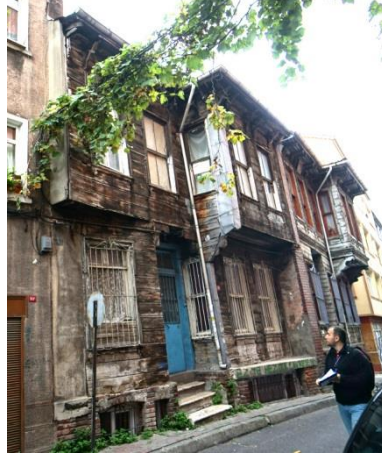
Fotoğraflar



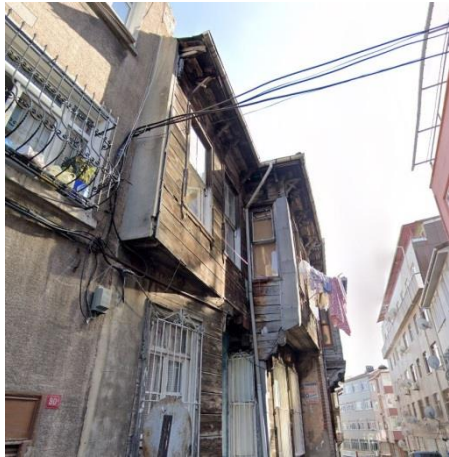
Şekil 8. Yapı No:02
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 9. Yapı No:02
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 10. Yapı No:02
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 11. Yapı No:02
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 12. Yapı No:02
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 13. Yapı No:02
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 14. Yapı No:02
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 15. Yapı No:02
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 16. Yapı No:02
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	03								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	86	Ada	2200	Parsel	1	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapının Batı cephesinin 1. katında, cephenin sağında 1 adet çıkma yer almaktadır. Güney cephesinde zemin ve 1. kat boyunca devam eden çıkma bulunmaktadır. Her iki cephedeki çıkmalar ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Batı ve Güney cephelerinde 1. kat döşemesi hizasında ve çatı saçağı altında süslemeli ahşap silme yer almaktadır. Batı cephesi üzerindeki zemin kat metal pencere korkuluklarının tamamı özgündür. Bodrum, zemin ve 1. kattaki tüm ahşap pencere doğramaları ve ahşap söveler özgünlüklerini korumaktadır. Zemin katın ortasında özgün, çift kanatlı ahşap giriş kapısı yer almaktadır. Giriş kapısı hizasında ve Güney cephesinde çatı saçağı altında levhalar yer almaktadır. Yapının Kuzey komşusu ile arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☒ Özgün		☐ Betonarme		☐ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme	
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının 2019 ve 2021 yılları arasında kapsamlı şekilde restore edildiği gözlemlenmiştir. Yapının restorasyon öncesinde de özgün niteliklerini büyük oranda koruduğu gözlemlenmiştir.						

Fotoğraflar



Şekil 17. Yapı No:03
(Kayan, 1999, s.89)



Şekil 18. Yapı No:03
(Kayan, 1999, s.89)



Şekil 19. Yapı No:03
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 20. Yapı No:03
(Fatih Belediyesi Arşivi)



Şekil 21. Yapı No:03
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 22. Yapı No:03
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 23. Yapı No:03
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

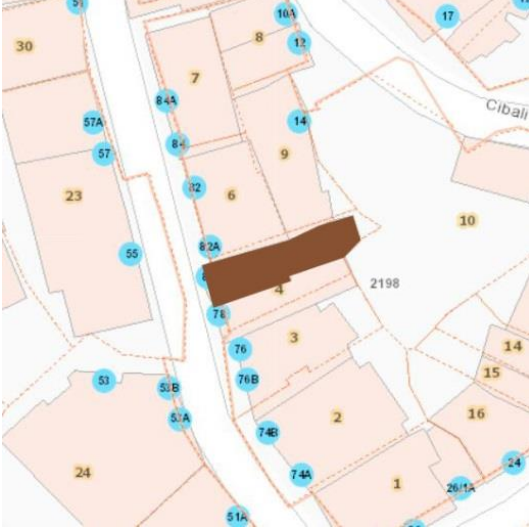


Şekil 24. Yapı No:03
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

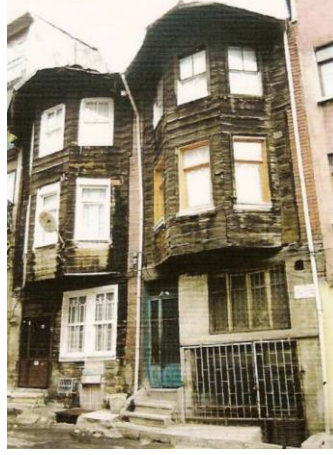


Şekil 25. Yapı No:03
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	04								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	78		Ada	2198	Parsel	5
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Cephelerindeki benzerlik nedeniyle yapının, 4. parsel üzerindeki yapı ile birlikte ikiz yapı olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 2 normal kattan oluşmaktadır. Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapının Güneybatı cephesinin 1. ve 2. katında üç köşeli çıkma yer almaktadır. Cephedeki çıkmlar muhdes ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Güneybatı cephesi üzerindeki zemin kat metal pencere korkuluklarının tamamı özgündür. Yapının PVC pencere doğramaları ile metal giriş kapısı muhdestir. Yapının bodrum katında sokak üzerinden erişim için kapı boşluğu açılmıştır. Yapının Güneydoğu komşusu ile arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☐ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
☒ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük							
☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk					
☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının özgün Güneybatı cephesine dair izler okunmakla birlikte özellikle bodrum ve zemin kat cephesinde yoğun müdahale gözlemlenmiştir. Zemin katta yer alan pencere boşluğu değiştirilmiş ve özgün doğramaların yerine muhdes ahşap doğramalar kullanılmıştır. Çıkmayı destekleyen ahşap payandalar muhdestir. Cephe üzerindeki ahşap kaplamada çürüme, parça kayıpları ve niteliksiz onarımlar gözlemlenmektedir. Bodrum kat hizasında cephede niteliksiz sıva onarımları yapılmıştır.						

Fotoğraflar



Şekil 26. Yapı No:04

(Kayan, 1999, s.136)



Şekil 27. Yapı No:04

(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 28. Yapı No:04

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 29. Yapı No:04

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 30. Yapı No:04

(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 31. Yapı No:04
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 32. Yapı No:04
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 33. Yapı No:04
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

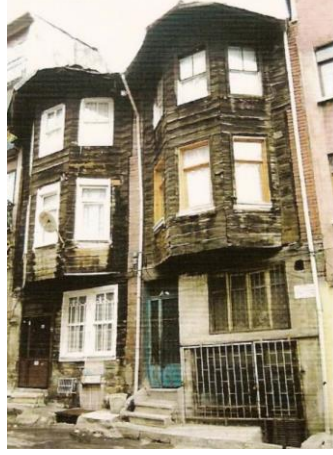


Şekil 34. Yapı No:04
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	05								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	80		Ada	2198	Parsel	4
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Cephelerindeki benzerlik nedeniyle yapının, 5. parsel üzerindeki yapı ile birlikte ikiz yapı olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 2 normal kattan oluşmaktadır. Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapının Güneybatı cephesinin 1. ve 2. katında üç köşeli çıkma yer almaktadır. Cephedeki çıkmlar muhdes ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Güneybatı cephesi üzerindeki zemin kat pencere boşluğu ve metal parmaklıklar muhdestir. Çıkmayı destekleyen payandalardan birinin pencere boşluğunun değiştirilmesinden kaynaklı özgün halinden farklı şekilde konumlandırıldığı görülmektedir. Yapının PVC pencere doğramaları ile metal giriş kapısı muhdestir. Yapının bodrum katında ticari amaçlı kullanmak üzere vitrin ve kapı boşluğu açılmıştır. Yapının Kuzeybatı komşusu ile arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Tasıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının özgün Güneybatı cephesine dair izler okunmakla birlikte özellikle bodrum ve zemin kat cephesinde yoğun müdahale gözlemlenmiştir. Zemin katta yer alan pencere boşluğu değiştirilmiş ve özgün doğramaların yerine muhdes ahşap doğramalar kullanılmıştır. Çıkmayı destekleyen ahşap payandalar muhdestir. Cephe üzerindeki ahşap kaplamada çürüme, parça kayıpları ve nitelsiz onarımlar gözlemlenmektedir. Zemin ve bodrum kat cephesi sıva ile kaplanmıştır.						

Fotoğraflar



Şekil 35. Yapı No:04

(Kayan, 1999, s.136)



Şekil 36. Yapı No:05

(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 37. Yapı No:05

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 38. Yapı No:05

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 39. Yapı No:05

(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 40. Yapı No:05
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 41. Yapı No:05
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

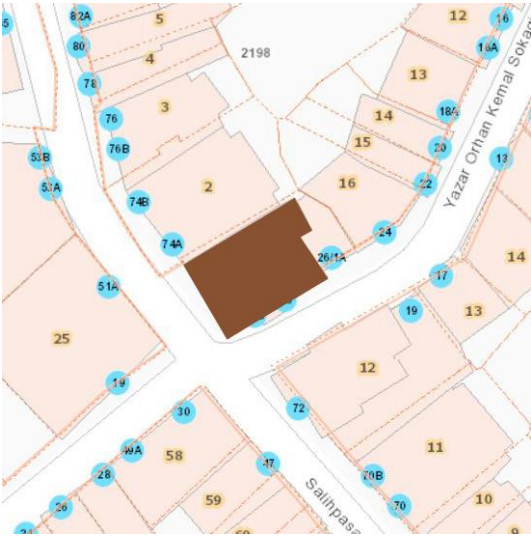


Şekil 42. Yapı No:05
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 43. Yapı No:05
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	06								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	26	Ada	2198	Parsel	1	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Kullanılmıyor		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Yazar Orhan Kemal Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin, 1 normal kat ve 1 çatı katından oluşmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin 1. katında gönye çıkma yer almaktadır. Yapının özgün zemin kat ve bodrum kat pencere söveleri tuğla malzemedenir. Yapının Güneybatı cephesi zemin kat pencere doğramaları ve dekoratif camlarının tamamı özgündür. Bunun haricindeki tüm doğramalar muhdestir. Zemin kattaki pencere korkulukları kısmen muhdestir. Güneybatı cephesi üzerinde zemin katta pencere/kapı boşluğu kapatıldığına dair izler görülmektedir. Yapının Güneydoğu cephesi bodrum katında ticari amaçlı kullanmak üzere vitrin ve kapı boşluğu açılmıştır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
☐ Betonarme		☐ Ahşap		☒ Seramik					
☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva					
☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün		☐ Betonarme	☒ Boya					
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer	☐ Diğer					
	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük						
	☐ Yeniden Yapım		☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☒ İşlevsiz	☐ Metruk			
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, günümüzde kullanılmamaktadır. Birinci kat cephesinde pencere boşlukları değiştirilmiştir. Ahşap cephe kaplamasında bozulma gözlemlenmektedir. Zemin ve bodrum katın yığma taş duvarlarının üzerindeki sıvada dökülmeler görülmektedir. Güneybatı cephesinin solunda, incir ağacı ve 1. kat döşeme hizasında oluşan bitkilenme kaynaklı çökme gözlemlenmiştir. Cephelerde bakımsızlık kaynaklı su hasarları göze çarpmaktadır.						

Fotoğraflar



Şekil 44. Yapı No:06
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 45. Yapı No:06
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 46. Yapı No:06
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 47. Yapı No:06
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 48. Yapı No:06
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 49. Yapı No:06
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

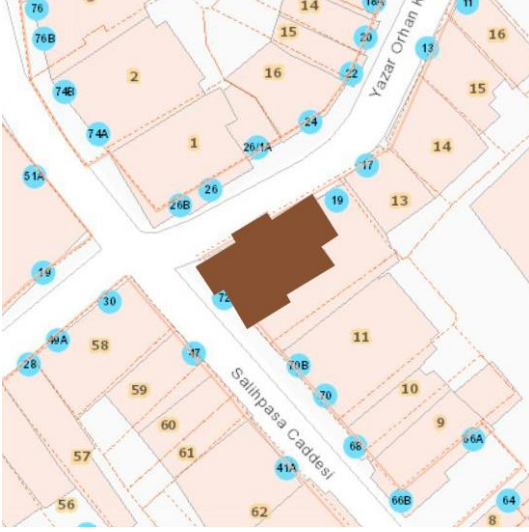


Şekil 50. Yapı No:06
(Güzelaydın, Ağustos 2022)



Şekil 51. Yapı No:06
(Güzelaydın, Ağustos 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	07								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	72	Ada	1021	Parsel	12	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz	Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz	Üslup	Batılılaşma Dönemi				
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş			Özel			
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari ☐ Diğer						
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Yazar Orhan Kemal Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin 1. katında 2 adet gönye çıkma yer almaktadır. Çıkmalar muhdes ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Yapının zemin kat pencere korkuluklarının tamamı özgündür. Yapının 2011 yılına ait fotoğraflarında ahşap pencere doğramalarının büyük bölümünün özgün halleriyle korunduğu görülmektedir. Yapıdaki ahşap pencere sövelerinin tamamı halen özgün olmakla birlikte güncel durumda doğramaların tamamı muhdestir. Güneybatı cephesindeki giriş kapısı muhdes metal kapı ile değiştirilmiştir. Yapının kağır bodrum katı cephesi sıvalı ve boyalıdır. Zemin ve 1. kat cepheleri ise ahşap kaplamadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik					
☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva					
☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı cephesi üzerindeki boşluklar ve kaplamalar büyük oranda özgündür. Kuzeybatı cephesinde zemin ve 1. katta cephe üzerinde pencere boşluklarının kapatıldığına dair izler yer almaktadır. Ahşap cephe kaplamasında bozulmalar gözlemlenmektedir. Saçak altı ahşap kaplaması ve cephe kaplamasında yeni malzemeler kullanılmıştır. Yapının Güneydoğu cephesindeki çatı saçığı altındaki ahşap süslemelerin diğer cephelerde olmadığı gözlemlenmiştir. Yapının özgün çıkma altı payandaları Güneydoğu cephesinde görülebilmektedir. Diğer cephelerdeki ahşap payandaların güçlendirme amaçlı yeni ahşap malzeme ile kaplandığı düşünülmektedir. Bodrum kat hizasında ise tuğla duvarlar üzerine yapılan sıva ve boyada dökülmeler vardır.						

Fotoğraflar



Şekil 52. Yapı No:07
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 53. Yapı No:07
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 54. Yapı No:06
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 55. Yapı No:07
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 56. Yapı No:07
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 57. Yapı No:07
(Güzelaydın, Ağustos 2022)



Şekil 58. Yapı No:07
(Güzelaydın, Ağustos 2022)

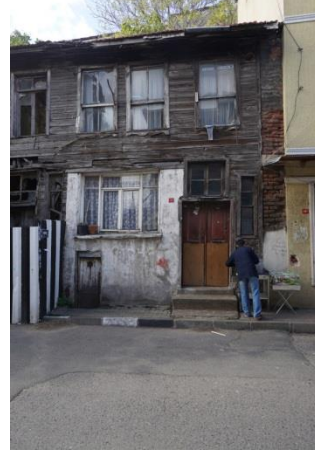
Yapı Envanter Formu									
Yapı No	08								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	47	Ada	2188	Parsel	59	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz	Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz	Üslup	Batılılaşma Dönemi				
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş			Özel			
Günümüzdeki İşlevi	İşlevsiz		Yapı Türü	☐ Anıt ☐ Sivil Mimari	☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapının 2019 yılı öncesine ait Fatih Belediyesi fotoğraf kayıtlarında; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluştuğu görülmektedir. Yapının Kuzeydoğu cephesinin özgün cephe kaplaması ahşaptır. Yapının 1. kat cephesi özgünlüğünü büyük oranda korurken zemin katta değişiklikler yapılmıştır. Cephenin solunda, yapının bodrum katına erişim için açılmış ve ahşap kapı ile örtülmüş boşluk görülmektedir. Zemin kat cephesinin sol tarafında sıra ile cephe kaplamasına müdahale edilmiş ve özgün pencere boşluğu ve doğraması değiştirilmiştir. 1. kat ahşap pencere doğramaları ve söveleri özgündür. Fotoğraf kayıtlarında ahşap cephede bozulmalar, çatı saçaklarında ve Kuzeybatı cephesine bitişik tuğla yangın duvarında parça kayıpları görülmektedir.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		Fiziksel Özgünlük		☒ Özgün		☐ Betonarme	☒ Boya		
				☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☒ Diğer	☐ Diğer		
☐ Az Değişmiş	Yok olmuş								
☐ Yeniden Yapım	İşlevsel Özgünlük								
☐ Yeni Yapı	☐ Özgün		☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☒ Metruk				

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☒ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı günümüzde kısmen yıkılmıştır ve kullanılmamaktadır.						

Fotoğraflar



Şekil 59. Yapı No:08
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 60. Yapı No:08
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 61. Yapı No:08
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 62. Yapı No:08
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 63. Yapı No:08
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu										
Yapı No	09									
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali			
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	43, 45		Ada	2188		Parsel	60, 61
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi			
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor				
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş							
Günümüzdeki İşlevi	Kullanılmıyor		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım										
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan ikiz yapı günümüzde kısmi şekilde yıkık durumdadır ve yapının cephesi güvenlik amaçlı metal paravanla örtülmüştür. 2019 yılı öncesine ait Fatih Belediyesi fotoğraf kayıtlarında da yapının kısmi şekilde yıkık olduğu görülmektedir. Yapının Kuzeydoğu cephesinin zemin katı metal paravan ile örtülü olduğu için incelenememiştir. Yapının, 1 zemin ve 1 normal kattan oluştuğu görülmektedir. Yapının Kuzeydoğu cephesinin özgün cephe kaplaması ahşaptır.										
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş				
		☐ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap				
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla				
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini				
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam				
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik				
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva				
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal				
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün		☐ Betonarme	☐ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer	☐ Diğer						
	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☒ Metruk					
	☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☒ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı günümüzde kısmen yıkılmıştır ve kullanılmamaktadır.						

Fotoğraflar



Şekil 64. Yapı No:09
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 65. Yapı No:09



Şekil 66. Yapı No:09

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016) (İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 67. Yapı No:09
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 68. Yapı No:09
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	10								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	35	Ada	2188	Parsel	62	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz	Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz	Üslup	Batılılaşma Dönemi				
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş			Özel			
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari ☐ Diğer					
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Ali Tekin Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin, 1 normal kat ve 1 çatı katından oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneydoğu cephesinden, Ali Tekin Sokağı üzerinden, yapıya bitişik ek bir bölümden sağlanmaktadır. Yapı, 2019 yılından sonraki bir tarihte restore edilmiştir. Yapının Kuzeydoğu cephesinin solunda, 1. katta çıkma yer almaktadır. Çıkmalar ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Yapının çatı saçaklarının altında ahşap payanda ve silme bulunmaktadır. Yapının kagir bodrum katı cephesi sıvalı ve boyalıdır. Bodrum kat pencere söveleri tuğla süslemelidir. Zemin, 1. kat ve çatı katı cepheleri ise ahşap kaplama üzeri boyadır. Yapının bulunduğu parselin Kuzeybatı'sında tek katlı dükkan yapısı yer almaktadır. Dükkanların yapının inşa edildiği tarihten sonraki bir dönemde betonarme yapım sisteminde inşa edildiği tahmin edilmektedir.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☒ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik					
☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva					
☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün	☐ Betonarme		☒ Boya					
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer		☐ Diğer					
	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ Bilinmiyor			☒ Bilinmiyor	
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme	
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, 2019 yılından sonraki bir tarihte restore edilmiştir. Günümüzde ahşap cephe üzerinde hafif kirlenme gözlemlenmektedir. Çatı saçakları ve çatı katı ahşap dikmelerinde ahşap malzemelerde bozulmalar görülmektedir. Bodrum kat cephesi üzerinde çimento harcıyla onarım görülmektedir. Tuğla söve ve silme üzerinde çiçeklenme görülmektedir. Günümüzde yapının bodrum katı ticarethane olarak kullanılmaktadır.						

Fotoğraflar



Şekil 69. Yapı No: 10
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 70. Yapı No: 10
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 71. Yapı No: 10
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 72. Yapı No: 10
(Google Earth, Nisan 2014)



Şekil 73. Yapı No: 10
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 74. Yapı No: 10
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 75. Yapı No: 10
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu											
Yapı No	11										
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali				
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	68		Ada	1021		Parsel	10	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi				
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran		Bilinmiyor				
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel				
Günümüzdeki İşlevi	Konut		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer					
Genel Tanım											
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Yapının cephesindeki tüm ahşap doğramalar ve cephe kaplaması özgündür. Yapı ile Güneydoğu komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.											
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☒ Alaturka Kiremit		Cephe Malzemesi	☐ Taş				
		☐ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti			☒ Ahşap				
		☐ Ahşap		☐ Kurşun			☒ Tuğla				
		☐ Kerpiç		☐ Taş			☐ Çini				
Karkas	☒ Ahşap	☐ Çinko		☐ Cam							
	☐ Betonarme	☐ Ahşap		☐ Seramik							
	☐ Çelik	☐ Bakır		☐ Sıva							
	☐ Hımmış	☐ Toprak		☐ Metal							
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün			☐ Betonarme			☒ Boya		☐ Diğer		
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş			☐ Diğer							
	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük								
	☐ Yeniden Yapım		☒ Özgün	☐ Özgün Değil		☐ İşlevsiz		☐ Metruk			
	☐ Yeni Yapı										
Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi		Cephe	☐ İyi				
		☐ Orta		☒ Orta			☐ Orta				
		☐ Kötü		☐ Kötü			☒ Kötü				
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi			☐ İncelenemedi				

Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi
	☐ Orta		☐ Orta
	☐ Kötü		☐ Kötü
	☒ Bilinmiyor		☒ Bilinmiyor
Yakın Tarihli Onarım	☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme	☐ Var ☒ Yok
Devşirme Malzeme	☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği	

Vaziyet Planı



Gözlem ve Açıklamalar

Yapının Güneybatı cephesi sokak sağlıklılaştırması çalışması kapsamında 2000’li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Mevcut durumda cephe üzerinde bakımsızlık nedeniyle ahşap kaplamada ve doğramalarda bozulmalar gözlemlenmektedir. Bunun yanında cephe üzerinde pencerelerde sinek teli ve uydu anteni gibi ekler bulunmaktadır.

Fotoğraflar



Şekil 76. Yapı No:11

(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 77. Yapı No: 10

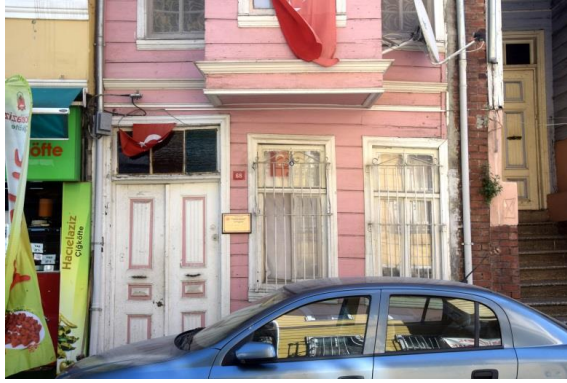
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 78. Yapı No:11
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 79. Yapı No:11
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 80. Yapı No:11
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 81. Yapı No:11
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	12								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	66	Ada	1021	Parsel	9	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Bilinmiyor		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Ali Tekin Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı ve Güneydoğu cepheleri sokak sağlıklılaştırması çalışması kapsamında 2000'li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Bu nedenle cephelerde kullanılan malzemelerin özgünlüğüne dair yorum yapılamamaktadır. Güneybatı ve Güneydoğu cephelerinde 1. katta köşe çıkması yer almaktadır. Çıkmalar ahşap payandalar ile desteklenmektedir. Yapının çatı saçaklarının altında ahşap silmeler yer almaktadır. Yapının tüm pencere doğramaları, söveleri ve cephe kaplaması ahşaptır. Yalnızca zemin kat cephesinde pencere altı hizada sıva üzeri boya uygulanmıştır ve bodrum kat cephesi tuğladır. Yapının Güneybatı ve Güneydoğu bodrum kat cephelerinde yer alan açıklıklar büyük oranda değiştirilmiştir.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				

	☐ Yeni Yapı					
Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ Bilinmiyor			☒ Bilinmiyor	
	Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok
	Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Güneybatı ve Güneydoğu cepheleri sokak sağlıklaştırması çalışması kapsamında 2000'li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Cephe üzerinde ahşap kaplama, boya ve tuğla üzerinde bakımsızlık kaynaklı bozulmalar görülmektedir. Günümüzde yapının bodrum katı ticarethane olarak kullanılmaktadır. Bodrum kat cephe açıklıklarında büyük müdahaleler görülmektedir.						

Fotoğraflar



Şekil 82. Yapı No:12
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 83. Yapı No:12
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 84. Yapı No:12
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 85. Yapı No:12
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 86. Yapı No:12
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 87. Yapı No:12
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 88. Yapı No:12
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 89. Yapı No:12
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 90. Yapı No:12
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



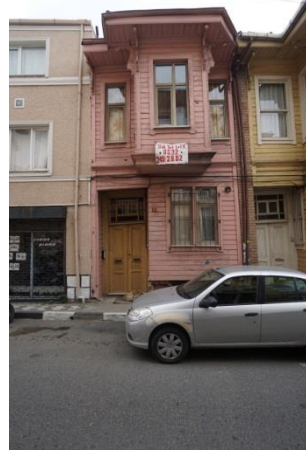
Şekil 91. Yapı No:12
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	13								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	62	Ada	1021	Parsel	7	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Yapının bodrum kat cephesi tuğladır. Yapının cephesindeki tüm ahşap pencere doğramaları muhdestir. Cephe kaplaması ve cephe üzerindeki ahşap süslemeler özgündür. Yapı ile Güneydoğu komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☒ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Fotoğraflar



Şekil 92. Yapı No:13
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 93. Yapı No:13
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 94. Yapı No:13
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 95. Yapı No:13
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 96. Yapı No:13
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 97. Yapı No:13
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 98. Yapı No:13
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 99. Yapı No:13
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	14								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	60	Ada	1021	Parsel	6	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Yapının bodrum kat cephesi tuğladır. Yapının cephesindeki tüm ahşap pencere doğramaları muhdestir. Cephe kaplaması ve cephe üzerindeki ahşap süslemeler özgündür. Yapı ile Kuzeybatı ve Güneydoğu komşuları arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☒ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme	
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Güneybatı cephesi sokak sağlıklaştırması çalışması kapsamında 2000’li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Mevcut durumda cephe kaplaması iyi durumdadır.						

Fotoğraflar



Şekil 100. Yapı No:14
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 101. Yapı No:14
(Url-19, Ekim 2011)



Şekil 102. Yapı No:14
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



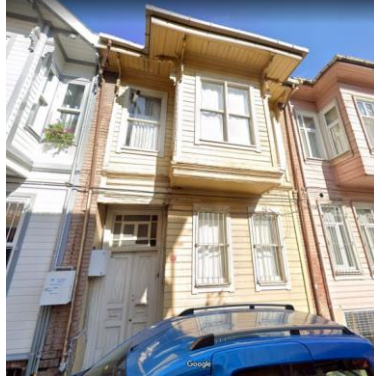
Şekil 103. Yapı No:14
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 104. Yapı No:14
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 105. Yapı No:14
(Google Earth, Şubat 2018)



Şekil 106. Yapı No:14
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 107. Yapı No:14
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 108. Yapı No:14
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	15								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	36	Ada	2215	Parsel	4	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin, 1 normal kat ve 1 ek çatı katından oluşmaktadır. Yapıya giriş Kuzeydoğu cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Giriş kapısının solunda tüm doğramaları muhdes olan dükkan yer almaktadır. Yapının 1. kat cephesindeki dükkan boşluğu Yapının cephesindeki tüm doğramalar muhdestir. Özgün teras çatının üzeri ondüle levha ile örtülmüştür. Teras, kısmi şekilde kapatılarak oda oluşturulmuştur. 1. kat hizasında muhdes bir sundurma bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit		Cephe Malzemesi	☐ Taş		
		☒ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti			☐ Ahşap		
		☐ Ahşap		☐ Kurşun			☐ Tuğla		
		☐ Kerpiç		☐ Taş			☐ Çini		
	Karkas	☐ Ahşap		☐ Çinko			☐ Cam		
		☐ Betonarme		☐ Ahşap			☐ Seramik		
		☐ Çelik		☐ Bakır			☒ Sıva		
		☐ Hıms		☐ Toprak			☐ Metal		
		☐ Özgün		☐ Betonarme			☒ Boya		
		☒ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☒ Diğer Teras			☐ Diğer		
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük						
	☐ Yeniden Yapım		☐ Özgün	☒ Özgün Değil		☐ İşlevsiz		☐ Metruk	
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
☐ Orta		☐ Orta				
☐ Kötü		☐ Kötü				
	☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının cephesi büyük oranda değiştirilmiştir. Yapının özgün çatısı değiştirilmiştir. Cephe üzerinde yoğun miktarda kirlenme ve bitkilenme gözlemlenmektedir.						

Fotoğraflar



Şekil 109. Yapı No:15
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 110. Yapı No:15
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 111. Yapı No:15
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 112. Yapı No:15
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 113. Yapı No:15
(Güzelaydın, Mart 2022)



Şekil 114. Yapı No:15
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	16								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No		Ada	1021	Parsel	5	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Yapının bodrum kat cephesi seramik kaplamadır. Bodrum kat cephesinin solunda açıklık genişletilerek dükkan girişi haline getirilmiştir, sağında ise giriş merdiveninin altında muhdes kapı ve pencere boşluğu açılmıştır. Yapının cephesindeki tüm ahşap pencere doğramaları muhdestir. Cephe kaplaması ise özgündür. Yapı ile Kuzeybatı ve Güneydoğu komşuları arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
	Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
☒ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük							
☐ Yeniden Yapım		☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Güneybatı cephesi sokak sağıklaştırması çalışması kapsamında 2000’li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Onarım esnasında muhdes PVC pencere doğramaları özgününe uygun şekilde yenilenmemiştir. Bodrum katta sonradan açılan dükkan kapı ve pencere boşlukları ise özgün projeye uygun şekilde değiştirilmemiştir, mevcut haliyle korunmuştur. Cephe kaplaması iyi durumdadır.						

Fotoğraflar



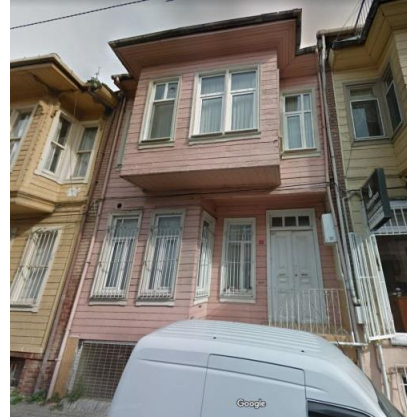
Şekil 115. Yapı No:16
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 116. Yapı No:16
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 117. Yapı No:16
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 118. Yapı No:16
(Google Earth, Şubat 2018)



Şekil 119. Yapı No:16
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 120. Yapı No:16
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 121. Yapı No:16
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 122. Yapı No:16
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	17								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	56	Ada	1021	Parsel	4	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin, 1 normal kat ve ek çatı katından oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Çıkma altında özgün ahşap payandalar bulunmaktadır. Yapının bodrum kat cephesi sıva üzeri boyadır. Bodrum kat cephesinin solunda pencere ve kapı açıklıkları genişletilerek mekan dükkan haline getirilmiştir, sağında ise muhdes boşluk açılmıştır. Yapının zemin katının solunda pencere boşluğu genişletilerek vitrin haline getirilmiştir ve mekan dükkan olarak kapatılmıştır. Dükkana giriş için yapının özgün girişinin solundaki pencere boşluğu genişletilerek dükkan girişi yapılmıştır. Yapının inşa edildiği dönemden sonraki bir dönemde özgün çatı değiştirilerek oda ve teras haline getirilmiştir. Yapının cephesindeki tüm ahşap ve PVC pencere doğramaları muhdestir. Cephe kaplaması ise özgündür. Yapının çatı saçağının altında özgün ahşap rozetler bulunmaktadır. Yapı ile Kuzeybatı ve Güneydoğu komşuları arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			

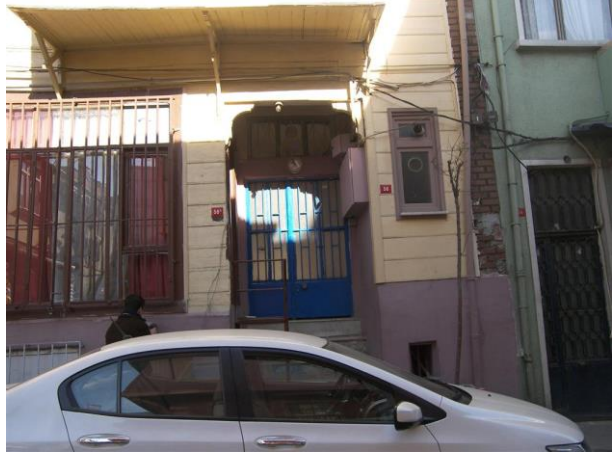
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün			☐ Betonarme			☒ Boya	
	☒ Büyük Ölçüde Yenilenmiş			☒ Diğer			☐ Diğer	
	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük					
	☐ Yeniden Yapım		☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk		
	☐ Yeni Yapı							
Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☐ İyi		
		☒ Orta		☐ Orta		☒ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi				
		☐ Orta		☐ Orta				
		☐ Kötü		☐ Kötü				
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi				
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır		Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok		
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok		Bezeme Özelliği				
Vaziyet Planı								
								
Gözlem ve Açıklamalar								
Yapının Güneybatı cephesi sokak sağıklaştırması çalışması kapsamında 2000'li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Onarım esnasında muhdes ahşap ve PVC pencere doğramaları özgününe uygun şekilde yenilenmemiştir. Zemin ve bodrum katta sonradan açılan dükkan kapı ve								

pencere boşlukları ise özgün projeye uygun şekilde değiştirilmemiştir, mevcut haliyle korunmuştur. Ek çatı katına da müdahale edilmemiştir. Cephe kaplaması iyi durumdadır. Yapının zemin ve bodrum katlarındaki dükkanlardan iç mekan planlarında büyük değişikliklere gidildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında çatı katına eklenen yeni mekan bina için fazladan yük oluşturmaktadır.

Fotoğraflar



Şekil 123. Yapı No:17
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 124. Yapı No:17
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 125. Yapı No:17
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 126. Yapı No:17

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 127. Yapı No:17
(Google Earth, Şubat 2018)



Şekil 128. Yapı No:17
(Google Earth, Ekim 2019)

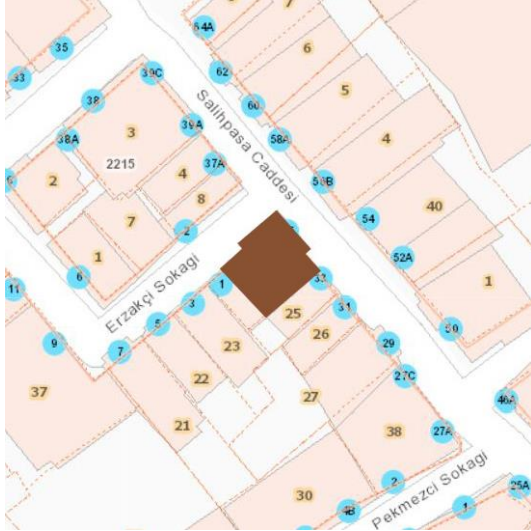


Şekil 129. Yapı No:17
(Güzelaydın, Mart 2022)



Şekil 130. Yapı No:17
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	18								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	35	Ada	2186	Parsel	24	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari				☐ Diğer		
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Erzakçı Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Salihpaşa Caddesi üzerinden, Kuzeydoğu cephesindeki 2 kapıdan sağlanmaktadır. Yapının cephelerindeki pencere doğramalarının tamamı muhdes PVC malzemedendir. Kapı doğramaları ve ahşap cephe kaplaması ise özgündür. Yapının bodrum kat cephe kaplaması sıva ve boyadır. Kuzeybatı ve Kuzeydoğu cephelerinde 1. katta köşe çıkması yer almaktadır. Çıkmalar özgün ahşap payandalar ile desteklenmektedir.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☒ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük							
☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil		☐ İşlevsiz		☐ Metruk			
☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ Bilinmiyor		☒ Bilinmiyor		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Kuzeybatı ve Kuzeydoğu cepheleri sokak sağlığı çalışması kapsamında 2000'li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Kuzeydoğu cephesindeki 2 giriş kapısı ve Kuzeybatı cephesindeki 1 giriş kapısından yapının birden çok kullanıcı olduğu anlaşılmaktadır. Yapının cephesinde; klima dış ünitesi, PVC yağmur suyu iniş boruları, üzeri kapatılmış doğalgaz kutuları ve elektrik kabloları görsel kirlilik oluşturmaktadır.						

Fotoğraflar



Şekil 131. Yapı No:18
(Kayan, 1999, s.131)



Şekil 132. Yapı No:18
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 133. Yapı No:18
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 134. Yapı No:18
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 135. Yapı No:18
(Google Earth, Şubat 2018)



Şekil 136. Yapı No:18
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 137. Yapı No:18
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 138. Yapı No:18
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	19								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	31	Ada	2186	Parsel	26	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	İşlevsiz		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 2 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Kuzeydoğu cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Kuzeydoğu cephesi 2. katta cephe boyunca muhdes balkon yer almaktadır. Bodrum kat cephesinin sağındaki açıklık genişletilerek dükkan girişi haline getirilmiştir. Yapının cephesindeki tüm ahşap pencere ve kapı doğramaları özgündür. Cephe kaplaması özgündür. Yapı ile Güneydoğu komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☒ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının 2019 yılına ait görsellerde kullanımda olmadığı görülmektedir. Bugün ise yapı tehlikeli olduğu gerekçesiyle metal paravan ile kapatılmıştır.						

Fotoğraflar



Şekil 139. Yapı No:19
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 140. Yapı No:19
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 141. Yapı No:19
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 142. Yapı No:19
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 143. Yapı No:19
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 144. Yapı No:19
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu										
Yapı No	20									
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali			
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	29		Ada	2186		Parsel	27
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi			
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor				
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel			
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım										
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Kuzeydoğu cephesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Kuzeydoğu cephesinin ortasında, 1. katta çıkma yer almaktadır. Bodrum kat cephesinin solunda açıklık genişletilerek dükkan girişi haline getirilmiştir. Yapının ahşap giriş kapısı ve kapının solundaki ahşap pencere doğraması hariç tüm doğramalar muhdestir. Zemin katta yer alan metal pencere korkulukları özgündür. 1. kat döşeme hizasında ahşap kat silmesi bulunmaktadır. Çatı saçağı altında ise ahşap payandalar vardır. Cephe kaplaması özgündür. Yapı ile Kuzeybatı komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.										
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş				
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap				
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla				
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini				
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam				
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik				
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva				
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal				
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya							
	☒ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer							
	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük								
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk					
	☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☒ Var ☐ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği		Ahşap Süsleme	
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının Kuzeydoğu cephesi sokak sağlıklaştırması çalışması kapsamında 2000'li yıllarda Fatih Belediyesi tarafından onarılmıştır. Onarım esnasında muhtes PVC pencere doğramaları özgününe uygun şekilde yenilenmemiştir. Bodrum katta sonradan açılan dükkan kapı ve pencere boşlukları ise özgün projeye uygun şekilde değiştirilmemiştir, mevcut haliyle korunmuştur. Cephe kaplaması iyi durumdadır.						

Fotoğraflar



Şekil 145. Yapı No: 20
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 146. Yapı No: 20
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 147. Yapı No: 20
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 148. Yapı No: 20
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 149. Yapı No: 20
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 150. Yapı No: 20
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	21								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	50	Ada	1021	Parsel	1	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Haraççı Bostanı Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. 1. katta, yapının Güneybatı cephesinin solunda ve Güneydoğu cephesinin sağında çıkma yer almaktadır. Yapının çatı saçaklarının altında ahşap silme bulunmaktadır. Yapının kagir bodrum katı cephesi sıvalı ve boyalıdır. Zemin, 1. kat ve çatı katı cepheleri ise ahşap kaplama üzeri boyadır. Yapının tüm pencere doğramaları muhdes PVC malzemedendir.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
☐ Orta		☐ Orta				
☐ Kötü		☐ Kötü				
	☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır		Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok		Bezeme Özelliği		
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının özgün ahşap pencere doğramaları 2019 yılından önceki bir tarihte değiştirilmiştir. Yapının Güneybatı cephesi üzerinde muhtes klima dış ünitesi yer almaktadır. Yapının kondisyonu genel olarak iyidir.						

Fotoğraflar



Şekil 151. Yapı No:21
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 152. Yapı No:21
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 153. Yapı No:21
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 154. Yapı No:21
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 155. Yapı No:21
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 156. Yapı No:21
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	22								
İl	İstanbul	İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali			
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	46	Ada	1019	Parsel	23	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Apartman + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi ve Haraççı Bostanı Sokağı kesişiminde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının bodrum katında, Güneybatı cephesinin solunda özgün dükkan bulunmaktadır. Bodrum kat, Güneybatı cephesinin ortasında ise dükkan olarak kullanılmak üzere sonradan açılmış bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluğun zemin kattaki hizasına denk gelen özgün pencere boşluğu kısaltılarak dükkan alanı genişletilmiştir. Dükkanlar hariç yapının tüm ahşap pencere doğramaları ile cephe kaplaması özgündür. Metal giriş kapısı ve çatı saçakları ise muhdestir. Yapının kagir bodrum katı cephesi sıvalı ve boyalıdır. Yapı ile Güneydoğu komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının bodrum katında hem Güneybatı cephesinde hem de Kuzeybatı cephesinde taşıyıcılığı etkileyebilecek birden çok boşluk açılmıştır. Yapının cephesinde çok sayıda niteliksiz onarım görülmektedir.						

Fotoğraflar



Şekil 157. Yapı No:22
(Kayan, 1999, s.121)



Şekil 158. Yapı No:22
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 159. Yapı No:22
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 160. Yapı No:22
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 161. Yapı No:22
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 162. Yapı No:22
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 163. Yapı No:22
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 164. Yapı No:22
(Güzelaydın, Mart 2022)



Şekil 165. Yapı No:22
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	23								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	44	Ada	1019	Parsel	22	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal ve 1 ek kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının zemin katında, Güneybatı cephesinin solunda dükkan bulunmaktadır. Yapının dış cephe kaplaması ve tüm pencere ve kapı doğramaları muhdestir. Yapı ile Kuzeybatı komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☒ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☒ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☐ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, zaman içinde büyük oranda değişime uğramıştır. 2019 yılı öncesinde yapıya ek kat çıkılmış ve 2019 sonrasında bu ek katta 2 adet pencere boşluğu açılmıştır.						

Fotoğraflar



Şekil 166. Yapı No:23
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Şekil 167. Yapı No:23
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 168. Yapı No:23
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Şekil 169. Yapı No:23
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 170. Yapı No:23
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 171. Yapı No:23
(Google Earth, Ekim 2019)



Şekil 172. Yapı No:23
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Şekil 173. Yapı No:23
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	24								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	42	Ada	1019	Parsel	21	
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer				
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin, 1 ara kat, 1 normal ve 1 ek kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının zemin katında, Güneybatı cephesinin sağında dükkan bulunmaktadır. Yapının 1. katında çıkma bulunmaktadır. Yapının cephesi sıva üzeri boyadır. Yapının tüm doğramaları muhdestir. Yapının ek olarak sonradan inşa edilen katı kısmi şekilde kapatılmıştır. Açık alan üzeri sundurma ile örtülü teras olarak kullanılmaktadır. Yapı ile Kuzeybatı komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☐ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☒ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☒ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☐ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☒ Kötü		☐ Kötü		
		☐ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı cephesi üzerinden yapının özgün haline dair bazı izler okunsa dahi cephe büyük oranda değiştirilmiştir. Cephe, sıva ile kaplanmış ve ahşap görüntüsü verilmeye çalışılmıştır. Yapının özgün doğramalarında dair herhangi bir iz yoktur. Zemin katta yer alan dükkanın yapının özgün halinde de yer aldığı düşünülmektedir. Yapının özgün çatısı kaldırılarak inşa edilen ek kat yapıya fazladan ağırlık yüklemektedir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 174. Yapı No:24

(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 175. Yapı No:24

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 176. Yapı No:24

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 177. Yapı No:24
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 178. Yapı No:24
(Google Earth, Ekim 2019)

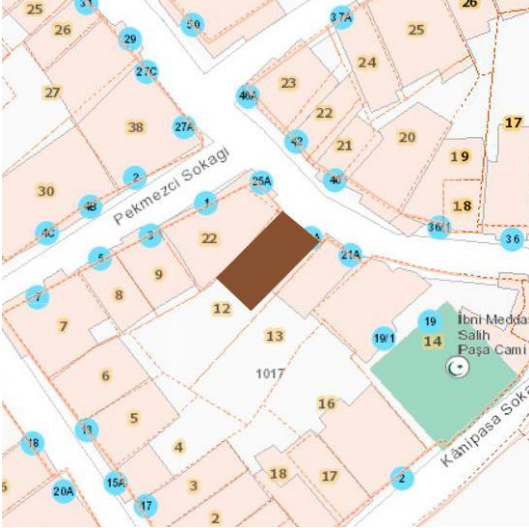


Fotoğraf 179. Yapı No:24
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 180. Yapı No:24
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	25								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	23		Ada	1017		Parsel 12
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Apartman + İşyeri		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 2 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Kuzeydoğu cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının zemin katında, Kuzeydoğu cephesinin sağında dükkan bulunmaktadır. Zemin katta yer alan dükkanın önüne eklenen muhdes ondüle levhalar ile dükkan mekanı dışarı doğru genişletilmiştir. Yapının zemin kat cephesi sıra üzeri boya, 1. ve 2. kat cepheleri ise ahşap üzeri boyadır. Yapının pencere boşlukları özgündür fakat tüm doğramaları muhdestir. Yapı ile Kuzeybatı ve Güneydoğu komşuları arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☒ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☒ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Salihpaşa Caddesi üzerindeki Kuzeydoğu cephesi yapının özgün haline dair izler taşımakla birlikte cephe üzerindeki müdahaleler ve düzenli bakım yoksunluğundan kaynaklı hasarlar görülmektedir. Yapının iç mekanında da değişikliklere gidilmiş, 1. ve 2. katı 2 ayrı daireler olacak şekilde ayrılmıştır. Yapı, güncel durumda kullanılmamaktadır.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 181. Yapı No:25
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 182. Yapı No:25
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)

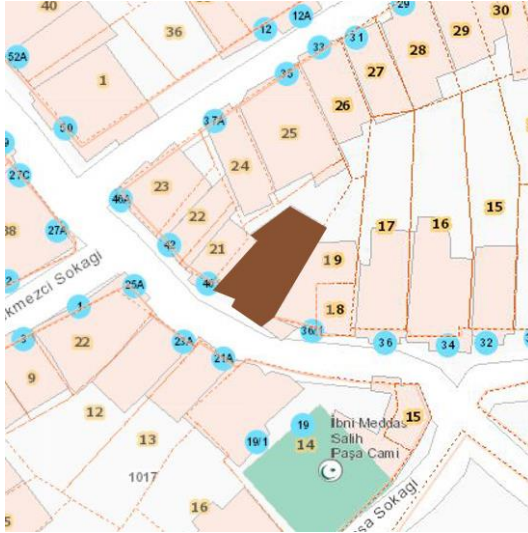


Fotoğraf 183. Yapı No:25
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 184. Yapı No:25
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu									
Yapı No	26								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	40	Ada	1019	Parsel	20	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut	Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari				☐ Diğer		
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güneybatı cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güneybatı cephesinin ortasında, 1. katta üç tarafı pencereci çıkma yer almaktadır. 1. kat döşemesi hizasında ahşap silme bulunmaktadır. Yapının bodrum kat cephesi sıva üzeri boya, 1. ve 2. kat cepheleri ise ahşap üzeri boyadır. Yapının pencere boşlukları özgündür ve özgün ahşap söveye dair izler görülmektedir fakat tüm pencere doğramaları muhdestir. Yapının ahşap giriş kapısı özgündür. Yapı ile Kuzeybatı ve Güneydoğu komşuları arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
		☒ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya			
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer		☐ Diğer			
Fiziksel Özgünlük	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☒ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☒ İyi	Taşıyıcı Sistem	☒ İyi	Cephe	☒ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☐ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☐ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☒ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☒ Evet ☐ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının özgün bodrum kat pencere boşluğu genişletilmiştir. Yapı cephesinde kullanılan muhdes PVC doğramalar haricinde malzemeler büyük oranda özgündür. Özgün ahşap pencere sövelerinde parça kayıpları gözlemlenmektedir. Ahşap cephe kaplaması üzerinde niteliksiz onarımlar, kirlilik ve parça kayıpları bulunmaktadır. Çatı saçağının alt kaplamasında parça kayıpları ve niteliksiz onarımlar gözlemlenmektedir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 185. Yapı No:26
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 186. Yapı No:26
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 187. Yapı No:26
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 188. Yapı No:26
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 189. Yapı No:26
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 190. Yapı No:26
(Google Earth, Ekim 2019)

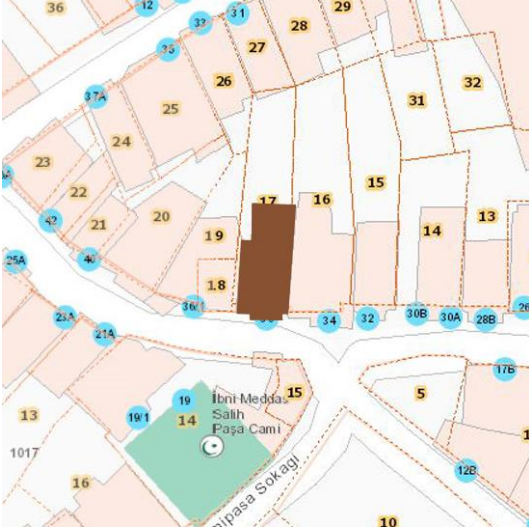


Fotoğraf 191. Yapı No:26
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 192. Yapı No:26
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	27								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	36	Ada	1019	Parsel	17	
Grup	☐ 1. Grup ☒ 2. Grup ☐ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	İşlevsiz		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güney cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güney cephesinin ortasında, 1. katta üç tarafı pencereci çıkma yer almaktadır. Cephe üzerindeki tüm kapı ve pencere doğramaları ile cephe kaplaması özgündür. Çatı saçağı altında ahşap payandalar bulunmaktadır. Yapı ile Doğu komşusu arasında tuğla yangın duvarı bulunmaktadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☒ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik					
☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva					
☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün		☐ Betonarme	☐ Boya					
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☐ Diğer	☐ Diğer					
	☐ Az Değişmiş		İşlevsel Özgünlük						
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☒ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☒ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi		İç Yapı	☐ İyi	
		☐ Orta			☐ Orta	
		☐ Kötü			☒ Kötü	
		☒ İncelenemedi			☐ İncelenemedi	
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, metruk durumdadır. Güney cephesindeki özgün ahşap işçilikleri yok olmaya yüz tutmuştur.						

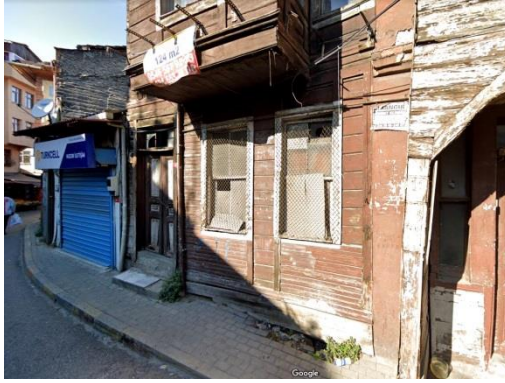
Fotoğraflar



Fotoğraf 193. Yapı No:27
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 194. Yapı No:27
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 195. Yapı No:27
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 196. Yapı No:27
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 197. Yapı No:27
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 198. Yapı No:27
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

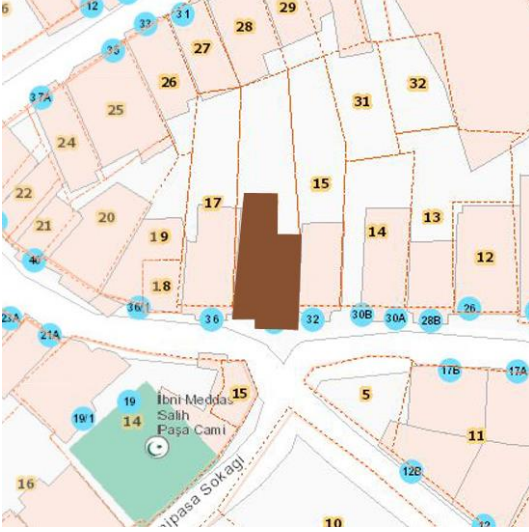


Fotoğraf 199. Yapı No:27
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

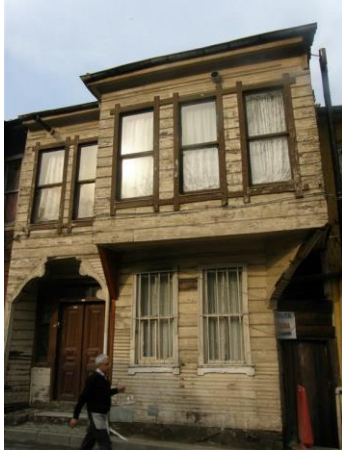


Fotoğraf 200. Yapı No:27
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	28								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	34		Ada	1019		Parsel 16
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	İşlevsiz		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güney cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güney cephesinin sağında, 1. katta üç tarafı pencere köşe çıkması yer almaktadır. Çıkma altında ahşap payandalar görülmektedir. 1. kat Güney cephesi üzerindeki tüm pencere doğramaları özgündür. Yapının özgün ahşap giriş kapısı ve zemin kat pencereleri ise yapının tehlikeli olduğu gerekçesiyle girişi engellemek amacıyla metal paravan ile örtülmüştür. Özgün cephe kaplaması ahşaptır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☒ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☐ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik					
☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva					
☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☒ Özgün	☐ Betonarme	☐ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☐ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☒ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☒ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, günümüzde kullanımda değildir. Fatih Belediyesi tarafından riskli yapı olarak işaretlenerek yapıya girişler engellenmiştir. Yapının Güney cephesi üzerindeki birçok malzeme özgündür fakat yapının uzun süre kullanılmaması ve bakımsızlık nedeniyle ahşap malzemede hasarlar ve parça kayıpları görülmektedir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 201. Yapı No:28
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 202. Yapı No:28
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 203. Yapı No:28
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 204. Yapı No:28



Fotoğraf 205. Yapı No:28
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 206. Yapı No:28
(Google Earth, Ekim 2019)



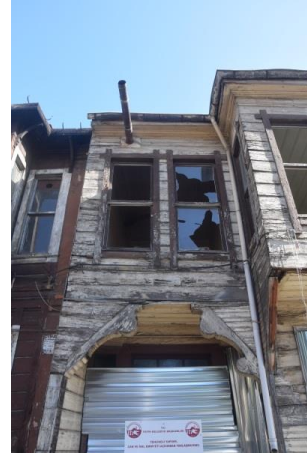
Fotoğraf 207. Yapı No:28

(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 208. Yapı No:28

(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 209. Yapı No:28

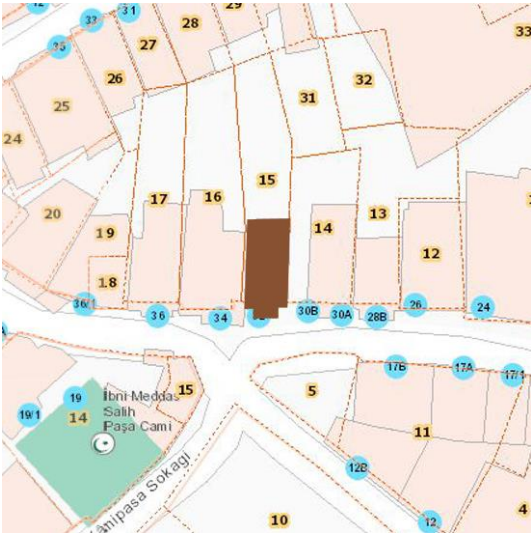
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 210. Yapı No:28

(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	29								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	32		Ada	1019		Parsel 15
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güney cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güney cephesinin ortasında, 1. katta üç tarafı pencereci çıkma yer almaktadır. Yapının zemin katında sağda muhdes dükkan kepengi görülmektedir. Cephe üzerindeki tüm kapı ve pencere doğramaları özgündür. Cephe kaplaması sıva üzeri boyadır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☐ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☐ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
	Karkas	☐ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam			
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik			
		☐ Çelik		☐ Bakır		☒ Sıva			
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal			
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme	☒ Boya						
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer	☐ Diğer						
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☒ Orta
		☒ Kötü		☐ Kötü		☐ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı, strüktürel açıdan iyi durumda görünse de cephe ve doğramalarda bakımsızlık kaynaklı hasarlar görülmektedir. Muhdes PVC yağmur suyu iniş boruları ve elektrik kabloları özgün cephenin algılanmasını güçleştirmektedir. Zemin katta, dükkan vitrini olarak açılmış boşluğun niteliği muhdes metal kepek nedeniyle incelenememiştir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 211. Yapı No:29
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 212. Yapı No:29
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 213. Yapı No:29
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 214. Yapı No:29
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

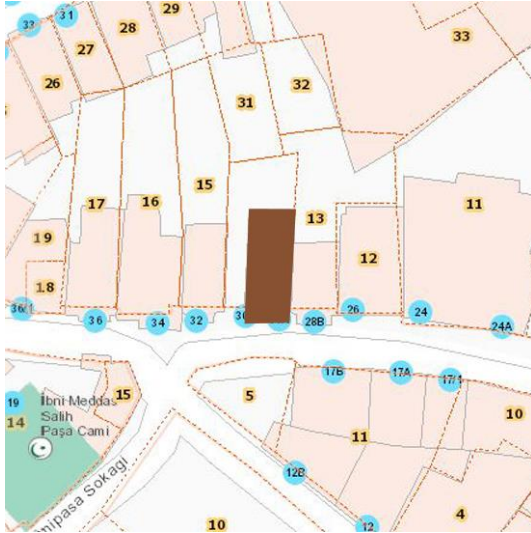


Fotoğraf 215. Yapı No:29
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 216. Yapı No:29
(Güzelaydın, Mart 2022)

Yapı Envanter Fişi									
Yapı No	30								
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali		
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	30		Ada	1019		Parsel 14
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi		
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran	Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel		
Günümüzdeki İşlevi	Konut + İşyeri		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari		☐ Diğer			
Genel Tanım									
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 bodrum, 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güney cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının solunda parsel içinde ve yapıya bitişik şekilde 2 katlı ek yapı yer almaktadır. Özgün yapının Güney cephesinin solunda, 1. katta üç tarafı pencereci çıkma yer almaktadır. Çıkma altında ahşap payandalar görülmektedir. Yapının bodrum kat cephesinde sonradan genişletilen dükkan vitrini boşluğu ve muhdes doğramaları bulunmaktadır. 1. kat Güney cephesi üzerindeki tüm pencere doğramaları muhdes PVC malzemedendir. Yapının özgün giriş kapısı ahşaptır. Bodrum kat cephesi sıva üzeri boyadır, zemin ve 1. katın özgün cephe kaplaması ise ahşaptır.									
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş			
		☒ Tuğla		☒ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap			
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla			
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini			
Karkas	☒ Ahşap	☐ Çinko		☐ Cam					
	☐ Betonarme	☐ Ahşap		☐ Seramik					
	☐ Çelik	☐ Bakır		☐ Sıva					
	☐ Hıms	☐ Toprak		☐ Metal					
Fiziksel Özgünlük	☐ Özgün	☐ Betonarme		☒ Boya					
	☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş	☐ Diğer		☐ Diğer					
	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük							
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☒ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☐ Metruk				
	☐ Yeni Yapı								

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☒ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☐ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapının bodrum kat cephesinde açılan dükkan vitrini boşluğu iç mekanda da birden çok kullanıcı için değişiklik yapılmış olabileceği izlenimi vermektedir. Bunun yanında taşıyıcı duvarlar üzerinde yapılan niteliksiz müdahaleler yapıyı riske atmaktadır. Özgün ahşap cephe kaplaması ve kapı doğramasında parça kayıpları ve bakımsızlık kaynaklı bozulmalar görülmektedir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 217. Yapı No:30

(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 218. Yapı No:30

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 219. Yapı No:30

(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 220. Yapı No:30
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 221. Yapı No:30
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 222. Yapı No:30
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 223. Yapı No:30
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 224. Yapı No:30
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 225. Yapı No:30
(Güzelaydın, Ağustos 2021)

Yapı Envanter Formu										
Yapı No	31									
İl	İstanbul		İlçe	Fatih		Mahalle	Cibali			
Cadde ve Sokak	Salihpaşa Caddesi		Kapı No	28		Ada	1019		Parsel	13
Grup	☐ 1. Grup ☐ 2. Grup ☒ Belirsiz		Tescil Durumu	☒ Tescilli ☐ Tescilsiz		Üslup	Batılılaşma Dönemi			
Yapım Yılı / Dönemi	19. yy sonu-20. yy başı				Yapan / Yaptıran		Bilinmiyor			
Mal Sahibi	Özel		Bakımdan Sorumlu Kurum / Kuruluş				Özel			
Günümüzdeki İşlevi	İşlevsiz		Yapı Türü	☐ Anıt ☒ Sivil Mimari ☐ Diğer						
Genel Tanım										
Salihpaşa Caddesi üzerinde yer alan yapı; 1 zemin ve 1 normal kattan oluşmaktadır. Yapıya giriş Güney cephesinden, Salihpaşa Caddesi üzerinden sağlanmaktadır. Yapının Güney cephesinin ortasında, 1. katta üç tarafı pencereci çıkma yer almaktadır. Çatı saçağı altında özgün ahşap payandalar bulunmaktadır. Yapının zemin kat cephesinin sağında muhdes metal doğramaları olan dükkan bulunmaktadır. 1. kat Güney cephesi üzerindeki tüm ahşap pencere doğramaları ve ahşap kafesler özgündür. Yapının özgün giriş kapısı ahşaptır. Zemin kat cephesi tuğladır, 1. katın özgün cephe kaplaması ise ahşaptır.										
Taşıyıcı Sistem	Yığma	☐ Taş	Üst Örtü Malzemesi	☐ Alaturka Kiremit	Cephe Malzemesi	☐ Taş				
		☒ Tuğla		☐ Marsilya Kiremiti		☒ Ahşap				
		☐ Ahşap		☐ Kurşun		☒ Tuğla				
		☐ Kerpiç		☐ Taş		☐ Çini				
	Karkas	☒ Ahşap		☐ Çinko		☐ Cam				
		☐ Betonarme		☐ Ahşap		☐ Seramik				
		☐ Çelik		☐ Bakır		☐ Sıva				
		☐ Hıms		☐ Toprak		☐ Metal				
		☐ Özgün		☐ Betonarme		☒ Boya				
		☐ Büyük Ölçüde Yenilenmiş		☒ Diğer		☐ Diğer				
Fiziksel Özgünlük	☒ Az Değişmiş	İşlevsel Özgünlük								
	☐ Yeniden Yapım	☐ Özgün	☐ Özgün Değil	☐ İşlevsiz	☒ Metruk					
	☐ Yeni Yapı									

Korunma Durumu	Genel	☐ İyi	Taşıyıcı Sistem	☐ İyi	Cephe	☐ İyi
		☐ Orta		☐ Orta		☐ Orta
		☒ Kötü		☒ Kötü		☒ Kötü
		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi		☐ İncelenemedi
	Üst Örtü	☐ İyi	İç Yapı	☐ İyi		
		☐ Orta		☐ Orta		
		☐ Kötü		☐ Kötü		
		☒ İncelenemedi		☒ İncelenemedi		
Yakın Tarihli Onarım		☐ Evet ☒ Hayır	Cephede Bezeme		☐ Var ☒ Yok	
Devşirme Malzeme		☐ Var ☒ Yok	Bezeme Özelliği			
Vaziyet Planı						
Gözlem ve Açıklamalar						
Yapı kullanılmamaktadır. Özgün ahşap cephe kaplaması ve kapı doğramasında parça kayıpları ve bakımsızlık kaynaklı bozulmalar görülmektedir. Yapıda düşey ekseninden sapma gözlemlenmiştir.						

Fotoğraflar



Fotoğraf 226. Yapı No:31
(Fatih Belediyesi CBS, t.b.)



Fotoğraf 227. Yapı No:31
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 228. Yapı No:31
(İBB Kültür Varlıkları Envanteri, Ekim 2016)



Fotoğraf 229. Yapı No:31
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 230. Yapı No:31
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 231. Yapı No:31
(Google Earth, Ekim 2019)



Fotoğraf 232. Yapı No:31
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 233. Yapı No:31
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 234. Yapı No:31
(Güzelaydın, Ağustos 2021)



Fotoğraf 235. Yapı No:31
(Güzelaydın, Mart 2022)



Fotoğraf 236. Yapı No:31
(Güzelaydın, Mart 2022)

EK.2

Geleneksel Konutlara Yönelik Proaktif Koruma Çalışmalarında Kullanılacak Kontrol Listesi Örneği

GELENEKSEL KONUT DÜZENLİ DENETİM KONTROL LİSTESİ

Denetim No:		Denetim Tarihi:			Denetimi Yapan Ad-Soyad:	
Denetim Unsuru	3 Ay	6 Ay	12 Ay	Olğanüstü Durumlarda	Yapılacak Bakım Faaliyeti	Notlar
Çatı						
Çatı olukları		√		√	Olukları temizleyin ve suyun serbestçe akmasını sağlayın. Malzemede çatlak, paslanma vb. hasarlar olup olmadığını ve oluğun saçak ile bağlantısının sağlamlığını kontrol edin.	
Yağmur suyu iniş boruları		√		√	Yağmur suyu iniş borularını temizleyin ve suyun serbestçe akmasını sağlayın. Malzemede çatlak, pas vb. hasarlar olup olmadığını ve borunun cephe ile bağlantısının sağlamlığını kontrol edin.	
Çatı kaplamaları		√		√	Çatı kaplaması üzerindeki kalıntıları ve bitkileri temizleyin. Kaplama malzemelerinin sağlamlığını kontrol edin.	
Düz çatılar		√		√	Kalıntıları ve bitkileri temizleyin. Yalıtımın işlevini sürdürdüğünden emin olun.	
Çatı ışıklıkları / çatı pencereleri			√		Malzemelerde suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk değişimi, kaplama bozulması gibi hasarlar ile cam malzemede ve macununda çatlak olup olmadığını kontrol edin. Varsa, bitki oluşumlarını temizleyin.	
Çatı havalandırmaları			√		Havalandırma boşluklarının önündeki atıkları kaldırın. Paslanmaya karşı, boşlukları örten doğrama ve	

					parmaklıkların bakımını yapın. Varsa, bitki oluşumlarını temizleyin.	
Bacalar (Uzaktan inceleme)		√			Harpuşta ve bacanın genel durumunu kontrol edin.	
Bacalar (Yakından inceleme)			√		Yüzeydeki çatlakları ve malzeme gevşemelerini kontrol edin. Varsa, hayvan atıklarını ve bitki oluşumlarını temizleyin.	
Temel ve Bodrum Kat						
Drenaj sistemi		√		√	Drenaj kanallarını atıklardan temizleyin ve suyun tahliye edildiğinden emin olun.	
Bodrum kat havalandırmaları			√		Havalandırma boşluklarının önündeki atıkları kaldırın. Paslanmaya karşı, boşlukları örten doğrama ve parmaklıkların bakımını yapın.	
Dış Cephe						
Ahşap kaplamalar			√	√	Malzemede; suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk değişimi gibi hasarları kontrol edin. Denetim sonrasında yüzeye koruyucu uygulayın.	
Doğal taş kaplamalar			√	√	Malzemede; suya ve neme bağlı değişim, çatlak, kopan parça, renk değişimi gibi hasarları ve kaplamanın yapı ile bağlantısını kontrol edin.	
Tuğla kaplamalar			√	√	Malzemede; suya ve neme bağlı değişim, çatlak, kopan parça, renk değişimi gibi hasarları ve derzleri kontrol edin.	
Cephe boyası			√		Yüzeylerde kabarma, çatlama veya dökülme olup olmadığını kontrol edin (Bu yüzeydeki nem seviyesinin arttığına işaret olabilir) ve her beş yılda bir cepheyi yeniden boyayın.	
Kireç boyalı yüzeyler			√		Yüzeylerde pullanma veya kabarma olup olmadığını kontrol edin (Bu yüzeydeki nem seviyesinin arttığına işaret olabilir) ve her beş yılda bir cepheyi yeniden boyayın.	

Pencereler			√		Malzemelerde suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk değişimi, kaplama bozulması gibi hasarlar ile cam malzemede ve macununda çatlak olup olmadığını kontrol edin. Menteşeleri yağlayın.	
Kafes, parmaklık ve kepenkler			√		Malzemelerde suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk farklılığı, kaplama bozulması, paslanma gibi hasarları kontrol edin. Denetim sonrasında elemanlara koruyucu uygulayın.	
Kapılar			√		Malzemelerde suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk farklılığı, kaplama bozulması gibi hasarları kontrol edin. Menteşeleri yağlayın.	
Parapetler			√		Yüzeydeki çatlakları ya da malzeme gevşemelerini kontrol edin.	
Bitkilenme	√				Yapının çevresindeki cepheye yakın bitkileri kökleriyle birlikte temizleyin. Derz aralarında oluşabilecek bitkilenmeleri kontrol edin.	
Balkon ve Teraslar						
Drenaj sistemi		√		√	Drenaj kanallarını atıklardan temizleyin ve suyun tahliye edildiğinden emin olun.	
Zemin kaplamaları					Kaplamalardaki çatlaklar ve derzlerde boşalmaları kontrol edin.	
Hayvan yuvaları		√			Kuş ve diğer hayvanların yuva oluşumlarını kontrol edin.	
Korkuluklar			√		Malzemelerde suya ve neme bağlı değişim, böceklenme, kopan parça, renk farklılığı, kaplama bozulması, paslanma gibi hasarlar ile gevşemeleri kontrol edin. Denetim sonrasında elemanlara koruyucu uygulayın.	

